

การศึกษาพหุวัฒนธรรมกับความมั่นคงของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ
จังหวัดตราด

ชญาภา แม่นศรีเพลง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

การศึกษาพัฒนธรรมกับความมั่นคงของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ
จังหวัดตราด

ชญาภา แมนสรเพลง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

THE STUDY OF MULTICULTURALISM AND SECURITY IN BAAN NAM CHIEO
COMMUNITY, LEAM NGOP DISTRICT, TRAT PROVINCE

CHAYAPA MANSORNPLANG

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR MASTER DEGREE OF POLITICAL SCIENCE
IN STRATEGY AND SECURITY
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE AND LAWS
BURAPHA UNIVERSITY

2024

COPYRIGHT OF BURAPHA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์
ของ ชญาภา แม่นศรีแสง ณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร พินุลแถว)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนุรัตน์ อนันทนาธร)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร. วิเชียร ต้นศิริคงคล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง ของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทวัส แจ่มเยี่ยม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

65920181: สาขาวิชา: ยุทธศาสตร์และความมั่นคง; ร.ม. (ยุทธศาสตร์และความมั่นคง)

คำสำคัญ: สังคมพหุวัฒนธรรม, อัตลักษณ์ชาติพันธุ์, ความมั่นคง

ชญาภา แม่นสรเพลง : การศึกษาพหุวัฒนธรรมกับความมั่นคงของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว ตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด. (THE STUDY OF MULTICULTURALISM AND SECURITY IN BAAN NAM CHIEO COMMUNITY, LEAM NGOP DISTRICT, TRAT PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์ ปี พ.ศ. 2567.

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิถีพหุวัฒนธรรมกับความมั่นคงของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว ตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว ตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด และเพื่อศึกษากระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว ตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชน ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว ตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด รวมจำนวน 12 คน

ผลการศึกษาพบว่า ก. อัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว ตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

- 1) ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา พบว่า ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีการอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวมาเป็นระยะเวลานาน โดยชาวแขกจามเริ่มอพยพเข้ามาก่อนชาวจีน
- 2) ด้านภาษา พบว่า การติดต่อสื่อสารของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวจะใช้ภาษาตราดเป็นภาษากลางในการสื่อสาร และจะมีการใช้ภาษาอาหรับในการทักทายภายในกลุ่มชาวไทยมุสลิม การแต่งกายของชาวไทยมุสลิม ผู้หญิงจะใส่ฮิญาบ ส่วนผู้ชายจะนุ่งโสร่งสวมหมวกกะปิเยาะ
- 3) ด้านศาสนา/ความเชื่อ จะแตกต่างกันที่ศาสนาโดยชาวไทยพุทธกับชาวไทยเชื้อสายจีนจะนับถือศาสนาพุทธ ส่วนชาวไทยมุสลิมจะนับถือศาสนาอิสลาม และมีประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวที่แตกต่างจากที่อื่น คือ ประเพณีการแข่งขันเรือพายไม้ไผ่
- 4) ด้านการดำเนินชีวิต ชาวไทยพุทธจะประกอบอาชีพทำสวนมักอาศัยอยู่ห่างจากทะเล ชาวไทยมุสลิมประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านจะสร้างบ้านเรืออยู่ติดริมคลองน้ำเชี่ยว ส่วนชาวไทยเชื้อสายจีนประกอบอาชีพค้าขายจะสร้างบ้านตามแนวถนนคล้ายตึกแถวและจะหันหน้าบ้านเข้าหาถนน

โดยอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว เกิดจากอัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณ คือ หลักคำสอนทางศาสนา ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และการเรียนร่วมกันในโรงเรียนวัดน้ำเขียว แล้วก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางกายภาพที่แสดงออกมา คือ พิธีกรรมทางศาสนา อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ภาษา การแต่งกาย และการดำเนินชีวิต และประเพณีแข่งพายเรือลำไม้ไผ่ ข. ส่วนที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียวคือ 1) ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา 2) ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม 3) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ และ 4) ปัจจัยทางอุดมการณ์ ข. ส่วนที่ 2 กระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการยอมรับ (Acculturation) เมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กันในพื้นที่กลาง เช่น โรงเรียนหรือตลาด คนในชุมชนอยู่ร่วมกันแบบไม่แบ่งแยกและมีน้ำใจช่วยเหลือกัน จึงทำให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรม เข้าสู่ ขั้นการแข่งขัน (Competition) ในขั้นนี้คนในชุมชนมีการนำหลักคำสอนของแต่ละศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตจึงทำให้แต่ละวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข และเกิดเป็นความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างทางศาสนาขึ้น เข้าสู่ ขั้นการปรับตัว (Adaptation) คนในชุมชนการชี้แจงและทำความเข้าใจร่วมกันอยู่เสมอผ่านผู้นำทางศาสนา โดยผู้นำทางศาสนาเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหา และมีการแต่งงานข้ามศาสนา จึงทำให้เกิดความผูกพันทางเครือญาติอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง ทำให้ไม่เกิดข้อขัดแย้งกันทางศาสนา เมื่อคนในชุมชนมีการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันผ่านระยะเวลานาน วัฒนธรรมบางอย่างจึงถูกรับเอามาใช้ร่วมกันจนเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) เช่น การแต่งกายของผู้หญิงชาวไทยพุทธที่มักใส่กางเกงขายาวตามชาวไทยมุสลิม แม้จะมีการรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาใช้ แต่ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวยังคงมีการคงอัตลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรม มีการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรม ไม่ได้มีการพยายามครอบงำซึ่งกันและกัน เห็นได้จากงานประเพณี 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม ที่จัดขึ้นทุกปี และ ข. ส่วนที่ 3 ผลกระทบต่อความมั่นคงของชุมชนบ้านน้ำเขียว ได้แก่ 1) ความมั่นคงทางการเมืองโดยการมีผู้นำท้องถิ่น ที่มีความเป็นธรรมไม่แบ่งแยกศาสนา มีความเป็นกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาในหมู่บ้าน 2) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยระบบตลาด การนำสินค้ามาขายที่ตลาดของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว “ระบบตลาด” (Market System) ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านน้ำเขียว และ 3) ความมั่นคงทางสังคม โดย 3 องค์ประกอบ คือ ครอบครัว ศาสนา และ โรงเรียน

65920181: MAJOR: STRATEGY AND SECURITY; M.Pol.Sc. (STRATEGY AND SECURITY)

KEYWORDS: Multicultural Society, Ethnic Identity, Security

CHAYAPA MANSORNPLANG : THE STUDY OF MULTICULTURALISM AND SECURITY IN BAAN NAM CHIEO COMMUNITY, LEAM NGOP DISTRICT, TRAT PROVINCE. ADVISORY COMMITTEE: CHAKCHAI SUEPRASERTSITTHI, 2024.

This research examines multiculturalism and security in Baan Nam Chieo Community in Laemngob District, Trat Province. The objectives are to study the identities of Thai-Buddhist, Thai-Muslim, and Thai-Chinese community members and the cultural assimilation process in this multicultural community. This research is a qualitative study and employs several research methods, including data collection from documents, in-depth interviews, and observation. The study participants comprise 12 key community members who are Thai-Buddhist, Thai-Muslim, and Thai Chinese and know about the community.

The results of the study on the members' identities can be discussed in four aspects: history, language, religion and belief, and lifestyle. Historically, it is found that Thai-Buddhist, Thai-Muslim and Thai-Chinese members have been living in Baan Nam Chieo Community together for a long time, with the Urang Champa people migrating to the community before the Chinese. In terms of the language, it is found that Thai-Buddhist, Thai-Muslim, and Thai-Chinese members use the Trat dialect to communicate with one another. However, among the Thai-Muslim members, Arabic language is also used. At the same time, Thai-Muslims in the community are dressed differently, with the women wearing a hijab and the men wearing a Kufi hat. Regarding religion and belief, the Thai-Buddhist and Thai-Chinese members follow Buddhism, while Thai-Muslim members follow Islam. Baan Nam Chieo community also has a unique tradition of bamboo boat racing. In terms of lifestyle, it is found that Thai-Buddhist members are mostly farmers and live far from the sea. In contrast, Thai-Muslim members are primarily local fishermen living in a boathouse next to Nam Chieo River, while Thai-Chinese members are merchants residing in a building along and facing the street of the community. The identity of Baan Nam Chieo Community itself is distinctly spiritual. It is formed around religious

teachings, familial ties, and education that the members all receive from the community's Wat Nam Chieo School. These influences also translate into physical characteristics that include their clothing, lifestyle, and traditional bamboo boat racing.

The study also found that factors that influence social and cultural changes within the community are the local ecology, cultural dissemination, personality, and ideology. Moreover, it is found that the cultural assimilation process in the community comprises 4 steps: the acculturation step that takes place in central areas such as the school and the market and reflects in the way that community members are not discriminated against and support one another; the competition step that reflects in the different religious beliefs that are integrated into the ways of life of each group of the members who can co-exist, understand, and respect others; the adaptation step that is found in the way that religious leaders become a conflict mediator and the tolerance for cross-religious marriage which result in a familial bond within diverse members of the community; the cultural assimilation step that is found in the mixed-style clothing of community members, with Thai-Buddhist women wearing Thai-Muslim pants as an example. However, despite the cultural assimilation, Thai-Buddhist, Thai-Muslim, and Thai-Chinese members of the community can retain their own identity and accept the cultural diversity around them without being fully assimilated into other cultures. This can be seen in the fact that certain religious ceremonies and cultural events still take place each year. Lastly, it is found that the community's political security comes from the community leaders who act as mediators without religious prejudice and discrimination. At the same time, the community's economic security relies on the market system within Baan Nam Chieo in which the community members trade and sell their goods in the community market. Lastly, the social security of the community comes from 3 elements: family, religion, and school.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อนุรัตน์ อนันทนาธร อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ที่กรุณาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข และวิจารณ์ผลงานทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ รวมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางศาสนา วิทยาลัยชุมชนตราด ตลอดจนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ส่วนหนึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา จึงขอขอบพระคุณ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อธน คุณแม่นันปภา แม่นสรเพลง ที่ให้กำลังใจ และสนับสนุนงานวิจัยเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทิตาแด่บุพการีบูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษาและประสบความสำเร็จมาจนตราบนานเท่านานนี้

ชญาภา แม่นสรเพลง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ	ฅ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดและทฤษฎีวิวัฒนาการสัมพันธ์ (Cultural Relations)	9
แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Cultural Pluralism).....	19
แนวคิดที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity).....	48
แนวคิดความมั่นคงร่วมสมัย (Contemporary Security Studies)	68
ลักษณะทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด..	75
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	93
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	104
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	106

วิธีการวิจัย.....	106
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	106
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	107
ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	111
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	111
การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล	114
บทที่ 4 ผลการวิจัย	116
ตอนที่ 1 อัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ...	118
ตอนที่ 2 กระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด	153
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	166
สรุปผลการวิจัย.....	166
อภิปรายผลการวิจัย.....	173
ข้อเสนอแนะ.....	181
บรรณานุกรม	183
ภาคผนวก	193
ภาคผนวก ก กรอบแนวคิดในการวิจัย	194
ภาคผนวก ข ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อเครื่องมือการวิจัย	202
ภาคผนวก ค เครื่องมือการวิจัย.....	211
ภาคผนวก ง ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย.....	224
ภาคผนวก จ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	226
ประวัติย่อของผู้วิจัย	292

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.....	29
ตารางที่ 2 การสังเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับกระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมตามทฤษฎีวิวัฒธรรมสัมพันธ์และกระบวนการผสมกลมกลืนของสุมน อยู่ลิน (2527)	35
ตารางที่ 3 การสังเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	65
ตารางที่ 4 จำนวนประชากรในตำบลบ้านน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด	81
ตารางที่ 5 กรอบแนวคิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์	195
ตารางที่ 6 กรอบแนวคิดแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้กรอบแนวคิด เรื่องทฤษฎีวิวัฒธรรมสัมพันธ์ และกระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของ สุมน อยู่ลิน (2527) ..	198
ตารางที่ 7 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลน้ำเขียว (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2567, 15 มิถุนายน).....	227
ตารางที่ 8 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ตำบลน้ำเขียว (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2567, 14 มิถุนายน).....	230
ตารางที่ 9 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2567, 8 มิถุนายน)	233
ตารางที่ 10 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาอิสลาม (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2567, 12 มิถุนายน)	238
ตารางที่ 11 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2567, 19 พฤษภาคม 2567)	244
ตารางที่ 12 บทสนทนาการสัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6, 2567, 5 มิถุนายน).....	249
ตารางที่ 13 บทสนทนาการสัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7, 2567, 6 มิถุนายน).....	261

ตารางที่ 14 บทสนทนาการสัมภาษณ์ รองประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านเขียว (ผู้ให้ข้อมูล สำคัญคนที่ 8, 2567, 5 มิถุนายน).....	268
ตารางที่ 15 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ชาวบ้าน 1 (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9, 2567, 5 มิถุนายน)...	270
ตารางที่ 16 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ชาวบ้าน 2 (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10, 2567, 5 มิถุนายน).	277
ตารางที่ 17 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ชาวบ้าน 3 (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11, 2567, 6 มิถุนายน).	283
ตารางที่ 18 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน (ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญคนที่ 12, 2567, 19 พฤษภาคม).....	289

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 วงจรเชื้อชาติ (Race Cycle) จากแนวคิดของ Robert E. R. Park (1950) และ A. E. Barth and Noel (1971)	17
ภาพที่ 2 กระบวนการผสมกลมกลืนจากทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสัมพันธและแนวคิดกระบวนการผสมกลมกลืนของสุมิน อยู่ลิน (2527).....	19
ภาพที่ 3 แผนที่จังหวัดตราด (จุฬารัตน์ เจือจีน, 2555)	76
ภาพที่ 4 แผนที่บ้านน้ำเชี่ยว (จุฬารัตน์ เจือจีน, 2555).....	78
ภาพที่ 5 ใบเสร็จเงินรัฐชูปการใช้แทนหนังสือเดินทาง ของนายแอน วิริญโท (จุฬารัตน์ เจือจีน, 2555) .	83
ภาพที่ 6 แผนผังแสดงการตั้งบ้านเรือนของชุมชนชาวมุสลิม (จุฬารัตน์ เจือจีน, 2555).....	85
ภาพที่ 7 แผนที่แสดงพื้นที่ชุมชนชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว (จุฬารัตน์ เจือจีน, 2555).....	87
ภาพที่ 8 ภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย	105
ภาพที่ 9 บ้านเรือนชาวไทยสมัยรัชกาลที่ 5 (อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล, 2548).....	120
ภาพที่ 10 การแต่งกายของชาวไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 (อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล, 2548).....	121
ภาพที่ 11 บ้านเรือนไม้ของชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวที่มีศาลพระภูมิอยู่ในบริเวณบ้าน (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567).....	122
ภาพที่ 12 งานประติมากรรมพระนารายณ์ทรงสุบรรณและพญานาคบริเวณโบสถ์วัดน้ำเชี่ยว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567).....	123
ภาพที่ 13 งานประติมากรรมสิงห์ขอมบนราวบันไดของโบสถ์วัดน้ำเชี่ยว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567)	123
ภาพที่ 14 งานประติมากรรมใบเสมารอบโบสถ์วัดน้ำเชี่ยว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567).....	124
ภาพที่ 15 งานประติมากรรมนูนต่ำบนประตูและหน้าต่างของโบสถ์วัดน้ำเชี่ยว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567).....	124

ภาพที่ 16 วัดน้ำแซ้ว ตำบลน้ำแซ้ว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567)	125
ภาพที่ 17 ใบเสร็จเงินราชการใช้แทนหนังสือเดินทางของนายแอน วิริญโท (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2567).....	128
ภาพที่ 18 การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำแซ้ว (สภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565)	129
ภาพที่ 19 หมวกกะปิเยาะที่มีลายปักสัญลักษณ์ของประเทศซาอุดีอาระเบีย (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2567)	130
ภาพที่ 20 คำหรือคาถาภาษาอาหรับบริเวณหน้าบ้านของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำแซ้ว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2567).....	130
ภาพที่ 21 ผ้าแขวนผนังรูปบายตุลเกาะห้ภายในบ้านของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำแซ้ว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2567).....	131
ภาพที่ 22 ภาษอาหรับที่แกะสลักไม้บนประตูทางเข้ามัสยิดอัลกุบรอ (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2567)	132
ภาพที่ 23 สถานที่แสดงธรรมปาฐกถาภายในมัสยิดอัลกุบรอ (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2567)	132
ภาพที่ 24 ภาษอาหรับบริเวณต่างๆภายในมัสยิดอัลกุบรอ (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2567).....	133
ภาพที่ 25 แบบจำลองมัสยิดหลังแรก และมีการปรับปรุง 4 ครั้งจนเป็นมัสยิดอัลกุบรอหลังปัจจุบัน (สภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565).....	134
ภาพที่ 26 มัสยิดอัลกุบรอ ตำบลน้ำแซ้ว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2567)	135
ภาพที่ 27 มัสยิดยันนะตุ้ลการ์ิม ตำบลน้ำแซ้ว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด (สภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565).....	135
ภาพที่ 28 งานประเพณีการแข่งขันพายเรือลำไม้ไผ่ ของชุมชนบ้านน้ำแซ้ว (กระทรวงวัฒนธรรม, 2567)	137

ภาพที่ 29 บ้านเรือนตามแนวริมสองฝั่งคลองของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2567)	138
ภาพที่ 30 แผนผังแสดงสายสัมพันธ์ต้นตระกูล “วิริญโท” ตระกูลแขกดั้งเดิมในชุมชนบ้านน้ำเขียว (สภากาชาดจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565).....	139
ภาพที่ 31 บ้านชาวไทยมุสลิมที่สร้างอยู่ติดกันบริเวณริมคลองน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2567)	140
ภาพที่ 32 อุปกรณ์การทอละวะ (จุฬารัตน์ เจือจีน, 2555)	141
ภาพที่ 33 สำเนาใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ของ นายยัง แซ่จิ่ง เข้ามาในปี พ.ศ.2464 (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)	142
ภาพที่ 34 ภาพถ่ายการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในงานประเพณี 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)	144
ภาพที่ 35 การแขวนโคมไฟสีแดงบริเวณหน้าบ้านของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)	145
ภาพที่ 36 ศาลเจ้าที่ภายในบ้านของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567).....	145
ภาพที่ 37 หิ้งเจ้าพ่อเซ่งจื้อไฉ่ซื่อและภาพบรรพบุรุษภายในบ้านของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567).....	146
ภาพที่ 38 ภาพจิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมภายในศาลเจ้าพ่อเซ่งจื้อไฉ่ซื่อ (หลังใหม่) (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)	147
ภาพที่ 39 ศาลเจ้าเซ่งจื้อไฉ่ซื่อ (หลังเก่า) บริเวณใกล้คลอง (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)	148
ภาพที่ 40 ศาลเจ้าเซ่งจื้อไฉ่ซื่อ (หลังใหม่) บริเวณริมถนนสาย ตราด-แหลมงอบ (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567).....	149
ภาพที่ 41 บ้านเรือนของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)	151
ภาพที่ 42 ภาพตัวแบบภูเขาน้ำแข็งของอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว	153

ภาพที่ 43 พื้นที่การตั้งที่อยู่อาศัยของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว.....	154
ภาพที่ 44 ความมั่นคงทางการเมืองของชุมชนบ้านน้ำเขียวผ่านผู้นำชุมชนท้องถิ่น	162
ภาพที่ 45 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านน้ำเขียวผ่านระบบตลาด (Market System)	163
ภาพที่ 46 ความมั่นคงทางสังคมผ่านเสาหลักทั้ง 3 คือ ครอบครัว ศาสนา และโรงเรียน	164

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) เป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา การแต่งกาย การเป็นอยู่ ฯลฯ เพราะแต่ละกลุ่มชนมีความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้แต่ละคนสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคมเดียวกัน ด้วยการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน ไม่มีการเบียดเบียนกัน ไม่ทำร้ายกัน หรือไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน แต่ละกลุ่มชนสามารถประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ตามความเชื่อและศรัทธาของตนเอง อย่างมีเสรีภาพ โดยไม่มีการกีดกัน ก้าวก่าย ล่วงละเมิด หรือก่อกวนซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างสันติ สงบ และพึ่งพา อาศัยซึ่งกันและกัน โดยไม่มีปัญหาขัดแย้งหรือความรุนแรงระหว่างกัน จึงต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2551, หน้า 39) การศึกษาวิเคราะห์สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) เป็นการศึกษาที่เน้นการวิเคราะห์ทำความเข้าใจในความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้ได้องค์ความรู้หรือแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข ภายใต้ความหลากหลายหรือความแตกต่างทางภาษาขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และวิถีชีวิตบนพื้นฐานของการยอมรับสิทธิเสรีภาพ บทบาท และหน้าที่ของแต่ละคนในสังคมอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกันโดยไม่ปราศจากการอคติหรือความลำเอียงทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ผิวพรรณวรรณะหรือเผ่าพันธุ์ (อริปิตย์ คลี่สุนทร, 2552) ในประเทศไทยมีชุมชนที่มีลักษณะความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอยู่หลายชุมชน เช่น ชุมชนชาวดำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนของชาวพุทธ คริสต์ และอิสลามที่อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ในภาคกลาง ชุมชนประตู่ท่าแพ เป็นชุมชนของชาวพุทธ คริสต์ และอิสลามที่อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ในภาคเหนือ

จากการรวบรวมงานวิจัยทางชาติพันธุ์ในฐานข้อมูลงานวิจัยทางชาติพันธุ์ของประเทศไทย พบว่าประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่า 70 กลุ่ม (พระมหาสุขสันต์ สุขขทุฒโน, 2564) กลุ่มคนชาติพันธุ์เหล่านี้ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในภูมิภาคตามจังหวัดต่างๆ ของประเทศไทย โดยมีวัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิตกลมกลืนกับคนไทยทั่วไปในภูมิภาคต่างๆ ในปัจจุบันขนาดและความซับซ้อนของความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้เพิ่มทวีคูณอันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ

ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ในช่วงทศวรรษหลังนี้ทั่วโลกมีการย้ายถิ่นข้ามชาติเพิ่มขึ้น เกือบเท่าตัว ซึ่งรูปแบบใหม่ของการย้ายถิ่นมาจากหลายต้นทาง ที่มีความต่างทางชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์, 2559) บริบทสังคมของไทย ณ เวลานี้จึงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนอย่างเป็นพลวัต ในยุคของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สืบเนื่องมาจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การจัดการและการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ของคนในสังคมและชุมชนที่มีความต่างและหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือสังคมพหุวัฒนธรรม (Multiculture Society) จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายที่ต้องหาแนวทางที่เหมาะสมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อีกต่อไป

ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และศาสนาเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน การจัดการที่เหมาะสมต่อความต่างทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และศาสนาเพื่อเป้าหมายสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเรื่องที่แก้ได้โดยง่าย ด้วยเหตุผลความจำเป็นอย่างยิ่งกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างมากที่จะทำการศึกษาวิถีพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ครอบคลุมในด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา และสิทธิของกลุ่มชนของสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ ชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด (ชุมชน 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม) ซึ่งเป็นชุมชนที่ประกอบไปด้วยคนไทยพุทธ คนไทยมุสลิม และคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนมานับร้อยปีประชากรเกือบทั้งหมดในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ และนับถือศาสนาอิสลาม ชุมชนบ้านน้ำเขียวประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา การแต่งกาย การเป็นอยู่ ฯลฯ เพราะแต่ละกลุ่มคนมีความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ประเพณีวัฒนธรรมยังคงอัตลักษณ์ในการดำรงชีวิต มีการให้สิทธิของกลุ่มชนในการดำรงอยู่หรือใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้เหมือนกับชาติพันธุ์อื่นๆ ในชุมชน แม้จะมีความแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรมแต่ยังสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนเดียวกันได้โดยไม่มีปัญหาขัดแย้งหรือความรุนแรง แต่ละกลุ่มชนสามารถประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ตามความเชื่อและศรัทธาของตนเองอย่างมีเสรีภาพ ไม่มีการกีดกัน ก้าวถ่าง ล้วงละเมิด หรือก่อกวนซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างสันติสงบ สิ่งทีกล่าวน่าจะเป็นสิ่งที่น่าเรียนรู้และนำมาใช้ประโยชน์ ศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจในความหลากหลาย และความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เพื่อให้ได้องค์ความรู้หรือแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาพหุวัฒนธรรม ไม่ใช่ที่การยอมรับความแตกต่างของหน่วยทางวัฒนธรรม แต่อยู่ที่การเพิ่มพื้นที่ทางสังคมให้กลุ่มชนต่างๆ สามารถแสดงอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างหลากหลาย ลื่นไหล และซับซ้อนได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ที่มีชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน (2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม) มีประเพณี วัฒนธรรมที่ยังคงอัตลักษณ์ในการดำรงชีวิต มีการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนาที่ต่างกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดคำถามว่า ชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ที่มีความหลากหลายหรือความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนานั้น มีการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ โดยไม่เกิดความขัดแย้งหรือความรุนแรงได้อย่างไร ? โดยองค์ความรู้หรือกลไกการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมนี้อาจจะนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาพหุวัฒนธรรม และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ความมั่นคงทางสังคม และความสันติสุขระหว่างคนในสังคมที่มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษากระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านระยะเวลา : ในการวิจัยครั้งนี้เริ่มศึกษาวิถีพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว โดยแบ่งพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านน้ำเขียวออกเป็นช่วงที่โดดเด่น 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 (ราว พ.ศ.2310 – 2411) การตั้งถิ่นฐานของผู้คนบ้านน้ำเขียว ช่วงที่ 2 (ราว พ.ศ.2411 – 2469) ความเจริญของชุมชนบ้านน้ำเขียว ช่วงที่ 3 (ราว พ.ศ.2469 – 2547) ความซบเซาของชุมชน และช่วงที่ 4 (ราว พ.ศ.2547–ปัจจุบัน) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว

สำหรับการดำเนินการกระบวนการวิจัยทำการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นเวลา 1 เดือน ระหว่างวันที่ 15 พฤษภาคม – 15 มิถุนายน พ.ศ. 2567

ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา : ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งหมด 12 คน โดยจำแนกได้ดังนี้ 1) กลุ่มผู้นำชุมชนบ้านน้ำเขียว จำนวน 2 คน 2) กลุ่มผู้นำทางศาสนาและวัฒนธรรมชุมชนบ้านน้ำเขียว จำนวน 3 รูป/คน 3) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านน้ำเขียว จำนวน 3 คน 4) กลุ่มชาวบ้านชุมชนบ้านน้ำเขียว จำนวน 3 คน 5) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 1 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา : การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน พร้อมทั้งศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว ในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยใช้แนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของขวัญชีวัน บัวแดง (2546), รินรดา พันธุ์น้อย (2552), พรณี มามาตร์ (2558), Keyes (1976), Nicolas (1992) และ Geertz (1993) และศึกษากระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยใช้ทฤษฎีวัฒนธรรมสัมพันธ์และกระบวนการผสมกลมกลืน ของสุมณ อยู่สิน (2527)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. อัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนบ้านน้ำเขียว
2. กระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นๆในพื้นที่จังหวัดตราด
3. นำเสนอแนวทางให้หน่วยงานรัฐโดยเฉพาะสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนความมั่นคงในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

สังคมพหุวัฒนธรรม หมายถึง สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา วิถีชีวิต ความคิดและวิถีปฏิบัติของกลุ่มชนในสังคมนั้นๆ ซึ่งในที่นี้หมายถึงสภาพชุมชนที่มีชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน แต่ละกลุ่มต่างมีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มตนเอง ซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่บ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยแสวงหาชีวิตที่ดีอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขสามัคคี ผ่านการยอมรับ การแข่งขัน การปรับตัว และการผสมกลมกลืน/การบูรณาการทางวัฒนธรรม

วิถีพหุวัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นแบบแผนพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยสังเกตได้สร้างโครงสร้างทางสังคม เช่น ระบบ ภาษา ศาสนาและความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรม และประวัติความเป็นมาร่วมกันของกลุ่มอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในชุมชนบ้านน้ำเขียว ซึ่งมีลักษณะ ให้เกียรติผู้อื่น เคารพความ

คิดเห็นของผู้อื่น และยอมรับเรื่องความเสมอภาค โดยสามารถแบ่งการศึกษาวิถีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ได้ 2 ประเด็น คือ

1. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หมายถึง นำมาใช้ชื่อของกลุ่มชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ถึงสำนักทางชาติพันธุ์ เครื่องหมายเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องมีความคงเส้นคงวา แต่สามารถปรับเปลี่ยนไปได้เรื่อยๆ เพื่อรักษาสำนักทางชาติพันธุ์ของตนเองเอาไว้ให้ได้ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่คนภายนอกสามารถรับรู้ได้ผ่านการมองเห็น รับฟัง หรือสัมผัส และในบางช่วงเวลา อัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นอาจท้าทายหรือประนีประนอมกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่แวดล้อม โดยกระบวนการทั้งหมดเป็นไปเพื่อรักษาสำนักทางชาติพันธุ์ของกลุ่มตนให้ดำรงอยู่ต่อไป โดยสามารถทราบถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้จากการ

1.1 การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกันและการสืบเชื้อสายบรรพบุรุษของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1.2 การศึกษาภาษาที่ใช้สื่อสารของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ทั้งแบบวันภาษาและอวันภาษา

1.3 การศึกษาความเชื่อทางศาสนา รวมทั้งพิธีกรรมประเพณีของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1.4 การศึกษาการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ได้แก่ การประกอบอาชีพเพื่อดำรงชีวิต บทบาทหน้าที่ ความผูกพันของระบบเครือญาติ ถิ่นที่อยู่อาศัยและการมีวิถีทางเศรษฐกิจแบบเดียวกัน

2. กระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรม หมายถึง การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของคนสองคนหรือกลุ่มชนหรือกลุ่มอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์สองกลุ่มที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่หรือบริเวณเดียวกัน ในที่นี้หมายถึง กลุ่มชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ผ่านกระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ดังนี้

2.1 ขั้นการยอมรับ (Acculturation) คือ การศึกษาทัศนคติและแนวทางการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กันในสถานที่กลาง เช่น ย่านการค้า โรงเรียน และสถานที่ทำงาน

2.2 **ขั้นการแข่งขัน (Competition)** คือ การศึกษาความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน ในความแตกต่างของวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาของชาวไทยมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีน ในการอยู่ร่วมกับชาวไทยพุทธในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยมีปัจจัยที่ช่วยให้ขั้นตอนนี้อยู่ได้ในระยะยาว คือ ทักษะที่ดีของผู้นำ ชุมชน/ผู้นำทางจิตวิญญาณ คุณธรรมและจริยธรรมของคนในชุมชน และทุนทางวัฒนธรรม

2.3 **ขั้นการปรับตัว (Adaptation)** คือ การศึกษาการปรับตัวเข้าหากันโดยการเจรจา พุดคุย ชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง รวมทั้งให้ความเสมอภาคผ่านผู้นำชุมชน/ผู้นำจิต วิญญาณในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

2.4. **ขั้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) / การบูรณาการทาง วัฒนธรรม (Cultural Integration)** คือ การศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการเคารพข้อตกลง หรือกฎระเบียบร่วมกันชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุ วัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยชาวไทยเชื้อ สายจีนจะเป็นแบบการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ส่วนชาวไทยมุสลิมจะเป็นแบบการบูรณาการ ทางวัฒนธรรม

2.4.1 **การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)** คือ การที่กลุ่ม สังคมที่มีวัฒนธรรมต่างกันรับเอาวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนเข้ามาปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอใน ระยะเวลาอันยาวนานต่อเนื่อง จนแทบผสานเป็นเนื้อเดียวกันจนแยกไม่ออกและเกิดเป็นวัฒนธรรม ใหม่ขึ้นมา ซึ่งไม่มีร่องรอยของวัฒนธรรมเดิมหลงเหลืออยู่เลย

2.4.2 **การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration)** คือ การที่กลุ่มสังคมที่มี วัฒนธรรมต่างกันรับเอาวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนเข้ามาปฏิบัติ แต่ยังคงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ดั้งเดิมไว้ของตนเองไว้ และมีการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละ วัฒนธรรม ไม่ได้มีการพยายามครอบงำซึ่งกันและกัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ปัจจัยหรือ สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

1 ปัจจัยทางด้านนิเวศวิทยา หมายถึง ทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน ทรัพยากรรอบๆหมู่บ้าน สภาพ ภูมิประเทศ ที่ดิน ที่น้ำ ที่ราบ หนองน้ำตามธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศของชุมชนอาจจะมี อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

2 ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม หมายถึง การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่เรื่องของครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง และ วัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

3 ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ทักษะ และค่านิยม หมายถึง ทักษะของปัจเจกบุคคลหรือสมาชิกแต่ละคนในชุมชนมีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เพราะว่า ถ้าหากบุคคลได้รับการศึกษาสูง มีประสบการณ์ต่างๆ จากการทำงานหรือท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ได้ง่ายกว่าบุคคลอื่นๆ ตลอดจนบุคลิกของผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความฉลาด และความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น อาจมีส่วนช่วยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

4 ปัจจัยทางอุดมการณ์ หมายถึง คนในสังคมต้องการให้สังคมของตน เป็นสังคมเช่นไร ก่อให้เกิดการเตรียมปัจจัยพื้นฐาน เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปตามเป้าหมายตามอุดมการณ์ของสังคมนั้น

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครอบครัว และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนี้

1 ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) ได้ให้ความสนใจต่อเสถียรภาพของรัฐ ระบบการปกครอง และอุดมการณ์ที่สร้างความชอบธรรมในการครองอำนาจของผู้ปกครอง (legitimacy ideologies)

2 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) พิจารณาเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากร การเงินและระบบตลาด ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อระบบการจัดสวัสดิการและอำนาจของรัฐ

3 ความมั่นคงทางสังคม (Societal Security) ได้ให้ความสนใจต่อความสามารถในการดำรงอยู่ และพัฒนาการของภาษา วัฒนธรรม ศาสนา/ความเชื่อ อัตลักษณ์ และชนบประเพณี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสำรวจองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง “การศึกษาพัฒนาวัฒนธรรมกับความมั่นคงของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด” มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- แนวคิดและทฤษฎีวัฒนธรรมสัมพันธ์ (Cultural Relations)

1 ประเภทของวัฒนธรรมสัมพันธ์

2 การศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์

- แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Cultural Pluralism)

1 ความเป็นมาของสังคมพหุวัฒนธรรม

2 ความหมายของพหุวัฒนธรรม

3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

4 แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

5 อิทธิพลของโลกในศตวรรษที่ 21 กับสังคมพหุวัฒนธรรม

6 แนวคิดพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย

- แนวคิดกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity)

1 ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์

2 ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์

3 วิธีศึกษาชาติพันธุ์

4 แนวคิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

5 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์

- แนวคิดความมั่นคงร่วมสมัย (Contemporary Security Studies)

- ลักษณะทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1 สภาพภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของจังหวัดตราด

2 สภาพภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว

- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสัมพันธ์ (Cultural Relations)

เมื่อคนจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดแนวทางระเบียบข้อบังคับต่างๆ ร่วมกัน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม และเพื่อให้สมาชิกของสังคมมีการกระทำที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน การยอมรับในข้อกำหนดต่างๆ ถือได้ว่าเป็นการสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้น วัฒนธรรมใหม่นี้เกิดมาจากการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (Redfield, 1976, pp. 30-32) การยอมรับวัฒนธรรมใหม่จะเกิดขึ้นได้ในภาวะแห่งการสอดคล้องอย่างสมดุล (Strain to Consistency) เมื่อวัฒนธรรมหนึ่งมาประสมกับอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ขบวนการนี้เป็นขบวนการที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม และเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ขึ้นในสังคมอย่างไม่สิ้นสุด ขบวนการนี้มีหลายขั้นตอน ได้แก่ การถ่ายทอดลักษณะเด่นๆ ระหว่างวัฒนธรรม การปะทะสังสรรค์ระหว่างกลุ่มที่มีวัฒนธรรมต่างกัน ผลก็คือจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้นกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ลักษณะความสัมพันธ์แบบนี้เรียกว่า “การสื่อสารสองทาง” (สุเทพ สุนทรเกษม, 2515, หน้า 556-557; Gordon, 1959, p. 16) การผสมผสานกันจะเกิดขึ้นง่ายหรือยากนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของวัฒนธรรมทั้งสองกลุ่ม ถ้ามีความคล้ายคลึงกันโอกาสในการผสมผสานกันหรือยอมรับกันจะมาก นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับทัศนคติของคนในวัฒนธรรมนั้นๆ ถ้าสมาชิกกลุ่มยึดมั่นอย่างฝังแน่นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อเดิม โอกาสที่จะรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาจะน้อย (สุธรรม ชาติสิงห์ & อุดลย์ ตันประยูร, 2524, หน้า 49) ในช่วงแรกนั้น สมาชิกของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมยังคงดำรงวิถีชีวิตตามแบบอย่างวัฒนธรรมเดิมของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่ถูกกลืนเข้าไปในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

1. ประเภทของวัฒนธรรมสัมพันธ์

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถแบ่งแนวคิดและทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสัมพันธ์ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ (รินรดา พันธุ์น้อย, 2552) และ (สุพรรณยา อติประเสริฐกุล, 2552)

1.1 การยอมรับวัฒนธรรมใหม่ (Acculturation)

กระบวนการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ (Acculturation) ของชนกลุ่มน้อยนี้ Gordon (1959) ถือว่าเป็นกระบวนการย่อยขั้นตอนหนึ่งของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนต่างเชื้อชาติมีการยอมรับเอาวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาใช้และอยู่ร่วมกันในอาณาเขตเดียวกัน ได้บรรลุถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางวัฒนธรรม

บุญเต็ม พันรอบ (2528, หน้า 224) ได้แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกับแนวคิดของ Gordon ว่า การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่กลุ่มคนสองกลุ่มที่มีวัฒนธรรมต่างกันผสมกลมกลืนเป็นกลุ่มเดียวกัน โดยกลุ่มวัฒนธรรมเด่นหรือแข็งแกร่งกว่า จะกลืนวัฒนธรรมที่ด้อยกว่า ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมกลุ่มน้อยมักจะเสียเปรียบวัฒนธรรมกลุ่มใหญ่เสมอ นอกเสียจากว่าวัฒนธรรมของคนกลุ่มนั้นจะมีลักษณะที่เด่นกว่าวัฒนธรรมของกลุ่มใหญ่ และคนกลุ่มน้อยมีการศึกษาสูงกว่าคนกลุ่มใหญ่ จึงจะกลืนชนกลุ่มใหญ่ได้

Park and Burgess (1965, p. 735) กล่าวว่า การผสมกลมกลืนจึงเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ของการหลอมละลายของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีการแลกเปลี่ยน ปรับปรุงแก้ไข และเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม จนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในสังคม และเป็นแนวทางหนึ่งที่จะขจัดความขัดแย้ง ความแตกแยกและความไม่เข้าใจกันในสังคมให้ลดน้อยลงหรือหมดไปจากสังคม

กล่าวโดยสรุป การยอมรับวัฒนธรรมเป็นกระบวนการย่อยขั้นตอนหนึ่งของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนต่างเชื้อชาติมีการยอมรับเอาวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาใช้และอยู่ร่วมกันในอาณาเขตเดียวกัน ได้บรรลุถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางวัฒนธรรม โดย ณัฐพล จันธิไชย (2528, หน้า 162) กล่าวว่า การยอมรับวัฒนธรรมแตกต่างจากการผสมกลมกลืนที่ การยอมรับวัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงแต่ยังไม่ถึงขั้นผสมกลมกลืน เป็นการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมอันเป็นสังคมใหญ่เป็นการผสมกลมกลืนเชิงพฤติกรรม (Behavioral Assimilation)

1.2 การปรับตัว (Adaptation)

การศึกษาเรื่องการปรับตัวนี้อาจศึกษาจากด้านการปรับตัวทางกายภาพและการปรับตัวทางวัฒนธรรม ผู้ที่ใช้คำว่าปรับตัวมักจะใช้ในความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ศึกษา ซึ่งอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์กับสภาพแวดล้อมรอบตัวและแหล่งที่อยู่ (Habitat) การศึกษาในลักษณะนี้มักเป็นการพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์ว่าได้มี (อมรา พงศาพิชญ์, 2542, หน้า 16-17) (ก) การเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ให้สอดคล้องกัน (ข) การปรับเปลี่ยนตัวมนุษย์หรือสัตว์

เพื่อให้ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเป็นความสัมพันธ์ที่เหมาะสม หรือ (ค) การปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของมนุษย์หรือสัตว์ การใช้คำว่าปรับตัวจึงมักใช้ในความหมายของการปรับเปลี่ยนส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนเพื่อให้ความสัมพันธ์ลงตัว

ถ้าพิจารณาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมย่อมหมายความว่า วัฒนธรรมในที่นี้ใช้ในความหมายที่รวมทั้งวัฒนธรรมในรูปวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งรวมถึงระบบความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต และพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ในการพิจารณาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมนี้ Cohen (1968, อ้างถึงในอมรา พงศาพิชญ์, 2542) เสนอข้อคิดว่า

1. การศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรม ควรพิจารณาองค์ประกอบด้านศิลปวัฒนธรรม และสังคมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตความเชื่อ
2. องค์ประกอบต่าง ๆ ของวัฒนธรรมเรียงร้อยประสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นองค์รวม มีลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมวัฒนธรรม
3. การปฏิสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียง หรือการค้นพบสิ่งใหม่ภายในสังคมตนเองจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อการคงอยู่ของสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ
4. วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ องค์ประกอบแต่ละส่วนมีความหมายและสื่อความหมายที่ลึกซึ้งและกว้างขวางกว่าข้อเท็จจริง เช่น ธง มีความหมายมากกว่าผ้าผืนหนึ่ง
5. การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องดำเนินเป็นกลุ่ม การปรับเปลี่ยนสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคล การสืบทอดวัฒนธรรมต้องถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของกลุ่ม
6. พฤติกรรมของมนุษย์ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ไม่มีพฤติกรรมใดที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้เลย

7. การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งมีกระบวนการและขั้นตอน
ข้อคิดทั้ง 7 ข้อนี้ หมายถึง การปรับตัวที่นอกเหนือจากการปรับตัวทางกายภาพเพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์มนุษย์หรือสัตว์ แต่เป็นการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือกลุ่มคนอื่น ในอดีตมีการตั้งคำถามว่า การปรับตัวนี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทางธรรมชาติโดยสิ้นเชิง หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถกำหนดได้ควบคุมและบังคับทิศทางได้ ปัจจุบันคงจะต้องยอมรับว่าการปรับตัวนี้เป็นสิ่งที่จำเป็น แต่มนุษย์สามารถควบคุมได้

Julian H. Steward (1963) กล่าวถึง กระบวนการปรับตัวว่า กระบวนการปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรมมักเกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยา เพราะสังคมปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละสังคมจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างไร ในสังคมที่ไม่มีความซับซ้อนจะเห็นรูปแบบ โครงสร้างสังคมที่ตอบสนองความต้องการทางสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน กล่าวคือ เป็น

โครงสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่รวมตัวกันแบบระบบเครือข่ายที่ทำกิจกรรมที่มีการผลิตร่วมกัน การจัดระเบียบสังคมหรือการจัดองค์กรทางสังคมดังกล่าวจึงเกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่เฉพาะ แต่การวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมสมัยใหม่ พบว่า สังคมมีโครงสร้างที่อยู่เหนือชุมชน คือ สถาบันชาติ และความสามารถทางเทคโนโลยี ซึ่งจะขยายอำนาจเข้าไปมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเกินกว่าที่ท้องถิ่นจะสามารถใช้ประโยชน์ได้จากทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ได้เหมือนเดิม เพราะถูกควบคุมโดยสังคมที่ใหญ่กว่าการตอบสนองการปรับตัวของสังคมจะมีความซับซ้อนมากขึ้นไม่เหมือนสังคมเดิม นั่นคือสังคมที่ใหญ่กว่าจะมีการปรับตัว มีอำนาจเหนือสิ่งแวดล้อมของตนเอง การจัดระเบียบสังคมหรือการจัดองค์กรทางสังคมสมัยใหม่จึงเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมดั้งเดิม การศึกษากระบวนการปรับตัวเกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมต้องศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ เพราะกระบวนการประวัติศาสตร์ประกอบด้วยลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมและลักษณะความซับซ้อนจากแหล่งที่หลากหลาย เช่น การอพยพของคนจากสิ่งแวดล้อมหนึ่งไปยังอีกสิ่งแวดล้อมหนึ่ง การส่งผ่านมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบเนื่องจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ต่อๆ ไปและรูปแบบวัฒนธรรมที่ถูกเปลี่ยนแปลงหรือต่อเติมจากภายนอก วัฒนธรรมสิ่งประดิษฐ์ใหม่ของท้องถิ่น แนวคิดของนิเวศวัฒนธรรมจึงพิจารณาตั้งแต่พื้นฐานที่แตกต่างกันระหว่างสังคมดั้งเดิมและสังคมพัฒนา จากกรณีสังคมที่เป็นอยู่อย่างเรียบง่ายไปจนถึงสังคมซับซ้อนและจากการบูรณาการของสังคมวัฒนธรรมในระดับเบื้องต้นไปจนถึงระดับสูงกว่า การปรับตัวของมนุษย์ในระบบนิเวศวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง

Roy (ม.ป.ป. อ้างถึงในทัศนาศา บัญทอง, 2528, หน้า 38-39) เชื่อว่า มนุษย์เป็นระบบหนึ่ง คือ ระบบชีวิต และมองระบบชีวิตตามแนวความเชื่อของทฤษฎีพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต (Organism Behavioral Theory) ซึ่งมีความเชื่อว่า มนุษย์ เป็นหน่วยเดียวกัน ไม่อาจแยกร่างกายและจิตใจออกจากกันได้ สิ่งกระทบใด ๆ ที่เข้ามาสู่ระบบชีวิต ไม่ว่าจะกระทบโดยตรงต่อหน่วยย่อยใด ๆ จะมีผลกระทบไปทั้งระบบ การตอบสนองสิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นการตอบสนองร่วม อันเกิดจากการทำงานประสานสัมพันธ์ของหน่วยย่อยนั่นเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งให้ชัดเจนขึ้นตามทฤษฎีพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต ซึ่งเชื่อว่าสิ่งกระทบนั้นจะเป็นสิ่งกระทบโดยตรงต่อร่างกายหรือเป็นสิ่งกระทบทางด้านจิตใจ พฤติกรรมการตอบสนองที่เกิดขึ้นจะตอบสนองร่วมทั้งร่างกายและจิตใจเสมอ ไม่ว่าพฤติกรรมของการตอบสนองนั้นจะปรากฏชัดเจนมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับชนิดและความรุนแรงของสิ่งที่มากระทบธรรมชาติและความสามารถในการปรับตัวของบุคคล

กล่าวโดยสรุป การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อเกิดปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือกลุ่มคนอื่น และการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมจะเกี่ยวข้องกับการศึกษากระบวนการปรับตัวเกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมจะต้องศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์

เพราะกระบวนการประวัติศาสตร์ประกอบด้วยลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมและลักษณะความซับซ้อนจากแหล่งที่หลากหลาย โดยมนุษย์เป็นระบบชีวิตที่เป็นหน่วยเดียว ไม่แยกร่างกายและจิตใจ เวลาตอบสนองต่อสิ่งที่มากระทบจะมีผลกระทบไปทั้งระบบ การตอบสนองสิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นการตอบสนองร่วม

1.3 การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)

เสาวนีย์ จิตหมวด (2531, หน้า 267-268) กล่าวว่า การผสมกลมกลืน คือ กลุ่มสังคมที่มีวัฒนธรรมต่างกันรับเอาวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนเข้ามาปฏิบัติ หรือพยายามทำให้เกิดการรับเอาวัฒนธรรมของตนไปปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมเดิมของสังคมอื่น หากการรับเอาวัฒนธรรมอื่นมามีมากจนแทบผสานเป็นเนื้อเดียวกันเรียกได้ว่าเป็นการผสมกลมกลืน ซึ่งโดยปกติแล้วชนกลุ่มน้อยมีแนวโน้มที่จะรับเอาวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ไว้มากกว่าที่ชนกลุ่มใหญ่จะรับเอาวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยเพราะวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่เป็นวัฒนธรรมโดยส่วนรวมของชนในชาติ

มโนทัศน์ "การกลมกลืนทางวัฒนธรรม" หรือ "Cultural Assimilation" หากใช้ในความหมายของ Park and Burgess (1924, อ้างถึงในฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2547, หน้า 30) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มรับรู้สึก ความทรงจำ และท่าทีของบุคคลหรือกลุ่มอื่น ทำให้ความหมายของ "ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม" แตกต่างไปจาก "การผสมผสานวัฒนธรรม" ในสองแง่มุมด้วยกัน คือ ในกระบวนการที่เรียกว่า "ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม" นี้ จำเป็นต้องมีการยอมรับจากกลุ่มที่ไปรับวัฒนธรรมเข้ามาด้วย และคนหรือกลุ่มที่รับวัฒนธรรมคนอื่นมักจะต้องรู้สึกดีกับกลุ่มดังกล่าวนี้ด้วย

Foster (1969, อ้างถึงในนิยพรธนะ (ผลวัฒนะ) วรรณศิริ, 2550, หน้า 62) อธิบายว่า การกลืนกลายทางวัฒนธรรม คือ ปรากฏการณ์ที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบและสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอในระยะเวลาอันยาวนานต่อเนื่อง และได้มีการหยิบบ่มแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันใช้ ในที่สุดต่างฝ่ายต่างรับเอาวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นของตนอย่างแยกไม่ออกจนเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา ซึ่งไม่มีร่องรอยของวัฒนธรรมเดิมหลงเหลืออยู่เลย

การกลืนกลายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ใน 2 ระดับ ระดับแรก เป็นการกลืนกลายทางสังคม (Social Assimilation) ได้แก่ การที่คนจากสองวัฒนธรรมรับเอาวัฒนธรรมของฝ่ายตรงข้ามไปเป็นของตนหมดสิ้น แต่เป็นเพียงการประพฤติปฏิบัติกันภายนอกเท่านั้น ยังไม่ถึงขั้นถึงเนื้อถึงตัวเท่าใด เช่น นาย ก. และนางสาว ข. รู้จักชอบพอกัน คบกันนานๆ ต่างก็ชอบพอกัน เพื่อที่จะได้ชอบกันยิ่งขึ้นก็พยายามทำตามใจคือ เลิกนิสัยเดิมของตนไปทำตามอย่างอีกฝ่าย (ส่วนใครจะเป็นฝ่ายฝันและใครจะเป็นฝ่ายปฏิบัติตามอยู่ที่ปัจจัยแทรกซ้อนอื่นๆ เช่น วัฒนธรรมของใครแข็งแกร่งกว่าใคร) จนเกิดการเคยชิน หลังจากถูกใจกันนานๆ ก็แต่งงาน ถึงขั้นแต่งงานกันนี้จะเป็น ระดับที่

สอง คือ การกลืนกลายทางชีวภาพ (Biological Assimilation) ซึ่งเป็นขั้นสุดของปรากฏการณ์ของการกลืนกลายทางวัฒนธรรม หมายความว่าสองวัฒนธรรมกลืนกันจริงๆ และอย่างสมบูรณ์ เพราะจะมีสมาชิกรุ่นใหม่เกิดขึ้นมาแสดงตนเป็นคนในวัฒนธรรมใหม่ อันเกิดจากวัฒนธรรมเดิมสองวัฒนธรรมมารวมกัน การกลืนกลายทางชีวภาพจะเกิดได้ยาก และเกิดได้ในอัตราที่น้อยกว่าการกลืนกลายกลายทางสังคม

การสังสรรค์ทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรมนี้ ใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมระหว่าง 2 กลุ่มคนที่มีสังคมวัฒนธรรมต่างกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน แต่ในกรณีที่ตั้งคมวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กันมีพลังไม่เท่ากัน คนกลุ่มหนึ่งจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งพบว่ากลุ่มที่วัฒนธรรมมีพลังน้อยจะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่วัฒนธรรมมีพลังมากกว่า ในขณะที่เดียวกันอาจมีการแลกเปลี่ยนกันได้ สุดท้ายถ้าวัฒนธรรม 2 ชุดถูกผสมรวมกันเป็นชุดเดียวกันไม่ว่าจะมีส่วนของชุดใดมากกว่า จะเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) คือ การที่กลุ่มสังคมที่มีวัฒนธรรมต่างกันรับเอาวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนเข้ามาปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอ ในระยะเวลาอันยาวนานต่อเนื่อง จนแทบผสานเป็นเนื้อเดียวกันจนแยกไม่ออกและเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา ซึ่งไม่มีร่องรอยของวัฒนธรรมเดิมหลงเหลืออยู่เลย

1.4 การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration)

ความคิดเรื่องบูรณาการทางวัฒนธรรม คือ การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรมด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมคือการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายร่วมกันและไม่ได้มีการพยายามครอบงำซึ่งกันและกัน (สุพรรณา อติประเสริฐกุล, 2552, หน้า 13)

R. Teske and B. Nelson (1973, อ้างถึงในจิวิวรรณ ประจวบเหมาะ, 2547, หน้า 29) ได้พยายามชี้ให้เห็นว่ามโนทัศน์การบูรณาการทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องการศึกษากระบวนการที่รับและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ซึ่งมักจะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มที่เกี่ยวข้องมีทัศนคติที่ดีต่อกัน และในการบูรณาการทางวัฒนธรรมนี้อาจจะมีการปรับเปลี่ยนความหมายให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของแต่ละกลุ่ม

บุญยงค์ เกศเทศ (2536, หน้า 52) กล่าวว่า การบูรณาการทางวัฒนธรรม คือ กระบวนการที่ได้มีการติดต่อกับวัฒนธรรมต่างสังคมหรือต่างประเทศ จำเป็นต้องมีการปรับวัฒนธรรมภายในสังคมบางประการ และรับเอาวัฒนธรรมต่างสังคมหรือต่างประเทศมาบางประการ จะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม แต่เมื่อมีการคลุกคลีติดต่อกันบ่อยครั้ง จนมีการติดต่อกันเป็นประจำจะทำให้มีการเปลี่ยนวัฒนธรรมได้โดยอัตโนมัติ

งามพิศ สัตย์สงวน (2543, หน้า 39) กล่าวว่า การบูรณาการทางวัฒนธรรม เป็นการติดต่อทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เมื่อชน 2 กลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกันแต่ละกลุ่มอาจให้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าการติดต่อเป็นไปในระยะเวลาสั้นๆ อาจไม่มีอิทธิพลที่ยาวนาน แต่ถ้าติดต่อกันยาวนานขึ้นอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อกันได้ ซึ่งอาจเป็นการให้อิทธิพลแต่ฝ่ายเดียว หรือส่งผลกระทบต่อกันทั้งสองฝ่ายได้ นอกจากนี้ การติดต่อระหว่างวัฒนธรรมยังหมายถึง กระบวนการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ เช่น นักศึกษาไทยไปเรียนต่อประเทศอเมริกา กำลังอยู่ในกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมอเมริกัน เมื่อวัฒนธรรมของเรากำลังติดต่อสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอเมริกัน เมื่อเวลาผ่านไปแบบแผนพฤติกรรมบางอย่างของคนไทย เช่น อาหาร เสื้อผ้า หรือแม้แต่ ค่านิยม ความเชื่อต่างๆ อาจเปลี่ยนไปได้ ส่วนการบูรณาการทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ปัจเจกชนหรือกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ แทนที่วัฒนธรรมของตนเองโดยวัฒนธรรมอื่นๆ ปัจจุบันในการบูรณาการ นอกจากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมแล้ว อาจมีการเปลี่ยนสัญชาติและการกระทำอื่นๆ ที่ทำให้กระบวนการบูรณาการทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นและจะแตกต่างไปตามสถานการณ์ กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นในระดับวัฒนธรรมย่อยด้วยเพราะการติดต่อระหว่างกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อย

นิยพรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ (2550, หน้า 60) กล่าวว่า การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) คือ หลังจากวัฒนธรรมที่ต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบกัน สัมผัสกัน และเกิดการหยิบบ่มแลกเปลี่ยนกันใช้ในระยะเวลาที่สม่ำเสมอและยาวนานพอสมควร วัฒนธรรมทั้งสองจะผสมผสานกัน ซึ่งสามารถทราบได้ว่าเป็นวัฒนธรรมของใครไม่ถึงกับปนกันจนแยกไม่ออก เมื่อผู้หยิบบ่มวัฒนธรรมของผู้อื่นกลับเข้าสู่กลุ่มชนเดิมของตน วัฒนธรรมเดิมนั้นจะดำรงรูปแบบเดิมได้ดีอยู่ บุคคลผู้นั้นยังประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมเดิมของตนตามเดิม แต่เมื่อออกมาพบปะหรือเผชิญกับคนจากวัฒนธรรมอื่นอีก เขาก็จะผสมผสานวัฒนธรรมของเขาเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ที่มาสัมผัสกันอีก การบูรณาการทางวัฒนธรรมอยู่ในขบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่อยู่ค่อนข้างมาข้างท้ายของขบวนการมากแล้ว เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่จะนำไปสู่การกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Assimilation) และบางครั้งในบางสังคมเรามักจะแยกปรากฏการณ์ของการบูรณาการกับการกลืนกลายทางวัฒนธรรมไม่ออก ที่จริงแล้วทั้งสองปรากฏการณ์ไม่ใช่สิ่งเดียวกันแต่อยู่ในขบวนการที่ใกล้เคียงกันมาก

จากความหมายที่นักวิชาการได้ให้ไว้ดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การบูรณาการทางวัฒนธรรมคือ การที่กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมต่างกันมาอยู่ร่วมกันหรือติดต่อใกล้ชิดกัน โดยฝ่ายหนึ่ง

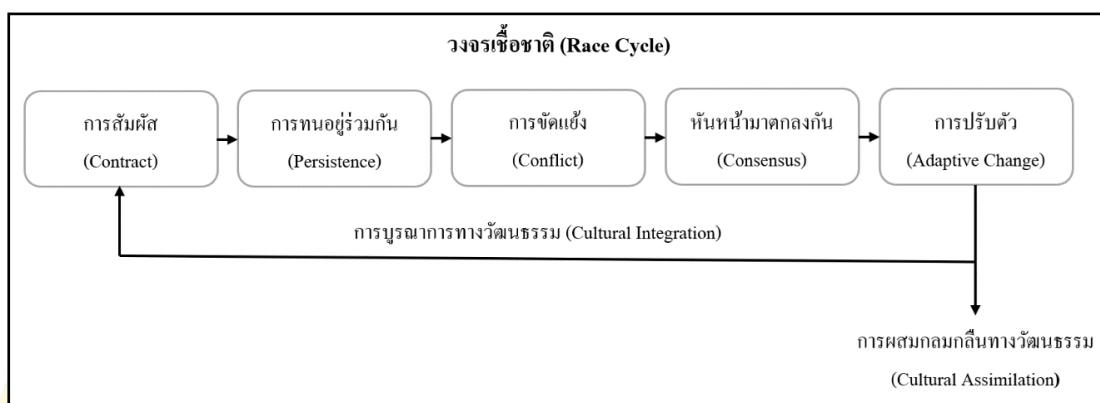
หรือทั้งสองฝ่ายมีการปรับวัฒนธรรมบางประการ และรับเอาวัฒนธรรมบางประการ แต่ก็ยังรู้ว่าเป็นวัฒนธรรมของใครไม่ถึงกับปนกันจนแยกไม่ออก

2. การศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์

การศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์สามารถศึกษาได้หลายด้านโดยใช้กรอบทฤษฎีแตกต่างกันไป ที่นิยมมากก็เช่น การศึกษาในกรอบทฤษฎี Identity Theory เป็นการกำหนดความแตกต่างระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ทางเชื้อชาติ ซึ่งเป็นผลให้เกิดความแตกต่างทางสังคม วิธีการศึกษาใช้การสืบทางพันธุกรรม (เครือญาติ หรือ Genealogical Approach) (Foster, 1971) การศึกษาในกรอบทฤษฎีสัญลักษณ์ (Symbolic Theory) เป็นการศึกษาลักษณะทางวัฒนธรรมของชนทั้งสองกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นที่ชนกลุ่มน้อยที่มีความแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ในทางภาษา ศาสนา อาชีพ การปกครอง และระเบียบ พิธีกรรมต่างๆ อย่างไรก็ตาม และการประพจน์ปฏิบัติตัวแตกต่างกันจะก่อให้เกิดการมีทัศนคติและการปฏิบัติต่อกันในทางลบอย่างไรบ้าง (Castile & Kushner, 1981) การศึกษาด้านนี้เป็นการศึกษาถึงความขัดแย้ง แข่งขันกันหาผลประโยชน์ (ที่มีจำกัดในสังคม) ให้กลุ่มของตนมากที่สุดและคอยกีดกันในทุกๆ ทาง มองกันในแง่ร้าย ดูหมิ่นเหยียดหยาม และไม่ยอมรับกันเป็นพวก ปฏิกริยาเหล่านี้รวมเรียก อคติ การแข่งขันและการยอมรับ-ไม่ยอมรับฐานะภาพซึ่งกันและกัน

ในกรอบทฤษฎีทางการเมืองนั้น Joseph B. Gittler (1956), Donald Noel (1968), และ Shibutani and Kwan (1965) เห็นว่าเป็นการแข่งขันอำนาจกันในสังคมระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ โดยการแสดงออกทางอคติ (Prejudice) การแข่งขัน (Competition) และฐานะภาพสัมพันธ์ (Status Relations) หรืออำนาจที่ไม่เท่าเทียม (Differential Power) การแสดงออกซึ่งปฏิกริยาดังกล่าวเป็นปฏิกริยาใน “วงจรเชื้อชาติ” (Race Cycle) (A. E. Barth & Noel, 1971) ซึ่งเริ่มด้วยขบวนการวัฒนธรรมสัมผัส (Contact) การทนอยู่ร่วมกัน (Persistence) ขัดแย้งกัน (Conflict) หันหน้ามาตกลงกัน (Consensus) และการปรับตัวเข้าหากัน (Adaptive Change) ในระดับที่เกิดความขัดแย้งกัน ชนทั้งสองกลุ่มจะมีการแสดงออกในเชิงอคติ แข่งขัน และการไม่ยอมรับฐานะภาพกัน และในขั้นตอนสุดท้ายคือการปรับตัวเข้าหากันนั้นเป็นขั้นพยายามทำตัวให้สอดคล้องกันด้วยการลดอคติ ลดการแข่งขัน และลดการไม่ยอมรับในฐานะภาพกันลงบ้าง แนวโน้มที่จะเกิดผลมีอยู่สองทางคือ หากพยายามปรับตัวอย่างได้ผลดี วงจรเชื้อชาติจะสิ้นสุดลงที่การกลืนกลายวัฒนธรรมของกันและกัน (Assimilation) หากทำแล้วไม่ได้ผลก็ต่างคนต่างอยู่ โดยหันหลังให้กันเสีย แต่ก็ยังอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันได้ สังคมนั้นจะกลายเป็น “พหุสังคม” (Plural Societies) Robert E. R. Park (1950) เป็นผู้เสนอรูปแบบความสัมพันธ์ชนกลุ่มน้อย-ชนกลุ่มใหญ่แบบวงจรเชื้อชาติมาก่อน แต่เป็นรูปแบบที่มีแนวโน้มในขั้นสุดท้ายที่ตายตัวเกินไป กล่าวคือ วงจรเชื้อชาติจะจบลงที่การกลืนกลายอย่างสนิทตลอดทั้งสังคม และจากตัวอย่างที่ปรากฏให้เห็น เช่น สังคมอเมริกัน เป็นต้น ก็มี

ลักษณะเป็นพหุสังคม อย่างไรก็ตามก็ดี วงจรเชื้อชาติที่กล่าวมาข้างต้นก็สอดคล้องกัน โดยเฉพาะในระดับของความขัดแย้งซึ่งชนกลุ่มน้อยและกลุ่มใหญ่จะแสดงออกซึ่งการมีอคติ การแข่งขัน และการไม่ยอมรับกัน

ภาพที่ 1 วงจรเชื้อชาติ (Race Cycle) จากแนวคิดของ Robert E. R. Park (1950) และ A. E. Barth and Noel (1971)

จากแผนภาพวงจรเชื้อชาติ (Race Cycle) ผู้วิจัยดัดแปลงจากแนวคิดของ Robert E. R. Park (1950) และ (A. E. Barth & Noel, 1971)

สำหรับการศึกษาปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชนกลุ่มน้อย-ชนกลุ่มใหญ่ ส่วนมากแล้วจะเป็นการศึกษาในกรอบทฤษฎีการเมือง วิธีนี้จะทำให้มองเห็นความขัดแย้งที่แสดงออกมาทางอคติ การแข่งขัน และการยอมรับ(หรือไม่ยอมรับ)กันได้ชัดเจน

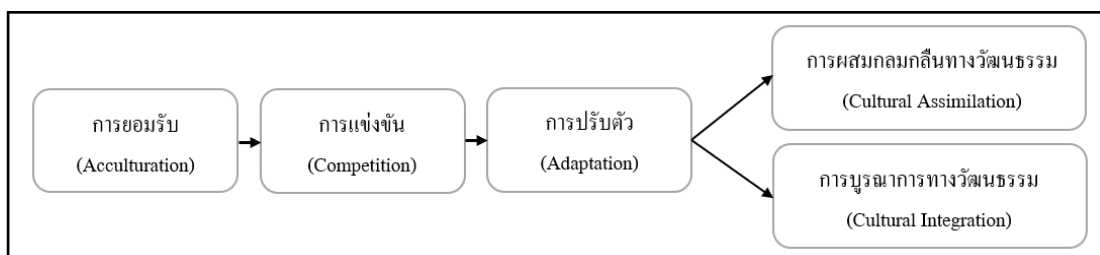
การมีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันในเชิงลบของชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งแสดงออกให้เห็นได้จากการมีทัศนคติและการปฏิบัติต่อกันในเชิงมีอคติ มีการแข่งขัน และมีการปฏิเสธกันนั้น ไม่คงที่ มีการผันแปรไปได้เสมอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆด้วย เช่น ระยะเวลาที่มาสัมพันธ์กัน เหตุการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจที่ได้ประสปร่วมกัน ความคล้ายคลึงกันอย่างมากทางกายภาพ (รูปร่างหน้าตา) การไม่มีเมืองแม่สนับสนุนและระยะห่างทางพื้นที่ของการอยู่อาศัยร่วมกัน เป็นต้น (Yetman & Steele, 1971)

สุมน อยู่สิน (2527, หน้า 116) ได้ศึกษา พฤติกรรมการสื่อสารและการผสมกลมกลืน เข้ากับวัฒนธรรมไทย: กรณีศึกษาเฉพาะชาวจีนในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่ กล่าวถึง การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม มีใจความโดยสรุปว่า กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการผสมกลมกลืนแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. ขั้นการติดต่อ
2. ขั้นการแข่งขัน
3. ขั้นการปรับตัว
4. ขั้นการผสมกลมกลืน

ขั้นตอนทั้ง 4 มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คือ ในขั้นแรก จะมีการติดต่อระหว่างชนต่างวัฒนธรรมสองกลุ่ม คือ ชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ และจะนำไปสู่การแข่งขันระหว่างชนกลุ่มน้อยด้วยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน นั่นคือ การเพิ่มพูนความสนิทสนมกับชนกลุ่มใหญ่ อันจะนำไปสู่การปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมใหม่ หลังจากนั้น ความสัมพันธ์จะพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายไปสู่การผสมกลมกลืน จะเห็นได้ว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ที่นำไปสู่การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) และบางครั้ง ในบางสังคม เรามักแยกวัฒนธรรมที่ถูกผสมกลมกลืนไม่ออก “การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม” และวัฒนธรรมที่กลมกลืนกันนั้น ถูกถ่ายทอดไปภายในสังคมเดียวกัน คือการสืบทอดวัฒนธรรมในแนวตั้ง จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ในกระบวนการเรียนรู้ที่พ่อแม่อบรมสั่งสอนลูก ส่วนการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมในแนวนอน และเป็นการที่สังคมหนึ่ง ยอมรับวัฒนธรรมของสังคมอื่น โดยฝายรับวัฒนธรรมใหม่ และละทิ้งวัฒนธรรมเก่าของตนบางส่วน และทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม จนทำให้สูญเสียเอกลักษณ์เดิมไป

จากเรื่องการศึกษาปฏิสัมพันธ์วัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ใช้ แนวคิดวัฒนธรรมสัมพันธ์ และกระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรม ของ สุมน อยู่สิน (2527) มาเป็นกรอบแนวคิด เพื่อศึกษาการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ที่อาศัยในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ซึ่งกระบวนการประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การยอมรับ การแข่งขัน การปรับตัว และการผสมกลมกลืน/การบูรณาการทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 2 กระบวนการผสมกลมกลืนจากทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสัมพันธ์และแนวคิดกระบวนการผสมกลมกลืนของสุมิน อยู่ดลิน (2527)

จากภาพกระบวนการผสมกลมกลืนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ เริ่มจากการยอมรับทางวัฒนธรรม (Acculturation) คือการที่ชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมสองกลุ่มมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กัน นำไปสู่การแข่งขันทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยสองกลุ่ม เพื่อให้เกิดการยอมรับและเพิ่มพูนความสนิทสนมกับชนกลุ่มใหญ่ อันจะนำไปสู่การปรับตัว (Adaptation) เพื่อให้เข้ากับสังคมใหม่ เมื่อเวลาผ่านไปความสัมพันธ์จะพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ หากวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยถูกรอบงำหรือผสมกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกับวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ จะเรียกว่า การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) แต่ถ้าหากวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยมีการปรับตัวแต่ยังคงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไว้ ไม่ถูกรอบงำโดยวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ จะเรียกว่า การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration)

แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Cultural Pluralism)

1. ความเป็นมาของสังคมพหุวัฒนธรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย "สังคมพหุวัฒนธรรม" มีฐานความคิดที่เกี่ยวข้องอยู่ คือ แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นคู่แข่งกับลัทธิชาตินิยม (Nationalism) ประมาณทศวรรษที่ 1960 แต่มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบจนกลายเป็นทฤษฎี โดย Will Kymlicka, (1995, อ้างถึงในพิชาข รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2559) แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการขยายสิทธิแก่ชนกลุ่มน้อยแห่งชาติและชนกลุ่มน้อยเชิงชาติพันธุ์ ทั้งสิทธิในการปกครองตนเอง สิทธิในการรักษาความหลากหลายหรือความแตกต่างทางวัฒนธรรม และสิทธิในการมีผู้แทนในรัฐสภา

พหุวัฒนธรรมนิยมเป็นพัฒนาการหนึ่งของแนวคิดเสรีนิยม - เน้นให้ความสำคัญกับเรื่องความเท่าเทียม (วิลเลียม โสกาพล, 2565) มองว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นส่วนขยายจากสิทธิ

มนุษย์ชน อัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยไม่ควรถูกเบียดขับหรือถูกคุกคาม บุคคลมีสิทธิเป็นของตัวเองและรู้สึกดีกับการเป็นตัวของตัวเอง ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในระยะแรกแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมเป็นแนวคิดทางรัฐศาสตร์ก่อตัวขึ้นในโลกตะวันตกช่วงปี 1970 ในประเทศแคนาดาและประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีความแตกต่างของคนสองกลุ่มอย่างชัดเจน คือ กลุ่มคนที่พูดภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งทั้งสองมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ต่อมาประเทศออสเตรเลียได้นำนโยบายดังกล่าวมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อธำรงวัฒนธรรมของชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข นโยบายพหุวัฒนธรรมถูกใช้อย่างเป็นทางการในทั้งสองประเทศ โดยแนวคิดดังกล่าวอยู่บนฐานคิดที่ว่า กลุ่มวัฒนธรรมของรัฐมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับและดำรงรักษาให้คงอยู่ไปโดยไม่ต้องถูกกลืนเข้ากับวัฒนธรรมหลัก ทั้งนี้ รัฐมีหน้าที่ในการสนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Kymlicka, 1995) พัฒนาการแนวคิดนี้ในบริบทตะวันตกจึงแยกไม่ออกกับการเหยียดสีผิวที่คนส่วนใหญ่ (ผิวขาว) มีอำนาจหลักและจัดการกลุ่มคนที่แตกต่างจากตัวเอง พหุวัฒนธรรมเน้นการยอมรับลักษณะเด่นของแต่ละวัฒนธรรมที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยึดถือปฏิบัติเมื่อย้ายถิ่นมาพำนักอยู่ในอีกสังคมหนึ่ง พหุวัฒนธรรมจึงหมายถึงสังคมที่มีผู้ย้ายถิ่นจำนวนมากพร้อมด้วยวัฒนธรรมและภาษาที่ติดตัวคนเหล่านี้มาจากบ้านเกิดของเขา และเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มขึ้น ลักษณะเด่นของนโยบายพหุวัฒนธรรมคือ การยอมรับและสนับสนุนการธำรงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน เช่น การใช้ภาษาพูดของกลุ่ม การมีสื่อสิ่งพิมพ์/สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ภาษาของแต่ละกลุ่ม การจัดงานประเพณี ศาสนา การแต่งกาย การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมของทุกกลุ่ม การอนุญาตให้ประชาชนถือสัญชาติได้สองสัญชาติ (Dual citizenship) ตลอดจนการเปิดโอกาสทางการศึกษา การได้งานทำ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการได้รับบริการสาธารณะต่างๆ โดยเท่าเทียมกัน (Jay, 2006, อ้างถึงในสุภางค์ จันทวานิช, 2549) อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ได้รับการต่อต้านขัดขวางในบางประเทศ แม้จะมีพื้นฐานอยู่บนความเสมอภาคก็ตาม

ก่อนคำว่า "พหุวัฒนธรรม" จะเข้ามามีบทบาททั้งในโลกวิชาการจนนำไปสู่การปรับประยุกต์ในระดับนโยบายนั้น ในอดีตเราพบว่านักวิชาการมักใช้คำว่า "พหุสังคม" หรือ "พหุลักษณะ" เพื่ออธิบายความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะเจ้าอาณานิคมที่มองว่าสังคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเป็นพหุสังคม ที่แม้จะอยู่ภายใต้ระบบการเมืองเดียวกัน แต่ผู้คนกลับดำรงอยู่อย่างปนเป แต่ไม่รวมกัน แต่ละชาติพันธุ์มีศาสนาของตนเอง มีวัฒนธรรมแนวคิดและแนวทางของตนเอง โดยไม่รวมกับคนอื่นกลุ่ม ทั้งนี้ในหนังสือ Contemporary Cultural Theory (Milner & Browitt, 2006) ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างไว้ว่าพหุนิยมนั้นคือระบบคิด หรือความเชื่อที่ยอมรับกับหลักการมากกว่าหนึ่งหลักการ เป็นคำที่ตรงข้ามกับคำว่า "เอกนิยม" (Monism)

ส่วนคำว่าพหุวัฒนธรรม นั้นเป็นแนวคิดที่ขยายประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมไปเป็นเรื่องของรัฐชาติ ระบบกฎหมาย ระบบการศึกษา นโยบายของรัฐที่เอื้อต่อเรื่องสุขภาพ ที่อยู่อาศัย ให้มีการเคารพกันเรื่องภาษา ความเป็นชุมชน วิถีปฏิบัติในธรรมเนียม ประเพณี และศาสนา อย่างไรก็ตาม ความคลุมเครือของความหมายทั้งสองคำก็ดำเนินเรื่อยมาท่ามกลางความไม่ชัดเจน แล้วค่อยๆ เติบโตและแบ่งแยกกันชัดเจนในช่วงหลังที่ประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับนโยบายและปฏิบัติการในการจัดการความแตกต่างหลากหลาย

ในกรณีประเทศไทยใช้คำว่าพหุวัฒนธรรมไปในสองความหมาย คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) และ พหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) ซึ่งความหมายของ Cultural Diversity คือ ความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในสังคมหนึ่งๆ (วิลาสินี โสภากุล, 2565) ในขณะที่พหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) คือ จุดยืนหรือท่าทีที่มุ่งส่งเสริมการให้พื้นที่และการดำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มวัฒนธรรมรองต่างๆ ในรัฐบนพื้นฐานของความเท่าเทียมและสิทธิตามหลักเสรีนิยม เช่นเดียวกับมาร์ค ตามไท (2561, อ้างถึงในวิลาสินี โสภากุล, 2565) ที่ได้สรุปไว้ในบทความเรื่อง "พหุวัฒนธรรมกับการหาคุณค่า: เส้นทางสู่คำตอบสุดท้าย" ว่าการเคารพความแตกต่างทางคุณค่าหรือพหุวัฒนธรรมนั้นไม่ใช่จุดหมายปลายทางของการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง แต่เป็นเสมือนบันไดใช้ปีนขึ้นไปสู่การชู "Our Common Humanity" หรือความเป็นมนุษย์เหมือนกันของมนุษย์ทุกคน ซึ่งเป็นคำตอบที่ยั่งยืนกว่างานศึกษาของ สุชาติ เศรษฐมาลินี (2559) ว่าด้วย "การสร้างสันติภาพในสังคมพหุลักษณะทางศาสนาชาติพันธุ์: กรณีศึกษาชุมชนมุสลิมในภาคเหนือของประเทศไทย" ทำให้เห็นว่า การอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างหลากหลายนั้นต้องมีการเคารพในความแตกต่างหลากหลายของกันและกัน และต้องสร้างอัตลักษณ์บางอย่างขึ้นมาร่วมกันเพื่อผูกโยงความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีการร่วมกันตัดสินใจ ปัญหาของชุมชนร่วมกัน และพยายามที่จะเข้าใจผู้อื่น โดยมีข้อเสนอแนะต่อรัฐว่า ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างศาสนาชาติพันธุ์ให้ได้พบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ และสนับสนุนให้เกิดศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ศาสนาและชาติพันธุ์เพื่อให้ได้เรียนรู้กัน และสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ในระดับชุมชน เพื่อให้แต่ละชุมชนมีแผนงานอย่างชัดเจนเพื่อสนับสนุนการอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างหลากหลาย และต้องมีการจัดเสวนาเพื่อร่วมกันหาทางออกในเรื่องของความขัดแย้งด้วย

2. ความหมายของพหุวัฒนธรรม

Lawrence A. Blum (1998, p. 15) อธิบายคำว่า แนวคิดพหุวัฒนธรรม Multiculturalism ไว้ว่า แนวคิดพหุวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับความเข้าใจ การรู้จักคุณค่า และการให้คุณค่าต่อวัฒนธรรมของตนเองและให้ความเคารพให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมของกลุ่มอื่น แนวคิดพหุวัฒนธรรมจึงไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการให้คุณค่ากับวัฒนธรรมตัวเอง หากเกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าวัฒนธรรมอื่นๆ ด้วย

Bhikhu Parekh (2000) มองว่าสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural society) หรือ แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) มักอ้างถึงความแตกต่างและความหลากหลายทาง วัฒนธรรม (Cultural Differences and Cultural Diversity) ชาติหนึ่งดำรงอยู่ด้วยกลุ่มวัฒนธรรมที่ แตกต่าง ทั้งในทางกฎหมายและทางปฏิบัติ ซึ่งความแตกต่างที่เกิดขึ้นมักแสดงออกเป็นอัตลักษณ์ ของกลุ่ม ที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลานาน ผู้คนต่างวัฒนธรรมต้องการให้สังคม ปฏิบัติต่อตนอย่างเท่าเทียม ไม่แบ่งแยกและกีดกัน บางกลุ่มเรียกร้องให้เคารพในความแตกต่าง โดย ไม่มองว่าความแตกต่างนั้นคือพฤติกรรมเบี่ยงเบน การยอมรับความแตกต่างเรียกร้องให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในกฎเกณฑ์ของสังคม การให้ความเคารพในความแตกต่างเรียกร้องให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ โดยในการเรียกร้องนี้ได้กระทำผ่านสัญลักษณ์และวิธีการต่างๆ เป็นการต่อสู้ เพื่ออิสระ มีสิทธิอัตตวินิจัย (self-determination) ปฏิเสธการแทรกแซงทางวัฒนธรรมและจริยธรรม

Stuart Hall (2000, pp. 209-241) นิยามความหมายของ Multicultural และ Multiculturalism ออกจากกัน โดย "Multicultural" หมายถึงโจทย์ทางสังคมและการบริหารปกครอง อันเกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกันของชุมชนทางวัฒนธรรมหลายๆชุมชนภายใต้รัฐชาติเดียวกันแต่ใน ขณะเดียวกันชุมชนทางวัฒนธรรมเหล่านี้ต้องการปกป้องและรักษาวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ดั้งเดิม ของตนเอาไว้ ส่วน "Multiculturalism" หมายถึงยุทธวิธีและนโยบายต่างๆที่นำมาใช้เพื่อจัดการกับ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความหลากหลายเหล่านี้

Gunew (2001, pp. 85-106) ได้แยกความแตกต่างระหว่างพหุวัฒนธรรมโดยรัฐ (state multiculturalism) และพหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์ (critical multiculturalism) โดยพหุวัฒนธรรมโดย รัฐ หมายถึง นโยบายของรัฐที่ใช้จัดการกับความหลากหลายภายในรัฐชาติซึ่งมักถูกมองว่าเป็นไป เพื่อควบคุมตรวจสอบและจัดระเบียบความแตกต่างเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของรัฐเอง ส่วนพหุ วัฒนธรรมเชิงวิพากษ์เป็นเครื่องมือที่สมาชิกของชุมชนที่เป็นชนกลุ่มน้อยใช้ในการเรียกร้องการมี ส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะบนพื้นฐานความแตกต่างของตน

Ien Ang (2006, pp. 34-35) ศาสตราจารย์ด้านวัฒนธรรมศึกษาแห่ง The Centre for Cultural Research มหาวิทยาลัย Western Sydney ได้ให้ความหมายของคำว่าแนวคิดพหุวัฒนธรรม ว่ามาจากคำคุณศัพท์ Multicultural ที่หมายถึงสิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่ม วัฒนธรรมที่หลากหลาย มีความเชื่อพื้นฐานในเรื่องความเท่าเทียม ขันติธรรม และการรวมผู้อพยพที่ มีความแตกต่างด้านชาติพันธุ์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม คำว่าพหุวัฒนธรรม (Multicultural) มักจะ ใช้ในลักษณะเท่ากับคำว่า พหุชาติพันธุ์ (Multiethnic) หรือคำว่า พหุเชื้อชาติ (Multiracial) ซึ่งคำว่า แนวคิดพหุวัฒนธรรมมักใช้อธิบายเกี่ยวกับกลุ่มผู้อพยพที่อาศัยอยู่ในสังคมตะวันตก (สังคมของ

คนผิวขาว) แต่ไม่ได้เป็นคนผิวขาว ดังนั้นจึงอาจมีความหมายรวมไปถึงปฏิกิริยาต่อความตึงเครียด หรือความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ได้

ประเวศ วะสี (2548) ได้ให้ความหมายคำว่า พหุ หมายถึง มากหรือหลาย และ วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต มรดกทางสังคม และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของคนในสังคม แสดงถึงความเจริญงอกงามซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ ฯลฯ ดังนั้น พหุวัฒนธรรม (Multicultural) จึงหมายถึง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึง มติวิถีชีวิต มรดกทางสังคม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนที่จะมีมนุษย์เกิดขึ้นก็มีความหลากหลายในธรรมชาติเป็นพื้นฐานมาก่อน มนุษย์ก็เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ในที่แต่ละแห่งมนุษย์ย่อมเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน และอยู่ร่วมอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ จึงมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน เรียกว่าเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ กับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เชื่อมโยง เพราะว่าชีวิตต้องเกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ

บัณฑิตย สะมะอุณ et al. (2549, หน้า 19) ได้กล่าวถึงการอธิบายปรากฏการณ์หรือกระบวนการที่เกิดขึ้นมีศัพท์ที่ใช้เรียกต่างกัน เช่น การปรับตัว (Adaptation) การสังสรรค์หรือผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) บูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) และความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict) ในกระบวนการข้างต้น ความคิดเรื่องบูรณาการทางวัฒนธรรมสามารถนำมาใช้อธิบายสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ชัดเจนที่สุด กล่าวคือ บูรณาการทางวัฒนธรรมคือการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมไม่ได้มีความพยายามครอบงำซึ่งกันและกัน ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมสมัยใหม่ มีลักษณะยอมรับซึ่งกันและกัน ย่อมหมายความว่าเกิดการบูรณาการทางวัฒนธรรม บางครั้งใช้คำว่า “พหุวัฒนธรรม” หมายถึง รัฐที่มีหลายวัฒนธรรม

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2553) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันลักษณะพหุวัฒนธรรมในสังคมไทยมองเห็นได้เด่นชัดขึ้น ซึ่งมาจากการวิชาการที่ทำให้เรามองเห็นความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน มองเห็นภาษาที่แตกต่างกัน ในกลุ่มนักวิชาการเห็นว่าสังคมไทยจริง ๆ แล้วเป็นสังคมที่มีความหลากหลายมาก

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2551, หน้า 113) กล่าวถึงคำว่า “พหุวัฒนธรรม” มีความหมายใกล้เคียงและซ้อนทับกันอยู่ 2 คำ คือ Cultural Pluralism และ Multiculturalism ซึ่งหมายถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) ที่ดำรงอยู่ร่วมกันได้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยแนวคิดวัฒนธรรมพหุชน เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนฐานของการเคารพในสิทธิเสรีภาพของแต่ละกลุ่มชน ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยปราศจากการดูถูกดูแคลนหรือเหยียดหยาม ในด้าน

วัฒนธรรมชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชนที่มีลักษณะเฉพาะตน (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, 2551)

บ๊อง ร้อยกรอง (2553) กล่าวว่า ความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Cultural Cognitiveness) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลตระหนักรู้ (Aware) และคิด (Think) เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวัฒนธรรมรองของตน ในลักษณะที่เป็นหนึ่งเดียวและแตกต่างจากวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นในสังคม สิ่งเหล่านี้ก็คือกระบวนการของการรู้ โดยผ่านการตระหนักรู้ และการพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ ความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมแตกต่างจากความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม (Cultural Identification) เนื่องจากบุคคลอาจมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอย่างมาก แต่เขากลับมีความตระหนักรู้เพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับเอกลักษณ์หรือความแตกต่างของวัฒนธรรมตนเองกับวัฒนธรรมของคนอื่น ในทางกลับกันบุคคลบางคนอาจมีความรู้คิดหรือความตระหนักรู้ในวัฒนธรรมของตนเองอย่างมาก แต่กลับมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของตนเพียงเล็กน้อย บุคคลที่มีความตระหนักรู้ในวัฒนธรรมของตนเองอาจเป็นคนที่สามารถผสมกลมกลืน(ปรับตัว) กับคนในวัฒนธรรมอื่นได้อย่างดี โดยพยายามหลีกเลี่ยงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน

ดุสิต หวันเหลี่ยม (2554) กล่าวถึงลักษณะของสังคมพหุวัฒนธรรม ไว้ว่า การที่คนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันแต่ก็มาอยู่รวมกันในบริเวณเดียวกัน ลักษณะอย่างนี้เรียกว่า “สังคมพหุวัฒนธรรม”

เกษรา ชัยเหลืออุไร (2556) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) คือ การดำรงอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมที่หลากหลายของกลุ่มคน ชนชั้น ชาติพันธุ์ เพศ ท้องถิ่น ฯลฯ ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนอันเนื่องมาจากการอพยพผู้คนและแรงงานการเคลื่อนย้ายทางสังคมการผสมกลมกลืนการปรับตัวความขัดแย้งและปัญหาต่างๆเช่นการมีส่วนร่วมทางการเมืองสิทธิและความเสมอภาค

ดังนั้น พหุวัฒนธรรม จึงหมายถึง การรวมกลุ่มชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งมีการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมถึงการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขท่ามกลางสภาพแวดล้อมเดียวกัน โดยการศึกษาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของกันและกันบนพื้นฐานของความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น Basanez and Inglehart (2016) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีปัจจัย 6 ข้อ คือ

1. ครอบครัว ถือว่าสำคัญที่สุดในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูก
2. โรงเรียน เป็นการถ่ายทอดความเชื่อทางสังคมควบคู่ไปกับการศึกษาอย่างเป็นทางการ โดยมักจะเลือกแบบค่านิยมหลัก เช่น อำนาจนิยมหรือความเท่าเทียม

3. ศาสนา เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการถ่ายทอดค่านิยมและความเชื่อ โดยเน้นการตีความหลักคำสอนและการนำหลักคำสอนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. สื่อ เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยใช้วิธีการที่มีเจตนาและไม่มีเจตนา โดยผลกระทบจะมีผลกระทบที่รุนแรงต่อเยาวชน

5. ผู้นำ เป็นช่องทางสำคัญในการถ่ายทอดค่านิยม โดยผู้นำบางคนประสบความสำเร็จในการปลูกฝังการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสังคมของตน

6. กฎหมาย สะท้อนและเลียนแบบค่านิยมทางวัฒนธรรมที่แพร่หลาย

SCEU LOVS (2021) ได้ศึกษา การระบุปัจจัยทางวัฒนธรรมสำหรับธุรกิจระหว่างประเทศ ได้สรุปปัจจัยกำหนดวัฒนธรรม มี 6 ปัจจัยดังนี้

1. โครงสร้างทางสังคม การจัดระเบียบสังคมพื้นฐาน ระดับแรก คือระดับปัจเจกบุคคลถือว่าเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม และระดับที่สอง คือ ระดับการแบ่งชนชั้นวรรณะหรือชนชั้นในสังคม

2. ปรัชญาการเมือง การศึกษาความรู้เกี่ยวกับรัฐ รัฐบาล การเมือง เสรีภาพ ความยุติธรรม และอำนาจการบังคับใช้กฎหมาย

3. ภาษา เป็นลักษณะเฉพาะที่กำหนดวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น วัจนภาษาใช้ในการสื่อสารและเป็นตัวกำหนดวิธีที่เรารับรู้โลก อวัจนภาษา ใช้ในการสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์

4. ศาสนาและความเชื่อ มีศาสนาคริสต์ อิสลาม ฮินดู พุทธ และขงจื้อ โดยมีระบบความเชื่อและพิธีกรรมร่วมกัน และหลักการทางศีลธรรมหรือค่านิยมที่ใช้เพื่อชี้นำและกำหนดพฤติกรรม ทำให้เกิดระบบจริยธรรม

5. การศึกษา มีบทบาทสำคัญในสังคม เป็นสื่อกลางที่บุคคลใช้เรียนรู้ภาษา ทักษะแนวคิด และคณิตศาสตร์ต่างๆ ที่จำเป็นอย่างยิ่งในสังคมสมัยใหม่

6. ปรัชญาเศรษฐกิจ การศึกษาเกี่ยวข้องกับประเด็นเชิงแนวคิด วิธีการ และจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2530) ได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยได้กล่าวถึง ปัจจัยที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอาจจะกล่าวได้อย่างกว้างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ซึ่งได้แก่ ทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน ทรัพยากรรอบๆหมู่บ้าน สภาพภูมิประเทศ ที่ดิน ที่น้ำ ที่ราบ หนองน้ำตามธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศของชุมชนอาจจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอยู่บ้างไม่มากนักน้อย เช่น ถ้าหากชุมชนตั้งอยู่ในสภาพนิเวศวิทยาที่เหมาะสมทำให้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

2. ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค รัฐบาลได้ดำเนินการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยการเร่งสร้างถนนหนทาง ไฟฟ้า โรงเรียน ทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น เมื่อถนนหนทางสามารถเข้าไปถึงหมู่บ้านชาวบ้านจะสามารถนำผลผลิตนำไปสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็วและมีรายได้เพิ่มขึ้นขึ้นกว่าแต่ก่อน

3. ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่มีสิทธิ์ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่น่าสังเกตได้ง่ายก็คือ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่เรื่องของครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

4. ปัจจัยด้านสื่อสารมวลชน การสื่อสารมวลชนมีอิทธิพลอย่างมากและรวดเร็วต่อชุมชนในปัจจุบัน ทำให้ชาวชนบทได้รับข่าวสารต่างๆ อยู่ตลอดเวลา นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

5. ปัจจัยด้านชาติพันธุ์ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันไม่มากนัก บางวัฒนธรรมอาจจะเอื้ออำนวยในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว บางวัฒนธรรมอาจจะยังคงอยู่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มอาจไม่นิยมแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ ทำให้การรับเอาวัฒนธรรมใหม่มาปฏิบัติในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ก็น้อยลง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นได้ช้า

6. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ บุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลหรือสมาชิกแต่ละคนในชุมชนก็มีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมด้วยเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะว่า ถ้าหากบุคคลได้รับการศึกษาสูง มีประสบการณ์ต่างๆ จากการทำงานหรือท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ได้ง่ายกว่าบุคคลอื่นๆ ตลอดจนบุคลิกของผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความฉลาด และความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น อาจมีส่วนช่วยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้เช่นกัน

บรรพต วีระชัย (2539)ให้ความสนใจอย่างมากต่ออิทธิพลของการประดิษฐ์คิดค้นและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แต่สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นมีมากมาย แม้แต่สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางชีววิทยา ก็มีผลทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้ อย่างไรก็ตาม มูลเหตุต่างๆ ที่ทำให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงพอที่จะจำแนกได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Environment) ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพดินฟ้าอากาศสถานที่ตั้งของสังคม สิ่งเหล่านี้จะสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ถ้าทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ จะช่วยให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้มากกว่า ในสังคมที่ขาดแคลน

ทรัพยากรธรรมชาติ และถ้าในแหล่งใดเกิดความแห้งแล้งอดอยากยากจน หรือถ้าแหล่งใดเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ก็อาจก่อให้เกิดการอพยพจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง ทำให้ผู้คนที่อพยพไปจำเป็นต้องมีการปรับตัว เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมใหม่ได้ในส่วนของสถานที่ตั้งของสังคม ก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น สังคมที่ตั้งอยู่บริเวณทางผ่าน บริเวณศูนย์กลางการค้าย่อมมีโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงได้มาก

2. การเปลี่ยนแปลงทางประชากร (Population) เช่น การกระจายตัวของประชากร และขนาดของประชากร ในกรณีประชากรเพิ่มมากขึ้น อาจมีผลต่อการต้องการทางอาหาร เครื่องอุปโภค บริโภค ทำให้เกิดความจำเป็นที่ต้องมีการผลิตเพิ่มขึ้นขึ้น ต้องการสิ่งบริการต่างๆ เพิ่มมากขึ้น กิจกรรมอุตสาหกรรมก็อาจเกิดขึ้น ความสัมพันธ์ของผู้คนก็เปลี่ยนไป ในส่วนของการกระจายตัวนั้น ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านการอพยพโยกย้าย จากชนบทไปสู่เมือง หรือจากเมืองสู่ชนบท ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ผู้คนมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น การติดต่อสัมพันธ์กันมีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น กลุ่มปฐมนิเทศมีความสำคัญน้อยลง

3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (Alone) สังคมที่มีการติดต่อกับสังคมอื่น จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและเป็นไปได้เร็วกว่า การติดต่อสัมพันธ์กันอาจมีหลายรูปแบบ เช่น การเดินทางไปมาหาสู่กัน การสื่อสารการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การบังคับทางการเมือง ฯลฯ ข้อสังเกตอย่างหนึ่งที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมคือ ถ้าสังคมใดมีความเจริญก้าวหน้าในการสื่อสารคมนาคมสังคมนั้นมักจะเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างมาก

4. ระบบชนชั้น (Class System) สังคมที่มีการจำกัดชนชั้น จะไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงและสังคมที่ยึดถือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นผู้นำและมีความสำคัญสูงสุด หรือสังคมยกย่องผู้อาวุโสก็จะไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงเช่นกันในทางตรงกันข้าม ถ้าสังคมให้ความสำคัญในแต่ละบุคคล หรือยอมรับนับถือในความสามารถของแต่ละบุคคล ก็ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่า

5. ทศคติและค่านิยม (Value) ในสังคมที่ยึดมั่นในสิ่งเดิมๆ เช่น ยกย่องบูชาบรรพบุรุษชื่นชมในอดีตของตน และการเชื่อฟังผู้อาวุโส การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างช้าๆ เพราะเขาอาจมีความรู้สึกว่ แนวปฏิบัติเดิมเป็นบรรทัดฐานที่สำคัญที่ดีที่สุด ถูกต้องที่สุด และยึดถือเป็นคัมภีร์เป็นสรณะ

6. ความเล็งเห็นความจำเป็น (Need) ถ้าคนในสังคมนั้น มองเห็นความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง ก็จะนำไปสู่การจัดหาสิ่งของนั้น ๆ เช่น เมื่อการคมนาคมขนส่ง ไม่อาจบริการประชาชนได้อย่างดี ก็อาจเกิดระบบขนส่งมวลชนขึ้น หรือเมื่อมีการขยายเมืองทำให้ผู้คนเกิดความจำเป็น จะต้องมีการสาธารณสุข การสาธารณสุขูปโภค ฯลฯ หรือเมื่อมีโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น อาจจะต้องมีการจัดโรงงาน กฎหมายโรงงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ตามมา

7. นโยบายรัฐและผู้นำสังคมในสังคมใด ถ้าผู้นำมีนโยบายที่จะสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้า สังคมหรือประเทศนั้นก็เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วตามเป้าหมาย และนโยบายนั้น นโยบายของผู้นำนั้นจึงมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ มาก

8. ระดับความรู้และเทคโนโลยี(Knowledge) ถ้าสังคมนั้น มีผู้มีความรู้ความสามารถ ก็สามารถที่จะประดิษฐ์คิดค้นสร้างสิ่งของเครื่องใช้ และแบบแผนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังเช่น เมื่อมนุษย์มีความรู้เกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ถึงระดับหนึ่งก็สามารถจะประดิษฐ์เครื่องมือสื่อสารหรือคอมพิวเตอร์ หรือเมื่อมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการแต่งตัวของสาวงามมันตาฝรั่งถึงระดับหนึ่ง ก็สามารถสร้างระเบิดปรมาณูได้สำเร็จ

9. ความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Cultural Lag) เมื่อวัฒนธรรมด้านใดด้านหนึ่งล่าช้ากว่าอีกด้านหนึ่ง ก็จะทำให้คนเราจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อให้วัฒนธรรมทั้งสองประเภทใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ อย่างเช่น ถ้ามีเครื่องจักรแต่ใช้ไม่เป็น ผู้คนก็ย่อมต้องชวนขวายหาวิธีการที่จะเรียนรู้ เพื่อใช้เครื่องจักรให้เกิดประโยชน์

10. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economics) เนื่องจากมนุษย์ มีความต้องการอาหาร และปัจจัยอื่นๆ ในการดำรงชีวิต และต้องการในสิ่งนั้นๆ อย่างไม่สิ้นสุด ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากความต้องการทางเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้น นอกจากนั้น ปัญหาการเพิ่มขึ้นหรือลดลงทางเศรษฐกิจนั้น ย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้วย

11. ปัจจัยทางอุดมการณ์ หมายถึง คนในสังคมต้องการให้สังคมของตน เป็นสังคมเช่นไร ก่อให้เกิดการเตรียมปัจจัยพื้นฐาน เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปตามเป้าหมายตามอุดมการณ์ของสังคมนั้น

สุริยา บรรพลา (2553) ได้ศึกษาเรื่อง บริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ กรณีศึกษา ไทยเลยในประเทศไทยและลาวหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยมากเกิดจากฝีมือการกระทำของมนุษย์เป็นผู้ก่อขึ้น ได้แก่ สภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่อยู่รอบระบบสังคม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรง ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร ด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านความคติหรืออุดมการณ์ของสมาชิกในสังคม มีรายละเอียดดังนี้

1.สภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ความแห้งแล้ง น้ำท่วม เป็นสาเหตุของการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย เปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพด้วยวิธีการคิดหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหา เช่น การชลประทาน ในเขตอุทกภัยมีหนาวและร้อน มนุษย์ย่อมมีการปรับตัวในการต่อสู้ มีผลทำให้เกิดความก้าวหน้าแตกต่างกัน

2.ประชากร จำนวนประชากร จำนวนเพิ่มขึ้นจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ต้องเพิ่มผลผลิตและการกระจายผลผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านอาหาร ที่อยู่อาศัยมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับครอบครัว และสังคมจะขยายเป็นเมือง

3.เทคโนโลยี การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ หรือนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในสังคม ย่อมทำให้การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำรงชีวิต วิทยุ โทรศัพท์ โทรศัพท

4.ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ที่หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่สัมพันธ์กันกับสังคม เช่น การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยน และการผลิตเพื่อการบริโภค

5.ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม หรืออุดมการณ์ของคนในสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะความคิดเพื่อการเรียกร้องสิทธิทางสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	Basanez and Inglehart (2016)	SCEULOVs (2021)	สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2530)	บรรพต วีระชัย (2539)	สุริยา บรรพตลา (2553)	ความถี่
ปัจจัยทางด้านนิเวศวิทยา/สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	✓	✓	✓	✓	✓	5
ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค/ปัจจัยทางเศรษฐกิจ		✓	✓	✓	✓	4
ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	5
ปัจจัยด้านสื่อสารมวลชน	✓		✓			2
ปัจจัยด้านชาติพันธุ์/พื้นฐานทางวัฒนธรรม	✓	✓	✓			3
ปัจจัยด้านบุคลิกภาพทัศนคติ และค่านิยม	✓	✓	✓	✓	✓	5
การอยู่โดดเดี่ยว/การติดต่อกัน				✓		1
การเล็งเห็นถึงความจำเป็น				✓		1
ผู้นำสังคม ระบบชนชั้น/ปัจจัยทางอุดมการณ์	✓	✓		✓✓	✓	5
ระดับความรู้และเทคโนโลยี				✓	✓	2

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ปัจจัยทางด้านนิเวศวิทยาหรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมหรือการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ทักษะคิด และค่านิยม และนโยบายรัฐและผู้นำสังคม หรือปัจจัยทางอุดมการณ์ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสาธารณูปโภคหรือปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านชาติพันธุ์ หรือพื้นฐานทางวัฒนธรรม คือ ปัจจัยด้านสื่อสารมวลชน และระดับความรู้และเทคโนโลยี ปัจจัยที่มีผลน้อยที่สุดคือการอยู่โดดเดี่ยวหรือการติดต่อกัน และการเล็งเห็นถึงความจำเป็น

4. แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

ในสังคมปัจจุบันเราสามารถพบผู้คนที่มีความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่ออาศัยอยู่ในสังคมเดียวกันอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องรู้จักแนวทางในการอยู่ร่วมกันของผู้คนภายใต้พหุวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นไปอย่างปกติและสงบสุข (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2566) กล่าวว่ามนุษย์จะต้องมี "ทักษะสังคม" (Social skills) พื้นฐานในการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมที่มีกลุ่มคนที่หลากหลาย ซึ่งทักษะสังคมดังที่เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เสนอนั้นเป็นกลุ่มของทักษะต่างๆ ที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกันภายในสังคม ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การพูด การฟัง การทำงานเป็นทีม ทักษะการเข้าใจในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย กฎกติกาต่างๆ ในสังคม ทักษะการรู้จัก และเข้าใจผู้อื่นอย่างถ่องแท้ ทั้งนี้เพื่อสร้างความสัมพันธ์แก่กลุ่มคนในสังคมไปในทางที่ดีและอีกทั้งยังเป็นทักษะที่จำเป็นต่อทุกเพศทุกวัย โดยจะต้องเริ่มเรียนรู้ทักษะสังคมพื้นฐานตั้งแต่วัยเด็ก

สังคมพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ในสังคมเดียวกัน จะต้องมีความรู้แนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างลงตัว แนวคิดการดำรงอยู่ร่วมกัน (Coexistence) เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการจัดการกับความหลากหลายในสังคมในช่วงหลังสงครามเย็น โดยเฉพาะความยุ่งยากลำบากในการจัดการความขัดแย้งระหว่างความแตกต่างทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา และการเมืองภายในสังคมของตน ซึ่งการดำรงอยู่ร่วมกันจะนำมาใช้เพื่อสร้างความอดทนอดกลั้นในสถานะที่มีกลุ่มตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป เพื่อเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน ขอมรับและไม่ทำร้ายกัน โดยแก่นของการดำรงอยู่ร่วมกันคือการใช้ชีวิตที่อาจจะมีความขัดแย้งกันอยู่เป็นเรื่องธรรมดา แต่ไม่นำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรง อย่างไรก็ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมถูกท้าทายอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากความขัดแย้งเกี่ยวกับผู้อพยพในยุโรปทำให้หลายประเทศมองหาแนวทางการจัดการความหลากหลายในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งในยุโรปเน้นการใช้แนวทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมซึ่งถูกเอามาใช้ในรัฐคิวเบก และมอนทรีออลในแคนาดา และเป็นหลักการที่ทางสหภาพยุโรปยอมรับเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการความหลากหลาย โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

วัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องของการจัดการความหลากหลายที่ตั้งอยู่บนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แต่ละคน หากต้องเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม พร้อมกับเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เข้าใจที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผย เคารพระหว่างปัจเจกและกลุ่มที่มีความแตกต่างใน ภูมิหลัง มรดกทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา และภาษา บนพื้นฐานความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งจะต้องมีปฏิบัติการในทุกระดับ นี่คือนโยบายการสนทนาระหว่างวัฒนธรรม ที่ช่วยผลักดันให้ผู้คนที่แตกต่างกันก้าวเดินไปด้วยกัน แต่ยังคงอัตลักษณ์ที่หลากหลายของตนเอง นอกจากทางเลือกที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมแล้ว นักมานุษยวิทยาอย่าง Stewart Hall (1980, อ้างถึงใน วิลาลินี โสภานพ, 2565) มองเห็นว่าแนวคิดพหุวัฒนธรรมไม่สามารถข้ามพ้นภาพแทนทางการเมืองได้ จึงนำเสนอแนวคิดด้วยชาติพันธุ์แนวใหม่ให้หลุดจากปัญหาอัตลักษณ์ที่แข็งตัวขาดความยืดหยุ่น และสร้างอัตลักษณ์ที่เน้นความแตกต่างที่สามารถแตกต่างออกไปได้ อันต้องสร้างภาพแทนที่เป็นพลวัตและทำให้อัตลักษณ์มาจากความแตกต่าง ทั้งนี้เขาเสนอให้สร้างพันธมิตรกับคนอื่น ไม่ใช่การแยกตนเองออกมา เพราะหากเน้นที่อัตลักษณ์กลุ่มที่ยึดโยงกลับไปรากเหง้าบ้านเกิด รังแต่จะขัดแย้งกับชีวิตประจำวันของตนเองไม่จบสิ้น แต่หากบ้านเกิดกลายเป็นแหล่งประวัติดั้งเดิม คุณค่าที่พวกเขาจะนำมาพัฒนา หรือแก้ไขบางสิ่งที่ทำให้สมาชิกในสังคมใหม่เปิดรับความแตกต่างได้น่าจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุดและจะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นมิตรระหว่างเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม โดยไม่ยึดติด รวมถึงเปิดพื้นที่ให้คนในครอบครัว กลุ่มทางสังคมพัฒนาตนเองได้อย่างอิสระ นอกจากนั้นการที่ร่วมปฏิสัมพันธ์จะทำให้แต่ละกลุ่มไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่ทำให้มีการแก้ปัญหาาร่วมกันและสร้างสังคมสันติสุขจากการยอมรับ กำหนดทิศทางของผู้คนในสังคมพหุวัฒนธรรมร่วมกัน สร้างความเป็นมิตรระหว่างชาติพันธุ์และชนกลุ่มหลักจึงเป็นสิ่งสำคัญ

โชคชัย วงศ์ธานี (2555, หน้า 43) มองว่าเป็นการจัดการความหลากหลายที่เน้นความเป็นกลางที่ไม่สุดขั้วเกินไปด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไป เช่น มาตรการ วิธีการหรือนโยบาย เพื่อสื่อให้ถึงสมาชิกทั่วไปซึ่งอยู่ในสังคมนั้นๆ ได้เข้าใจถึงความหลากหลาย ประเด็นที่ควรพิจารณาในเรื่องการจัดการความหลากหลายระหว่างชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยนั้นเป็นเรื่องการให้สิทธิในด้านต่างๆ เช่น สิทธิในการเป็นพลเมืองเทียบเท่ากัน สิทธิในการเมืองการปกครอง และสิทธิและโอกาสในการประกอบอาชีพ เป็นต้น ประเด็นเรื่องความยุติธรรมถือเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐที่จะทำให้ชนกลุ่มน้อยให้ความไว้วางใจต่อรัฐหรืออาจเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้ชนกลุ่มน้อยอยู่ในสถานะคนชายขอบ เนื่องจากเมื่อกลุ่มคนที่อาศัยมีความแตกต่างในเรื่องของชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ อีกทั้งมีจำนวนสมาชิกที่แตกต่างกันมาก ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการเอาเปรียบและการลดทอนคุณค่าของชนกลุ่มน้อย ซึ่งถ้าหากปล่อยไปโดยไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหาดังกล่าว

สามารถขยายไปเป็นความขัดแย้งและนำไปสู่ความรุนแรงดังที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประสบอยู่ในขณะนี้

เมื่อพิจารณาหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่มีความหลากหลายซึ่งมีกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันที่แตกต่างในเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ การดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่มบางครั้งทำให้เกิดความขัดแย้งด้านคุณค่าและทัศนคติ ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งในเชิงกายภาพได้ จึงจำเป็นต้องมีหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ซึ่ง ปิยะ กิจถาวร (2550, หน้า 144-145) ได้ค้นพบข้อเสนอหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากงานวิจัย ดังนี้

1. การอยู่ร่วมกันต้องมีความเข้าใจในหลักศาสนาซึ่งกันและกัน ทุกศาสนิกต้องดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบของศาสนา
2. มีการปฏิสัมพันธ์กันโดยไปมาหาสู่ระหว่างชุมชน กรณีที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมุสลิมจะต้องสื่อสารด้วยภาษามลายูถิ่น
3. มีคุณธรรม มีจริยธรรม รู้ความต้องการของเขาและของเรา
4. การระงับข้อพิพาทระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม จะขอความเห็นใจกันโดยไม่ต้องพูดถึงเรื่องผิดและถูก
5. กรอบในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้าน คือ “เรื่องสั้นทำให้หาย เรื่องยาวทำให้สั้น”
6. ให้ความเสมอภาคทั้งชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม
7. ดูแลความสงบสุขของชุมชน สอดส่องคนไม่ดีทั้งที่เป็นผู้ร้ายและข้าราชการที่ทุจริต

นอกจากหลักในการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางสังคมซึ่งเป็นแนวทางให้ทุกกลุ่มคนในสังคมควรปฏิบัติ ยังมีหลักอีกประการหนึ่งที่ควรพิจารณาในหนทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คือ การอดทนอดกลั้นในความแตกต่าง (Tolerance) คือ การยอมรับในความแตกต่างซึ่งโดยพื้นฐานของมนุษย์ย่อมมีความแตกต่างทั้งในเรื่องทางกายภาพและพฤติกรรม การอดทนอดกลั้นจะเกิดขึ้นเมื่อคนในสังคมมีความยอมรับและเคารพซึ่งกันและกัน อันนำมาซึ่งการสร้างเอกภาพของการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความหลากหลายได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556, หน้า 19)

สุไรยา วานี (2557) ทำการศึกษาเรื่อง “การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี” และได้สรุปแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยใช้แนวทางสามานฉันท์ มี 4 ข้อ ดังนี้

1. การประนีประนอมของผู้นำชุมชนในการประคับประคองความสัมพันธ์
2. การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจแก่คนในชุมชนต่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่
3. การปรับตัวของชาวไทยพุทธในชุมชนทรายขาว
4. การให้ความร่วมมือของชุมชนและเครือข่ายในการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ส่งเสริมความรักความสามัคคีผ่านพื้นที่สาธารณะและโอกาสอันเหมาะสม

นอกจากนี้ สุไรยา วานี (2557) ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยใช้แนวคิดทุนทางสังคม โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ทุนทางสังคมที่เป็นระบบคุณค่า ได้แก่
 - 1.1 จิตสำนึกสาธารณะ
 - 1.2 การพึ่งพาอาศัยกันโดยมีประวัติศาสตร์การอยู่ร่วมกันเป็นตัวเชื่อมที่ดี
2. ทุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรม ได้แก่
 - 2.1 ทุนทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์
 - 2.2 การสับเปลี่ยนกำนันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม
 - 2.3 ทุนบุคคล ได้แก่ ผู้นำชุมชนซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสร้างความร่วมมือ
 - 2.4 ทุนเครือญาติ การที่ชาวไทยพุทธในพื้นที่ยอมรับว่าตนเป็นชาติพันธุ์มลายู
 - 2.5 ทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งมีภาษาถิ่นได้เป็นสื่อที่ทำให้สื่อสารกันอย่างเข้าใจ

พระมหาอุทตนา นรเชฏฐ (2559) ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” และได้สรุปหลักการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธและมุสลิม ในบริเวณชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้แนวคิดหลักธรรมทางศาสนา คือ

1. เน้นความรัก ความเมตตาต่อกันความปรารถนาดีต่อกัน
2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยการให้
3. การเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน
4. การมีกิจกรรมร่วมกัน
5. การเจรจาพูดคุยกัน

พระเมธีวชิรญาณ (2560) ทำการศึกษาเรื่อง “การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร” และได้สรุปรูปแบบการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ

1. การแสวงจตุรร่วม สงวนจุดต่าง
2. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา
3. การเรียนรู้อยู่ร่วมกันบนความต่าง

และ พระเมธีวชิรญาณ (2560) ได้กล่าวถึงวิธีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนี้

1. การเคารพกฎเกณฑ์ และการเคารพซึ่งกันและกัน
2. การไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นคนอื่น
3. กรมีน้ำใจไมตรีต่อกัน

พระมหาสุติภักดิ์ แหมทอง et al. (2563) ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา” และได้สรุปรูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ เรียกว่า PALC ได้แก่

1. กระบวนทัศน์พื้นฐานของชุมชน (Paradigms of Community) ความคิด ความรู้สึก ร่วมของคนในชุมชนที่รู้สึกไม่แบ่งแยก ไม่แบ่งศาสนา
2. ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน (Leader and Local Wisdom Scholars) เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เป็นต้นแบบผู้มีคุณธรรมศีลธรรมที่ดีให้กับชุมชน
3. กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน (Activities and Lifestyles) อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่

- 3.1 การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน
- 3.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมของชุมชน
- 3.3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของชุมชน
- 3.4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
- 3.5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมของชุมชน

4. ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน (Conflict Resolution) โดยชุมชนใช้ “มรรควิธี” เป็นแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

วิลาสินี โสภากุล (2565) ทำการศึกษาเรื่อง “การสร้างชุมชนสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านหน้าทับ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช และชุมชนตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ได้ถอดบทเรียนเพื่อหาแนวทางการอยู่ร่วมกันภายใต้พหุ

วัฒนธรรมอันนำมาสู่ชุมชนสันติสุข จากการถอดบทเรียนพบว่าพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง มีบริบทของความหลากหลายที่แตกต่างกัน โดยกรณีศึกษาในพื้นที่บ้านหน้าทับ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความใกล้เคียงกับชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราดมากกว่า เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีทุนทางสังคมและมีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมของตนเอง ชุมชนจึงได้หันมาเน้นเรื่องการท่องเที่ยว โดยชูทุนทางวัฒนธรรมเป็นจุดขาย และหลักสำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านหน้าทับเกิดสันติสุขภายใต้กรอบของพหุวัฒนธรรม คือ

1. พหุวัฒนธรรมคือธรรมชาติของพื้นที่
2. แตกต่างแต่เคารพกันภายใต้ความเป็นพี่น้อง
3. เรียนรู้ที่จะเปิดรับสิ่งใหม่ๆ
4. สร้างประวัติศาสตร์ของชุมชนใหม่ที่แสดงถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์

นอกจากนี้ วิลาสินี โสภภาพล (2565) ยังได้กล่าวถึงสิ่งสำคัญของชุมชนสันติสุข ในกรณีพื้นที่บ้านหน้าทับ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ความสามัคคี การกินดีอยู่ดี และการมีส่วนร่วมโดยมีกลไกที่สำคัญคือ เรื่องการมีความเป็นผู้นำ การสร้างกิจกรรม และการมีส่วนร่วมจากทุกคน

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับกระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรม ตามทฤษฎีวัฒนธรรมสัมพันธ์และกระบวนการผสมกลมกลืนของสุมิน อยู่ยูลิน (2527)

ทฤษฎีวัฒนธรรมสัมพันธ์ และกระบวนการผสมกลมกลืนของสุมิน อยู่ยูลิน (สุมิน อยู่ยูลิน)	ปิยะ กิจถาวร (2550)	สุไรยา วานิ (2557)	พระมหา ยุทธนา นรเชษฐฐา (2559)	พระเมธีวรญาณ (2560)	พระมหา ชุตติภักดิ์ แหมทอง et al. (2563)	วิลาสินี โสภภาพล (2565)	บทสังเคราะห์ของผู้วิจัย
1. การยอมรับคือปรากฏการณ์ที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาพบและสัมพันธ์กันโดยบังเอิญหรือตั้งใจทำให้เกิดการเกี่ยวข้อง	- การปฏิสัมพันธ์กันโดยไปมาหาสู่ระหว่างชุมชน		- การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	- การมีน้ำใจไมตรีต่อกัน	- ความคิดความรู้สึกร่วมของคนในชุมชนที่รู้สึกไม่แบ่งแยก ไม่แบ่งศาสนา		ความคิดหรือทัศนคติของคนในชุมชนที่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยไม่แบ่งแยก มีน้ำใจ

ทฤษฎี วัฒนธรรม สัมพันธ์ และ กระบวนการ ผสมกลมกลืน ของชุมชน อยู่ลิน (ชุมชน อยู่ลิน)	ปิยะ กิจ ถาวร (2550)	สุไรยา วา นิ (2557)	พระมหา ยุทธนา นรเชฏฐ (2559)	พระเมธีวร ญาณ (2560)	พระมหา สุทธิภัก หม่อมทอง et al. (2563)	วิลาสินี โสภณพล (2565)	บทสังเคราะห์ ของผู้วิจัย
ทางพฤติกรรม ระหว่างกัน							ช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน
2. การแข่งขัน คือ การแข่งขัน กันระหว่างชน กลุ่มน้อยสอง กลุ่ม เพื่อเพิ่ม ความสนิทสนม กับชนกลุ่มใหญ่	- มีความ เข้าใจใน หลัก ศาสนา - มี คุณธรรม มีจริยธรรม รู้ความ ต้องการ ของเขา และของ เรา - ขอ ความเห็น ใจกันโดย ไม่ต้องพูด ถึงเรื่องผิด และถูก	- การ ประนีปร ะยอม ของผู้นำ ชุมชน	- เน้น ความรัก ความ เมตตาต่อ กันความ ปรารถนา ดีต่อกัน - การ เคารพให้ เกียรติซึ่ง กันและ กัน	- เอาใจเขา มาใส่ใจเรา - การไม่ แสดงกิริยา และวาจาดู หมิ่นคน อื่น -- การแสวง จุดร่วม สงวนจุด ต่าง	- ผู้นำทาง ศาสนาและ ปราชญ์ ชาวบ้านใน ชุมชน เป็น ผู้มี วิสัยทัศน์ มี คุณธรรม	- การกินดี อยู่ดี - แตกต่าง แต่เคารพ กันภายใต้ ความเป็นพี่ น้อง - ความ สามัคคี	คนในชุมชนมี ความเข้าใจใน ความแตกต่าง ของศาสนา และเคารพให้ เกียรติกันและ กัน โดยปัจเจก ที่ส่งผลให้ ขั้นตอนนี้อยู่ ได้ในระยะ ยาวคือ การมี ผู้นำที่มีทัศน คติดี คนใน ชุมชนมี คุณธรรม จริยธรรม และ การมีทุนทาง สังคมที่มาก เพียงพอต่อ ความต้องการ ของคนใน ชุมชน
3. การปรับตัว คือการ ปรับเปลี่ยนส่วน ใดส่วนหนึ่ง หรือหลายส่วน ที่เกิดขึ้นเมื่อเกิด	- เรื่องสั้น ทำให้หาย เรื่องยาวทำ ให้สั้น (กรอบใน การแก้ไข	- การ ชี้แจงเพื่อ ทำความเข้าใจ	- การ เจรจา พูดคุยกัน		- ปัญหา และการ แก้ไขความ ขัดแย้งใน ชุมชน	- ความเป็น ผู้นำ	การปรับตัว เข้าหากัน มี การเจรจา พูดคุย ชี้แจง เพื่อทำความเข้าใจ โดยยึด

ทฤษฎี วัฒนธรรม สัมพันธ์ และ กระบวนการ ผสมกลมกลืน ของชุมชน อยู่ลีน (ชุมชน อยู่ลีน)	ปิยะ กิจ ถาวร (2550)	สุไรยา วา นิ (2557)	พระมหา ยุทธนา นรเชษฐ (2559)	พระเมธีวร ญาณ (2560)	พระมหา ชูติภัก หม่อมทอง et al. (2563)	วิลาสินี โสภณพล (2565)	บทสังเคราะห์ ของผู้วิจัย
ปฏิสัมพันธ์กับ กลุ่มชาติพันธุ์ อื่นเพื่อการอยู่ รอด	ปัญหาข้อ ขัดแย้ง ภายใน หมู่บ้าน) - ให้ความ เสมอภาค						กรอบในการ แก้ไขปัญหา ข้อขัดแย้ง และให้ความ เสมอภาค ผ่านกลไก ของความเป็น ผู้นำ
4.1 การผสม กลมกลืนทาง วัฒนธรรม คือ การปรับเปลี่ยน วัฒนธรรมจน เกิดการหลอม รวมกลายเป็น วัฒนธรรมใหม่ 4.2 การบูรณา การ คือ การ ปรับเปลี่ยน วัฒนธรรมโดย ยังคงอัตลักษณ์ ทางชาติพันธุ์ ตนเองไว้	- ดูแล ความสงบ สุขของ ชุมชน	- การให้ ความ ร่วมมือ ของ ชุมชน และ เครือข่าย	- การมี กิจกรรม ร่วมกัน	- การเรียนรู้ อยู่ร่วมบน ความต่าง - การเคารพ กฎเกณฑ์	- กิจกรรม และการ ดำเนินชีวิต ของคนใน ชุมชนอยู่ บนพื้นฐาน ของ หลักการมี ส่วนร่วม ของคนใน ชุมชน	- การสร้าง กิจกรรม และการมี ส่วนร่วม จากทุกคน - เรียนรู้ที่ จะเปิดรับ สิ่งใหม่ๆ	การสร้าง กิจกรรม ร่วมกันใน ชุมชน และ การมีส่วนร่วม ของทุกคน ในการสร้าง ข้อตกลงหรือ กฎระเบียบ โดยคนใน ชุมชนต้อง เคารพ ข้อตกลงหรือ กฎระเบียบ

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปได้ตาม ทฤษฎีวัฒนธรรม ตั้มพันธุ์และกระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของ สุมณ อยู่สิน (2527) ว่า เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกันเกิดการยอมรับทางวัฒนธรรมกันนั้น แนวทางในการอยู่ร่วมกันจะเริ่มจาก การยอมรับโดยมีความคิดหรือทัศนคติที่ไม่แบ่งแยก มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กระบวนการถัดมาคือการแข่งขันกัน แนวทางในการอยู่ร่วมกันในขั้นตอนนี้ คือ ความเข้าใจในความแตกต่างของศาสนา และเคารพให้เกียรติกันและกัน โดยปัจจัยที่ส่งผลให้ขั้นตอนนี้อยู่ได้ในระยะยาวคือ การมีผู้นำที่มีทัศนคติ คนในชุมชนมีคุณธรรมจริยธรรม และมีทุนทางสังคมที่มากเพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชนนั้น การแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง การประนีประนอมของผู้นำชุมชน และความสามัคคีกันของคนในชุมชน กระบวนการถัดมาคือ การปรับตัว แนวทางในการอยู่ร่วมกันในขั้นตอนนี้คือ การเจรจาพูดคุย ชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ โดยยึดกรอบในการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง และให้ความเสมอภาค ผ่านกลไกของความเป็นผู้นำ กระบวนการสุดท้ายของกระบวนการ คือ การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม แนวทางในการดำเนินการข้อนี้คือ การสร้างกิจกรรมร่วมกันในชุมชน และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการสร้างข้อตกลงหรือกฎระเบียบ โดยคนในชุมชนต้องเคารพข้อตกลงหรือกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคมนี้ หากวงจรสิ้นสุดและจบลง แสดงว่าสังคมนี้เป็นสังคมที่ผสมกลมกลืนกันทางวัฒนธรรม แต่ถ้าหากวงจรชาติพันธุ์ยังไม่สิ้นสุด แสดงว่าสังคมนี้เป็นพหุสังคม หรือการบูรณาการทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่าทางในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมบ้านน้ำเขียวจะให้แนวทางการศึกษาแนวทางการอยู่ร่วมกันฯ ดังนี้ 1. ความคิดหรือทัศนคติของคนในชุมชนที่ไม่แบ่งแยก มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2. คนในชุมชนมีความเข้าใจในความแตกต่างของศาสนา และเคารพให้เกียรติกันและกัน โดยปัจจัยที่ส่งผลให้ขั้นตอนนี้อยู่ได้ในระยะยาวคือ การมีผู้นำที่มีทัศนคติที่ดี คนในชุมชนมีคุณธรรมจริยธรรม และการมีทุนทางสังคมที่มากเพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชน เมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งคนในชุมชนมีการแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง การประนีประนอมของผู้นำชุมชน และความสามัคคีกันของคนในชุมชน 3. การเจรจาพูดคุย ชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ โดยยึดกรอบในการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง และให้ความเสมอภาค ผ่านกลไกของความเป็นผู้นำ 4. การสร้างกิจกรรมร่วมกันในชุมชน และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการสร้างข้อตกลงหรือกฎระเบียบ โดยคนในชุมชนต้องเคารพข้อตกลงหรือกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว สามารถสรุป กระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ได้ 4 ขั้น

1. การยอมรับ (Acculturation)
2. การแข่งขัน (Competition)

3. การปรับตัว (Adaptation)

4 การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)/การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration)

5. อิทธิพลของโลกในศตวรรษที่ 21 กับสังคมพหุวัฒนธรรม

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2543) ได้สะท้อนถึงอิทธิพลของโลกในศตวรรษที่ 21 หรือ ยุคโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อแนวคิดพหุวัฒนธรรม ดังนี้

ประการแรก ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยทั้งทางคมนาคมและการสื่อสารทำให้เกิดการกระชับแน่นระหว่างเวลากับสถานที่ ส่งผลให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในซีกโลกหนึ่งสามารถส่งผลกระทบต่ออีกซีกโลกหนึ่งได้ในเวลาอันรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในเชิงสร้างสรรค์และทำลายล้างผู้คนในแต่ละส่วนของโลกเชื่อมโยงถึงกัน เกิดการรับรู้ถึงวัฒนธรรมอันแตกต่างของกันและกันและยิ่งโลกกระชับแน่นมากขึ้นเท่าไรผู้คนก็ยิ่งใกล้ชิดกันมากขึ้นส่งผลอย่างสำคัญให้เกิดการเรียกร้องให้เกิดการยอมรับพหุวัฒนธรรมมากขึ้นแต่ ในขณะเดียวกันการกระชับแน่นดังกล่าวก็นำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่ไหลบ่าเข้ามาจากภายนอกเช่นเดียวกัน

ประการที่สอง จากการกระชับแน่นของเวลากับสถานที่การไหลเวียนของคน เงินทุน ความรู้และข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นไปอย่างกว้างขวาง ทำให้เส้นแบ่งต่าง ๆ ที่เคยมั่นคงชัดเจนเกิดความไม่มั่นคง ถูกตั้งคำถามและนำไปสู่การลากเส้นแบ่งใหม่ เช่น เส้นแบ่งระหว่างเมืองกับชนบท เรื่องส่วนตัวกับเรื่องสาธารณะ และเรื่องภายในกับภายนอกประเทศ เป็นต้น จากเดิมการขยายตัวของทุนและธุรกิจของบริษัทข้ามชาติในลักษณะการไหลทางเดียวจากโลกตะวันตกสู่โลกที่เหลือ แต่โลกาภิวัตน์คือการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชาติการก่อเกิดของจินตนาการเกี่ยวกับชาติแบบใหม่ที่ตัดข้ามเส้นแบ่งพรมแดน ตลอดจนความคิดเรื่องชาติพันธุ์แบบใหม่ที่ไม่ได้ยึดโยงอยู่กับอาณาเขตของรัฐอีกต่อไป ในการนี้หากมองว่าโลกาภิวัตน์นำไปสู่การสลายเส้นแบ่งแบบต่างๆที่ดำรงอยู่แล้ว ท้องถิ่นนิยม เชื้อชาตินิยม ชุมชนนิยม ศาสนาจารย์นิยม ชาตินิยม ตลอดจนความขัดแย้งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การก่อการร้ายสากล ก็คือตัวอย่างหนึ่งของการพยายามลากเส้นแบ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น ลักษณะนี้ได้สะท้อนให้เห็นทั้งด้านที่ส่งเสริมพหุวัฒนธรรมนิยมและด้านที่นำมาซึ่งความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

ประการที่สาม ช่องทางต่างๆ ที่เพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความหมายของสิ่งที่เรียกว่า "ความรู้"และการเรียนรู้กลายเป็นเรื่องของความสามารถในการย่อยสลายและจัดการข้อมูลจำนวนมหาศาล โดยที่ความท้าทายชุดใหม่ของ

การบริหารจัดการในยุคนี้คือ การใช้ข้อมูลความรู้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับปัจจัยการผลิตพื้นฐาน เช่น ทุนแรงงาน และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ในประการนี้ส่งผลต่อการใช้ความรู้ตั้งคำถามกับชุดความคิดหรือคุณค่าเดิมที่ดำรงอยู่ การให้ความสำคัญกับความรู้ดังกล่าวนำไปสู่การยอมรับความสามารถของผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรมให้สามารถทำงานหรือใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่เดียวกันได้

ประการที่สี่ โลกยุคนี้ก่อให้เกิดปัญหาและความขัดแย้งแบบใหม่ขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่ต้องอาศัยความร่วมมือของหลายฝ่ายในการจัดการ เนื่องจากปัญหามีความสลับซับซ้อนหลากหลายและตัดข้ามบรรดาเส้นแบ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่แต่เดิม สถาบันหลักทางการเมือง-การปกครอง และสถาบันทางสังคมที่มีอยู่จึงไม่สามารถเข้าใจและไม่สามารถจัดการแก้ไขได้โดยลำพัง ความขัดแย้งดังกล่าว เช่น ความขัดแย้งด้านวัฒนธรรม และความขัดแย้งบนฐานของเพศ เป็นต้น รูปธรรมหนึ่งของความขัดแย้งแบบใหม่คือ การเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เช่น ขบวนการสตรี ขบวนการศาสนา ซึ่งมีลักษณะพิเศษประการหนึ่งคือ บางขบวนการเป็นการเคลื่อนไหวระดับท้องถิ่น แต่มีเครือข่ายในระดับโลก และเป้าหมายของการเคลื่อนไหวก็ไม่ใช่การล้มหรือยึดอำนาจรัฐ แต่เป็นการท้าทายในเชิงวาทกรรมความคิด ที่แนวความคิดเดิม ๆ เช่น ชนชั้น อำนาจอธิปไตยของรัฐ ไม่อาจเข้าใจขบวนการดังกล่าวนี้ได้

ประการที่ห้า การก่อการร้ายและการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายคือ ความเป็นจริงชุดใหม่ของโลกปัจจุบันมีเหตุการณ์ 9/11 เป็นตัวอย่างที่บ่งบอกถึงสภาวะการณ์ดังกล่าวได้อย่างคมชัด เหตุการณ์ครั้งนั้นมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของเทคโนโลยี การคมนาคม สื่อสารความรู้ ข้อมูล การเคลื่อนย้ายของคน เงินทุน และความขัดแย้งที่รุนแรง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความเปราะบางทางการเมือง ความมั่นคงของชาติ และความปลอดภัยของประชาชน นำไปสู่การจัดระเบียบโลกใหม่ซึ่งอาจส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของการคุกคามเสรีภาพของประชาชนตลอดจนเป็นอันตรายต่อระบอบประชาธิปไตยภายใต้ข้ออ้างของการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย

ประการที่หก การก่อเกิดทุนนิยมไร้พรมแดนหรือทุนนิยมคอทคอม ได้กลายเป็นความอ่อนไหวเปราะบางอีกประการหนึ่งของโลกยุคปัจจุบัน ลัทธิเสรีนิยมใหม่ที่เน้นการเปิดเสรีทางการค้าและการเงินก่อให้เกิดการเก็งกำไรในปริมาณที่ไม่ใช่การผลิตจริง ผ่านการใช้เทคโนโลยีทันสมัยซึ่งเป็นสาระสำคัญของระบบทุนนิยมคอทคอม ยิ่งทำให้ระบบทุนนิยมโลกมีความเปราะบางมากยิ่งขึ้นและพร้อมล่มสลายได้ทุกเมื่อ

กล่าวโดยสรุป เมื่อกล่าวถึง สังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย จากความท้าทายของกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ พหุวัฒนธรรมถูกนำมาใช้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบต่อสถานการณ์ของสังคมที่มีใช้จำเพาะอยู่ที่เขตแดนที่ตั้ง แต่เป็นยุคแห่งความหลากหลาย

ที่ไร้ขอบเขตพรมแดน การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรมจำเป็นต้องคำนึงถึง เรื่อง เศรษฐกิจ การศึกษาประวัติศาสตร์โดยใช้โครงสร้างของกลุ่มชน เชื้อชาติ สถานะครอบครัว เพศ ความสามารถพิเศษ ภาษา ศาสนา บทบาททางเพศ และภูมิศาสตร์ เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ทรงพลัง การทำงานของภาครัฐการออกนโยบายประเทศแนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญในการสร้างสรรค์ประเทศให้เกิดสันติสุขและมีความปรองดอง ศาสนานับเป็นเครื่องมือที่ถูกนำไปใช้ในการส่งเสริมการสร้างสันติภาพและสันติสุขในประเทศ แต่ในขณะเดียวกันฝ่ายตรงข้ามรัฐได้นำหลักศาสนามาเป็นเครื่องมือที่ใช้ก่อเหตุความรุนแรงและเป็นเครื่องต่อรองในการเป็นรัฐชาติดังที่ปรากฏในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย

6. แนวคิดพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย

แนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรมนับเป็นแนวคิดใหม่ในการศึกษาสังคมไทย แต่การตระหนักว่าสังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) ของนักวิชาการทางด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา น่าจะเกิดขึ้นมาประมาณ 20 - 30 ปีที่ผ่านมา โดยเริ่มจากการศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านและชาติพันธุ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและหลากหลายทางวัฒนธรรมในอาณาบริเวณประเทศไทย หากแต่ในการศึกษาดังกล่าวได้ใช้แนวคิดสัมพัทธนิยมทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาวัฒนธรรมที่ใช้แนวทางการศึกษาวัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งพยายามแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่มีการเคลื่อนไหวไม่ได้หยุดนิ่ง กลุ่มนี้จึงใช้แนวคิดวิวัฒนาการมาผนวกเข้ากับแนวทางการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม น่าสนใจว่าการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมไทยได้เปิดให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมในเชิงการปรับตัวและผสมผสานกัน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2548, หน้า 59-61)

แนวคิดและวาทกรรมเกี่ยวกับ "พหุวัฒนธรรม" ในประเทศไทย มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมในตะวันตกคือ เน้นความสามัคคีสามานฉันท์และความเป็นองค์กรรวมของชาติไทยมากกว่าแนวคิดเรื่องสิทธิและความเท่าเทียม (ชนาพล ล้อมอภิชาติ, 2556) สังคมไทยในอดีต ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแบ่งกลุ่มคนตามเชื้อชาติและชาติพันธุ์ที่กำหนดโดยชีววิทยาหรือโดยสายเลือดแต่ให้ความสำคัญกับถิ่นที่อยู่ ระดับของควมมีอารยธรรม และความสัมพันธ์กับศูนย์กลางอารยธรรมเป็นหลัก (ศิริจิต สุนันตะ, 2557)

สังคมไทยในปัจจุบันยังคงมีความเหลื่อมล้ำระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทอย่างมากทั้งในระดับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันและในความรู้สึกนึกคิดทัศนคติ ดังบทวิเคราะห์ของ Mary Beth Mill (2012) ระบุว่า แม้บุคคลจะมีสิทธิในความเป็นพลเมืองตามกฎหมายเท่าเทียมกันแต่ในความเป็นจริงคนในเมืองมีโอกาสดีกว่าคนชนบทได้รับบริการสาธารณสุขปลอดภัยและการศึกษาที่มีคุณภาพมากกว่า ส่วนมิติทางวัฒนธรรมและทัศนคติชนบทถูกมองว่าล้าหลัง ในขณะที่

เมืองเป็นตัวแทนของความเจริญก้าวหน้าและทันสมัยอันเป็นที่พึงประสงค์ทั้งเลื่อนโยบายสาธารณะ และวาทกรรมกระแสนิยมให้คุณค่ากับลักษณะความเป็นเมือง ความทันสมัยและความก้าวหน้าตาม กระแสโลกที่มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพฯ ภาพเหล่านี้ตรงกันข้ามกับความเป็นชนบทที่ถูกจัดวางให้ เป็นชายขอบของจินตนาการความเป็นชาติ รัฐบาลและระบบการศึกษาของไทยที่ผ่านมาให้ ความสำคัญกับความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ และสร้างจินตนาการว่า สังคมหรือ ประเทศชาติเปรียบเสมือนครอบครัวหรือชุมชนหมู่บ้านในอุดมคติที่บุคคลมีความสัมพันธ์ต่อกัน แบบเครือญาติให้ภาพของสังคมที่มีความสงบเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รัฐมองว่าปัญหาต่างๆ ที่ เกิดขึ้นในสังคมเป็นผลมาจากกระด้างทางศีลธรรมของปัจเจก การเป็นคนดีหรือคนไม่ดี คนเสียสละ หรือเห็นแก่ตัว โดยมองข้ามความซับซ้อนของปัญหาที่มาจากความไม่เท่าเทียมในเชิงโครงสร้าง และการที่กลุ่มต่างๆ มีผลประโยชน์ต่างกัน วิธีการหนึ่งที่รัฐใช้คือ พยายามถ่ายทอดความคิดว่า ประเทศไทยแม้มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมแต่มีจุดร่วมกันคือการเคารพ พระมหากษัตริย์พระองค์เดียวกันและมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้ เจริญก้าวหน้า (ศิริจิต สุนนีตะ, 2557)

นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรมหลายท่านได้ให้ความสำคัญกับประเด็น ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมานาน เช่น รศ.ดร.มรว. อคิน รพีพัฒน์ ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับ วัฒนธรรมของคนกลุ่มเล็กๆ ในสังคมเมือง ในงานเรื่องชีวิตและจุดจบของสลัมในกรุงเทพฯ งาน ของรศ.ศรีศักร วัลลิโภดม นักมานุษยวิทยาเชิงประวัติศาสตร์โบราณคดีที่ให้ความสำคัญกับความ หลากหลายของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ทั้งยังพัฒนาองค์ความรู้เรื่องท้องถิ่นให้เป็น พิพิธภัณฑสถานของท้องถิ่นในหลายพื้นที่ของประเทศไทย หรืองานของนิธิ เอียวศรีวงศ์ และสุจิตต์ วงษ์ เทศ ที่เรียกร้องให้สังคมไทยตระหนักถึงความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งต่อต้าน แนวทางประวัติศาสตร์สายเดี่ยว (แพร ศิริศักดิ์คำเกิง, 2549)

อย่างไรก็ตามงานของนักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มศึกษาวัฒนธรรม พื้นบ้านและชาติพันธุ์ เช่น งานยุคนุกเบิกของการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์โคดๆ ของพัทธา สายหู ที่ ศึกษาเรื่องราวของมลายูมุสลิมในภาคใต้ หรืองานของสุเทพ สุนทรเกสัช ศึกษามุสลิมเชื้อสายจีนใน เชียงใหม่ นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น เรื่องพื้นบ้านพื้นเมือง หรือศึกษาพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของปราณี วงษ์เทศ การศึกษาหนังตะลุงภาคใต้ ของปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล งานเกี่ยวกับลิเกในภาคกลางของ สุภาวค์ จันทวนิช หรือกลุ่มนักวิชาการ แห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เช่นยศ สันตสมบัติ ชยันต์ วรรธนะภูติ อานันท์ กาญจนพันธุ์ และฉลาด ชาย รมิดานนท์ได้ให้ความสนใจศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางภาคเหนือ สิทธิและอัต ลักษณ์ชุมชนในฐานะการต่อรองอำนาจกับรัฐ ซึ่งอานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้แสดงความคิดเห็นว่างาน

กลุ่มนี้มีสมมติฐานทำนองเดียวกับมิติสัมพัทธนิยมทางวัฒนธรรม โดยเน้นความคิดเรื่องการนับถือผี วิถีชีวิตและคตินิยมนบ้าน แต่ในขณะเดียวกันก็มีความเป็นสากลนิยมทางวัฒนธรรมในเรื่องบทบาทหน้าที่ของความเชื่อและพิธีกรรมในสังคม แสดงให้เห็นว่านักมานุษยวิทยาไทยสามารถใช้การศึกษาวัฒนธรรมในมิติสัมพัทธนิยม (ที่เป็นแนวการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมตะวันตก) มาผสมผสานกับแนวทางสากลนิยม (ที่สำหรับสังคมตะวันตกไม่มีทางนำแนวทางดังกล่าวมาศึกษาความแตกต่างและหลากหลายได้ มาศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมไทยได้ โดยไม่ยึดติดกับแนวคิดตะวันตก แต่มีการนำแนวคิดมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทย (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2548, หน้า 59-61)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกชุดหนึ่งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่นงานที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีแนวคิดในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางมานุษยวิทยา ของอมรา พงศาพิชญ์ เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม งานวิจัยชุดสถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างในกรุงเทพฯ เช่น กลุ่มไทยโซ่ง จีน ฉวนของงามพิศ สัตย์สงวน ที่ให้ความสนใจกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เมือง เป็นต้น สำหรับมหาวิทยาลัยมหิดลจะให้ความสนใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านการศึกษาด้านภาษา โดยนักวิชาการส่วนใหญ่ทำวิจัยกับสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล (แพรว ศิริศักดิ์คำเก็ง, 2549)

นักวิชาการที่สำคัญๆ ข้างต้นเป็นผู้ที่มีบทบาทและอิทธิพลในงานกำหนดทิศทางการวิจัย และการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยในวาระ โอกาสต่างๆ หลายท่านเป็นผู้วางนโยบายเกี่ยวกับทิศทางการวิจัยของสถาบันที่สนับสนุนงบประมาณงานวิจัย หลายท่านเป็นวิทยากรและองค์ปาฐกในการสัมมนาวิชาการระดับชาติ และนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม สิ่งสำคัญที่สุดคือนักมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาเหล่านี้เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งทอดความรู้และมุมมองเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้นักศึกษารุ่นต่อมาอย่างต่อเนื่อง (แพรว ศิริศักดิ์คำเก็ง, 2549)

สำหรับงานเขียนที่ใช้กรอบแนวคิดพหุวัฒนธรรมอย่างชัดเจนพบในบทความของ Patrick Jory (2000) อาจารย์ประจำสำนักศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เรื่อง Multiculturalism in Thailand? Cultural and Regional Resurgence in a Diverse Kingdom และหนังสือเรื่องความต่างที่เคารพ (Respecting the Difference) ของซูฟินีจ เกษมณี อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานของการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

Patrick Jory (2000) ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรมในเมืองไทยว่าวาทกรรมเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมในเมืองไทยไม่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงในสังคมไทย ซึ่งแตกต่างกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายของรัฐบาลในการจัดการความหลากหลายทาง

วัฒนธรรมที่ผ่านมาคือนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามในทางหนึ่งภาพลักษณ์ของประเทศไทยในระดับชาติถูกนำเสนอว่าเป็นประเทศที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ แต่อีกทางหนึ่งสังคมไทยเป็นภาพของสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในเวลาไม่นานมานี้ความหลากหลายต่างๆ ได้ฟื้นกลับมาอีกครั้งหนึ่ง

กรณีศึกษาที่ Patrick Jory (2000) ยกมาเป็นกรณีของคนลาว คนจีน และคนมลายูมุสลิม โดยมองเรื่องการฟื้นฟูความหลากหลายผ่านวัฒนธรรมป๊อป (Popular Culture) เช่นเห็นได้ว่าคนลาวจะฟื้นฟูวัฒนธรรมลาวผ่านสื่อต่างๆ เช่นเพลงหมอลำที่เปิดในรายการวิทยุต่างๆ การฟื้นฟูทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากอาหารอีสานและการใช้ภาษาถิ่นซึ่งในอดีตเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงสถานภาพที่ต่ำกว่า แต่ในปัจจุบันสัญลักษณ์เหล่านี้มีคุณค่าในฐานะที่เป็นตัวตนทางวัฒนธรรม

สำหรับการปรากฏตัวของอัตลักษณ์ของชาวจีนมีมากขึ้น เช่นละครชีวิตของชาวจีนที่ต่อสู้กับความยากจนจนกระทั่งประสบความสำเร็จ ลูกหลานชาวจีนที่เข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองในระดับสูง แม้แต่ภาษาจีนกลับเป็นภาษาที่เปิดสอนในระดับมหาวิทยาลัย และผู้คนนิยมให้ลูกหลานมาเรียนมากขึ้น ส่วนของชาวมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยกตัวอย่างการที่รัฐบาลได้เข้าไปสร้างมัสยิด จังหวัดปัตตานี และรัฐบาลมีความตระหนักถึงวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิมมากขึ้นกว่าก่อน

Patrick Jory (2000) ได้วิเคราะห์ถึงการฟื้นคืนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้ว่าเกิดจากการร่วมมือทางเศรษฐกิจข้ามชาติ เช่นการสร้างสามเหลี่ยมเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เปิดโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชาวมลายูมุสลิม หรือการพัฒนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่เปิดโอกาสทางเศรษฐกิจให้คนลาว และคนจีน นอกจากนี้ประชาธิปไตยเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้คนกลุ่มน้อยสามารถเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้ เช่น การเกิดกลุ่มวาระห้าภายใต้พรรคความหวังใหม่ ที่ผู้สมัครของกลุ่มเป็นตัวแทนชาวมุสลิม ปัจจัยประการสุดท้ายที่ผลักดันให้ความหลากหลายปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนคือ การท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจในเรื่องของท้องถิ่น และความดั้งเดิมมากขึ้น

ข้อสรุปของ Patrick Jory (2000) สุดท้ายคือหลังจากรัฐไทยพยายามที่จะเปลี่ยนอาณาจักรพหุชาติพันธุ์ให้เป็นรัฐชาติที่มีชาติพันธุ์เดียว เมื่อมีความพยายามต่อต้านการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางรัฐธรรมนูญไทยฉบับใหม่เปิดกว้างแก่สิทธิของชนกลุ่มน้อยมากขึ้น

สำหรับงานเรื่องความต่างที่เคาเพ ของ ซูพินิจ เกษมณี (2548) เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นมาโดยใช้เนื้อหาจากงานวิจัยเรื่อง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม ที่สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2548 ซูพินิจ เกษมณี (2548) ได้ทบทวนย้อนไปถึงเรื่องการเกิดของสังคมมนุษย์ การเป็นสัตว์สังคมของสังคมมนุษย์ ตลอดจนการเกิดของวัฒนธรรม จากนั้นได้อธิบายถึงพัฒนาการของสังคมมนุษย์ตั้งแต่ยุค

สังคมก่อนเกษตรกรรม ยุคสังคมเกษตรกรรม ยุคสังคมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกิดรัฐสมัยใหม่ จนกระทั่งมาถึงแนวคิดการปกครองแบบพหุนิยม ที่พัฒนาต่อมาเป็นแนวคิดพหุวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ชูพนิจ เกษมณี (2548) ยังได้พิจารณาสังคมไทยในบริบทของประชาธิปไตย ที่กำลังมุ่งสู่สังคมพหุวัฒนธรรมโดยพิจารณามิติต่างๆ 3 มิติ คือ สถานการณ์ปัญหาปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาในทางสังคมแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง ชูพนิจ เกษมณี (2548) เสนอว่าสังคมไทยกำลังอยู่ในขั้นการเปลี่ยนผ่านจากการเป็นสังคมเกษตรแบบจารีตมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมและสังคมทันสมัย อาจจัดได้ว่าสังคมไทยขณะนี้ เป็นสังคมทวิลักษณ์ คือเกิดสภาพความขัดแย้งระหว่างภาคเมืองกับชนบท ทำให้การดำเนินชีวิตค่อนข้างสับสน ด้านหนึ่งมุ่งสู่กระแสโลกาภิวัตน์โดยการสนับสนุนของรัฐบาล อีกด้านเป็นพลังท้องถิ่นนิยมที่มีองค์กรและเครือข่ายท้องถิ่นเป็นผู้ผลักดัน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมคือแนวทางการพัฒนาประเทศที่มักให้ความสำคัญกับเมือง การพัฒนาการศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาภาพเกษตรกรรม การพัฒนาที่เน้นทุนนิยมเสรีสูงซึ่งเป็นการเสริมสร้างลัทธิปัจเจกชนนิยม พื้นที่ทางวัฒนธรรมลดลง ทำให้คนเมืองเกิดภาวะความแปลกแยก ความสับสนของเจ้าหน้าที่รัฐในการเลือกว่าจะเป็น "เอกสังคม (Homogeneous Society) หรือจะเป็น สังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย (Heterogeneous Society) การถือราษฎรบังหลวง อันก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องความพยายามที่จะเสริมสร้างวัฒนธรรมเดียวโดยเน้นในเรื่องของนโยบายผสมกลมกลืนให้คนทุกกลุ่มชาติพันธุ์เป็นไท-ไต การดำเนินการดังกล่าวเป็น การส่งเสริมสำนึกแบบลัทธิชาติพันธุ์นิยม (ethnocentrism) ทั้งหมดนี้ ก่อให้เกิดปัญหาในสังคมไทยตลอดมา ในที่นี้ชูพนิจจึงได้เสนอความหวังในการเปลี่ยนแปลง 2 เรื่องคือ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างใหม่ๆ คือการประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิต่างๆ ของประชาชนในหลายด้าน การกระจายอำนาจการบริหารและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ด้วยกระบวนการภาคประชาชน การพัฒนาและขยายแนวคิดใหม่ๆ ให้ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประชาสังคม ธรรมภิบาล เศรษฐกิจพอเพียง ความคิดเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและประชาชนมากขึ้น

ประเด็นที่น่าสนใจในงานวิจัยนี้คือ ชูพนิจ เกษมณี (2548) มองว่าสิทธิชุมชนกับเป็นลักษณะเด่นของอุดมการณ์แบบตะวันออก ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในที่ดินบรรพบุรุษ หรือเขตพื้นที่บรรพบุรุษ และการกำหนดตนเอง (Self-Determination) ในที่นี้ ชูพนิจ เกษมณี (2548) เสนอว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้รับรองสิทธิชุมชนดังกล่าวไว้ในมาตรา 46 "บุคคลที่รวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่

กฎหมายบัญญัติ" (ชูพินิจ เกษมณี, 2548, หน้า 48) โดยสรุปคือในทัศนะของ ชูพินิจ เกษมณี (2548) มองว่าสิทธิมนุษยชน สิทธิทางวัฒนธรรม และสิทธิชุมชน เป็นฐานในการเสริมสร้างความชอบธรรมให้แก่ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

แนวคิดที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity)

1. ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์

อมรา พงศาพิชญ์ (2541) ได้ให้ทฤษฎีในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เอาไว้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมมีลักษณะเด่น คือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ในที่นี้หมายถึง บรรพบุรุษทางสายเลือดและบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมพร้อมๆ กันไป อันจะช่วยสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ ในขณะเดียวกันก็สามารถรื้ออารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกัน ความคิดทางชาติพันธุ์นี้ Keyes (ม.ป.ป. อ้างถึงในอมรา พงศาพิชญ์, 2541, หน้า 157) มองว่าอาจพิจารณาแยกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ แบบที่ชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงพึ่งพาอาศัยกัน และแบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสัมพันธ์แบบชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ โดยอาจอธิบายด้วยแนวคิด 2 แนวคิด คือ 1) แนวคิดระบบรวม (System Approach) เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างหน้าที่และการปรับตัวทางชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ย่อยถือเป็น องค์ประกอบของโครงสร้างหรือระบบรวมของสังคม ในระยะแรกๆ จึงมีการพยายามรวมกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยให้เป็นส่วนของสังคมใหญ่ ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ จะเป็นไปได้เพื่อให้สังคมส่วนรวมได้มีลักษณะร่วมกันและไม่เกิดความขัดแย้ง การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์จะมีหลายรูปแบบเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จำเป็นต้องเปลี่ยน ทำให้เกิดการประเมินสถานการณ์และประเมินตนเอง อาจเห็นได้จากการที่บุคคลสร้างเอกลักษณ์ใหม่หรือปรับความหมายของเอกลักษณ์เดิม ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด การปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจะถึงจุดสมดุลและทำให้เกิดเสถียรภาพได้พอควร แต่บางครั้งการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลว่าวัฒนธรรมไม่เข้ากัน เช่น ความแตกต่างทางศาสนา แต่ก็มีลักษณะการปรับตัวที่สามารถอยู่ในสังคมเดียวกันได้ โดยไม่มีความขัดแย้งรุนแรง และเกิดบูรณาการทางวัฒนธรรมได้ และ 2) แนวคิดเรื่องลักษณะกายภาพหรือสีผิว และทฤษฎีความขัดแย้งเรื่องอคติ และการเลือกปฏิบัติ แนวคิดเรื่องการแตกต่างทางเชื้อชาติมีผลทำให้การกีดกันและการยอมรับในความไม่เสมอภาค แนวคิดนี้เป็นการมองจากแง่มุมของทฤษฎีว่าด้วยความขัดแย้ง และความเข้ากันไม่ได้ของกลุ่มคนที่ที่มีลักษณะทาง

กายภาพต่างกัน ซึ่งปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มักเกิดขึ้นโดยที่กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ มักจะถูกเหยียดหยามชนกลุ่มน้อยว่าด้อยกว่าทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม หากชนกลุ่มน้อยมีความรู้สึกมีปมด้อยและรู้สึกไม่ได้รับความยุติธรรมจึงเป็นเรื่องที่มีมูลที่นำไปสู่การขัดแย้งที่รุนแรงได้ ทั้งสองทฤษฎีสามารถนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เข้ากันได้ซึ่งมักจะใช้ทฤษฎีที่เน้นเรื่องระบบรวม หรือการประสานประโยชน์กับอีกลักษณะหนึ่ง คือ ลักษณะที่เข้ากันไม่ได้ ซึ่งมักจะใช้ทฤษฎีความขัดแย้ง

นอกจากนั้นในความหมายของความเป็นชาติพันธุ์นั้นยังมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งสามารถจำแนกความคิดออกเป็นแนวทางใหญ่ ๆ ได้ 3 แนวทาง (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2546, หน้า 8-9) คือ

แนวทางแรก การให้ความสำคัญกับรากเหง้าเดิม (Primordialism) บนพื้นฐานความเข้าใจความหมายของชาติพันธุ์ในลักษณะที่เรียกว่า แก่นสารนิยมหรือสารัตถนิยม (Essentialism) ซึ่งหมายถึง ความคิดที่มองชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีรากเหง้ามาแต่เดิมและมีลักษณะแท้จริงแน่นอน โดยสามารถเห็นได้โดยไม่ต้องพิสูจน์

แนวทางที่สอง มองความเป็นชาติพันธุ์เป็นเสมือนเครื่องมือในการกำหนดความสัมพันธ์ทางสังคม (Instrumentalist) โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งทำให้มองความเป็นชาติพันธุ์ในเชิงหน้าที่ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย บางส่วนจะมองว่าเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วในสังคมหนึ่ง ทั้งในรูปของภาษาและศาสนา ซึ่งถูกนำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างความเป็นตัวตนของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นเงื่อนไขในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกัน

แนวทางที่สาม การอธิบายความหมายของความเป็นชาติพันธุ์ ในลักษณะที่ถือเป็นการสร้างความหมาย ด้วยการปฏิเสธความคิดที่ยึดมั่นอยู่กับแก่นแท้อย่างไม่เปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง เพราะไม่เชื่อว่าชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคมที่มีมาอยู่แล้วแต่ดั้งเดิม แต่กลับเห็นเป็นเพียง ความสำนึก ความเข้าใจและรูปแบบขององค์กรทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อจัดการจำแนกแยกแยะผู้คนด้วยลักษณะทั่ว ๆ ไปที่แสดงถึงความมีตัวตน ซึ่งกำหนดด้วยภูมิหลังบางอย่างตามบริบททางประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นชาติพันธุ์จึงเป็นการสร้างความหมายซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ

สุเทพ สุนทรเกสซ์ (2548) กล่าวว่า "เกี่ยวกับชาติพันธุ์" (Ethnic) เป็นคำคุณศัพท์ที่มีการอ้างถึงเชื้อชาติและประชาชาติ และลักษณะสำคัญทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ศาสนา หรือการมีภาษาร่วมกัน ซึ่งคำดังกล่าวให้ความรู้สึกถึงความเป็นชนกลุ่มหนึ่ง อันเป็นความหมายดั้งเดิมของคำ "Ethnic" ซึ่งมาจากคำภาษากรีกคลาสสิก "Ethnos" คำๆ นี้ในภาษากรีกปัจจุบันก็ยังคงรักษาความหมายเดิมเอาไว้โดยครอบคลุมความหมายในภาษาอังกฤษเกี่ยวกับประชาชาติและกลุ่มชาติพันธุ์เอาไว้ ส่วนคำว่า "Ethnos" ในภาษากรีกมีความหมายเกี่ยวพันกับคำว่า "Nation" ใน

ภาษาอังกฤษสมัยใหม่ เช่นเดียวกับคำว่า "กลุ่มชน" หรือ "เผ่าชน" (Tribes) หรือ "วรรณะ" (Castes) ต่างประเทศ โดยการเติมคำคุณศัพท์ว่า "แห่งชาติ" (National) หรือ "ต่างชาติ" (Foreign) เข้าไปข้างหน้า สำหรับคำว่า "เผ่าชน" ในปัจจุบันหันมาใช้คำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" แทน

คำว่า "ชาติพันธุ์" (Ethnic มีความหมายเกี่ยวกับ "คนต่างชาติ" พจนานุกรมอ็อกซฟอร์ด (อ้างถึงในสุเทพ สุนทรเกสซ์, 2548, หน้า 15) ได้ให้คำอธิบาย "Ethnic" ว่ามาจากคำ "Ethnikos" ที่เป็นคำภาษากรีก ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับคนนอกศาสนา ทั้งๆที่ในความจริงคำนี้เป็นคำคุณศัพท์ ในภาษากรีกมีความหมายชัดเกี่ยวกับความเป็นชาติหรือประชาชาติ (National) เมื่อคำว่า "Ethnic" หรือคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันเข้ามาอยู่ในคำภาษาอังกฤษ ก็หมายถึงคนต่างชาติและคนนอกศาสนาตลอด พจนานุกรมอ็อกซฟอร์ดที่อ้างแล้วข้างต้นยังได้กล่าวถึงความหมายที่สอง ซึ่งเป็นความหมายทั่วไปว่า ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ความหมายเกี่ยวกับคนนอกศาสนาค่อยๆหายไป และคำว่า "Ethnic" ก็ได้รับการนิยามในความหมายที่เกี่ยวกับเชื้อชาติมาโดยตลอด

Abner Cohen (1974, อ้างถึงในสุเทพ สุนทรเกสซ์, 2548, หน้า 81) ได้ให้ความหมายคำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" (Ethnic Group) ว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interest Group) ที่สมาชิกของกลุ่มมีความแตกต่างที่เด่นชัดจากสมาชิกกลุ่มอื่นๆในระบบสังคมเดียวกัน โดยที่สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวต่างมีสิ่งที่จะอาจเรียกรวมๆได้ว่า "สถาบันพื้นฐาน" (Basic Institutions) จำนวนหนึ่ง เป็นต้นว่า ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ลัทธิความเชื่อ หรือพิธีกรรมทางศาสนา รวมกัน นอกจากนี้สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ยังต้องมีระบบสื่อสารที่จะทำให้สามารถติดต่อกันได้โดยง่าย โดยสาระสำคัญแล้ว ตามความเห็นของ Cohen เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์อาจนิยามได้ว่าเป็นกลุ่มชนที่ 1) มีแบบแผนพฤติกรรมที่ยอมรับเป็นบรรทัดฐานร่วมกัน หมายถึง รูปแบบและการกระทำด้านต่างๆ ด้านสัญลักษณ์ (Symbolic Forms and Actions) ที่เราจะพบในบริบทของความสัมพันธ์ทางเครือญาติและการแต่งงาน รวมทั้งพิธีกรรมและการเฉลิมฉลองด้านต่างๆ และ 2) รวมกันเป็นส่วนหนึ่งของประชากรส่วนใหญ่ และมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆ ที่อยู่ภายในระบบสังคมเดียวกัน

ยศ สันตสมบัติ (2548) ได้นิยามความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า หมายถึง กลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกันเป็นหน่วยทางสังคมการเมืองและระบบเครือญาติเดียวกัน ผ่านประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ชุดเดียวกัน และมีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คล้ายกัน อย่างไรก็ตาม งานวิชาการด้านมานุษยวิทยาที่ผ่านมามักนำเอาภาษากับชนชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ไปโยงกันอย่างแยกไม่ออกจึงต้องระมัดระวังในการจำแนกแยกแยะระหว่าง "ภาษา" กับ "กลุ่มชาติพันธุ์" เพราะกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งอาจพูดได้หลายภาษา หรือคนสองกลุ่มที่พูดภาษาเดียวกัน ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเสมอไป

กล่าวโดยสรุป แนวความคิดกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นแนวความคิดที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มชนต่างๆออกจากกันเพื่อประโยชน์ในการศึกษา วิเคราะห์เปรียบเทียบ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะของการเป็นกลุ่มคน คือ มีความรู้สึกผูกพันร่วมกันว่าเป็นกลุ่มเดียวกันหรือเป็นกลุ่มที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น มีสถาบันสังคมและวัฒนธรรมที่ผูกพันสมาชิกไว้ด้วยกันและแยกจากกลุ่มอื่น

2. ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์

ความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ จะส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีได้ ถ้าเข้าใจว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เกิดขึ้นได้อย่างไร สาเหตุของการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ พอจะสรุปได้ 5 ประการด้วยกัน (รินดา พันธุ์น้อย, 2552, หน้า 10) คือ

ประการแรก เกิดจากการแบ่งแยกโดยวัฒนธรรมชนชั้นในสังคมบางสังคมมีการแบ่งชนชั้นและคนที่อยู่ในชนชั้นต่ำที่สุด จะถือเป็นกลุ่มชนที่อยู่นอกระบบสังคมนั้น เช่น จัณฑาลในอินเดีย เอทาหรือบูราคูในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น คนที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ถูกสังคมระบุว่าเป็นคนชนชั้นต่ำ ถือว่าเป็นผู้ที่น่ารังเกียจและไม่ควรอยู่ร่วมสังคมกับสมาชิกส่วนใหญ่ ได้กลายเป็นชนกลุ่มน้อยของสังคมนั้น เป็นผู้ที่ปราศจากศักดิ์ศรี ไม่มีอำนาจ และไม่มีสิทธิทางสังคมเท่าเทียมคนอื่น ปัจจุบันทั้งประเทศอินเดียและประเทศญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายยกเลิกชนชั้นจัณฑาลและบูราคู แต่ในทางปฏิบัติยังมีการกีดกันอยู่ ความแตกต่างภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ถือเป็นรูปแบบความแตกต่างทางชาติพันธุ์รูปแบบหนึ่ง

ประการที่สอง เกิดจากการแบ่งแยกจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ กลุ่มชนที่มีชาติพันธุ์ต่างจากคนส่วนใหญ่ และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ห่างไกล เช่น ชาวเขา มักจะถูกตัดขาดจากสังคมพื้นราบ โดยไม่ได้รับข่าวสารอย่างสม่ำเสมอจากคนพื้นราบในส่วนกลาง การขาดการติดต่อสื่อสารที่ดีนี้ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและอาจทำให้มีปฏิกิริยาต่อต้านอำนาจรัฐได้ ในกรณีของประเทศไทย รัฐบาลได้พยายามติดต่อสื่อสารกับชาวเขาอยู่เสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเขากับรัฐบาลไทยจึงไม่ค่อยมีปัญหา

ประการที่สาม เกิดจากการผนวกดินแดน การขยายอาณาเขตของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยการผนวกดินแดนเพิ่ม อาจเกิดการตกลงกันตามสนธิสัญญา หรือเกิดจากการขยายดินแดนหลังจากชนะสงคราม ตัวอย่างของการตกลงตามสนธิสัญญา คือ กรณีสหรัฐอเมริกาซื้อดินแดนปัจจุบันคือรัฐในภาคตะวันออกเฉียงใต้บางรัฐ ตามสนธิสัญญา เรียกว่า "Louisiana Purchase" ในปี ค.ศ.1803 หรือการที่สหรัฐอเมริกาซื้อดินแดนซึ่งปัจจุบันคือรัฐอลาสกา ในปี ค.ศ. 1867 ส่วนตัวอย่างของการสู้รบระหว่างเพื่อนบ้านและฝ่ายที่ชนะสามารถผนวกดินแดนข้างเคียงเพิ่มขึ้น คือ กรณีการขยายอาณาจักรต่าง ๆ ในบริเวณแหลมทองของทวีปเอเชีย ได้แก่ อาณาจักร

สุโขทัย ทวารวดี ศรีวิชัย ล้านนา ล้านช้าง อโยธยา ฯลฯ ซึ่งสามารถขยายดินแดนให้กว้างใหญ่ขึ้นได้ โดยการยกทัพสู้รบกันและฝ่ายที่ชนะเป็นฝ่ายที่สามารถขยายอาณาจักรได้

ประการที่สี่ เกิดจากการย้ายถิ่น ความแตกต่างทางชาติพันธุ์อาจมีสาเหตุมาจากการที่คนจำนวนหนึ่งอพยพย้ายถิ่นเข้าไปอยู่ในสังคมอื่น โดยที่คนกลุ่มนี้มีลักษณะทางวัฒนธรรมแตกต่างจากคนในสังคมที่ตนย้ายเข้าไปอยู่ รูปแบบของการย้ายถิ่นมีได้หลายรูปแบบ

ประการที่ห้า เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ในประเทศอาณานิคม มีลักษณะแตกต่างจากกรณีต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งนี้เพราะอาณานิคมเกิดจากการที่มหาอำนาจเข้ามามีอำนาจในการเมืองการปกครองของประเทศอื่น ผู้อพยพเข้ามาเป็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่า และสามารถออกกฎหมายบังคับต่าง ๆ นานา ทำให้เจ้าของประเทศ ซึ่งมีจำนวนประชากรมากกว่า มีลักษณะของผู้อยู่ใต้ปกครองและต้องยอมจำนนต่อข้อเรียกร้องของประเทศมหาอำนาจ ประเทศมหาอำนาจมักจะจับจองที่ดินขนาดใหญ่และว่าจ้างคนพื้นเมืองไปเป็นกรรมกรในไร่ นา มีผลทำให้คนพื้นเมืองมีลักษณะเป็นผู้อยู่ใต้การปกครองหรือลูกจ้างในอาณัติของมหาอำนาจ ทั้ง ๆ ที่มหาอำนาจเป็นผู้บุกกรุกเข้ามาในดินแดนของตน โดยทั่วไปจำนวนของผู้ที่อพยพมาจากประเทศมหาอำนาจมีไม่มากนัก แต่คนกลุ่มนี้ก็สามารถจับจองที่ดินและทำธุรกิจจนถึงขนาดเป็นผู้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมได้ อย่างกรณีประเทศซิมบับเว ปรากฏว่าในปี ค.ศ. 1931 คนผิวขาวเป็นเจ้าของที่ดินเกือบร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด แต่ประชากรผิวขาวมีประมาณร้อยละ 5 เท่านั้น

กล่าวโดยสรุป ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ เกิดจากการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมี 5 สาเหตุ คือ 1. การแบ่งแยกโดยวัฒนธรรมชนชั้นในสังคม 2. การแบ่งแยกจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ 3. เกิดจากการผนวกดินแดน 4. เกิดจากการย้ายถิ่นฐาน 5. เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม

3. วิธีการศึกษาชาติพันธุ์

ผู้ที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างจริงจังและเป็นระบบ มักเป็นนักมานุษยวิทยา เนื่องจากสาขาวิชามานุษยวิทยาจะเน้นศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ แต่นักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์จะศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์มากกว่า กล่าวได้ว่า วิธีการศึกษาทำได้หลายวิธี อาจเปรียบเทียบกันได้ (รินรดา พันธุ์น้อย, 2552, หน้า 12) ดังนี้

ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) ตามความหมายของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์สังคมวิทยา คือ การศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มมนุษยชาติและบางครั้งเรียกว่า มานุษยวิทยาวัฒนธรรม วิธีการนี้เป็นวิธีการของนักมานุษยวิทยารุ่นแรก ๆ ที่ต้องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับ กลุ่มคนหรือ

กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างลึกซึ้งรอบด้าน ใช้เวลาศึกษาที่ยาวนานเพื่อให้ครอบคลุมทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง รายงานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะนี้เรียกว่า "ชาติพันธุ์วรรณา" หรือ "ชาติพันธุ์พรรณา" (Ethnography) ซึ่งมักเป็นการรายงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนดั้งเดิมหรือกลุ่มชนที่ไม่มีตัวหนังสือ

คำว่า Ethnography ในทางมานุษยวิทยา สามารถพิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ Ethnography ที่เป็นงานเขียน (Ethnographic Writings) กับที่เป็นวิธีการศึกษา(Fieldwork) ซึ่งทั้งสองส่วนนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือวิธีการเก็บข้อมูลทางชาติพันธุ์ซึ่งอาศัยการสังเกต สอบถาม และคลุกคลีกับคนกลุ่มต่างๆอย่างใกล้ชิด ได้นำไปสู่การเขียนงานซึ่งต้องอาศัยรอบความคิดทฤษฎีในการอธิบายและตีความ งานเขียนทางมานุษยวิทยากับวิธีการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ถูกกำกับด้วย Theory อย่างใดอย่างหนึ่ง (Sanjek, 1997, p. 193)

Ethnography ทั้งสองลักษณะข้างต้น มีนัยยะสำคัญต่อการศึกษาทางมานุษยวิทยา เพราะการเขียนและการศึกษาทางชาติพันธุ์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการอธิบายวัฒนธรรม นอกเหนือจากนี้ ยังมีสาระสำคัญส่วนอื่นที่นักมานุษยวิทยาไม่ควรมองข้าม นั่นคือการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ และเงื่อนไขที่แวดล้อมการศึกษานั้น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการสร้างองค์ความรู้ สิ่งที่ชัดเจนอย่างหนึ่งต่อการเขียนงานทางชาติพันธุ์ คือเป็นการเขียนเรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์บางกลุ่มบางพวก ที่มีชีวิตอยู่ในสถานที่และช่วงเวลาเฉพาะช่วงใดช่วงหนึ่ง

ในระยะเริ่มแรกของการเขียนงานชาติพันธุ์ในช่วงศตวรรษที่ 19 กระทำภายใต้กลุ่มนักบวชเผยแผ่ศาสนา นักเดินทาง นักผจญภัย นักสำรวจ นักเขียน และกลุ่มทหาร นักมานุษยวิทยาคนแรกที่เริ่มการศึกษา และเขียนงาน Ethnography คือ Louis Henry Morgan ซึ่งเขียนเรื่อง The League of the Ho-de-no-sau-nee or Iroquois ในปี ค.ศ.1851 งานเขียนดังกล่าวมีความสำคัญใน 2 เรื่อง คือ 1) เป็นความพยายามที่จะอธิบายโครงสร้างและการจัดระเบียบสังคมจากมุมมองของชาวอินเดียนเผ่า Iroquois และ 2) เป็นการให้พื้นฐานการศึกษาทางมานุษยวิทยาที่ใช้แนวคิดทฤษฎีในการอธิบายสังคมวัฒนธรรม (Sanjek, 1997, p. 194)

ในช่วงเวลาต่อมา มีความพยายามที่จะสร้างระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษาเก็บข้อมูลทางชาติพันธุ์มากขึ้น โดยในปี ค.ศ.1874 E.B.Tylor ได้เขียนตำราเรื่อง Notes and Queries ออกเผยแพร่ว่า Tylor ได้รับความช่วยเหลือจาก James Frazer การศึกษาชาติพันธุ์จึงเริ่มมีระเบียบแบบแผน ถึงแม้ว่าในระยะแรกจะไม่มีกรอบรับมากนัก แต่ในการใช้แนวคิดทฤษฎีเพื่ออธิบายสังคมวัฒนธรรม เกิดขึ้นอย่างเข้มข้น และมีกรอบชัดเจน จนถึงปี ค.ศ.1880 การศึกษาของ Frank Cushing ได้ทำให้การศึกษาชาติพันธุ์ก้าวกระโดดไปอย่างรวดเร็ว เมื่อ Cushing ศึกษาชาวอินเดียนเผ่า Zuni

โดยอธิบายระบบความเชื่อเกี่ยวกับจักรวาลวิทยาของคนกลุ่มนี้อย่างละเอียด แต่เมื่อ Cushing เสียชีวิตไปในปี ค.ศ.1899 การศึกษาในแนวทางนี้จึงไม่มีการสืบทอด

จนถึงสมัยของ Franz Boas การศึกษาชาติพันธุ์ในช่วงทศวรรษ 1890 มีลักษณะเป็น การใช้ผู้ช่วย หรือคนที่สามารถเป็นตัวกลางระหว่างนักมานุษยวิทยากับคนพื้นเมืองได้ การศึกษาดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดและฝึกฝนอยู่ในกลุ่มวิชามานุษยวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย Columbia ซึ่งให้ความสำคัญกับเรื่องการถ่ายทอดประสบการณ์ความทรงจำของคนมากกว่าจะลงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่โดยตรง (Sanjek, 1997, p. 194) วิธีการศึกษาจึงเป็นการอธิบายประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของมานุษยวิทยาในอเมริกา การศึกษาดังกล่าวนี้นักวิจารณ์ว่า ลดทอนความสำคัญของการเก็บข้อมูลภาคสนาม และไม่ให้ความสำคัญกับทฤษฎีอื่นๆ นอกเหนือจากเรื่องวิวัฒนาการ

เมื่อกลับมาพิจารณาการศึกษาของอังกฤษจะพบว่า การแบ่งแยกนักมานุษยวิทยา 2 กลุ่ม ระหว่างพวก Armchair Theorist กับพวกทำงานสนามกำลังสิ้นสุดลง ในช่วงทศวรรษที่ 1890 เมื่อการศึกษาวิจัยของ Frank Gillen ซึ่งลงไปเก็บข้อมูลของชาวเผ่าอะบอริจินในออสเตรเลีย ได้ให้ความสำคัญทั้งงานภาคสนามและการใช้ทฤษฎีอย่างชัดเจน (Sanjek, 1997, p. 194) วิธีการศึกษาดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการและมีอิทธิพลต่อการศึกษาของ Malinowski ในช่วงที่เขาไปเก็บข้อมูลในปาปัวนิวกินีใน ปี ค.ศ.1914 ซึ่งวิธีการศึกษาของเขาได้พัฒนาไปจากวิธีของ Cushing อย่างมาก ทั้งการเรียนรู้ภาษาพื้นเมือง และเข้าใจชีวิตด้านต่างๆของคนพื้นเมือง ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นกรอบความคิดแนว Functionalism ในทางมานุษยวิทยา

ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1920 A.R. Radcliffe-Brown เข้าามีอิทธิพลต่อการศึกษาทางชาติพันธุ์ เมื่อเขาได้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง วิถีชีวิตทางชาติพันธุ์ กับเรื่องพลวัตรของวิถีชีวิตดังกล่าว ในช่วงทศวรรษที่ 1940 การศึกษาทางชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่ยังคงเป็นเรื่องการสร้างคำอธิบายและการสร้างทฤษฎี แต่ยังไม่มีการตระหนักถึงเงื่อนไขของการศึกษานั้นว่าเป็นอย่างไร หรือวิถีชีวิตและทฤษฎีที่สร้างขึ้นมานั้น เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขอะไร อย่างไรก็ดีตาม ความสนใจเรื่องเงื่อนไขต่างๆเริ่มปรากฏชัดเจนในช่วงที่มีวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม การสนใจในเรื่องภูมิภาคประวัติศาสตร์ และระบบสังคมโลกในช่วงทศวรรษที่ 60 เป็นต้นมา

หัวใจสำคัญของการศึกษามานุษยวิทยาอย่างหนึ่ง คือการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ สิ่งนี้ได้ทำให้การศึกษชาติพันธุ์พัฒนาไป 2 ลักษณะ คือ 1) การให้ความสนใจเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม และ2) การพิจารณาความเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มของการที่จะเปลี่ยนไปจากเดิม เงื่อนไขดังกล่าวนี้ยังสัมพันธ์กับเรื่องกรอบความคิดทฤษฎีที่นักมานุษยวิทยาใช้ ซึ่งเป็นไปลักษณะที่ว่า พื้นที่และคนกลุ่มใดถูกอธิบายด้วยความคิดชุดใด ซึ่งการศึกษชาติพันธุ์ในช่วงปัจจุบันได้

เคลื่อนไปสู่ความสนใจเรื่องโลกทัศน์และความคิดของคนพื้นเมืองมากขึ้น กล่าวคือ เป็นความพยายามที่จะเข้าใจว่าคนเหล่านั้นคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร ในโลกที่เขามีชีวิตอยู่ (Sanjek, 1997, p. 196)

วิธีวิจัยทางชาติพันธุ์ซึ่งนักมานุษยวิทยาสนใจไปเก็บข้อมูลนั้น ได้สร้างมุมมอง 2 ลักษณะ คือ 1) นักมานุษยวิทยาในฐานะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล สังเกต และบันทึกเรื่องราวต่างๆ และ 2) นักมานุษยวิทยาในฐานะเป็นผู้ตั้งคำถาม และเจรจาเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการจะรู้ ซึ่งจะต้องมีการคัดเลือกว่า จะรู้จากใคร จากสิ่งใด จะถามเรื่องใด เพื่อสิ่งใด ในส่วนนี้คือส่วนที่เป็นทัศนคติของนักมานุษยวิทยา ตรงข้ามกับทัศนคติของคนพื้นเมือง (Sanjek, 1997, p. 196) ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า นักมานุษยวิทยาคือผู้ควบคุมวิธีการที่จะได้ข้อมูลมา ทั้งวิธีสังเกต การจดบันทึก การตั้งคำถาม และเลือกคนที่ จะตอบคำถาม เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่มีอยู่ในใจ การบันทึกข้อความในระหว่างการสัมภาษณ์ ซึ่งจะเป็นการบันทึกสั้นๆ (Scratch Notes) แต่เมื่อนำกลับมาเขียนใหม่ นักมานุษยวิทยาจะอธิบายความเพิ่มเติม จนกลายเป็นข้อมูลขนาดยาว (Fuller descriptive fieldnotes) บันทึกสั้นๆยังมีลักษณะเป็นบันทึกเพื่อความจำ อาจเป็นคำบางคำ วลีบางวลีเพื่อให้นักมานุษยวิทยาจำได้ว่าเรื่องที่สัมภาษณ์พูดถึงสิ่งใด การบันทึกข้อมูลและความจำในภาคสนามจึงเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับการเขียน และเงื่อนไขของการเขียนในแต่ละครั้ง (Sanjek, 1997, pp. 197-198)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเอกสารที่สำคัญของนักมานุษยวิทยา คือ บันทึกภาคสนาม (Fieldnotes) และงานเขียนทางชาติพันธุ์ (Ethnographic Writing) การศึกษาและการสร้างองค์ความรู้ของนักมานุษยวิทยาจึงเกิดขึ้นบนการตีความ อธิบายความ และการสร้างคำอธิบายเชิงทฤษฎีบนพื้นฐานของ บันทึกภาคสนาม งานเขียนทางชาติพันธุ์จึงมีลักษณะเป็น “งานวรรณกรรม” เชิงวิพากษ์ที่มีต่อเรื่องชาติพันธุ์ ประเด็นดังกล่าวนี้ได้รับการถกเถียงอย่างกว้างขวางในช่วงทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อในการเขียนงานทางชาติพันธุ์ เมื่อ “การเขียน” ถูกอธิบายว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการ Representation งานเขียน และเงื่อนไขของการเขียน จึงเป็นสิ่งที่นักมานุษยวิทยาช่วง Postmodernism ตั้งคำถามเกี่ยวกับการศึกษาทางชาติพันธุ์ (Sanjek, 1997, p. 198)

ประเด็นสำคัญต่อการศึกษา คือ การตั้งคำถามเกี่ยวกับ Modernity เนื่องจากสิ่งนี้เป็น Meta-Narrative ในการศึกษาทางชาติพันธุ์ Englund and Leach (2000, pp. 225-247) ตั้งคำถามว่า วรรณกรรมเกี่ยวกับความทันสมัยมีผลต่อการเขียนงาน Ethnography อย่างไร โดยเฉพาะการพูดถึงเรื่องความแตกร้า (Rupture) ในวัฒนธรรม ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ท้าทายวิธีศึกษาแบบ Realist Ethnography ซึ่งเชื่อในความจริงแท้ของข้อมูลที่ใช้อยู่ศึกษา แต่ในช่วงทศวรรษที่ 1980 การศึกษาได้เปิดประเด็นเกี่ยวกับเรื่องความแตกร้าหรือความไม่ลงรอยกันบางอย่างในทางวัฒนธรรม เมื่อบรรยากาศแบบ Postcolonial ได้ทำลายอำนาจศูนย์กลางที่ชาวยุโรปเคยสร้างไว้ก่อนหน้านี้

การศึกษาทางมานุษยวิทยาที่ผ่านมา ได้ตกอยู่ใต้กรอบความคิดกระแสหลัก โดยเฉพาะเรื่องความไม่สมบูรณ์ของมนุษย์ในการจัดการกับคนอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อม ความคิดดังกล่าวนี้ได้รับการอธิบายในวิชาสังคมวิทยาอย่างแพร่หลายตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 1920 เช่น คำอธิบายของ Max Weber, Emile Durkheim ซึ่งเชื่อในระบบเหตุผลและการจัดกลามนุษย์ไปสู่สิ่งที่สมบูรณ์ ความเชื่อนี้มีลักษณะเป็น ความที่เกลียดชังรักในธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ เพราะในด้านหนึ่งมนุษย์ยังไม่สมบูรณ์และขาดตกบกพร่อง ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง มนุษย์ไฝฝืนถึงสิ่งสวยงามต่างๆ แบบอุดมคติ (Englund & Leach, 2000, p. 227) ความขัดแย้งในตัวเองนี้ คือลักษณะของ Modernity ซึ่งแทรกอยู่ในการอธิบายสังคมของมนุษย์

ในโลกปัจจุบัน พบว่าความทันสมัยเป็นความคิดที่แตกต่างหลากหลาย และมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง นอกจากนั้น ลักษณะของความทันสมัยมิใช่การเดินเป็นคู่ความก้าวหน้าหรือเดินไปสู่สิ่งที่สมบูรณ์ที่สุดเพียงอย่างเดียว แต่ความทันสมัยอาจถูกอธิบายสลับกับปรากฏการณ์ของแม่มด เรื่องราวศิลปะ หรือการเมือง เรื่องราวเกี่ยวกับความทันสมัยจึงเป็นเรื่องราวเฉพาะของสังคมวัฒนธรรม ซึ่งมีแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ (Particular Modernities) การเข้าใจความหมายของ Modernity จึงเป็นการเข้าใจบริบทและเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละแห่ง ซึ่งในพื้นที่เดียวกันอาจมีหลายนิยามความหมาย และเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน (Englund & Leach, 2000, p. 228)

ความคิดเรื่อง Modernity ของตะวันตกยังให้ความสำคัญกับเรื่อง Individuality หรือความเป็นปัจเจกบุคคล การศึกษาทางชาติพันธุ์ที่ให้ความสนใจเรื่องปัจเจกบุคคล จึงเป็นการศึกษาที่ได้อิทธิพลความคิดเรื่อง Modernity แต่การตีความปัจเจกบุคคลในฐานะเป็นตัวมนุษย์เริ่มมีการอธิบายว่า ความเป็นปัจเจกของมนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรมมีทั้งการเป็นคนหนึ่งและการเป็น “บุคคล” ที่มีสถานภาพทางสังคม ซึ่งการได้สิ่งเหล่านี้มามีความสัมพันธ์กับความเชื่อและค่านิยมในแต่ละแห่ง

ก่อนถึงทศวรรษที่ 1970 คำว่า Ethnicity มีการพูดถึงในการศึกษาทางมานุษยวิทยาน้อยมาก และยังไม่มีการอธิบายความหมายอย่างชัดเจน จนถึงกลางทศวรรษที่ 1970 คำนี้เริ่มมีความสำคัญในทางทฤษฎีมานุษยวิทยา โดยเฉพาะในช่วงของการเปลี่ยนผ่านจากยุคสมัยอาณานิคมและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชนกลุ่มน้อยในประเทศอุตสาหกรรม ช่วงเวลาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการถกเถียงเกี่ยวกับนิยามความหมายของคำว่า Ethnicity ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งทางสังคม การแสวงหาอัตลักษณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติ การสร้างความเป็น “ชาติ” และการแทรกซึมทางวัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา Ethnicity ประกอบด้วย 3 แนวคิดที่สำคัญ คือ

1. Objectivist Theory

กรอบความคิดนี้ได้อธิบาย ลักษณะทางชาติพันธุ์ของมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่มีจริง มีตัวตน และจับต้องได้ ความมีจริงนี้เน้นความสำคัญของเหตุผลทางชีววิทยาซึ่งเป็นต้นตอหรือเป็นรากฐานของการสร้างลักษณะทางชาติพันธุ์ เช่น สีผิว สีผม สีตา ความสูงต่ำ รูปร่างและอวัยวะของร่างกายที่แตกต่างกัน กรอบความคิดดังกล่าวนี้ อธิบายเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ว่ามีลำดับขั้นของวิวัฒนาการ ความเป็นกลุ่ม หรือเป็นเผ่าของมนุษย์จะถูกอธิบายว่าเป็นสิ่งที่ถูกคัดเลือกโดยธรรมชาติ เช่น คนที่มีสายเลือดเดียวกัน หมายถึงเป็นเผ่าเดียวกัน ในทางสังคมวิทยาได้ใช้แนวคิดนี้อธิบายเรื่องสังคมของญาติพี่น้อง ซึ่งคนที่มีสายเลือดเดียวกันจะถูกเลือกให้อยู่ในกลุ่ม

ความคิดที่ให้ความสำคัญกับสายเลือดและเผ่าพันธุ์ เกิดขึ้นจากสมมติฐานที่ว่า มนุษย์มีสัญชาตญาณโดยกำเนิดและโดยธรรมชาติที่จะเลือกกลุ่มโดยพิจารณาจากเงื่อนไขทางชีววิทยาหรือการเป็นเผ่าเดียวกัน เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดมาแล้วโดยธรรมชาติ(Primordialism) คำอธิบายในทำนองนี้ถูกวิจารณ์อย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องการสร้างกลุ่มทางสังคม เพราะการเกิดกลุ่มหรือการเป็นพวกเดียวกันไม่จำเป็นต้องมีสายเลือดเดียวกันเสมอ แนวคิดนี้ได้รับความนิยมในหมู่นักมานุษยวิทยาประเทศรัสเซีย ซึ่งเชื่อว่าความเป็นชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ตกทอดมาจากธรรมชาติและสายโลหิต (Sokolovskii & Tishkov, 1997, p. 191)

2. Cultural Morphology

ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 การพัฒนาอุตสาหกรรมได้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ในที่ต่างๆถูกมองว่ากำลังถูกทำลายหรือกำลังสูญสิ้นความเป็นเผ่าพันธุ์ เนื่องจากการเข้าไปคุกคามของสินค้าและทุนนิยม การศึกษาทางชาติพันธุ์ในช่วงเวลานี้จึงหันมาสนใจเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการสร้างชาติ การพัฒนาประเทศ และการแทรกซึมทางวัฒนธรรม ดังเช่นคำอธิบายเรื่อง Melting Pot ในสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามในช่วงกลางทศวรรษที่ 1970 คำว่า “Ethnicity” ถูกอธิบายใหม่ว่า เป็นโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคม โครงสร้างนี้คือตัวกำหนดความเป็นชาติพันธุ์ ซึ่งได้แก่ ภาษา ศาสนา และลักษณะทางชีววิทยา

คำอธิบายนี้ทำให้สังคมกลายเป็นที่รวมตัวของกลุ่มต่างๆที่มีโครงสร้างทางชาติพันธุ์แตกต่างกัน กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีเอกลักษณ์เฉพาะไม่เหมือนกัน ซึ่งกลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีวิธีการเมืองเพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆ หรือสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่ม ความคิดดังกล่าวนี้เติบโตมาจากแนวทฤษฎี Functionalism ซึ่งพยายามที่จะจัดการกับชาติพันธุ์ในกรอบโครงสร้างการเมืองและให้คุณค่ากับผู้นำชาติพันธุ์ในการต่อสู้ทางการเมืองด้วยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ผู้นำเหล่านี้จะกลายเป็นสัญลักษณ์ หรือเป็นตัวแทนของกลุ่ม ความหมายของชาติพันธุ์จึงเป็นสิ่งที่

เปลี่ยนแปลงไปตามการต่อสู้ของผู้ภายในขอบเขตพรมแดนทางการเมืองและเศรษฐกิจ (Sokolovskii & Tishkov, 1997, p. 191)

3. Postmodernism

การศึกษาของ F. Barth (1969) มีการนิยามความหมายของ Ethnicity ว่า คำอธิบายที่เปลี่ยนแปลงมาต่อเนื่อง ได้จัดจำแนกมนุษย์ให้อยู่ในรูปลักษณะที่เป็นข้อสรุปตายตัวแบบกว้างๆ ซึ่งสังคมของมนุษย์เหล่านี้ จะเป็นเพียงสังคมที่ทำหน้าที่ในการปกป้องรักษาเอกลักษณ์ของตัวเองไว้ โดยมองไม่เห็นการคิดสร้างสิ่งอื่นๆ ในทางวัฒนธรรมเลย ข้อวิจารณ์ของ Barth นำไปสู่การคิดทบทวนการศึกษาทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มต่างๆ ในบริบททางการเมือง ซึ่งมีความไม่คงที่และมีลำดับชั้นที่ต่างกัน

คำอธิบายและการตีความ Ethnicity ในทำนองนี้ เชื่อว่า กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นเพียงกลุ่มที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อที่จะต่อรองหรือประนีประนอมใกล้เคียงกับอัตลักษณ์ที่ซับซ้อนของตัวเอง ซึ่งการต่อรองนี้มีทั้งในส่วนที่เป็นความคิดของคนในกลุ่มและสิ่งที่สังคมภายนอกหยิบยื่นให้ ทั้งสองสิ่งนี้มีการแลกเปลี่ยนผ่านวาทกรรมที่ไม่หยุดนิ่ง ความเป็นเผ่าพันธุ์ของมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ “ถูกสร้าง” ขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาทางชาติพันธุ์ในช่วงทศวรรษที่ 70 เป็นต้นมา มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ให้ความสนใจเกี่ยวกับการสร้างนิยามความหมายและความไม่คงที่ของสิ่งเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับวิถีคิดของมนุษย์แต่ละกลุ่มแต่ละเผ่าและการปะทะสังสรรค์ทางสังคมในระดับต่างๆ ตั้งแต่ชุมชน ท้องถิ่น ไปจนถึงระดับโลกซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์มีวิธีสร้างอัตลักษณ์ผ่านสิ่งเหล่านี้แตกต่างกันไป 2) ตั้งคำถามเกี่ยวกับการก่อรูปร่างของเครือญาติและสายตระกูลในทางชาติพันธุ์ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีแบบแผนเดียว

กล่าวโดยสรุป การศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มมนุษยชาติ เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มคนหรือกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างลึกซึ้งรอบด้าน ใช้เวลาศึกษาที่ยาวนาน เพื่อให้ครอบคลุมทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง รายงานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะนี้เรียกว่า "ชาติพันธุ์วรรณนา" หรือ "ชาติพันธุ์พจนานา" (Ethnography) สามารถพิจารณาได้ 2 ลักษณะคือ Ethnography ที่เป็นงานเขียน (Ethnographic Writings) กับที่เป็นวิธีการศึกษา(Fieldwork) กล่าวคือวิธีการเก็บข้อมูลทางชาติพันธุ์ซึ่งอาศัยการสังเกต สอบถาม และคลุกคลีกับคนกลุ่มต่างๆอย่างใกล้ชิด ได้นำไปสู่การเขียนงานซึ่งต้องอาศัยกรอบความคิดทฤษฎีในการอธิบายและตีความ และหัวใจสำคัญของการศึกษามานุษยวิทยาอย่างหนึ่ง คือการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ สิ่งนี้ได้ทำให้การศึกษาชาติพันธุ์พัฒนาไป 2 ลักษณะ คือ 1) การให้ความสนใจเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม และ 2) การพิจารณาความเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มของการที่จะเปลี่ยนไปจากเดิม

4. แนวคิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

การศึกษาอัตลักษณ์นั้น มีนักวิชาการให้ความสนใจจากหลายสาขาและใช้เป็นหลักในการศึกษางาน เช่น ปรัชญา จิตวิทยา สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา เป็นต้น จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ความหมายของอัตลักษณ์แปรเปลี่ยนไปตามค่านิยมของแต่ละสาขาวิชาและนักวิชาการแต่ละท่านที่ศึกษา นอกจากนั้น การให้ความหมาย "อัตลักษณ์" ยังขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมสถานการณ์และแนวคิด ความเชื่อ ระบบการให้คุณค่า เป็นต้น ซึ่งพอที่จะนำเสนอความหมายตามแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

มิเชล ฟูกู (อ้างถึงในไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543, หน้า 317-318) คือ นักคิดที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดและวิธีการศึกษาอัตลักษณ์ในปัจจุบัน ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์ คือ เอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะที่เห็นความแตกต่างจากสิ่งอื่นหรือผู้อื่น ดังนั้นการเกิดขึ้นของสัญลักษณ์จึงทำให้กลายเป็นอื่น (Other) และ สัญลักษณ์เหล่านั้นไม่ได้กระทำด้วยตัวของตนเอง แต่หากถูกกำหนดจากกฎหรือนโยบายเดียวกัน เช่น พนักงานธนาคารแต่งชุดในแบบเดียวกัน ถ้ามีบุคคลอื่นที่แต่งชุดไม่เหมือนแสดงว่าไม่ใช่พนักงานของธนาคารนี้ แต่การแต่งกายชุดเหมือนกันนั้นเป็นนโยบายของธนาคาร เป็นต้น

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546, หน้า 5-6) ได้ให้ความหมายของ อัตลักษณ์ คือ ความเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อและสัมพันธ์กับสังคม สังคมเป็นผู้กำหนดบทบาทหน้าที่และระบบคุณค่าที่ติดตัวมา เช่น ความเป็นพ่อ ความเป็นเพื่อน เป็นต้น ในมิตินี้อัตลักษณ์จึงเป็นการแสดงออกทางสัญลักษณ์ (Symbolic Aspect) และเกี่ยวข้องกับมิติ "ภายใน" ที่เป็นตัวเรา อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งใด ๆ นั้นย่อมขึ้นอยู่กับตัวเขาที่สัมพันธ์กับโลกภายนอกที่ถือว่าเป็นกระบวนการ ดังนั้นจึงมีลักษณะที่ซ้อนทับกันสามารถแบ่งประเภทของอัตลักษณ์เป็นสองระดับ คือ อัตลักษณ์บุคคล (Personal Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity)

ขวัญชีวัน บัวแดง (2546, หน้า 75-76) กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) หมายถึง ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ที่รวมกันของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากกลุ่มอื่น ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะวัฒนธรรมเชิงกายภาพ เช่น การแต่งกาย การสร้างบ้าน ภาษา ดำเนิน ความเชื่อ และลักษณะพิธีกรรม รวมทั้งการเรียกชื่อกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่น การศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ศึกษาจากลักษณะดั้งเดิมวัฒนธรรมของกลุ่มคนนั้น ๆ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการศึกษาตามแบบสารัตถนิยม โดยมีพื้นฐานแนวความคิดที่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคมที่มีแกนสำคัญอยู่ที่ลักษณะดั้งเดิมทางวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีความมั่นคง ยั่งยืน มีพลังในตัวเอง แม้อาจจะมีการกลายสภาพไปบ้าง แต่จะยังคงมีลักษณะดั้งเดิมที่อาจถือเป็นแก่นของชาติพันธุ์ได้ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ตามแนวคิดนี้ กล่าวไว้ว่ามีลักษณะที่ "เชื่อมร้อย

ดั้งเดิมและเป็นเอกภาพ" การมองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในลักษณะที่หยุดนิ่งตายตัวและผูกติดกับวัฒนธรรมดั้งเดิม Charles F. Keyes (2520) กล่าวว่าไว้ว่า ไม่จำเป็นที่สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะต้องมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่ร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและวัฒนธรรมไม่ได้เป็นตัวกำหนดลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่สื่อสารและตกย้ายอยู่เสมอในการแสดงออกทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ ตำนาน ความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คติชน และศิลปะ การแสดงออกทางวัฒนธรรมซึ่งการก่อตัวเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Formulation) ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นี้ ให้ความหมายแก่นักคลอันจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มีความหมายขึ้นมา ดังเช่น ลาวเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ไทยหรือคนภาคกลาง โดยแสดงออกในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือตำนานของการสืบสายมาจากต้นตระกูลเดียวกันกับคนลาวในประเทศลาว แต่หากคนภาคอีสานไปประเทศลาวก็อาจแสดงตนเป็นคนไทย โดยอ้างประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนไทยดังที่เคยเรียนมาจากโรงเรียนหรืออ้างพิธีกรรมบางอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเป็นคนที่อยู่ใต้การปกครองของกษัตริย์ไทย

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นแนวคิดที่ถกเถียงกันอยู่ในวงวิชาการทางมานุษยวิทยาว่าเป็นสิ่งที่ได้มาตั้งแต่กำเนิด หรือเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นภายหลัง ทั้งสองฝ่ายมีหลักฐานหรือเหตุผลที่มารองรับ สนับสนุนความคิดของตนเอง (รินรดา พันธน้อย, 2552, หน้า 16) โดยกลุ่มแรกมองว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ได้มาตั้งแต่กำเนิด (Primordialism) มักจะมองความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในแง่ของความจริงรักภักดีที่ผูกพันอยู่กับเครือญาติ โศตรตระกูล หรือสถานที่เกิด อัตลักษณ์แบบนี้ก็คือ การมองความเป็นชาติพันธุ์ว่าเสถียร ไม่เปลี่ยนแปลง มีความเป็นหนึ่งเดียว แบ่งแยกจากกลุ่มอื่น ๆ และมีพรมแดนที่ชัดเจนเป็นการระบุความเป็นตัวตนของตนเองผ่านเรื่องจุดกำเนิดร่วมกัน ผู้คนที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมักจะอ้างว่าพวกเขามีประวัติความเป็นมาและมีบรรพบุรุษร่วมกัน อัตลักษณ์ของพวกเขาจึงเป็นสิ่งที่ถูกให้มา เป็นสิ่งที่ตายตัว มีความมั่นคง และไม่สามารถทำลายได้ ลักษณะที่ใช้ตัดสินความเป็นชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งจึงเป็นเรื่องของลักษณะทางกายภาพ รวมถึงสายโลหิตที่มีร่วมกัน หรืออาจใช้จินตนาการอย่างอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นตำนานการกำเนิดกลุ่ม ท้องถิ่นที่อพยพมารวมถึงพืชหรือสัตว์ที่นับถือร่วมกัน

ส่วนกลุ่มที่สองมองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ว่า เกิดจากการสร้างขึ้นภายหลัง (Social Constructionism) จะมีจุดเน้นหรือจุดสนใจอยู่ที่กระบวนการ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดความเหมือนในกลุ่มเดียวกันและความแตกต่างระหว่างกลุ่ม รวมถึงวิธีการที่กลุ่มต่าง ๆ สร้าง รักษาและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของตัวเอง ในกระบวนการสร้างสิ่งเหล่านี้พรมแดนทางชาติพันธุ์จะถูกกำหนดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการหลีกเลี่ยงปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว นักวิชาการผู้มีชื่อเสียงในการศึกษาความเป็นชาติพันธุ์อย่าง

Barth ก็ยังได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดระเบียบสังคม ซึ่งนำไปสู่การแบ่งแยกและความร่วมมือ อันเป็นผลมาจากลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมที่ถือว่ามีความสำคัญสำหรับการสร้างพรมแดนและอัตลักษณ์ (F. Barth, 1968, pp. 13-15) ความเป็นชาติพันธุ์จึงไม่ได้เป็นผลมาจากลักษณะทางชีวภาพเท่านั้น แต่ยังเกิดจากการที่สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์และติดต่อสื่อสารกันเองภายในกลุ่มและกับคนนอกกลุ่มด้วย

สิ่งที่น่าสนใจคือ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มักจะถูกสร้างโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ผ่านการทำงานและการสร้างภาพตัวแทนทางวาทกรรม ส่งผลต่อการสถาปนาความเหนือกว่า และการควบคุมของภาครัฐที่ใช้กับผู้คนของกลุ่มชาติพันธุ์ นอกจากนี้ชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มักถูกกำหนดและใช้โดยประชากรส่วนใหญ่ที่อยู่บนพื้นราบ ซึ่งความหมายเป็นไปในแง่ลบ ที่บ่งบอกว่า เป็นพวกป่าเถื่อนพวกไม่มีอารยธรรม พวกกล้าหลัง พวกขี้ขลาด พวกบ้านนอก หรือพวกตัวตลก เช่น การที่ทางราชการ สื่อบางประเภท หรือผู้คนทั่วไป เรียกชาวเขาบางกลุ่มว่า อีโก้ เข้า มูเซอ แม้ว ผิดทองเหลือง ซึ่งมีนัยที่แฝงไว้ด้วยการดูถูกเหยียดหยาม ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีชื่อใช้เรียกกลุ่มตัวเอง เช่น อาข่า เมี่ยน ลาหู่ ม้ง และมลาบรี ทุกชื่อล้วนบ่งบอกถึงความเป็นคน เป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีเหมือนกับคนไทยพื้นราบทุกอย่าง

กล่าวโดยสรุป อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นผลผลิตของอดีต ที่เกิดมาจากจุดกำเนิดเดียวกันมีการเชื่อมโยงกันทางสังคม วัฒนธรรมและค่านิยมร่วมกัน รวมถึงภาษาและศาสนาด้วย อย่างไรก็ตาม ในมิติทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์เป็นมากกว่าสิ่งที่ตายตัว มันคงและเปลี่ยนรูปไม่ได้ อัตลักษณ์มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งและสามารถแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่สิ่งเดิม ๆ ได้ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้าง ถูกรักษา ถูกทำให้เปลี่ยนรูป ผ่านทางการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพวกเราและคนอื่นที่เรียกว่า “พวกเขา” (Bank, 1966; F. Barth, 1968)

การนำแนวคิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มาใช้นั้น เพื่อดูสิ่งที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ รู้สึกร่วมกันว่าเป็นพวกเดียวกันและรู้สึกแตกต่างจากกลุ่มชนอื่นๆ เช่น ภาษา รูปร่างหน้าตา และวัฒนธรรม นอกจากนี้ภายใต้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ซับซ้อนหลากหลายและไม่หยุดนิ่งตั้งแต่อดีตกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กันทั้งการซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของ ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการหยิบยืมและผสมปนเปทางวัฒนธรรม ดังนั้นเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มต้องการรักษาความเป็นหนึ่งเดียวหรือความเป็นปึกแผ่นในพวกเดียวกัน กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เพื่อสร้าง "ความเหมือน" ใน "พวกเรา" และ "ความแตกต่าง" ใน “พวกเขา” จะเกิดขึ้นใหม่หรือหยิบยืมวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นมาทำให้เป็นเรา เพราะอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งและเกิดขึ้นได้เสมอภายใต้เวลาและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป

Naroll (1964) ได้เสนอว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของแต่ละกลุ่มชนมีลักษณะและรูปแบบของวัฒนธรรมเฉพาะ (Cultural Traits) ที่เป็นของตัวเองในการบ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ และ Geertz (1993) เสนอว่า ความเป็น Primordial Attachments ซึ่งมีติดตัวมาตั้งแต่เกิด เป็นต้นว่า ความผูกพันของระบบเครือญาติ ศาสนา ภาษา และพฤติกรรมทางสังคม เป็นลักษณะร่วมและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มเดียวกัน ซึ่งยังคงเป็นลักษณะของภาพนิ่ง ในขณะที่ Leach and Barth (1998, อ้างถึงในพรณี มามาตร์, 2558) ชี้ให้เห็นความเป็นพลวัตรของกลุ่มคนและวัฒนธรรม โดยให้ความเห็นว่า แม้จะมีเส้นแบ่งความเป็นรูปแบบเฉพาะของแต่ละวัฒนธรรมแต่คนก็สามารถข้ามไปข้ามมาระหว่างวัฒนธรรมได้ นอกจากนั้น Moerman (1965, p. 23) พบว่า การที่สมาชิกใหม่ในกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ จะบอกว่าตัวเองเป็นใครนั้นต้องขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่พวกเขามีกับกลุ่มอื่นๆ ด้วย

Keyes (1976, pp. 203-213) นำเสนอว่า อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการหล่อหลอมที่มีมายาวนานของความรู้สึกร่วมกันในสายเลือด (Shared Descent) ตัวอย่างเช่น ภาษาที่สมาชิกในกลุ่มใช้สื่อสารกันได้ นิทานหรือนิยายที่สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีกำเนิดร่วมกัน และบริบททางประวัติศาสตร์ ที่สมาชิกในกลุ่มประสบมาด้วยกัน เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว เขายังได้ขยายบริบทความสัมพันธ์และการปรับเปลี่ยนความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่กว้างออกไปกว่างานของคนอื่นๆ นั่นคือ การพิจารณาถึงอิทธิพลของรัฐชาติสมัยใหม่เช่นเดียวกับงานศึกษาของ Nicolas (1992, pp. 213-232) ที่เสนอว่าจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ (Historical Consciousness) เป็นส่วนของการกำหนดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) โดยคนในกลุ่มชาติพันธุ์จะเลือกเอาบางสถานการณ์หรือเรื่องราวบางเรื่องที่มีนัยสำคัญต่อตนเอง (แต่อาจไม่เป็นความจริงทางประวัติศาสตร์) มาทำให้เป็นความจริงทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนลาว คนจีน คนพม่า ซึ่งความเป็นชาติพันธุ์จะมีความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะที่แสดงความเป็นชาติพันธุ์นั้นๆ ที่มีความแตกต่างจากลักษณะของชาติพันธุ์อื่นๆ ความเป็นชาติพันธุ์ใดๆ จะพิจารณาได้จากความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ลักษณะทางสังคมและการเมือง ความเป็นชาติพันธุ์ไม่เกี่ยวข้องกับแหล่งที่อยู่หรือความเป็นประเทศ เนื่องจากโดยทั่วไปจะพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มไม่มีประเทศเป็นของตนเอง แต่จะอาศัยอยู่ในแผ่นดินของประเทศอื่นๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ ชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าในประเทศต่างๆ ของแต่ละประเทศทั่วโลก (พรณี มามาตร์, 2558)

ความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันจะนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนชาตินั้นๆ ก่อให้เกิดความสามัคคีและความเป็นพวกเดียวกัน แต่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือถูกปรับเปลี่ยนได้เสมอ ดังนั้นอัตลักษณ์จึงไม่ใช่สิ่งที่จะยืนยงอยู่ตลอดไป อัตลักษณ์อาจมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีเงื่อนไขที่ดีกว่าเข้ามาแทนที่อัตลักษณ์ที่มีอยู่เดิม หรือถูกกลืนด้วยอิทธิพลของอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มีอำนาจเหนือกว่า เป็นต้น (พรณี มามาตร์, 2558)

โดยสรุปแล้ว อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หมายถึง สิ่งที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ รู้สึกร่วมกันว่าเป็นพวกเดียวกันและรู้สึกแตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น โดยมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน มีความผูกพันของระบบเครือญาติ ศาสนาและพฤติกรรมทางสังคมร่วมกัน (พรณี มามาตร์, 2558)

Gladney (1991, pp. 92-118) ได้ศึกษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของมุสลิม "หุย" (Hui) ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยได้อภิปรายแนวทางการศึกษาการดำรงชาติพันธุ์ไว้ 4 แนวดังต่อไปนี้

1. แนวทางการศึกษาของสตาลิน (The Chinese Stalinist Approach) เสนอบรรทัดฐาน 4 ข้อซึ่งใช้กำหนดความเป็นเชื้อชาติของพลเมือง อันประกอบไปด้วย

- 1.1 การใช้ภาษาเดียวกัน
- 1.2 การอยู่ในอาณาเขตเดียวกัน
- 1.3 การมีวิถีทางเศรษฐกิจแบบเดียวกัน
- 1.4 การมีวัฒนธรรมอันเดียวกัน

2. แนวทางการศึกษาเชิงวัฒนธรรม (The Cultural or Culturist Approach) เป็นแนวทางในการศึกษาปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์ ซึ่งเราสามารถจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ได้จากลักษณะทางวัฒนธรรมเช่น ภาษา ศาสนา เศรษฐกิจ ภูมิสำเนา และลักษณะทางชีวภาพ-กายภาพ

3. แนวทางการศึกษาเชิงสถานการณ์ (The Circumstantialist Approach) โดยแนวทางการศึกษานี้เกิดขึ้นเพื่อโต้ตอบกับแนวทางการศึกษาเชิงวัฒนธรรม ซึ่งให้ความสำคัญต่อลักษณะทางวัฒนธรรม แนวทางการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับอิทธิพลมาจากสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง

แนวทางการศึกษาทั้ง 3 แนวทางนี้ Gladney (1991) เห็นว่ายังไม่พอเพียงที่จะใช้อธิบายเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของมุสลิมหุย เพราะแต่ละแนวทางต่างมีข้อจำกัดในตัวของมันเอง โดยใช้บรรทัดฐานของสตาลิน มาเป็นกรอบในการอธิบายจะเกิดข้อขัดแย้งเนื่องจากมุสลิมหุยไม่ให้อาศัยอยู่ในอาณาเขตเดียวกันส่วนข้อจำกัดของแนวทางการศึกษาเชิงวัฒนธรรม ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้วิจัยหลายท่านว่าไม่สามารถกำหนดลักษณะวัฒนธรรมหลักที่เราจะนำไป

จำแนกแยกแยะกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ออกจากกันได้ นอกจากนี้ แนวทางการศึกษาเชิงวัฒนธรรมยังมีข้อจำกัดถ้าจะนำไปศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม และมักมองข้ามประเด็นสำคัญไป เช่น การเกิดขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และการจัดระเบียบทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนแนวทางการศึกษาเชิงสถานการณ์มีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ ไม่อาจให้คำตอบได้ว่าเหตุใดกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม เช่น ชาวยิวในประเทศสเปนช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สองปฏิเสธที่จะยอมละทิ้งเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ศาสนาของตน ทั้งๆ ที่ถ้าทำเช่นนั้นจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนเป็นจำนวนมหาศาล ข้อจำกัดต่อไปคือ การศึกษาตามแนวทางสถานการณ์มักดึงเอากลุ่มชาติพันธุ์ออกจากขอบเขตของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และความสัมพันธ์ทางสังคม โดยละเลยต่อประเด็นที่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์นั้นอาจได้รับการจำแนกแยกแยะโดยกลุ่มอื่นเพราะมีอยู่หลายกรณี ที่นโยบายของรัฐบาลมีอิทธิพลต่อการกำหนดกลุ่มชาติพันธุ์ ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งคือ แนวทางการศึกษาเชิงสถานการณ์ไม่สามารถชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างความเข้าใจตัวเองในฐานะที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กับบทบาทของรัฐในการแสดงให้เห็นเอกลักษณ์นั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้สถานภาพความเป็นเชื้อชาติแก่กลุ่มชาติพันธุ์ หรือในทางตรงกันข้ามรัฐอาจขัดขวางต่อการดำรงชาติพันธุ์ของกลุ่มโดยการไม่ยอมรับเอกลักษณ์ของกลุ่มนั้นๆ

เนื่องจากแนวทางการศึกษาที่กล่าวมามีข้อจำกัด Gladney (1991) จึงเสนอแนวทางการศึกษาใหม่ขึ้นมาเพื่ออธิบายเอกภาพและความหลากหลายของเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์

4. แนวทางการศึกษาเชิงเสวนา (The Dialogical Approach) การศึกษาการดำรงชาติพันธุ์ โดยอาศัยแนวทางการศึกษานี้ แม้ว่าจะมีจุดสนใจอยู่ที่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความสัมพันธ์ทางสังคม Gladney ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเช่น ภาษา ศาสนา การแต่งกาย และถิ่นที่อยู่อาศัย อาจเป็นคุณสมบัติเริ่มแรก ถ้าลักษณะทางวัฒนธรรมดังกล่าว กลายเป็นเครื่องบ่งชี้พื้นฐานในการมีบรรพบุรุษร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ และเครื่องบ่งชี้ทางวัฒนธรรมที่ว่านี้มีความสำคัญต่อการดำรงชาติพันธุ์ของกลุ่มในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ใช่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางวัฒนธรรม (Cultural Traits) แต่เกิดจากกระบวนการเชิงวิภาษที่เป็นผลมาจากความตึงเครียดซึ่งเกิดขึ้นระหว่างบริบททางสังคม และความหมายของวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงมักได้รับแรงเสริมจากการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงในบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์นั้นดำรงอยู่

ดังนั้นจากการศึกษาการดำรงชาติพันธุ์ สรุปได้ว่า การดำรงชาติพันธุ์ของมนุษย์สามารถจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นตัวกำหนดชาติพันธุ์ของพลเมืองอันประกอบไปด้วย การใช้ภาษาเดียวกัน การอยู่ในอาณาเขตเดียวกัน การมีวิถีทางเศรษฐกิจแบบเดียวกัน การมีวัฒนธรรมอัน

เดียวกัน มีการนับถือศาสนาเดียวกัน ซึ่งสามารถกำหนดลักษณะวัฒนธรรมของการดำรงไว้ทางชาติพันธุ์ การที่กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับรู้การมีบรรพบุรุษร่วมกัน เป็นสิ่งที่ฝังแน่นอยู่ในการระลึกของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน โดยผ่านการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความรู้สึกผูกพันแนบแน่นอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์ (พรณี มามาตร์, 2558)

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์	อภิญญา เฟื่องฟู สกุล (2546)	ขวัญ ชีวัน บัวแดง (2546)	รินรดา พันธ์ น้อย (2552)	พรณี มา มาตร์ (2558)	Keyes (1976)	Gladney (1991)	Nicolas (1992)	Geertz (1993)	ความถี่
ประวัติศาสตร์ ร่วมกัน			✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
ภาษา		✓		✓	✓	✓		✓	5
ศาสนาความ เชื่อ		✓		✓	✓	✓		✓	5
การดำเนิน ชีวิต	✓ (บทบาท หน้าที่ ความเป็น พ่อ)	✓		✓ (ความ ผูกพัน ระบบ เครือ ญาติ)		✓ (ถิ่นที่อยู่ อาศัย, มี ชีวิตแบบ เดียวกัน)			4
การแต่งกาย		✓							1
การสร้างบ้าน		✓							1
ตำนาน		✓			✓				2
วัฒนธรรม ประเพณี				✓		✓			2
คติชน					✓				1
ศิลปะ					✓				1

จากตารางการสังเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน ภาษา ศาสนาความเชื่อ และ

การดำเนินชีวิต ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

5. กระบวนการสร้างอัตลักษณ์

การศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ถือเป็นแกนกลางหนึ่งของการศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมคือวิถีชีวิต คือระบบความสัมพันธ์ วัฒนธรรมจึงเป็น “รูปธรรม” ของอัตลักษณ์ หรือตัวตนของสังคมนั้นๆ ด้วย หากแนวคิดเรื่องสังคมแบบพหุคือการยอมรับความแตกต่าง หลากหลายของผู้คนในสังคม ย่อมหมายความว่าถึงการยอมรับในอัตลักษณ์ของปัจเจก ของชุมชน หรือสังคมนั้นๆ เช่นกัน อัตลักษณ์มีความหมายในหลากหลายมิติ ในที่นี้จะนำเสนอนิยามและ มุมมองโดยสังเขปของนักวิชาการบางท่านเกี่ยวกับอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ กับสังคมและการสื่อสาร (ชวิตรา ตันติมาลา, 2560, หน้า 28)

อัตลักษณ์ (Identity) เป็นคุณสมบัติเฉพาะของบุคคลหรือวัตถุที่ทำให้คนนั้นหรือสิ่ง นั้นโดดเด่นหรือแตกต่างจากสิ่งอื่น Collins Dictionary (1996, อ้างถึงในกุสุมา ภูใหญ่, 2556) ตามคำ กล่าวของ Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1997, อ้างถึงในกุสุมา ภูใหญ่, 2556) ที่ว่า “การมองเห็น การยอมรับคนอื่น นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง” คำว่า อัตลักษณ์ของบุคคล หมายถึงถึง มิติ “ภายใน” ของความเป็นตัวเราทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และแนวคิดเกี่ยวกับตัวเอง หรือการรู้จักตัวเอง (Self-concept) รวมทั้ง สำนึกถึง “ความเป็นปัจเจก” ที่บุคคลเชื่อมต่อและ สัมพันธ์กับสังคม อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ทำให้รู้ว่า “เราคือใคร” และ “เราจะดำเนินความสัมพันธ์กับ คนอื่นตลอดจนโลกภายนอกที่แวดล้อมตัวเราอย่างไร” Friedrich Hegel (1997, อ้างถึงในกุสุมา ภู ใหญ่, 2556)

การรู้จักตัวเองทำให้เรารู้ว่าเราแตกต่างจากคนอื่นตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม ทำให้เราตระหนักถึงตัวตนที่เฉพาะตัวว่า “ฉันไม่เหมือนคนอื่น” นั่นคือ การสร้างอัต ลักษณ์ของบุคคล นอกจากนี้ ครอบครัวยังเป็นหน่วยแรกที่บ่งชี้ว่า เราเป็นสมาชิกของตระกูลนี้ เป็น จุดเริ่มต้นของการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่ม (ชวิตรา ตันติมาลา, 2560, หน้า 28)

การสร้างอัตลักษณ์บุคคล ในทางจิตวิทยาเกิดขึ้นนับตั้งแต่วินาทีที่ออกจากครรภ์ มารดา และลืมตาดูโลกต่อมาในวัยเด็ก เรารับรู้โลกด้วยวิธีคิดแบบเทียบเคียง การรับรู้หรือสัมผัส สรรพสิ่งรอบตัวแล้วเรารู้ว่า สิ่งนั้นสิ่งนี้คืออะไร แต่เมื่อเราเริ่มโตขึ้น เราเรียนรู้ภาษาและระบบ สัญลักษณ์มากขึ้น เรารับรู้โลกผ่านการมองเชิงเปรียบเทียบและให้คุณค่า เราเริ่มคิดว่า สิ่งนั้นสิ่งนี้ เหมือนอะไร การเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างเริ่มซับซ้อนและเป็นสัญลักษณ์มากขึ้นเมื่อ เราเข้าสู่สังคมที่ใหญ่ขึ้นและความสัมพันธ์ทางสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น (Jacques Lacan, 1953; Richard Webster, 2002, อ้างถึงในชวิตรา ตันติมาลา, 2560)

Jacques Lacan (1953, อ้างถึงในชวิตรา ตันติมาลา, 2560) ได้เสนอแบบจำลองการสร้างอัตลักษณ์ที่เรียกว่า The Mirror Stage กล่าวคือ ในวัยทารก เรายังไม่รู้จักรว่าตัวเองเป็นใคร เรายังไม่สามารถแยกตัวเองออกจากแม่ได้ เรายังรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของแม่ แต่เมื่อเติบโตขึ้นถึงวัยเรียนรู้ เมื่อเราเห็นตัวเองในกระจกเงา เราเริ่มเรียนรู้ความเหมือนความต่างและตระหนักแล้วว่าเด็กในกระจก “นั่นไง! นั่นคือตัวฉันเอง” และเมื่อเราเห็นแม่ในกระจก เราก็ได้เรียนรู้อีกครั้งว่านี่คือ “ผู้หญิงที่ขาเคยเห็นและคุ้นเคย” ซึ่งแตกต่างจากคนที่เราเพิ่งรู้จักใหม่ซึ่งก็คือ “ตัวของเขาเอง” ดังนั้น ในกระบวนการนี้ การรู้จักตัวเองจากการมองว่าคนอื่นนั้นแตกต่างจากเรา เราเริ่มหลุดพ้นจากการเป็นหนึ่งเดียวกับแม่ของเราอีกครั้ง ณ จุดนี้ ตัวตนของเราค่อยๆ เริ่มก่อตัวขึ้น อัตลักษณ์ของเราเริ่มชัดเจนขึ้น เราได้ตระหนักถึงระยะห่างระหว่างตัวเราทั้งสองแบบนี้ และในที่สุด เราก็หลุดออกจากตัวตนภายในที่แต่เดิมเราเคยคิดว่ามีเพียงหนึ่งเดียว

ในทางสังคมวิทยา กระบวนการให้ความหมาย มักเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน อัตลักษณ์จึงเป็นการบอกถึงลักษณะหรือจำแนกแยกแยะ Peter Berger and Thomas Luckmann (1967, อ้างถึงในชวิตรา ตันติมาลา, 2560) กล่าวว่าอัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม เมื่อตกผลึกแล้วอาจจะมีความคงที่ อาจปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบได้ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลัก การประกอบขึ้นและดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ มีกระบวนการทางสังคมในการสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ อย่างไรก็ตามย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ของสังคมที่มีต่อคนหรือกลุ่มอื่นๆ ด้วย

อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์มีทั้งในระดับของปัจเจก (Individual) และระดับสังคม (Social Identity) ที่เชื่อมต่อและสัมพันธ์กันโดยสังคมเป็นผู้กำหนดบทบาทหน้าที่และระบบ ดังนั้นคุณค่าที่ติดตามมาย่อมสืบเนื่องมาจากบทบาทและหน้าที่นั้น ในระดับปัจเจกนี้บุคคลหนึ่งอาจจะมีหลายอัตลักษณ์อยู่ในตัวเอง เช่น ความเป็นกลุ่มสังคมใดสังคมหนึ่ง เพศสภาพ อายุ อาชีพ ช่วงชั้นทางสังคม และศาสนา เป็นต้น และในขณะที่อัตลักษณ์ระดับสังคมนั้นอัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานความเหมือนของสมาชิกในกลุ่ม หรือที่เรียกว่า อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม (Collective) อย่างไรก็ตามในความเหมือนนั้นยังคงมีความแตกต่างที่ต่างไปจากกลุ่มคนกลุ่มอื่น ซึ่งความต่างนี้จะทำให้ลักษณะเฉพาะที่เรียกว่าอัตลักษณ์ของกลุ่มนั้นเด่นชัดขึ้น (ประสิทธิ์ สิปรีชา, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับ Melucci (อ้างถึงในสาริตา สวัสดิการ, 2549) ได้อธิบายว่า อัตลักษณ์ร่วมเกิดจากกระบวนการสร้างสำนึกร่วมต่างๆ ของสังคมนั้นอันจะทำให้บุคคลได้ตระหนักถึงลักษณะร่วมของกลุ่ม เป็นการมองเห็นตนเองในอีกลักษณะคือการตอบคำถามของคำว่า “Who are we” และเข้าใจว่า “พวกเรา” ต่างจาก “พวกเขา” อย่างไร เมื่อบุคคลเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือเข้าไปอยู่ในสังคมใหม่ บุคคลนั้นก็อาจปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองและอัตลักษณ์ร่วมได้

กล่าวโดยสรุป อัตลักษณ์ (Identity) เป็นคุณสมบัติเฉพาะของบุคคลที่ทำให้คนนั้นโดดเด่นหรือแตกต่างจากคนอื่น การมองเห็นการยอมรับคนอื่น นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง อัตลักษณ์ของบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการตระหนักรู้ การยอมรับในความเป็นตัวตนประกอบเข้ากับการแสดงตัวตน โดยอัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างบุคคลภายในสังคมและภายนอก อัตลักษณ์นี้เกิดขึ้นบนกระบวนการคิดเกี่ยวกับระบบของความแตกต่าง ระบบของความหลากหลาย อัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออก การนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์นั้นต้องมีการอ้างอิงกับสังคม

แนวคิดความมั่นคงร่วมสมัย (Contemporary Security Studies)

“ความมั่นคง” (Security) ถือเป็นคำศัพท์ที่มีความเป็นอัตวิสัย (Subjective) และยืดหยุ่น/เปลี่ยนแปลง (Elastic) อย่างยิ่ง ดังนั้น “ความมั่นคง” จึงเป็น “Contested Concept” ซึ่งเหล่านักวิชาการ/สถาบันต่างๆ พยายามกำหนดความหมายของแนวคิดนี้ เพื่อ “คุมคำ” → “คุมความหมาย” → “คุมคน” (ดูรายละเอียด “security” ในฐานะ contested concepts ใน (Bhal, 2014) โดยปราศจากความเห็นร่วมกันของเหล่านักวิชาการต่อการให้ความหมายในคำว่า “ความมั่นคง” กล่าวคือ “ความมั่นคง” จึงเป็นสิ่งที่แตกต่างกันไป ตามการให้ความหมายของนักวิชาการที่แตกต่างกัน (Different Things, Different People)

ด้วยเหตุนี้การนิยามความหมายของ “ความมั่นคง” จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งนิยามที่แตกต่างกันของ “ความมั่นคง” นั้น จะเป็นตัวกำหนดว่า “ใคร/คนกลุ่มไหนในสังคมการเมืองจะได้อะไร เมื่อไหร่ และด้วยวิธีการอย่างไร” โดยเฉพาะในประเด็นของการแข่งขันแย่งชิงต่อการจัดสรร/แบ่งปันทรัพยากร ดังตัวอย่างที่ปรากฏในช่วงการปกครองของประธานาธิบดี Mobutu Sese Seko (1965-1997) ซึ่งรัฐบาลจัดสรรงบประมาณให้แก่กระทรวงที่เกี่ยวข้องกับ “ความมั่นคง” อย่างมาก โดยละเลยการสาธารณสุข และการศึกษาที่ให้แก่ประชาชน เป็นต้น ดังนั้น “ความมั่นคง” จึงเป็นเครื่องมือในการอ้างสิทธิ์ของรัฐบาลต่อการจัดลำดับความสำคัญในการจัดสรรทรัพยากร

ในบทความนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ภาพรวมโดยสังเขปของพัฒนาการของสาขาความมั่นคงศึกษา (Security Studies) และ 2) คำถามสำคัญ 4 ประการ ในการทำความเข้าใจสาขาความมั่นคงศึกษา

1) พัฒนาการโดยสังเขปของความมั่นคงศึกษา

แนวคิดเรื่อง “ความมั่นคง” ได้ถูกศึกษามาอย่างยาวนานนับแต่การเกิดขึ้นของสังคมมนุษย์ (Williams, 2008 p.2) “ความมั่นคง” ถูกให้ความหมายที่แตกต่างกันไป ตามการให้

ความหมายของผู้คนในยุคสมัยและสถานที่ที่แตกต่างกันไปในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ อย่างไรก็ตาม ความมั่นคงศึกษาร่วมสมัยปรากฏขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (หลังปี ค.ศ. 1945 เป็นต้นมา) โดยนักวิชาการชาวอเมริกันและอังกฤษ (Anglo-American invention) ในช่วงเวลานั้น สาขาความมั่นคงศึกษาเป็นสาขาย่อยของสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations: IR) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ และอาณานิคมศึกษา ทั้งนี้สาขา “ความมั่นคงศึกษา” จะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันในแหล่งกำเนิดของสาขานี้ กล่าวคือ ในสหรัฐอเมริกา มักเรียกว่า “ความมั่นคงศึกษา” (Security Studies) ในขณะที่สหราชอาณาจักรนิยมเรียกว่า “ยุทธศาสตร์ศึกษา” (Strategic Studies)

ยุคทองของความมั่นคงศึกษาอยู่ในช่วงทศวรรษที่ 1950s-1960s ที่สาขาความมั่นคงศึกษาถูกนำมาประยุกต์ใช้และเชื่อมโยงกับรัฐบาลในโลกตะวันตกและนโยบายการต่างประเทศและความมั่นคง จนก่อให้เกิดเกิดนวัตกรรมเชิงแนวคิด การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ต่อสาขานี้ ตลอดจนแนวทางเชิงปฏิบัติการ ซึ่งภายหลังถูกนำไปใช้ในระบอบราชการของประเทศเหล่านี้ อีกทั้งความมั่นคงศึกษายังเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบโครงสร้างของกองทัพ และการจัดสรรทรัพยากร ตลอดจนเป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการวิกฤตการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ (Military Crisis Management) โดยเฉพาะในช่วงสงครามเย็น (Cold War: 1945-1989) ซึ่งกระบวนทัศน์หลัก (Dominant Paradigm) ของสาขาความมั่นคงในช่วงเวลานั้น คือ “สำนักสังคมนิยม” (Realism) ที่ให้ความสำคัญต่อ 4 ปัจจัยสำคัญ (4 Ss) ได้แก่ 1) รัฐ (State) คือ ตัวแสดงและหน่วยในการวิเคราะห์ที่สำคัญของการศึกษาความมั่นคงในการเมืองระหว่างประเทศ 2) ยุทธศาสตร์ (Strategy) คือ แนวทางที่ถูกใช้ในการจัดการภัยคุกคาม โดยเฉพาะการใช้กำลังทางทหาร 3) ความเป็นวิทยาศาสตร์ (Science) ที่มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ในเชิงวัตถุวิสัย ซึ่งมีความเป็นรูปธรรมสูงและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติการได้จริง ทำให้การศึกษาความมั่นคงจึงมีลักษณะเป็นกระบวนการศึกษาตามแบบแผนการศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์ (Positivism) จยก่อเกิดการสร้างคลังความรู้เกี่ยวกับการเมืองระหว่างประเทศอย่างมากมาย และ 4) การดำรงรักษาสถานภาพเดิม/การมีแนวคิดอนุรักษนิยม (Status Qua) ซึ่งมุ่งปกป้อง/ควบคุมมิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสุดขั้ว หรือที่เรียกว่า “การปฏิวัติ” (Revolution) ปรากฏขึ้นในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม การปรากฏขึ้นของหนังสือ “People, States and Fear” (Buzan, 1983) ได้เสนอมุมมองของความมั่นคงในแบบแผนใหม่ กล่าวคือ ความมั่นคงมิใช่เพียงเกี่ยวข้องกับ “รัฐ” เท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ (Human Collectivities) ดังนั้น ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องของความมั่นคงของมนุษยชาติ ซึ่งมีสาระสำคัญใน 5 ประการดังนี้

1) ความมั่นคงทางการทหาร (Military Security) พิจารณาถึงการใช้กำลังทางการทหาร ทั้งในรูปแบบจู่โจมและการป้องกันตัว และการแทรกแซงทางการทหาร ทั้งนี้การศึกษาความมั่นคงทางการทหารอยู่ในฐานะเป็นรายวิชาย่อยในสาขาความมั่นคงศึกษา และเกี่ยวข้องกับสาขายุทธศาสตร์ศึกษาอีกด้วย

2) ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) ได้ให้ความสนใจต่อเสถียรภาพของรัฐ ระบบการปกครอง และอุดมการณ์ที่สร้างความชอบธรรมในการครองอำนาจของผู้ปกครอง (Legitimacy Ideologies)

3) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) พิจารณาเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากร การเงินและระบบตลาด ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อระบบการจัดสวัสดิการและอำนาจของรัฐ

4) ความมั่นคงทางสังคม (Societal Security) ได้ให้ความสนใจต่อความสามารถในการดำรงอยู่ และพัฒนาการของภาษา วัฒนธรรม ศาสนา/ความเชื่อ อัตลักษณ์ และชนบประเพณี

5) ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Security) พิจารณาถึงการรักษาสภาพแวดล้อมทางชีวภาพ (Biosphere) ในฐานะเป็นระบบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด ซึ่งมนุษยชาติต้องพึ่งพาอาศัย และเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมทางชีวภาพ

ดังนั้น แนวคิดเรื่อง “ความมั่นคง” จึงมีลักษณะเป็นพลวัต (Security Dynamics) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเมืองโลกร่วมสมัย (Contemporary World Politics) กล่าวคือ “รัฐ” มิใช่เป็นตัวแสดงหลักหนึ่งเดียวอีกต่อไป แต่ยังมีตัวแสดงอื่นๆ เช่น ปัจเจกบุคคล องค์การ/กลุ่มบุคคล สังคม รัฐ ภูมิภาค กลุ่มอารยธรรมต่างๆ เป็นต้น เข้าร่วมในการเมืองโลกร่วมสมัยอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ ในการทำความเข้าใจพลวัตของความมั่นคงในการเมืองโลกร่วมสมัย สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Sirrianni & Friedland) จึงไม่สามารถตอบโจทย์ในการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาของความมั่นคงในการเมืองโลกร่วมสมัยได้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยมุมมอง/แนวทางการศึกษาอันหลากหลายสาขาวิชาในศาสตร์ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เข้าร่วมวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขปัญหาของความมั่นคงในการเมืองโลกร่วมสมัย เช่น จิตวิทยา การสาธารณสุข การแพทย์ ชีววิทยาและสิ่งแวดล้อมศึกษา อาชีววิทยา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป สาขาความมั่นคงศึกษาในอดีตมีพัฒนาการมาจากสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ในโลกปัจจุบันนี้ได้สร้างความท้าทายต่อสาขาความมั่นคงศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องนำความรู้จากหลากหลายศาสตร์มาวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขปัญหาความมั่นคงในการเมืองโลกร่วมสมัยในทุกวันนี้ ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ได้ไปไกลและกว้างกว่าแบบแผนเดิมของความมั่นคงศึกษา ที่ยึดโยงกับสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเท่านั้น

2) การนิยามความหมายของความมั่นคงศึกษาจากคำถามสำคัญ 4 ข้อ

คำถามสำคัญ 4 ข้อ ได้แก่ 1) ความมั่นคงคืออะไร? (What is security?) 2) ความมั่นคงของใคร? (Whose security?) 3) ประเด็นความมั่นคงคืออะไร? (What is a security issue?) และ 4) ความมั่นคงสามารถบรรลุผลได้อย่างไร? (How can security be achieved?)

1) ความมั่นคงคืออะไร?

ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น “ความมั่นคง” เป็นแนวคิดที่เหล่านักวิชาการ/สถาบันทางสังคมต่างๆ แข่งขันกันเพื่อแข่งขันในการกำหนดคำ กำหนดความหมายของคำ และเมื่อคำและความหมายถูกทำให้เป็นที่ยอมรับในสังคมทั่วไปแล้ว นั่นหมายถึง ความสามารถในการกำหนดความนึกคิดของผู้คนในสังคมที่มีต่อคำนี้

กล่าวโดยทั่วไป “ความมั่นคง” เกี่ยวข้องกับการขจัด/ป้องกันภัยคุกคามต่างๆ (UN Secretary-General's High-level Panel on Threats) มิให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะภัยคุกคามที่มีต่อการมีชีวิตรอด/การอยู่รอดปลอดภัย (Survival) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า “ความมั่นคง” และ “การอยู่รอดปลอดภัย” ต่างเป็นแนวคิดที่มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องต่อกัน ดังจะเห็นได้จากแนวคิดเรื่อง “Survival-plus” ของ (Booth, 2007) ซึ่งได้ขยายความหมายของ “Survival” ต่อยอดมาจากสำนักสังคมนิยมที่ให้ความสนใจเฉพาะผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) และความมั่นคงแห่งชาติ (National Security) เป็นความอยู่รอดปลอดภัยที่สำคัญของรัฐบาล ในฐานะที่เป็นตัวแสดงหลักในการเมืองระหว่างประเทศ ในทางตรงข้าม (Booth, 2007) ได้ตีความใหม่และขยายความหมายของความอยู่รอดให้มีขอบข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น ผ่านแนวคิด “Survival+” ซึ่งความอยู่รอดปลอดภัยครอบคลุมถึงควมมีอิสรภาพจากภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต (Freedom from Life-Determining Threats) และควมมีเสรีภาพในการกำหนดทางเลือกของชีวิตตนเองได้ (Freedom of Life Choices/ Self-Determinants)

เมื่อพิจารณารายละเอียดในความหมายของความมั่นคงจากปรัชญา 2 สำนักทางความคิด คือ 1) ปรัชญาของสำนักทางความคิดแรก เห็นว่า ความมั่นคง เป็น บางสิ่ง (Being) ที่เป็นแหล่งสะสมของอำนาจ (Accumulation of Power) ซึ่งความมั่นคงอาจอยู่ในรูปของสินค้า/บริการที่เป็นโภคภัณฑ์ (Commodity) หรือในรูปของทรัพย์สิน (Property) เช่น เงินตรา อาวุธ กำลังทางทหาร เป็นต้น ทั้งนี้ อำนาจ (Power) เป็นหนทางที่นำไปสู่ความมั่นคง กล่าวคือ ตัวแสดงที่มีอำนาจมากขึ้นเท่าไร ย่อมมีแนวโน้มในการสะสมบางสิ่งที่เป็นหลักประกันในการสร้างความมั่นคงแก่ตนเองมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ในทางตรงข้าม 2) ปรัชญาของสำนักทางความคิดที่ 2 พิจารณา ความมั่นคงบนฐานคิดของการปลดแอกออกจากโชครวน/พันธนาการต่างๆ (Emancipations) โดยคำนึงถึงความยุติธรรม (Justice) และการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ดังนั้น ความมั่นคงจึงเป็น

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่างๆ ในสังคมการเมือง ที่สะท้อนออกมาในแนวคิดเกี่ยวกับ “เสรีภาพจาก...” (freedom from) และ “เสรีภาพสู่...” (freedom to) ซึ่งเกี่ยวข้องกับระดับความเชื่อมั่น (Degree of Confidence) และความไว้วางใจ (Trust) ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่างๆ ในสังคมการเมือง ซึ่งได้สถาปนาสัญญาประชาคมร่วมกัน อันจะนำไปสู่สังคมการเมืองที่สร้างหลักประกันร่วมกัน (Reassurance) และคาดคะเน/พยากรณ์ถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นได้ (Predictability) ดังนั้น ความมั่นคงจึงมิได้มาจากความสามารถในการใช้กำลัง/อำนาจไปคุกคามผู้อื่น แต่ความมั่นคงมาจากความร่วมมือระหว่างตัวแสดงต่างๆ ในสังคมการเมืองเพื่อให้บรรลุถึงความมั่นคง โดยปราศจากการใช้อำนาจในการกดขี่ผู้อื่นๆ ปรัชญาของสำนักทางความคิดนี้จึงมุ่งเน้นสัญญาประชาคมที่ตัวแสดงต่างๆ ในสังคมการเมืองสถาปนาร่วมกันเพื่อให้เกิดสถานการณ์ที่เรียกว่า “ความมั่นคงร่วมกัน” (Joint Survival) มากกว่าสถานการณ์แบบ ‘ภัยคุกคามจากการร่วมกันทำลายล้าง’ (Threat of Mutual Destruction) ด้วยการทำความเข้าใจต่อความมั่นคงของสำนักทางความคิดนี้จะส่งเสริมให้เกิด “การเมืองของการปลดแอก” (Emancipation Politics) ที่สนับสนุนให้เกิดความยุติธรรมและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมการเมือง

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาของสำนักทางความคิดแรกให้ความสำคัญต่อความแข็งแกร่งทางการเมือง ในขณะที่ปรัชญาของสำนักทางความคิดที่สองเน้นย้ำถึงความยุติธรรมและการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เป็นสำคัญ

2) ความมั่นคงของใคร?

ในการพิจารณาประเด็นนี้จำเป็นต้องกล่าวถึง “หน่วยที่ศึกษา” (Referent Object) อันหมายถึง บางสิ่งบางอย่างจะถูกคุกคามและมีความจำเป็นต้องปกป้องสิ่งนั้นไว้จากภัยคุกคามต่างๆ ทั้งนี้ตามประวัติศาสตร์ของมนุษยชาตินั้น จุดสนใจของความมั่นคง คือ “ประชาชน” (People) (Rothschild, 1995) แต่สำหรับสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Sirianni & Friedland) จุดสนใจของความมั่นคงอยู่ที่ “รัฐ” (The State) โดยเฉพาะผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายพ้องกับคำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” (National Security) หรือ “ความมั่นคงแห่งรัฐ” (State Security) นั่นเอง

นับเป็นเวลาหลายทศวรรษของการศึกษาความมั่นคงในการเมืองระหว่างประเทศ “รัฐชาติ” (Nation State) ได้กลายเป็นหน่วยในการศึกษาที่สำคัญ อย่างไรก็ตามภายหลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็น (The Cold War) หน่วยในการศึกษาความมั่นคงได้เปลี่ยนแปลงไป วรรณกรรมทางความมั่นคงศึกษาในยุคหลังสงครามเย็นได้กล่าวถึง “ความมั่นคงของมนุษย์” (Human Security) ที่พิจารณาเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในมิติต่างๆ (Human Dignities) ถือเป็นหน่วยในการศึกษาประการที่สอง สำหรับสิ่งอ้างอิงประการที่สาม มุ่งเน้นที่ “สังคม” (Society) ซึ่งแตกต่างจากแนวคิด

เรื่อง “ความมั่นคงมนุษย์” คือ หน่วยศึกษาที่เป็น “สังคม” ประกอบด้วยคุณลักษณะจำเพาะบางประการที่สำคัญ ได้แก่ อัตลักษณ์ของกลุ่ม (Group Identities) และความเป็นกลุ่มก้อน (Collectivities) นอกจากนี้แล้ว หน่วยในการศึกษาความมั่นคงอาจจะไล่เรียงจากระดับต่ำสุด คือ “ปัจเจกบุคคล” (Individual) โดยไล่เรียงไปถึงระดับสูง ที่มีคุณลักษณะร่วมที่แตกต่างออกไป ตั้งแต่ หน่วยงาน/องค์การ รัฐบาล ภูมิภาค กลุ่มอารยธรรม จนกระทั่งถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งหน่วยศึกษาที่หลากหลายต่างๆ เหล่านี้จะถูกพิจารณาถึงความสัมพันธ์และความตรึงเครียดที่มีระหว่างกันในหน่วยการศึกษาที่แตกต่างกันในระดับต่างๆ ของการวิเคราะห์ (Buzan, 1991)

นอกจากนี้ หน่วยการศึกษาความมั่นคงประการที่ 5 อาจพิจารณาจาก “โลกในฐานะดาวเคราะห์” (Planet Earth) โดยพิจารณาถึงระบบนิเวศน์ (Ecosystem) และสภาวะแวดล้อม (Environment)

3) ประเด็นความมั่นคงคืออะไร?

ประเด็นความมั่นคงนั้น เกี่ยวข้องกับวาระของภัยคุกคาม (Threat Agenda) ที่ถูกสร้างขึ้นโดยตัวแสดงต่างๆ ในสังคมการเมือง เพื่อมุ่งหวังในการกำหนดค่านิยม ความคิดเห็นของประชาชนต่อสิ่งที่เป็ภัยคุกคาม กล่าวอีกนัยหนึ่งประเด็นความมั่นคงถูกสร้างขึ้นโดยหน่วยที่ศึกษา (Referent Object) ต่างๆ ในสังคมการเมืองนั่นเอง อาทิเช่น หากหน่วยที่ศึกษาความมั่นคงอยู่ในระดับ “ปัจเจกบุคคล” ประเด็นความมั่นคงที่เกิดขึ้นจะให้ความสนใจต่อบังคับเหล่านี้ เช่น เพศ เพศสภาพ อายุ ศาสนา ความเชื่อ ชนชั้น เชื้อชาติ สัญชาติ เป็นต้น

คำถามที่สำคัญในหัวข้อนี้ คือ ตัวแสดง/กลุ่มต่างๆ ในสังคมการเมืองสามารถสร้าง “วาระของภัยคุกคาม” ได้อย่างไร? คำตอบอยู่ที่แนวคิดที่ว่าด้วย “การเมืองของการสร้างวาระของภัยคุกคาม” (Politics of Constructing Threat Agendas) ดังปรากฏในการนำเสนอวาระภัยคุกคามของรัฐบาลของประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดย (UN Secretary-General's High-level Panel on Threats, 2004) ซึ่งอยู่ในฐานะองค์การโลกาภิวัตน์ที่รัฐบาลประเทศต่างๆ ทั่วโลกต่างเป็นสมาชิก คณะทำงานชุดนี้ได้กำหนด 6 กลุ่มของภัยคุกคามที่มีต่อรัฐบาลประเทศต่างๆ ทั่วโลก คือ (1) ภัยคุกคามทางเศรษฐกิจและสังคม ครอบคลุมเกี่ยวกับความยากจน โรคติดเชื้อ และความเสื่อมสภาพของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) ความขัดแย้งภายในรัฐ เช่น สงครามกลางเมือง (Civil War) การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) เป็นต้น (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3) ความขัดแย้งระหว่างรัฐ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4) การแพร่กระจายของอาวุธทำลายล้างสูง เช่น อาวุธนิวเคลียร์ อาวุธรังสี อาวุธเคมี อาวุธชีวภาพ เป็นต้น (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5) การก่อการร้าย และ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6) อาชญากรรมข้ามชาติ

กล่าวโดยสรุป การสร้างวาระของภัยคุกคามอาจมีแนวทางในการกำหนดวาระของภัยคุกคาม ที่แตกต่างออกเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางแรก เป็นวาระภัยคุกคามแบบดั้งเดิม (Traditional Threat Agendas) ที่เน้นย้ำถึงความขัดแย้งทางการทหารและภัยคุกคามอื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้ปฏิบัติการทางการทหารเข้าแก้ไขปัญหา (Brown, 2007; Walt, 1991) และ แนวทางที่สอง นำเสนอวาระของภัยคุกคามในการเมืองโลกร่วมสมัย (Contemporary Threat Agendas) เช่น วาระของภัยคุกคามจากการขาดระบบสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งก่อให้เกิดอุบัติเหตุสำคัญ 3 ประการ ที่ฆ่าชีวิตผู้คนในโลกกำลังพัฒนา (Thomas, 2000) คือ การตายของมารดา โรคติดเชื้อเฉียบพลันของระบบการหายใจในเด็ก และ โรคติดเชื้อในกระเพาะอาหาร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการส่งเสริมศักยภาพของประเทศเหล่านี้ในการบรรลุเป้าหมาย 2 ประการ คือ การเพิ่มอัตราการอยู่รอดของมารดาหลังคลอด และการเพิ่มอายุขัยเฉลี่ยของประชากรในภาพรวมของประเทศนั้นๆ

4) ความมั่นคงสามารถบรรลุผลได้อย่างไร?

หัวข้อนี้กล่าวถึงทิศทางในอนาคตที่ควรเป็น ซึ่งนักวิชาการด้านความมั่นคงส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรหลีกเลี่ยงในการนำเอาชีวิตของมนุษยชาติเข้าไปเกี่ยวข้องกับความไม่มั่นคงหรือภัยคุกคาม หรือความเสี่ยงในรูปแบบต่างๆ คำถามที่เกิดขึ้นตามมาคือ ภัยคุกคามระดับไหนที่ตัวแสดงต่างๆ ในสังคมการเมืองสามารถยอมรับให้เกิดขึ้นได้ก่อนที่จะดำเนินการแก้ไข? (Threshold of Threat) คำตอบของคำถามนี้ อาจมีความเห็นต่างออกเป็น 2 แนวทาง (Williams, p. 10) กล่าวคือ สำหรับสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความคุ้นเคยกับ “ปฏิบัติการของรัฐ” (Actions of States) เกี่ยวกับการกำหนดและการนำนโยบายความมั่นคงไปปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญแก่ “ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ” (Non-state Actors) น้อยมาก ซึ่งในการเมืองโลกร่วมสมัยประกอบด้วยตัวแสดงมากมายที่มีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ เช่น ขบวนการขับเคลื่อนสังคม กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาสิทธิมนุษยชน องค์กรภาคเอกชนที่ให้บริการทางความมั่นคง กลุ่มปฏิวัติ/กลุ่มต่อต้าน องค์กรอาชญากรรม เป็นต้น ซึ่งกลุ่มต่างๆ เหล่านี้มีโอกาสสร้างทั้งความมั่นคงและความไม่มั่นคง พร้อมๆ กับการสร้างวาระของภัยคุกคามของกลุ่มตนเอง ดังนั้นสังคมการเมืองในโลกร่วมสมัยจึงเป็นเรื่องราวของ “การเมืองว่าด้วยความมั่นคง” (Politics of Security) เป็นสำคัญ

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาพหุวัฒนธรรมกับความมั่นคงของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เน้นศึกษาทางสังคมเป็นหลัก ทางผู้วิจัยจึงจะศึกษาผลกระทบทางด้านความมั่นคง 3 ด้าน คือ ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) และความมั่นคงทางสังคม (Societal Security)

ลักษณะทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว อำเภอสว่าง จังหวัด ตราด

บ้านน้ำเขียวเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอสว่าง จังหวัดตราด มีพื้นที่ 14.15 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดตราด 8 กิโลเมตร โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3148 (ตราด-แหลมงอบ) ผ่าน เป็นเส้นทางมุ่งหน้าสู่อำเภอสว่าง มีคลองน้ำเขียวไหลผ่านกลางชุมชนลงสู่อ่าวไทย

1. สภาพทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของจังหวัดตราด

1.1 ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดตราด

จังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย โดยตั้งอยู่ระหว่างละติจูด 11-12 องศาเหนือ ลองจิจูด 102 องศาตะวันออก มีเนื้อที่ 2,862.6 ตารางกิโลเมตร มีชายฝั่งทะเลยาว 165 กิโลเมตร โดยประมาณ ทิศเหนือและทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดกับจังหวัดจันทบุรี ทิศใต้มีอาณาเขตติดกับอ่าวไทย ทิศตะวันออกติดกับประเทศกัมพูชา โดยทิวเขาบรรทัดเป็นพรมแดนธรรมชาติกั้นเขตแดน (จุฑารัตน์ เจือจัน, 2555, หน้า 38) มีเขตการปกครองในปัจจุบันจำนวน 7 อำเภอ

ภูมิประเทศของจังหวัดตราดมีพื้นที่ประกอบด้วยเทือกเขาสูงที่มีความอุดมสมบูรณ์และหมู่เกาะต่างๆ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1.1.1 ที่สูงบริเวณภูเขา อยู่ทางทิศเหนือและแผ่ลงมาทางทิศใต้ตลอดแนวพรมแดนจนสุดเขตทางตอนใต้ของจังหวัด ภูเขาเหล่านี้มีความสลับซับซ้อนและมีชื่อเรียกกันไปตามบริเวณที่ผ่าน ซึ่งรู้จักในภาพรวมในนามเทือกเขาบรรทัด นอกจากนี้ในทิศตะวันตกมีภูเขาขนาดย่อม ในบริเวณตอนกลางของอำเภอสว่างติดต่อกับอำเภอเขาสมิง รวมถึงที่สูงบริเวณภูเขาในเกาะต่างๆ เช่น หมู่เกาะช้าง และเกาะกูด

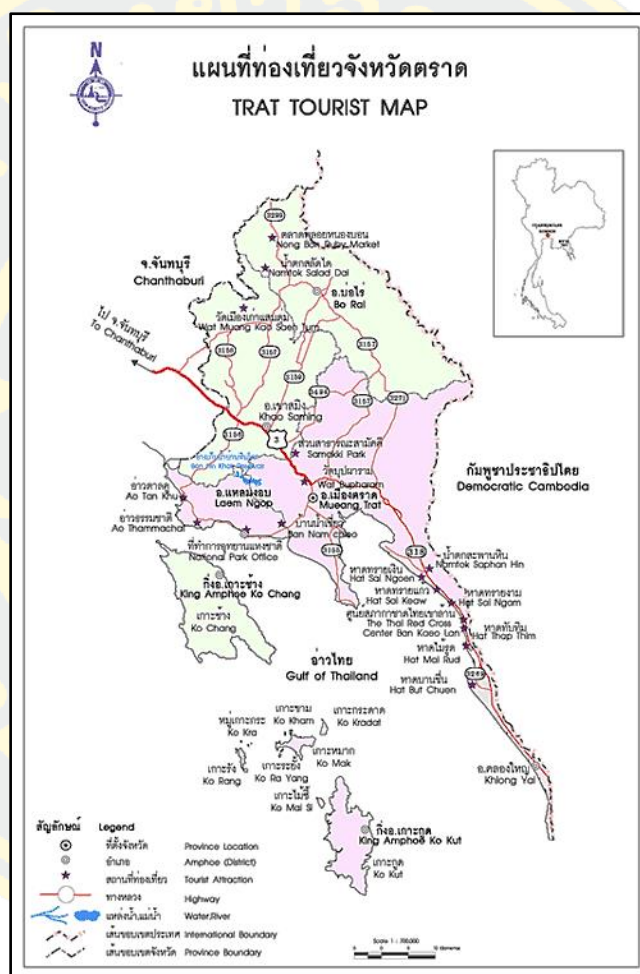
1.1.2 ที่ราบบริเวณภูเขา มีพื้นที่กว้างขวางมาก เนื่องจากจังหวัดตราดมีภูเขากระจายอยู่ในบริเวณต่างๆ โดยเฉพาะทางตอนเหนือในท้องที่เขตอำเภอบ่อไร่ และทางทิศตะวันตกในท้องที่อำเภอเขาสมิงซึ่งอยู่ติดกับอำเภอสว่าง รวมไปถึงทางตะวันตกของอำเภอเมืองตราด

1.1.3 ที่ราบบริเวณลุ่มน้ำ ได้แก่ พื้นที่บริเวณที่ราบตอนกลางและตะวันออกของจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยลำน้ำสำคัญหลายสายที่เกิดจากเทือกเขาบรรทัด ได้แก่ คลองแฉ่งและคลองสะตอ ที่ไหลมาบรรจบ ณ ปากอ่าวจังหวัดตราด ก่อให้เกิดแม่น้ำสายสำคัญ คือแม่น้ำตราด ส่วนแม่น้ำสายสำคัญอีกสายหนึ่งคือ แม่น้ำเวฬุมีต้นน้ำอยู่ในเขาชะเอม และเขาสระบาปที่กั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดตราดและจังหวัดจันทบุรี

1.1.4 ลำน้ำที่เกิดจากภูเขาเตี้ยๆ ซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วไปทางตะวันตก เช่น คลองน้ำเขียวซึ่งเกิดจากเขาวังปลาที่อยู่ระหว่างอำเภอสว่างและอำเภอเมือง ไหลผ่านบ้านน้ำเขียว

และไหลลงทะเลที่บ้านปากคลองและคลองบางพระที่เกิดจากภูเขาในเขตอำเภอเมือง เช่น เขาระกำ
เขาไม้ซี้ และเขาขุน ไหลผ่านอำเภอเมืองตราดและลงสู่ทะเลที่บ้านด่านเก่าอำเภอเมืองตราด

จากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดตราด จะเห็นว่าจังหวัดตราดนั้นเป็นจังหวัดที่มี
ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เหมาะแก่การตั้งที่อยู่อาศัยถาวร กล่าวคือมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งในการ
เกษตรกรรม และการติดต่อกับสังคมภายนอก

ภาพที่ 3 แผนที่จังหวัดตราด (จุฑารัตน์ เจือจีน, 2555)

1.2 ประวัติศาสตร์ของจังหวัดตราด

จังหวัดตราดเริ่มปรากฏชัดเจนในสมัยอยุธยา เมืองตราดเป็นเมืองที่มีความอุดม
สมบูรณ์ อีกทั้งยังมีแม่น้ำหลายสายทั้งคลองที่ใช้ในการคมนาคมขนส่งสินค้าภายใน และปากอ่าวที่
สามารถติดต่อกับเรือการค้ากับต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้ากับจีน แสดงให้เห็นว่าเมืองตราด

และชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นเมืองท่าที่สำคัญเมืองหนึ่ง โดยมีความเห็นจากนักวิชาการที่กล่าวถึง สภาพการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในแถบชายฝั่งทะเลตะวันออกว่า เนื่องจากเป็นเมืองท่าในการค้าทาง ทะเลมักจะมีผู้คนเคลื่อนย้ายไปมาบ่อยครั้งตามความเหมาะสมของกิจกรรมในการเดินเรือ รวมถึง ผู้คนส่วนใหญ่ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานมักเป็นผู้คนจากต่างถิ่น อันทำให้เกิดความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ไม่อาจรวมกลุ่มก้อนทางวัฒนธรรมได้ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2545, หน้า 90-92)

กลุ่มคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองตราดในขณะนั้นจะมีชาวจีนมากกว่าคนถิ่นอื่น เพราะปรากฏว่าเมืองคราวกรุงศรีอยุธยาใกล้เสียให้แก่พม่า พระยากำแพงเพชร (พระเจ้ากรุงธนบุรี) ที่รีไพร่พลมายังหัวเมืองทางชายฝั่งทะเลตะวันออกได้ปราบปรามพ่อค้าชาวจีนกลุ่มหนึ่งที่เมือง ตราด (จุฑารัตน์ เจือจิ้น, 2555, หน้า 43)

2. สภาพภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

2.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

คลองน้ำเชี่ยวซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวนั้น ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียง ใต้ของตัวเมืองตราด ห่างจากตัวเมืองตราด 8 กิโลเมตร คลองสายนี้เกิดจากเขาวังปลาที่อยู่ระหว่าง อำเภอแหลมงอบและอำเภอเมืองตราด ไหลผ่านบ้านน้ำเชี่ยวและลงสู่ทะเลบริเวณที่บ้านปากคลอง ตำบลหนองโสน เหตุที่ชื่อคลองน้ำเชี่ยว เพราะว่าในอดีตน้ำในคลองนี้จะไหลเชี่ยวมากโดยเฉพาะ ในหน้าน้ำหลาก บริเวณริมคลองบ้านน้ำเชี่ยวนั้นมีภาพเป็นป่าชายเลน เนื่องจากเป็นทางที่น้ำไหลลง สู่ทะเลเป็นที่สะสมของดินตะกอนมีความอุดมสมบูรณ์ ปัจจุบันมีบ้านเรือนตั้งอยู่ริมคลองทั้งสองฝั่ง อย่างหนาแน่น (จุฑารัตน์ เจือจิ้น, 2555, หน้า 48)

ภาพที่ 4 แผนที่บ้านน้ำเชี่ยว (จุฬารัตน์ เจือจีน, 2555)

ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลบ้านน้ำเชี่ยว อำเภอแหลม
งอบ จังหวัดตราด ประกอบด้วย

- หมู่ที่ 1 บ้านท้ายเขา
- หมู่ที่ 2 บ้านหนองใหญ่
- หมู่ที่ 3 บ้านน้ำเชี่ยว
- หมู่ที่ 4 บ้านท่าประดู่

มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3148 (ตราด-แหลมงอบ) ผ่าน เป็นเส้นทางมุ่งหน้าสู่
อำเภอแหลมงอบ มีคลองน้ำเชี่ยวไหลผ่านกลางชุมชน ลงสู่อ่าวไทย มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ
ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดพื้นที่ ตำบลหนองโสน อำเภอเมืองตราด
ทิศตะวันออก	ติดพื้นที่ ตำบลหนองโสน อำเภอเมืองตราด
ทิศใต้	ติดพื้นที่ อ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดพื้นที่ ตำบลคลองใหญ่ และตำบลแหลมงอบ อำเภอแหลมงอบ

ความหมายของภาพดวงตรา

งอบ	หมายถึง หมวกซึ่งทำจากใบของต้นจาก เป็นสัญลักษณ์ของคนน้ำเขียว
วัดและมัสยิด	หมายถึง ชาวตำบลน้ำเขียวส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ที่มีจำนวนประชากรใกล้เคียงกัน
จับมือกัน	หมายถึง ความสามัคคีของประชาชนทั้งสองศาสนาซึ่งอยู่ร่วมกันโดยไม่มี ความขัดแย้ง
เรือ	หมายถึง เรือสำเภา ซึ่งในอดีตคลองน้ำเขียวเป็นเมืองท่าที่สำคัญแห่งหนึ่ง ของจังหวัดตราดในการค้าขายและขนส่งสินค้าทางทะเลโดยเรือสำเภา และ ท่าเทียบเรือดังกล่าวยังมีความสำคัญสำหรับเรือประมง และเรือท่องเที่ยว จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะภูมิประเทศบริเวณชุมชนบ้านน้ำเขียวเป็นที่ราบต่ำชายฝั่งทะเล คือ เป็นบริเวณชายฝั่งทะเล มีป่าชายเลนอย่างหนาแน่น และยังเป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์น้ำบางชนิดด้วย

ชุมชนบ้านน้ำเขียวนั้นเป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิมอย่างหนาแน่น โดยอยู่ร่วมกับกลุ่มคนไทย และกลุ่มชาวจีนอย่างกลมเกลียว มีการเกี่ยวพันพึ่งพาอาศัยกัน แลกเปลี่ยนค้าขาย ไม่เพียงแต่ภายในชุมชนเท่านั้น แต่ยังมีการติดต่อกับชุมชนภายนอกอีกด้วย จนทำให้ในอดีต (เมื่อประมาณ 60 - 70 ปีมาแล้ว) บ้านน้ำเขียวมีความคึกคัก เป็นแหล่งซื้อของ แลกเปลี่ยนสินค้าก่อนถึงตัวเมืองตราด ทั้งนี้เพราะมีสภาพภูมิศาสตร์ปัจจัยเกื้อหนุน (จุฑารัตน์ เจือจิน, 2555, หน้า 50-52) ดังต่อไปนี้

1. ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีคลองไหลผ่านชุมชนและไหลออกสู่ทะเล ชาวมุสลิมซึ่งนิยมทำการประมงพื้นบ้าน จึงมักสร้างบ้านเรืออยู่ติดริมคลอง เพื่อสะดวกต่อการจับสัตว์น้ำในคลอง และการออกเรือสู่ทะเล นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งจอดพักเรือขนาดเล็กเพื่อหลบคลื่นลมอีกด้วย ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของคลองน้ำเขียว ที่มีสัตว์น้ำอาศัยอยู่ บริเวณปากอ่าวเป็นป่าชายเลน ยังความอุดมสมบูรณ์มาสู่พื้นที่นี้

2. บริเวณชุมชนบ้านน้ำเขียวมีถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3148 (ตราด-แหลมงอบ) ผ่าน ถนนสายนี้เป็นเส้นทางสัญจรหลักระหว่างตัวเมืองตราดและอำเภอแหลมงอบ ซึ่ง

บ้านน้ำเขียวตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางดังกล่าว โดยมีระยะทางห่างจากตัวเมืองตราดเพียง 8 กิโลเมตร สามารถเดินเท้าได้ การเดินไป-มาของคนในเส้นทาง ตราด-แหลมงอบ จะมีบ้านน้ำเขียวเป็นจุดแวะพักของผู้เดินทางในอดีต เป็นทางผ่านในการสัญจร เหมาะที่จะทำการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า จึงทำให้มีกลุ่มคนจีนมาสร้างบ้านเรือนเป็นตึกแถวทำการค้าขายอยู่ริมถนน นอกจากนี้ยังมีตลาดสดหรือโรงจ่ายและท่าเรือที่จะทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า

ภาพทางภูมิศาสตร์จึงนับเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีความสำคัญมีการอาศัยอย่างหนาแน่นเป็นชุมชนที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจในอดีต นอกจากนี้แล้วทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศยังทำให้คนในชุมชนเกิดความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติจากป่าชายเลนมาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น การจับสัตว์น้ำในคลอง การตัดจากมาใช้งาน เช่น การทำหลังคา ท่างอบ หรือหมวกใบจาก หรือการใช้ลำคลองในงานประเพณีประจำของชุมชน เช่น ประเพณีแข่งเรือพายด้วยลำไม้ไผ่ ซึ่งจะแข่งขันในงานวันออกบวชของชาวมุสลิม โดยจะเล่นกันภายในชุมชน ทั้งชาวมุสลิม ชาวไทย และชาวจีน

อย่างไรก็ดี ความสำคัญของชุมชนบ้านน้ำเขียวในฐานะจุดแวะพักของเส้นทางก่อนเข้าสู่ตัวเมืองตราด ทำให้ในอดีตบ้านน้ำเขียวเคยเป็นจุดซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าผลิตผลก่อนที่จะเข้าตัวเมืองตราด เมื่อการคมนาคมทางบกสะดวกขึ้นและมีการเปิดเดินรถโดยสาร ประมาณปี พ.ศ.2469 ระหว่างตัวเมืองตราดไปยังแหลมงอบ การเดินทางโดยใช้ถนนสะดวกเร็วขึ้นจึงไม่ต้องเดินเท้าเพื่อเข้าตัวเมืองตราดอีกต่อไป ทำให้ชุมชนบริเวณริมถนนและตลาดสดหรือโรงจ่ายเริ่มซบเซา แต่บริเวณริมสองฝั่งคลองน้ำเขียวนั้นยังคงมีการอยู่อาศัยอย่างหนาแน่นและเพิ่มจำนวนมากขึ้นด้วย แม้ว่าในปัจจุบันการทำอาชีพประมงพื้นบ้านเริ่มลดลงด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ลดน้อยลง ต้นทุนสูงขึ้น และกฎหมายในการทำประมงชายฝั่ง เป็นต้น ผู้คนเริ่มเปลี่ยนอาชีพไม่ได้ยึดอาชีพอย่างปู่ตาขายที่เคยทำมาแล้ว

ปัจจุบันบ้านน้ำเขียวยังคงมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น โดยจากสภาพภูมิศาสตร์ที่สะดวกต่อการเดินทางและมีคลองผ่านชุมชนไหลลงสู่ทะเล ระบบนิเวศที่น่าสนใจโดยส่วนปลายคลองที่ลงสู่ทะเลนั้นยังคงเป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ แต่ถ้ามองด้านในเป็นบ้านเรือนที่ตั้งอย่างหนาแน่น รวมไปถึงวัฒนธรรมประเพณีของการอยู่ร่วมกันภายในชุมชนบ้านน้ำเขียวที่ผสมผสานวิถีชีวิต การอยู่ร่วมกันของชาวมุสลิม ชาวจีน และชาวไทย ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน

2.2 ประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว

ชุมชนบ้านน้ำเขียวถือเป็นชุมชนที่มีเก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดตราด มีการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาไม่ต่ำกว่า 3 ชั่วอายุคน คือประมาณ 200 ปีมาแล้ว กลุ่มคนที่อยู่อาศัยนั้นประกอบด้วย คนไทย มุสลิม และชาวจีน

ปัจจุบันประชาชนในตำบลน้ำเชิ่วนั้นนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 50 อิสลามร้อยละ 50 แต่ในส่วนของบริเวณริมคลองน้ำเขียวส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม ส่วนผู้ที่นับถือพุทธนั้นประกอบด้วยคนไทย และคนจีน ที่อาศัยถัดจากริมคลองเข้ามา อยู่บริเวณริมถนน ผสมกลมกลืนกัน จนแยกไม่ออก จำนวน ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีจำนวน 3,399 คน 1,304 ครัวเรือน รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 จำนวนประชากรในตำบลบ้านน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

พื้นที่	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนครัวเรือน
หมู่ที่ 1 บ้านท้ายเขา	731	760	1,491	434
หมู่ที่ 2 บ้านหนองใหญ่	195	175	370	173
หมู่ที่ 3 บ้านน้ำเขียว	463	521	984	398
หมู่ที่ 4 บ้านท่าประดู่	263	291	554	299
รวม	1,652	1,747	3,399	1,304

ที่มา: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลตำบลน้ำเขียว (2566)

การตั้งถิ่นฐานในสมัยแรกนั้นคงมีผู้คนอาศัยอยู่เพียงน้อย ไม่ได้มีการอาศัยอย่างหนาแน่น เช่นปัจจุบัน แต่เมื่อมีเหตุการณ์ที่ชาวมุสลิมอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณริมคลองน้ำเขียว จนทำให้มีประชากรเพิ่มขึ้น ชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้นแต่ยังคงยึดอาชีพประมงสร้างบ้านเรือนแบบชาวเล และเจริญเติบโตเป็นย่านการค้าแห่งหนึ่งเมื่อมีชาวจีนเข้ามาอยู่อาศัยทำการค้าในบ้านน้ำเขียวในพื้นที่บริเวณริมถนน โดยสามารถแบ่งพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านน้ำเขียวออกเป็นช่วงที่โดดเด่น 4 ช่วง (จุฑารัตน์ เจือจัน, 2555, หน้า 53-67) ดังนี้

ช่วงที่ 1 (ราว พ.ศ.2310 – 2411) การตั้งถิ่นฐานของผู้คนบ้านน้ำเขียว

ช่วงที่ 2 (ราว พ.ศ.2411 – 2469) ความเจริญของชุมชนบ้านน้ำเขียว

ช่วงที่ 3 (ราว พ.ศ.2469 – 2547) ความซบเซาของชุมชน

ช่วงที่ 4 (ราว พ.ศ.2547–ปัจจุบัน) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว

ช่วงที่ 1 การตั้งถิ่นฐานของผู้คนบ้านน้ำเขียว (ราว พ.ศ.2310 – 2411)

ผลจากความอุดมสมบูรณ์ และทำเลที่ตั้ง คลองน้ำเขียวมีความอุดมสมบูรณ์ และเหมาะแก่การจัดพักเรือหลบคลื่นลมในการทำประมง ส่งผลให้บริเวณริมสองฝั่งคลองของคลองน้ำเขียว มีผู้คนมาตั้งถิ่นฐานเรื่อยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เริ่มปรากฏหลักฐานในสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ.2310) จนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 (พ.ศ.2393-2411) โดยส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม และเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ติดริมคลอง แล้วจึงขยายเข้าไปทางตอนในของแผ่นดิน นอกจากนี้แล้วการที่มีถนนผ่านกลางชุมชนทำให้เกิดชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนริมถนนเพิ่มขึ้น ซึ่งชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณริมคลองบ้านน้ำเขียว ประกอบด้วยคน 3 กลุ่ม คือ ชาวไทยมุสลิม และจีน ดังนี้

กลุ่มชาวไทยในชุมชนบ้านน้ำเขียว

คนไทยที่อาศัยในบ้านน้ำเขียว จะกระจายอยู่ในพื้นที่ของหมู่ 1 และหมู่ 2 ซึ่งอยู่บริเวณส่วนที่เป็นพื้นที่ทำสวน ได้แก่ สวนยางพารา สวนผลไม้ สันนิษฐานว่าคนไทยพุทธจะเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ มักประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ ทำนา โดยจะตั้งถิ่นฐานอยู่ค่อนข้างกระจายตัวตามพื้นที่สวน ไร่ นา ของตนเอง ไม่อยู่รวมกันอย่างชาวจีนและมุสลิม ซึ่งจะมีกระจายไปในชุมชนของชาวมุสลิมแต่น้อยมาก โดยมากจะอยู่บริเวณพื้นที่หมู่ 1 ส่วนที่ติดกับวัดน้ำเขียว และหมู่ 2 มีวัดน้ำเขียวเป็นศูนย์กลาง ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งหลักฐานการสร้างวัดน้ำเขียว ระบุว่าสร้างในปี พ.ศ.2310 อันแสดงให้เห็นถึงความเก่าแก่ของการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนไทยในพื้นที่นี้ และได้มีการผสมกับคนจีนที่เข้าอยู่อาศัยในบ้านน้ำเขียว จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ชัดเจน

การอยู่อาศัยจะไม่อยู่ในย่านที่เป็นการค้าชุมชน พืชที่ปลูกมีทั้งข้าว พริกไทย และสวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด เป็นต้น โดยหลักฐานที่ปรากฏในเอกสารจดหมายเหตุ สมัยรัชกาลที่ 4 ว่าพระยาพิพิธฤทธิเดชวิเศษสิงหนาทได้มีหนังสือกราบบังคมทูลเกล้าฯ ถวายเงินอากรผลไม้ประจำปี พ.ศ.2398 ที่ปลูกในเมืองตราด อันได้แก่ หอม ทุเรียน มะปราง มังคุด และค่าเงินพริกไทย ปัจจุบันหันมาปลูกยางพาราเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากราคาผลไม้ที่ตกต่ำ

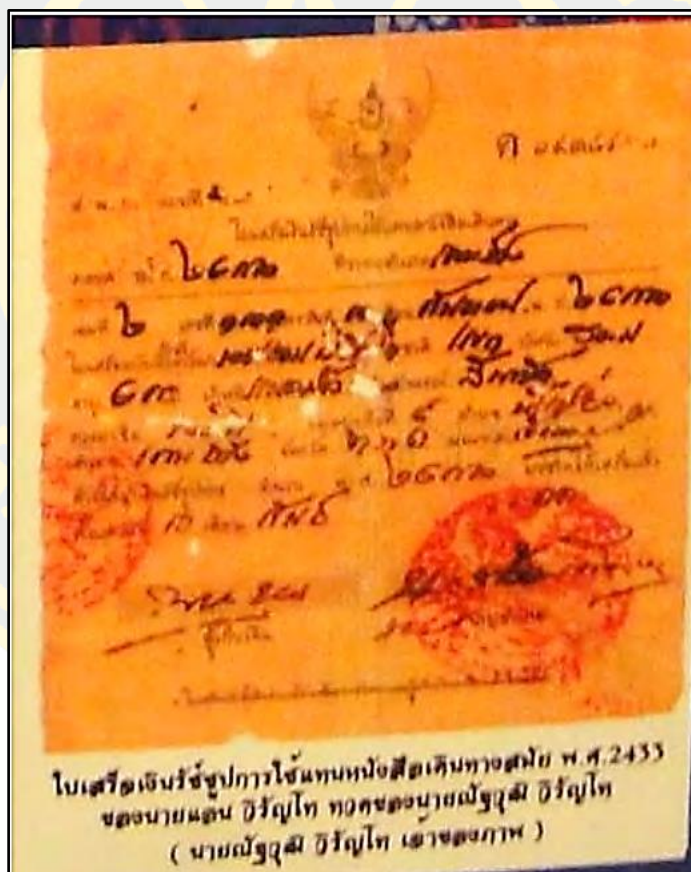
กลุ่มชาวมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเขียว

ชุมชนชาวมุสลิม ที่อาศัยในพื้นที่บ้านน้ำเขียว บริเวณริมสองฝั่งคลองบ้านน้ำเขียว ปัจจุบันคือ พื้นที่หมู่ 1 และหมู่ 3 โดยส่วนมากมีอาชีพทำประมงเป็นหลัก ระยะแรกจะตั้งบ้านเรือนติดริมคลอง บริเวณหมู่ 1 ต่อมามีการขยายชุมชน กระจายตัวไปยังอีกฝั่งหนึ่งของคลอง บริเวณหมู่ 3 และถัดเข้าพื้นที่ด้านใน

ชาวมุสลิมที่บ้านน้ำเขียวนี จะได้รับการเรียกขานว่า “แขกน้ำเขียว” เป็นมุสลิมนิกายสุหนี่ ในเรื่องการตั้งถิ่นฐานชาวมุสลิมบ้านน้ำเขียวนี พระบริหารเทพธานี (2525, อ้างถึงในจุฑารัตน์ เจือจิน, 2555, หน้า 54) กล่าวว่า เป็นแขกชาติญวนและเขมร ซึ่งถูกกวาดต้อนเข้ามาเมื่อคราวเกิดศึกสงครามกับญวนในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อมาแล้วได้มาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านน้ำเขียว ครั้นต่อมาจึงชักชวนพวกพ้องให้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น สันนิษฐานว่า การกวาดครัวแขกมาที่เมืองตราดนั้นน่าจะเป็นคราวเดียวกันครั้งเจ้าพระยาบดินทรเดชาได้ให้พระอรรคเนศ พระสุนทรภักดี หลวงนรา

รณรงค์ หลวงไกรนารายณ์ พระยกกระบัตรเมืองกำแพงเพชร และพระมหาดไทยเมืองตาก เป็นข้าหลวงหนายคุมไพร่พลไทยมีเครื่องศาสตราวุธครบมือกันห้าร้อยคน คุมครัวเขมร และแขกจามกับจีนเขมร 1,242 คน เดินไปส่งยังกรุงเทพฯ

การอพยพเข้ามาของชาวเขมรอีกะลอกในช่วงของรัชกาลที่ 5 เพื่อหนีการบีบบังคับทางด้านศาสนาของฝรั่งเศสที่ยึดเมืองเขมรในขณะนั้น เพื่อเข้ามาอาศัยแผ่นดินไทยภายใต้ร่มโพธิ์สมภารของพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งมีหลักฐานคือ ใบรับชูปการใช้แทนหนังสือเดินทาง ของนายแอน วิริญโท ระบุไว้เป็น ปีพ.ศ.2433 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้เชื่อได้ว่าชาวมุสลิมบ้านน้ำเขียวดั้งเดิมนั้น มีบรรพบุรุษมาจากเมืองกัมพูชาทางเมืองกำแพง และกำแพง และเมื่อประมาณ 40-50 ปีก่อนมีชาวมุสลิมจากกรุงเทพฯ ได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอีกระลอกหนึ่ง โดยมาจากชุมชนมัสยิดสุวรรณภูมิ (เขตคลองสาน) ทำให้จำนวนผู้ที่อาศัยที่บ้านน้ำเขียวมีจำนวนมากขึ้น

ภาพที่ 5 ใบเสร็จเงินรับชูปการใช้แทนหนังสือเดินทาง ของนายแอน วิริญโท (จุฑารัตน์ เจือจัน, 2555)

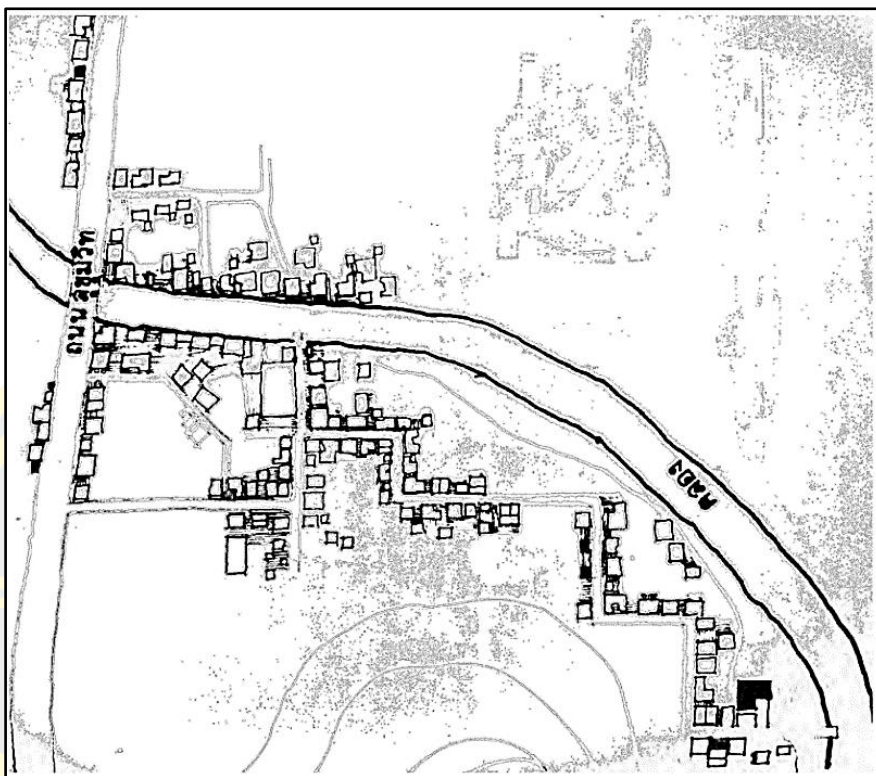
ชุมชนชาวมุสลิมมีมัสยิด เป็นศูนย์กลาง พบว่า มีอิหม่ามประจำมัสยิดทั้งสิ้น 6 คน ดังนี้

1. ฮัดยีสงวน วิบูลดลย์ (ช่วงประมาณรัชกาลที่ 3 ตอนปลาย)
2. ฮัดยีหมุด วิบูลดลย์ (บุตรฮัดยีสงวน)
3. ฮัดยีสะอาด (ฮัด) ถนอมวงษ์
4. ฮัดยีซอและห์ (สัจชัย) ถนอมวงษ์ (บุตรฮัดยีสะอาด)
5. ฮัดยีฮาเซห์ (สาธิต) ถนอมวงษ์ (น้องฮัดยีซอและห์)
6. ฮัดยีอาบีดิน (สุชาติ เศรษฐมาลินี) ถนอมวงษ์

มัสยิดอัลกุบรอ เป็นมัสยิดเก่าแก่ตั้งอยู่ริมคลองน้ำเขียว เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวมุสลิมบ้านน้ำเขียว และเมื่อมีจำนวนคนเพิ่มมากขึ้นจึงมีมัสยิดเพิ่มขึ้นอีกแห่ง บริเวณบ้านท้ายเขา หมู่ 3 ชื่อว่ามัสยิดยั่นนะตุ้ลการ์ิม ในปี พ.ศ.2524

ชาวมุสลิมที่บ้านน้ำเขียวนี้อาจจะสร้างบ้านเรือนอยู่ติดริมคลองน้ำเขียว และมักยึดอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่ มีการทำประมงในลำคลองน้ำเขียว และออกเรือในอ่าว โดยใช้เครื่องมือพื้นบ้านแบบง่ายๆ ในการจับสัตว์น้ำในลำคลอง คือการทอดแห รุนเคย แทงปลา วางเบ็ด และจับหอยต่างๆ เพื่อเป็นอาหาร และจำหน่าย จนมีฉายาว่า “พวกเกาะตลิ่งกิน” แต่ปัจจุบันลดน้อยลงเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์และความสะอาดในลำคลองลดลง การออกเรือในทะเลจะใช้เรือขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ซึ่งเป็นการทำประมงพื้นบ้าน จะทำให้ร่องที่อยู่ระหว่างแหลมออบกับเกาะช้างซึ่งเรียกว่า “ร่องช้าง”

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการตั้งบ้านเรือนของชาวมุสลิมบ้านน้ำเขียวนั้น เกิดจากสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมกับการเลี้ยงชีพของตน บ้านเรือนจึงสร้างติดริมคลอง และกระจุกตัวกันอยู่บริเวณสองฝั่งคลอง รวมถึงมัสยิดที่สร้างอยู่ริมน้ำด้วย อันแสดงถึงจุดศูนย์กลางของชุมชนชาวมุสลิมซึ่งอาศัยอยู่ริมคลองอย่างแท้จริง

ภาพที่ 6 แผนผังแสดงการตั้งบ้านเรือนของชุมชนชาวมุสลิม (จุฬารัตน์ เจือจีน, 2555)

กลุ่มชาวจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว

กลุ่มคนจีนจะอาศัยอยู่บริเวณริมถนน ในหมู่ 1 และหมู่ 3 ที่เรียกว่า ชุมชนหัวถนนและชุมชนตลาดน้ำเขียว เริ่มอพยพเข้ามาทำการค้าขายหลังจากที่บ้านน้ำเขียวมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ในราวสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2411-2453) โดยจะตั้งบ้านเรือนอยู่ริมถนนและทำการค้าขาย มีศาลเจ้าเป็นที่เคารพนับถือของหมู่ชาวจีน คือ ศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ

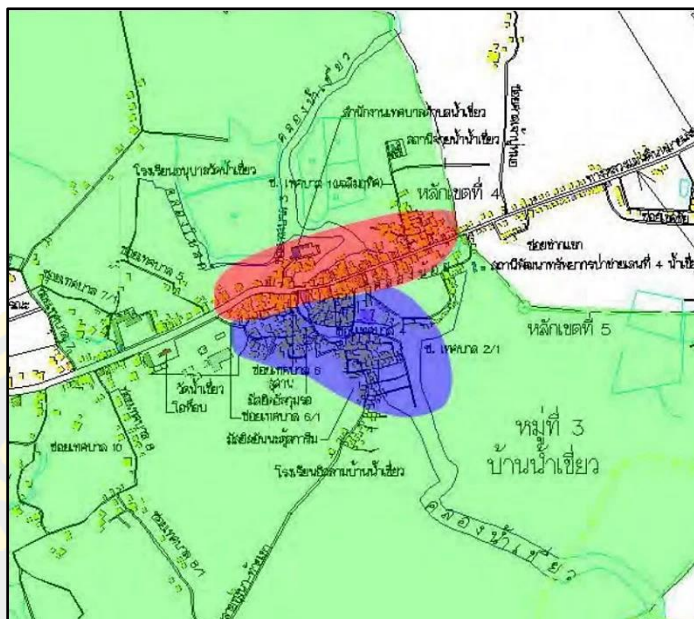
ศศิธร ไตวินัส (2554, หน้า 109) ได้ทำการศึกษาถึงประวัติศาสตร์เมืองตราด ทำให้เห็นพัฒนาการของบ้านน้ำเขียวสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตของตัวเมืองตราด ถึงการตั้งถิ่นฐานของคนจีนในเมืองตราดไว้ว่า ช่วงสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 4 นั้นเป็นช่วงที่ผู้คนจากหลากหลายกลุ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองตราดเพิ่มขึ้น โดยชาวจีนเป็นชาติที่อพยพเข้ามา มากขึ้น เพราะเป็นเมืองชายทะเลสามารถเดินทางมาจอดพักเรือได้ ดังที่พระบริหารเทพธานีสันนิษฐานไว้ว่า คนจีนที่เดินทางค้าขายไปมานี้คงแวะจอดเรือตามเมืองต่างๆที่อยู่ตามชายฝั่งทะเลนั้น เมื่อถึงหน้ามรสุมไม่สามารถเดินเรือได้จึงต้องแวะพักอยู่ในเมืองเหล่านั้นไปนานหลายเดือน การที่ต้องพักอาศัยอยู่ในเมืองต่างๆดังกล่าว คงจะทำให้บรรดาพ่อค้า ซึ่งรวมถึงผู้แสวงโชคที่มากับเรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนพื้นเมืองและเห็นความเป็นไปของบ้านเมืองที่ตนเองไปพักอาศัยอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวเมืองชายทะเลของสยามที่มี

ความสมบูรณ์และมีคนจีนบางส่วนอาศัยอยู่ก่อนแล้วคงจะทำให้คนจีนจำนวนหนึ่งตัดสินใจเข้ามาทำมาหากินและตั้งหลักแหล่งอยู่ในเมืองดังกล่าวในที่สุด โดยมีเมืองตราดเป็นหนึ่งในเมืองเหล่านั้น

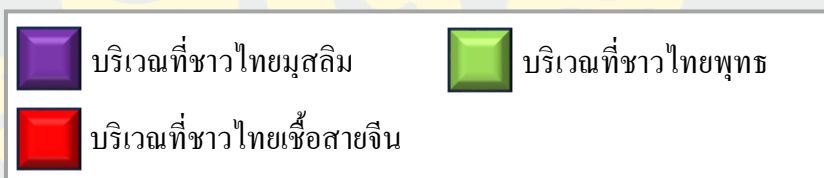
นอกจากนี้ยังมีชาวจีนที่อพยพเข้ามาในเมืองไทยในช่วงเวลาดังพุทธศตวรรษที่ 24 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่มีชนพลในจีนได้ต้องประสบกับความอดอยากจากภัยธรรมชาติและผลกระทบจากสงครามฝิ่นโดยชาวจีนส่วนใหญ่ได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามหัวเมืองชายทะเลอ่าวไทย ตั้งแต่อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ไปจนถึงไทรบุรีในภาคใต้ ส่วนภาคกลางคนจีนได้ตั้งหลักแหล่งอยู่ตามลำน้ำบางปะกงจนจดปราจีนบุรี รวมทั้งลำน้ำเจ้าพระยา ทำจีน ไปจนถึงปากน้ำโพและตามลำน้ำแม่กลองไปถึงกาญจนบุรี

บ้านน้ำเชี่ยวมีชุมชนชาวจีนที่ทำการค้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ โดยสอดคล้องกับเหตุผลในเรื่องของสภาพภูมิศาสตร์ของบ้านน้ำเชี่ยวที่มีคลองออกสู่ทะเล เป็นจุดหลบลคลื่นลมของเรือเล็กที่ออกทะเลไปทางร่องช้าง ซึ่งบ้านน้ำเชี่ยวนั้นตั้งอยู่ใกล้กับเกาะช้าง มีบางกลุ่มที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านน้ำเชี่ยวในช่วงเวลาดังกล่าว และมีชาวจีนที่เข้ามาในช่วงระยะหลังจากที่บ้านน้ำเชี่ยวเริ่มมีความสำคัญเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ช่วงพ.ศ.2436 เป็นต้นมา อันเป็นช่วงมีการสร้างถนนสาย ตราด-แหลมฉบัง เพื่อมาค้าขายที่บ้านน้ำเชี่ยวนี้ ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณชุมชนย่อยตลาดน้ำเชี่ยว จะตั้งบ้านเรือนบริเวณริมถนน (ตราด-แหลมฉบัง) ทำการค้าขาย โดยสมัยก่อนมีร้านค้าชาวจีนที่ขายของชำหลายราย เช่น แป๊ะกิม, เจ๊ไฉ่, และแป๊ะหั่ว เป็นต้น สินค้าที่ค้าขายจะเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ข้าวสาร เกลือ น้ำตาลทราย และเครื่องเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคนจีนที่ขายทอง ทำทอง อีกด้วย ลักษณะบ้านเรือนเป็นตึกแถว ทำให้เกิดตลาดหรือโรงจ่าย สำหรับการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าจากชาวประมงและชาวสวนทุกๆวัน โดยคนในชุมชนจะมาทำการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่นี้ถ้าหากขายในตลาดไม่หมด จึงนำไปขายในตลาดใหญ่ริมคลอง (คลองบางพระ) ที่อยู่ในตัวเมืองจังหวัดตราด ซึ่งใช้วิธีเดินไป และหากลับจะซื้อของกลับเข้ามา

จากที่กล่าวมา ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว และชุมชนภายนอกในอดีตที่มีการติดต่อกันทางด้านการค้า ไปมาหาสู่เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าที่ได้จากชุมชนกัน นอกจากนี้ยังมีการค้าขายในลำคลอง ที่ผู้คนจากต่างชุมชนเข้ามา โดยในอดีตจะมีเรือบรรทุกสินค้าเข้ามาขายในลำคลอง เช่น แดงโมจากบ้านท่าพริกพายมาขาย เต้าอึ้งโล่ โอง ข้าวของเครื่องใช้ มากับเรือสำเภา เป็นต้น

ภาพที่ 7 แผนที่แสดงพื้นที่ชุมชนชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว (จุฑารัตน์ เจือจิ้น, 2555)

สาเหตุที่ทำให้ผู้คนเลือกเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย ประกอบอาชีพที่บ้านน้ำเขียวเป็นเพราะสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการตั้งถิ่นฐานคือบริเวณพื้นที่นี้มีความเหมาะสมต่อการเพาะปลูก มีคลองที่เป็นแหล่งอาหารอันสมบูรณ์ เป็นต้น ทางออกสู่ทะเลสามารถติดต่อกับชุมชนอื่นได้ ดังนั้นจึงเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน และเกิดเป็นชุมชนขึ้นเมื่อชาวมุสลิมเข้ามาอาศัยสถานที่ตั้งที่เป็นเมืองท่าเล็กๆ เนื่องจากเป็นจุดผ่าน และเปลี่ยนเส้นทางการเดินทางจากทางน้ำมาเป็นทางบก ส่งผลให้ชาวจีนเข้ามาอาศัยประกอบการค้าที่นี้ ทำให้บ้านน้ำเขียวเจริญเติบโตในเวลาต่อมา บริเวณบ้านน้ำเขียวจึงกลายเป็นชุมชน ไทย มุสลิม แต่ไทยนั้นตั้งถิ่นฐานบริเวณพื้นที่ที่ทำการเกษตร อยู่ห่างจากริมคลองน้ำเขียวออกไป โดยมุสลิมเป็นกลุ่มใหญ่บริเวณนี้ ซึ่งตั้งบ้านเรือนเลียบบสองฝั่งคลองน้ำเขียว และชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณริมถนนสาย ทรายค-แหลมงอบ อันเป็นทางสัญจรหลักเพื่อทำการค้า

ช่วงที่ 2 ความเจริญของชุมชนบ้านน้ำเขียว (ราว พ.ศ.2436-2469)

ในปี พ.ศ.2436 นับแต่มีการสร้างถนนสาย ทรายด-แหลมฉบัง ทำให้ชุมชนบ้านน้ำเขียวเติบโต เนื่องจากยังคงเป็นจุดผ่านของชุมชนอื่นที่อาศัยอยู่ชายฝั่งทะเล และตัวเมืองตราดด้วยเส้นทางถนน โดยคนมุสลิมยังคงเป็นคนกลุ่มใหญ่ของบริเวณบ้านน้ำเขียว

บ้านน้ำเขียว เป็นถิ่นฐานของชาวมุสลิม คนมุสลิมจะอยู่รวมกลุ่มกันอย่างใกล้ชิดมีมัสยิดอัลกุบรอเป็นศูนย์กลางอาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง โดยเริ่มแรกจะอยู่ทางฝั่งคลองน้ำเขียว ด้านตะวันตก (หมู่ 3) เป็นจำนวนมาก เมื่อเริ่มหนาแน่นจึงเริ่มขยายออกไปอีกฝั่งหนึ่งของคลอง ส่วนคนไทยที่มีไศยอยู่บริเวณริมคลองนี้จะกระจายอยู่ตามพื้นที่ที่ทำการเกษตร

มุสลิมนั้น เดิมมักประกอบอาชีพทำประมงจับสัตว์น้ำจากคลองน้ำเขียว เพื่อเลี้ยงชีพในครอบครัว เมื่อจำนวนมากหรือเหลือที่จะกินจึงนำไปขายแลกเปลี่ยนกันเองภายในชุมชน นอกจากนี้ยังมีเรือขนาดกลางที่ออกไปทำประมงในทะเล ทางร่องช้าง อันมีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์

พื้นที่ริมคลองน้ำเขียวนี้ เป็นท่าขึ้นของชาวประมงจากชุมชนอื่นด้วย ได้แก่ เรือจากบ้านอ่าวใหญ่ บ้านอ่าวซ้อ บ้านแหลมมะขาม และแหลมฉบัง จะมาขึ้นของที่บ้านน้ำเขียว เพราะในการเดินทางไปยังตลาดในตัวเมืองตราดนั้น หากไปทางเรือจะต้องอ้อมแหลมที่บ้านแหลมศอกออกทางปากอ่าวตราด ซึ่งอยู่อีกฝากหนึ่งของชายฝั่งทะเลแล้วเข้าสู่คลองบางพระ ซึ่งทะเลมีคลื่นลมแรงเรือเล็กไม่สะดวกในการเดินเรือ จำเป็นต้องเข้ามาในคลองน้ำเขียวเพื่อที่จะไม่ต้องเผชิญกับคลื่นลมและมีระยะทางสั้นกว่า แล้วจึงเดินเท้าต่อเพื่อเข้าตัวเมืองตราด ทำให้เกิดท่าเรือขึ้นที่บ้านน้ำเขียว ซึ่งจะมีแม่ค้ามารับซื้อแล้วนำไปขายต่อที่ตลาดบางพระในตัวเมืองตราด ในขณะเดียวกันชาวเรือจากชุมชนอื่นที่มามาขึ้นฝั่งที่บ้านน้ำเขียวนี้จะซื้อสินค้าจำพวกพืชผัก ผลไม้จากชาวสวนที่บ้านน้ำเขียวกลับไปด้วย

ทั้งนี้มิใช่แต่ชาวเรือเท่านั้น ชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นหากต้องการจะไปยังตัวเมืองตราดจะต้องมาทางเรือเข้ามาทางคลองน้ำเขียว และขึ้นฝั่งที่บ้านน้ำเขียวก่อน แล้วจึงเดินเท้าต่อเพื่อเข้าเมืองตราดต่อไป ถนนที่เดินเท้าไปยังตัวเมืองตราดนั้น คือถนนสายทรายด-แหลมฉบัง หรือ “ถนนสายหัวตลาดตำบลบางพระไปถึงชายทะเลตำบลแหลมฉบัง” มีความยาวประมาณ 16 กิโลเมตร ซึ่งถือเป็นถนนสายแรกในเมืองตราด สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อพ.ศ.2432 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2436 โดยตัดผ่านบ้านน้ำเขียว ซึ่งแต่ก่อนคงเป็นเพียงทางเดินเท้าเท่านั้น

สภาพทางภูมิศาสตร์และความสะดวกด้านการเดินทางติดต่อกับภายนอกของบ้านน้ำเขียว เป็นเหมือนเมืองท่าขนาดเล็กคือเป็นที่พักเปลี่ยนถ่ายสินค้า เป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้าก่อนที่จะเข้าสู่เมืองตราด น่าจะเป็นปัจจัยหลัก ที่ทำให้ชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านน้ำเขียวมากขึ้น โดยน่าจะอยู่ในช่วงที่ถนนหนทางสะดวกแล้ว คือช่วงพ.ศ.2432 และเกิดเป็นชุมชนชาวจีนบริเวณริมถนนขึ้นมีตลาด ร้านค้า มีการสร้างศาลเจ้าในเวลาต่อมา

การเจริญทางด้านเศรษฐกิจและการค้าขายของชุมชนน้ำเขียวที่ชัดเจนนั้น มีผลมาจากการที่มีคนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน โดยจะประกอบการค้า และมักรวมกลุ่มกันอยู่ตามนิสัของคนที่ชอบจะอยู่ในสภาพชุมชนที่หนาแน่น สะดวกต่อการติดต่อในด้านธุรกิจการค้า อันทำให้บริเวณริมถนนกลายเป็นชุมชนย่านการค้า มีที่พักอาศัยเป็นอาคารเรือนแถว ทำการค้า มีตลาด มีศาลเจ้าอย่างรูปแบบชุมชนเมืองตามแบบจีน ที่ประกอบด้วย บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ศาสนสถาน และย่านตลาดการค้าที่รวมกลุ่มอยู่ในบริเวณเดียวกัน

จากที่กล่าวมา ทำให้เห็นการปฏิสัมพันธ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียวกับชุมชนภายนอกอันเป็นสาเหตุให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ โดยในอดีตมีตลาดสดหรือโรงจ่ายเกิดขึ้น ชื่อว่า “ตลาดเจ้เต้” อยู่บริเวณริมคลอง โรงสี ทำเรือใกล้กับตลาดและสะพานข้ามคลองน้ำเขียว ศาลเจ้าอยู่หลังตลาด ชื่อว่า “เซ่งจ๊วยโจวซือ” ที่สร้างในปีพ.ศ.2432-2467 อันเป็นช่วงที่มีถนนตัดผ่านชุมชน ทำให้การเดินทางระหว่างตัวเมืองตรากับบ้านน้ำเขียวสะดวกขึ้น จนถึงช่วงที่การคมนาคมทางรถเข้าถึงชุมชน คือการเกิดเส้นทางเดินรถโดยสารประจำทาง ในปีพ.ศ.2467

ช่วงที่ 3 ความชบเซาของตลาดบ้านน้ำเขียว (ราว พ.ศ.2469-2547)

ช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลง จากความเป็นชุมชนย่านการค้า ค่อยๆลดความสำคัญลงเมื่อมีการเปิดเดินรถโดยสารระหว่างชุมชนเมืองตรากับแหลมงอบ อันเป็นเส้นทางเดินรถโดยสารสายที่ 2 ซึ่งการเปิดเดินรถโดยสารสายแรกเป็นเส้นทางระหว่างชุมชนเมืองตรากับชุมชนบ้านท่าเรือจ้างในเดือนธันวาคม พ.ศ.2467 ต่อมาได้มีการขยายเส้นทางเดินรถเพิ่มเติมจากบ้านท่าเรือจ้าง และชุมชนตัวเมืองตราดไปจนถึงบ้านน้ำเขียว เมื่อสร้างสะพานน้ำเขียวเสร็จ การเดินรถโดยสารน่าจะเริ่มในช่วงปี พ.ศ.2467-2469

แม้จะมีปัญหาด้านสภาพถนนหนทางอยู่บ้าง แต่การเปิดเดินรถโดยสารดังกล่าวเป็นการช่วยให้ผู้คนที่บ้านน้ำเขียวไปมาหาสู่ตัวเมืองตราด และนำสินค้ามาจำหน่ายยังตลาดใหญ่คลองบางพระได้สะดวก ทำให้บรรดาผู้คนที่มีความต้องการเข้าสู่ตัวเมืองตราดไปมาได้สะดวกกว่าเดินเท้า นิยมที่จะนั่งรถโดยสารเข้าเมืองโดยตรง ทำให้ผู้ที่ค้าขายในตลาดของชุมชนบ้านน้ำเขียวค่อยๆลดลง ร้านค้า ตลาดเริ่มชบเซาลง แต่ยังคงมีสภาพเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ช่วงที่ 4 (ราว พ.ศ.2547-ปัจจุบัน) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว

สภาพความชบเซาด้านการค้าของชุมชนบ้านน้ำเขียว ดำเนินเรื่อยมาจนปี พ.ศ.2547 นายศักดิ์ชัย เอี่ยมบุญฤทธิ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลบ้านน้ำเขียว ในขณะนั้น ได้พยายามผลักดันให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนบ้านน้ำเขียว จนบ้านน้ำเขียวได้ฟื้นตัวจากความชบเซา แปรสภาพมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดตราด โดยมีพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวดังนี้

เริ่มต้นในปี พ.ศ.2547 จากการพัฒนา พื้นฟูระบบนิเวศ ทรัพยากรป่าชายเลน บริเวณริม คลองน้ำเขียว ที่ถูกรุกล้ำเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยของคนในท้องถิ่น เนื่องจากการขายตัวของชุมชน ทำให้เกิดปัญหาป่าชายเลนเสื่อมโทรม โดยทำการพูดคุย สร้างความเข้าใจแก่ชาวบ้านในเรื่อง ความสำคัญของป่าชายเลน เมื่อชาวบ้านเกิดความเข้าใจจึงทำการขอให้รื้อถอนบ้านที่สร้างในพื้นที่ ป่าชายเลนและห้ามสร้างเพิ่มเติมในบริเวณเขตป่าชายเลนกำหนดไว้ คือบริเวณเกาะลอย เขตหมู่ 1 และได้ก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน ชื่อว่ากลุ่มรักษ์คลองน้ำเขียวขึ้น เพื่อทำการรักษา สภาพแวดล้อมในลำคลองน้ำเขียว ทำกิจกรรมปลูกป่า เก็บขยะ ดูแลรักษาความสะอาดในคลองน้ำ เขียว ประกอบด้วยเยาวชนในหมู่บ้าน ได้จัดสรรงบประมาณเรื่องการรักษาสีงแวดล้อมขึ้น จัดตั้ง โครงการศูนย์ศึกษาธรรมชาติ โดยเทศบาลตำบลน้ำเขียวได้ทำเรื่องขออนุญาตจากกรม ทรัพยากรธรรมชาติ ในการดูแลพื้นที่ป่าชายเลนในบ้านน้ำเขียว ปริมาณพื้นที่กว่า 30 ไร่ ซึ่งเดิมเป็น พื้นที่ในความรับผิดชอบของหน่วยทรัพยากรชายฝั่ง

จากโครงการศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ที่เริ่มดำเนินงานดังกล่าวไว้ข้างต้น เทศบาลตำบลน้ำ เขียวจึงได้ทำการผลักดันให้เปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาธรรมชาติ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และนำเอาเรื่องเล่า ประวัติความเป็นมาของผู้คนในชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน มาเป็นส่วน หนึ่งในการท่องเที่ยวในชุมชนด้วย ในปี พ.ศ.2548 โดยการเชิญให้คนเข้ามาชมเส้นทางศึกษา ธรรมชาติ และชุมชน ทำการประชาสัมพันธ์ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นชุมชนเก่าแก่ ที่มี ความน่าสนใจคือ เป็นชุมชนสองศาสนา ประกอบด้วยคนพุทธและมุสลิม ที่อยู่ร่วมกันอย่าง กลมกลืน มีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ จากการเปิดพื้นที่ให้คนเข้าท่องเที่ยวโดยเริ่มจากหน่วยงาน องค์กร ในจังหวัดตราก่อน ทำให้เป็นที่รู้จักในองค์กรระดับจังหวัด จึงได้ส่งบ้านน้ำเขียวเข้าประกวด โครงการหนึ่งเดียววัฒนธรรมประเพณี ผลการประกวดได้อันดับที่ 42 ถือเป็นแห่งเดียวของจังหวัด ตรากที่ได้เข้าประกวด จึงทำให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอกเข้าทำการ ถ่ายทำรายการเผยแพร่บ้าง ถือเป็นการเปิดตัวการท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวที่ประสบความสำเร็จ และ นำไปสู่การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างจริงจังต่อมา

ในปี พ.ศ.2549 เทศบาลตำบลน้ำเขียวได้ทำการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยสร้างทางเดิน ศึกษาป่าชายเลน หอดูนก และทำแผ่นป้ายข้อมูลความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลน เพื่อให้เป็นศูนย์ศึกษา ธรรมชาติ โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจภายใต้กระทรวงการ ท่องเที่ยวและกีฬา ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมต่างๆ โดยการทำการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ นำสื่อทั้งออนไลน์ และออฟไลน์มาประชาสัมพันธ์ เช่น ถ่าย ทำสารคดีการท่องเที่ยวและนำชุมชนบ้านน้ำเขียว ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ยังได้ ส่งเข้าร่วมประกวด และได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 80 ของผู้ชนะเลิศหมู่บ้านท่องเที่ยว 1 ตำบล

1 ผลิตภัณฑ์ (OTOP Village) ประจำปี พ.ศ.2549 ซึ่งคัดเลือกจากหมู่บ้านที่มีผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ที่โดดเด่นและมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวคือ งาม ซึ่งเป็นสินค้า OTOP ระดับ 4 ดาว ของตำบลบ้านน้ำเขียว อันเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียง รู้จักกันดีในนามของ งามน้ำเขียว และยังได้รับรางวัลชนะเลิศ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (OVC) อีกด้วย ทำให้การท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวเป็นที่รู้จัก และได้รับความสนใจแพร่หลายขึ้น และทำให้นายกเทศมนตรีและกลุ่มผู้ดำเนินงาน ได้ไปศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประเทศญี่ปุ่น และได้้นำแนวคิดเรื่อง Home Stay เข้ามา ซึ่งเริ่มแรกนั้นทำการชักชวนบ้านที่มีความพร้อม และอยู่บริเวณริมคลองน้ำเขียว ให้เข้าร่วม เนื่องจากมีทัศนียภาพที่สวยงาม โดยเทศบาลเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดเตรียมอุปกรณ์ ของใช้จำเป็น เช่น ที่นอน หมอน ผ้าห่ม ให้แก่บ้านที่เข้าร่วม เริ่มแรกมีผู้เข้าร่วม 4 หลัง เปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการอยู่ค้างคืน และเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างใกล้ชิด จากการดำเนินงานด้านท่องเที่ยวในปีที่ผ่านมา ทำให้ในปี พ.ศ.2550 บ้านน้ำเขียวได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหรือ “ไทยแลนด์ทัวริสต์อะวอร์ด” จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ประเภทชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยว รางวัลนี้ทำให้บ้านน้ำเขียวเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจ มีกลุ่มผู้มาศึกษาดูงานเรื่องการท่องเที่ยวบ้านท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวมากขึ้น

ปีพ.ศ. 2553 เป็นช่วงที่มีการพัฒนาศักยภาพ เพิ่มเดิมความรู้ด้านการท่องเที่ยวให้แก่บุคลากรของเทศบาลตำบลน้ำเขียว และผู้ประกอบการ โดยจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และจัดอบรมให้ความรู้เรื่องมาตรฐานในการทำโฮมสเตย์ โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดตราด และทำให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวขึ้น 6 กลุ่มด้วยกัน ดังนี้

1. กลุ่มเรือท่องเที่ยว คือกลุ่มเรือที่คอยบริการเรือท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว มีทั้งการล่องเรือชมป่าชายเลน เรือตกปลา โดยชาวบ้านที่มีเรืออยู่แล้วและรวมกลุ่มกันในการให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

2. กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ คือกลุ่มผู้ให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการพักแบบค้างคืน โดยเป็นกลุ่มผู้ที่ผ่านการอบรม และมาตรฐานในการทำโฮมสเตย์

3. มัคคุเทศก์ โดยเยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรม ทำการนำชมสถานที่ และกิจกรรมต่างๆ

4. กลุ่มอาหาร โดยชาวบ้านที่เข้าร่วมกลุ่ม ให้บริการอาหารแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ติดต่อมา

5. กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำกิจกรรมการสาธิตการสานบองให้แก่ักท่องเที่ยวหรือสาธิตการจับสัตว์น้ำ

6. กลุ่มผลิตภัณฑ์ของฝาก กลุ่มนี้จะผลิตสินค้าเพื่อขายให้แก่ักท่องเที่ยว สินค้าได้แก่ ต้มยำกรอบ งาม และอาหารทะเลแห้ง

กำหนดเส้นทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวไว้ 6 กิจกรรม ดังนี้

1. เดินชมวิถีชีวิตริมคลองน้ำเขียว ตามเส้นทางเดินในชุมชน สัมผัสวิถีชีวิตริมคลองน้ำเขียว ชมมัสยิดอัลกุบรอ วัดน้ำเขียว ไม่มีค่าใช้จ่าย
2. เดินชมป่าชายเลน ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ซึ่งเป็นทางเดินสะพานไม้ ชมป่าชายเลน และชมนกที่หอยมนก ไม่มีค่าใช้จ่าย
3. กิจกรรมล่องเรือชมธรรมชาติป่าชายเลน ตกปลาน้ำจืด
4. กิจกรรมล่องเรือชมธรรมชาติป่าชายเลน ตกปลาน้ำจืด ไคหมัก ดำน้ำดูปะการัง
5. พักโฮมสเตย์
6. การเที่ยวชมเทศกาล ประเพณีต่างๆของชุมชนบ้านน้ำเขียว เช่นประเพณีการแข่งขันเรือพายด้วยลำไม้ไผ่ การแข่งขันตกปลา และการละเล่นกระบี่กระบอง เป็นต้น

จากการพัฒนาศักยภาพตามที่กล่าวมานี้ ทำให้บ้านน้ำเขียวได้รับรางวัลจากการเข้าร่วมประกวดอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 8 ได้รับรางวัลท่องเที่ยวเชิงนิเวศดีเด่น หรือรางวัลกนิริจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และรางวัลมาตรฐาน Home Stay ในระดับภาคตะวันออกเฉียงใต้ จึงมีจำนวนผู้มาศึกษาดูงานเพิ่มขึ้น

จากนั้น องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)) ได้ผลักดันให้การท่องเที่ยวของบ้านน้ำเขียวเป็นหนึ่งในพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อการท่องเที่ยว เน้นการบริหารจัดการเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพร้อมกับวางแผนวิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีเอกลักษณ์ และเน้นการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตอย่างแท้จริง ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน สมาชิกจึงร่วมกันคิดและต่อยอดกิจกรรมที่มีอยู่เดิม เช่น จากการพานักท่องเที่ยวไปชมการงมหอยปากเปิดก็ต่อยอดให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองงมหอยปากเปิดด้วยตนเองหรือให้มีส่วนร่วมในการปลูกป่าชายเลน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการฟื้นฟูภูมิปัญญาและวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสด้วยตนเอง เช่น การทำอบใบจากแบบน้ำเขียว การทำข้าวเกรียบยาหร่าน การทำดั่งเมกรอบหรือขนมน้ำตาลชัก การทำโรตีสอดไส้แบบมุสลิม เป็นต้น (เมทินี ทนงกิจ, 2561) จากการดำเนินงานด้วยความมุ่งมั่นและการพัฒนาต่อยอดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลน้ำเขียวหรือกลุ่มท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวจึงมีรายได้เสริมจากการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวในปี พ.ศ. 2555

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่จัดขึ้นจากทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านน้ำเขียวนั้นผ่านการดำเนินงานของ 3 ฝ่ายงาน (เมทินี ทนงกิจ, 2561) ดังต่อไปนี้ (1) ฝ่ายภูมิปัญญาพื้นบ้าน

มีบทบาทในการให้ข้อมูล สาริต แนะนำ ช่วยเหลือเกี่ยวกับการทำอบใบจาก ข้าวเกรียบยาน้ำ ตังเมกรอบ และโรตีสอด โดยจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำด้วยตัวเองหรือได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมรวมทั้งจัดเตรียมของที่ระลึกมอบให้กับนักท่องเที่ยวก่อนกลับ และขายเป็นสินค้าท้องถิ่น (2) ฝ่ายบ้านพักโฮมสเตย์ มีบทบาทในการให้ที่พักค้างคืนและส่งมอบภาพบรรยากาศการใช้ชีวิตประจำวันของคนบ้านน้ำเขียวด้วยการบอกเล่า แสดงข้อมูลหรือภาพหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ประมาณ 4-6 คน ที่เข้าพักในบ้านแต่ละหลัง และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และประเด็นอื่นๆ ที่นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านสนใจร่วมกัน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3) ฝ่ายเรือเล็กเพื่อการท่องเที่ยว มีบทบาทในการนำนักท่องเที่ยวไปยังจุดท่องเที่ยวและทำกิจกรรมทางน้ำด้วยเรือเล็ก ซึ่งจำกัดนักท่องเที่ยวไม่เกิน 8 คน ต่อเรือหนึ่งลำ เจ้าของเรือเล็กจะร่วมกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำ และร่วมทำกิจกรรมทางน้ำ เช่น สาริต แนะนำเกี่ยวกับการทำประมงพื้นบ้าน การปลูกป่าชายเลน และการงมหอยปากเป็ดรวมทั้งดูแลให้ความช่วยเหลือในระหว่างที่นักท่องเที่ยวทดลองงมหอยปากเป็ดด้วยตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. รินดา พันธุ์น้อย (2552) ศึกษาเรื่อง การดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบุงกะเทว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์การศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกลุ่มชาวไทยอีสานและชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในชุมชนบุงกะเทว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกลุ่มชาวไทยอีสานและชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในชุมชนบุงกะเทว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยเก็บข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนจำนวน 23 คน เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีต ทำให้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงมาจนถึงปัจจุบัน เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ใช้การสังเกตและสัมภาษณ์ เพื่อมุ่งตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก และได้นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1) ชุมชนบุงกะเทวเป็นชุมชนที่มีลักษณะทั่วไปทางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ด้วยเหตุว่ามีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมชาวไทยอีสานกับวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ประชากรของชุมชนส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก สภาพทางด้านสังคมจึงเป็นสังคมของชาวคริสต์โดยแท้จริง อัตลักษณ์ของชุมชนหรือชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ เกิดขึ้นจาก

การอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นกลุ่มสังคม เกิดมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ซึ่งอาจต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางสังคมและจิตใจ อันเกิดจากการที่สมาชิกในสังคมต้องพยายามปรับตัวและดำรงตนให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการและความคาดหวัง ตลอดจนกระบวนการทางสังคมก่อให้เกิดเป็นกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติ ธรรมเนียมประเพณี ผูกพันและพัฒนาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของสังคม ซึ่งช่วยให้การดำรงและการเคลื่อนไปของกระบวนการทางสังคมอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้นมนุษย์จึงต้องพยายามดำรงรักษาความเป็นตัวของตัวเอง ความเป็นกลุ่มสังคมหรือกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง และการมีความหมายในตนเองผ่านวัฒนธรรมประเพณี ระเบียบปฏิบัติ ตลอดจนคุณค่าสูงสุดทางจิตใจของกลุ่มสังคม ส่งผลให้เกิดลักษณะเฉพาะอันถือเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ขึ้นอย่างหลากหลาย

2) ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามได้ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เมื่อบริบทสถานการณ์ทางสังคมนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามได้มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมให้เข้ากับสังคมไทย การพูดภาษาไทย การเรียนหนังสือไทย และในด้านศาสนา มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมงานศพ งานแต่งงาน ประเพณีไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ และการไหว้ครูชยวน เป็นต้น สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แสดงออกเหล่านี้ ล้วนเป็นการสืบทอดและดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ทั้งสิ้น และในขณะเดียวกันเชื่อว่าวัฒนธรรมเหล่านั้นจะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง หากแต่มีการปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ทางสังคมมีการรับเอาและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมบางอย่างเพื่อให้สังคมส่วนใหญ่ยอมรับ หรือการที่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเลือกที่จะใช้ภาษาเวียดนาม ภาษาอีสาน และภาษาไทย เมื่อครั้งที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่าง ๆ การสร้างบ้านเรือนแบบทรงไทยอีสาน ซึ่งจากเดิมบ้านเรือนแบบเวียดนามจะเป็นบ้านชั้นเดียว วัฒนธรรมการกิน การแต่งกาย หลายอย่างมีการผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมไทย ในส่วนของประเพณี เช่น งานศพที่มีการลดขั้นตอนในพิธีกรรมบางขั้นตอนเพื่อความสะดวกเช่นเดียวกับงานแต่งงานที่ปรับรูปแบบไปมาก แต่ยังคงส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางชาติพันธุ์คือ การไหว้บอกกล่าวบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วต่อหน้าแท่นบูชาบรรพบุรุษของตระกูล เป็นต้น จากการศึกษาการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยอีสาน และชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในชุมชนบึงกะแตว บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และมรดกทางวัฒนธรรม การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันมาอย่างยาวนาน ด้วยปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทำให้มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมบนพื้นฐานความเป็นอยู่แบบสังคมพหุวัฒนธรรม

2. สุพรรณษา อติประเสริฐกุล (2552) ศึกษาเรื่อง ความเป็นเขาในบริบทพหุวัฒนธรรม:
ศึกษากรณี หมู่บ้านใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์การศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตทาง

สังคมและวัฒนธรรมของชาวเขอ หมู่บ้านใหญ่ หมู่ที่ 4 ตำบลเมืองคง อำเภอรามิไสล จังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นเขอผ่าน ภาษา และประเพณีที่สำคัญในครอบครัวและชุมชน 3) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นเขอผ่านการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ลาวอีสาน (คนไทยที่อาศัยอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พูดสำเนียงลาว) และชาวจีน โดยเก็บข้อมูลจากบุคคลที่มีความสำคัญของชุมชน บุคคลที่เป็นอาจารย์และรู้เรื่องราวเกี่ยวกับชนเผ่าเขอดี และมีการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ทางราชการ แม่ค้าขายของที่ตลาด และชาวบ้านในบ้านใหญ่ รวมทั้งชาวบ้านร้านค้าตลาดในอำเภอรามิไสล จำนวน 20 คน เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในงานพิธีกรรมต่างๆของชาวบ้าน งานพระยากระตาศิลาราลิก และการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลที่ชาวบ้านให้ความนับถือ เป็นต้น ผลการศึกษาพบว่า

1) รูปแบบวิถีชีวิตทั่วไปของชาวเขอนั้น ยังประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลักและมีการปลูกผักเป็นอาชีพเสริมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2) ส่วนประเพณีของชุมชนมีความใกล้เคียงกับฮีตสิบสองของชาวลาวอีสาน แต่ก็มีงานประเพณีระดับครอบครัว "พระยากระตาศิลาราลิก" ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเขอออกมาอย่างชัดเจน โดยจุดมุ่งหมายของการจัดงานนี้ขึ้นมาเพื่อให้ลูกหลานได้แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและสืบสานวัฒนธรรมของชาวเขอ ภายใต้นงานนี้จะเห็นอัตลักษณ์ของชาวเขออย่างเด่นชัด เช่น การใช้ภาษาเขอ การแต่งกายด้วยชุดชาวเขอ การรำเซิ้งสะโนเพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษของชาวเขอ รวมทั้งการจัดการแข่งขันพูดภาษาเขอ และการแข่งขันเป่าสะโนซึ่งเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวเขอ

3) นอกจากนี้ยังพบว่าการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆของชาวเขอนั้นมีการปรับตัวได้ดี มีการรับวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นและอยู่ร่วมกันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆในอำเภอรามิไสลได้จนถึงทุกวันนี้

3. สุไรยา วานี (2557) ศึกษาเรื่อง การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาดำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์การศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตลอดระยะเวลาการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยเก็บข้อมูลจากการคัดเลือกแบบเจาะจงผู้ที่มิบทบาทสำคัญในชุมชนและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว รวมจำนวน 25 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยวิธีการรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสำรวจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า

1) ทูตทางสังคมที่เป็นระบบคุณค่า ได้แก่ (1) จิตสำนึกสาธารณะและ (2) การพึ่งพาอาศัยกันโดยมีประวัติศาสตร์การอยู่ร่วมกันเป็นตัวเชื่อมที่ดีซึ่งถูกถ่ายทอดสู่คนรุ่นลูกหลานในรูปแบบเรื่องเล่า สำหรับทูตทางสังคมที่เป็นรูปธรรมได้แก่ (1) ทูตทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ที่สามารถสร้างรายได้พอเพียงโดยไม่ไปเบียดเบียนผู้ใด (2) การสับเปลี่ยนตำแหน่งกำนันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมเกิดขึ้นมาตั้งแต่ในอดีตช่วยถ่วงดุลอำนาจและลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนชาวไทยพุทธและชุมชนชาวมลายูมุสลิม (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3) ทูตบุคคลได้แก่ ผู้นำชุมชนซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสร้างความร่วมมือแก่คนในชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4) ทูตเครือญาติ การที่ชาวไทยพุทธในพื้นที่ยอมรับว่าตนเป็นชาติพันธุ์มลายูซึ่งเป็นชาติพันธุ์เดียวกันกับชาวมลายูมุสลิมทำให้เกิดความรู้สึกสนิทใกล้ชิดกันและ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5) ทูตทางวัฒนธรรม ซึ่งมีภาษาถิ่นได้เป็นสื่อที่ทำให้สองกลุ่มชนสื่อสารกันอย่างเข้าใจ

2) นอกจากนี้ชุมชนทรายขาวได้ใช้แนวทางสมานฉันท์จากชุมชนมาปรับใช้เป็นแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ (1) การประนีประนอมของผู้นำชุมชนในการประคับประคองความสัมพันธ์ (2) การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจแก่คนในชุมชนต่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3) การปรับตัวของชาวไทยพุทธในชุมชนทรายขาว และ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4) การให้ความร่วมมือของชุมชนและเครือข่ายในการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ส่งเสริมความรักความสามัคคีผ่านพื้นที่สาธารณะและ โอกาสอันเหมาะสม วิธีการที่ชุมชนทรายขาวใช้จึงนับเป็นวิธีการที่ดีและทำให้เกิดผลของการอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

4. พรรณี มามาตร (2558) ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างการคงอยู่ของอัตลักษณ์สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์ดาราอั้งในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์การศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการคงอยู่ของอัตลักษณ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของอัตลักษณ์สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์ดาราอั้งในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย 2) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการคงอยู่ของอัตลักษณ์สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์ดาราอั้งในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย โดยเก็บข้อมูลจาก ประชากรในหมู่บ้านดาราอั้ง หมู่ที่ 9 บ้านโป่งเหนือ ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 56 ครัวเรือน และสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8-10 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ใช้การสังเกตและสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต ผลการศึกษาพบว่า

1) สภาพและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของอัตลักษณ์สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์ดาราอั้งในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ชาวดาราอั้งเป็นผู้ที่มีความศรัทธาอย่างแรงกล้าต่อ

พุทธศาสนา ทุกวันพระชาวคาราอั้งผู้สูงอายุทั้งชายหญิงจะไปถือศีลและสวดมนต์ภาวนาตลอดทั้งคืน ผู้ใหญ่ในครอบครัวจะทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้สามารถปฏิบัติตามแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณี จนสามารถใช้ภาษาคาราอั้งในการสื่อสารกัน การแต่งกายด้วยชุดคาราอั้งจะพบเห็นเฉพาะคนแก่เท่านั้น ส่วนหนุ่มสาวจะสวมเฉพาะไปทำบุญที่วัดหรือไปร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานของรัฐ และมีพิธีกรรมบางอย่างได้สูญหายไป เช่น พิธีทำบุญสะต้างเกียะ ซึ่งเป็นพิธีทำบุญอันยิ่งใหญ่ของชาวคาราอั้งและพิธีกรรมบางอย่างมีการหยิบยืมวัฒนธรรมอื่นมาใช้ เช่น การแต่งงาน และงานศพ ซึ่งใช้พิธีการแบบคนในท้องถิ่น ปัจจุบันชาวคาราอั้งหันมารับประทานอาหารแบบคนในท้องถิ่น เนื่องจากหาซื้อง่าย อร่อย รสชาติถูกปาก ส่วนอาชีพของชาวคาราอั้งได้ปรับเปลี่ยนไปจากอดีตซึ่งเดิมเคยปลูกชา แต่ปัจจุบันชาวคาราอั้งที่มีอาชีพปลูกสับประรด บางกลุ่มเปลี่ยนตัวเองจากลูกจ้างเป็นนายจ้างทำไร่สับประรดแทน

2) กระบวนการสร้างการคงอยู่ของอัตลักษณ์สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์คาราอั้งในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ชาวคาราอั้งได้หยิบเอากระบวนการสร้างความเหมือนในพวกเราและความแตกต่างในพวกเรามาใช้ในการก่อรูปของอัตลักษณ์ของชาวคาราอั้งให้โดดเด่นขึ้นจนเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยการใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติมาเป็นตัวชักจูงให้อัตลักษณ์นั้นเข้มแข็งขึ้น

5. อุดร หลักทอง (2558) ศึกษาเรื่อง แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนพหุวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์การศึกษา คือ 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนพหุวัฒนธรรม 2) เพื่อค้นหาแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนพหุวัฒนธรรม โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation observation) ตลอดจนรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า

1) ลักษณะเฉพาะของชุมชนพหุวัฒนธรรม ทั้ง 3 ชุมชน มีลักษณะเฉพาะด้านการนับถือศาสนา และความเชื่อในลัทธิต่างๆ ได้แก่ ชุมชนกุฎีจีน (คริสต์) ชุมชนวัดกัลยาณมิตร (พุทธและลัทธิขงจื้อ) และชุมชนกุฎีขาว (อิสลาม) โดยมีกระบวนการบริหารจัดการชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งตามกรอบแนวคิด ดังต่อไปนี้ 1. การส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน 2. การมีส่วนร่วมของชุมชน 3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4. การฟื้นฟูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน 5. การใช้สิทธิชุมชนและข้อบัญญัติของชุมชน 6. การตัดสินใจร่วมกันของชุมชน 7. เครือข่ายองค์กรพัฒนาชุมชน 8. การบริหารจัดการตนเองของชุมชน 9. การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชน 10. การจัดการกองทุนในชุมชน

2) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของทั้ง 3 ชุมชน และค้นพบแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 7 แนวทาง ดังนี้ 1. การพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน 2. การสร้างองค์ความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน 3. การออกแบบกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน 4. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 5. การสร้างองค์กรเครือข่ายภายในชุมชน 6. กองทุนชุมชน 7. กฎ กติกา และข้อบัญญัติ แนวทางทั้ง 7 ประการนี้สามารถนำไปประยุกต์กับชุมชนทั่วไปได้ตามความเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของชุมชนนั้น ๆ

6. พระมหายุทธนา นรเชฏฐโณ (2559) ศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์การศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและอิสลามในบริเวณชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและอิสลามในบริเวณชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการอยู่ร่วมกันที่เหมาะสมระหว่างชาวพุทธและอิสลามในสังคมไทยปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลจากผู้นำทางศาสนาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน จำนวน 4 คน การวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบบุคคลภายนอก ไม่มีส่วนร่วมโดยตรง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

1) แนวทางการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธและมุสลิม คือ 1) เน้นความรัก ความเมตตาต่อกัน ความปรารถนาดีต่อกัน 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้วยการให้ 3) การเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน 4) การมีกิจกรรมร่วมกัน 5) การเจรจาพูดคุยกัน

2) แนวทางการอยู่ร่วมกัน สามารถบูรณาการระหว่างหลักการของศาสนาพุทธและอิสลาม ตามหลักการของศาสนาพุทธ เน้นความเมตตากรุณาต่อกัน (เมตตาธรรม) การเคารพในสิทธิของกันและกัน (คารวธรรม) การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (สังคหธรรม) ความสามัคคี (สามัคคีธรรม) ความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่างระหว่างกัน (ขันติธรรม) ส่วนหลักการของศาสนาอิสลาม ศรัทธา และการปฏิบัติตามศรัทธา 5 ประการ

3) แนวทางที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันในปัจจุบันและอนาคต สามารถดำเนินการใน 2 ระดับ คือระดับปัจเจกบุคคล และระดับชุมชนหรือสังคม ในระดับปัจเจกบุคคลแต่ละคนต้องดำเนินการตามหลักคำสอนในศาสนาของตนเองอย่างสมบูรณ์ ด้วยการประยุกต์เอาหลักการในศาสนาของตนเองมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันของแต่ละคน ให้ถูกต้องเหมาะสมตามสถานภาพของตนเอง ส่วนในระดับชุมชนหรือสังคม จะต้องมีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ต่อกัน ปราศจากวาระซ่อนเร้น เพื่อจะได้มีโอกาสพบปะสนทนากัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน ด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบต่อประเทศชาติ และประชาชนร่วมกัน

7. พระเมธีวรญาณ (2560) ศึกษาการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีวัตถุประสงค์การศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร 2) เพื่อวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม ตามหลักการของแต่ละศาสนา 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบและวิธีการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม โดยเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 รูป/คน การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม ในตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ด้วยการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับประชาชนในตำบลท่าแร่ และยอมรับความแตกต่างในเรื่องของแนวคิด วัฒนธรรม ประเพณี และความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติศาสนา ภาษา และความเชื่อ

2) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมตามหลักการของแต่ละศาสนา คือการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธนั้น คือการรักษาศิล 5 พุทธตามหลักท้าวสุภายิต ไม่สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นในชุมชน ทำตนให้เป็นประโยชน์ ชุมชนชาวคริสต์ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปิดกว้างแต่ละชุมชนสู่สังคมอย่างเท่าเทียมกัน ให้ทุกคนในสังคมหันมาเข้าใจความแตกต่าง และสนใจเรียนรู้ความแตกต่างกับความรู้ที่มีอยู่

3) การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เพื่อนำเสนอรูปแบบและวิธีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม ที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม คือชุมชนชาวพุทธส่งเสริมเยาวชนและประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ ชุมชนชาวคริสต์ คือส่งเสริมการยอมรับในเรื่องความแตกต่างทางความคิด ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกัน อันจะเป็นผลให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ

8. พระโกวิท พลญาโน (2560) ศึกษาวิเคราะห์วิถีพหุวัฒนธรรมของชุมชนวัดขันเงิน จ. ชุมพร ตามหลักพุทธสันติวิธี มีวัตถุประสงค์การศึกษา 1) สภาพบริบททางสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนวัดขันเงิน จ.ชุมพร 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิถีพหุวัฒนธรรมของชุมชนวัดขันเงิน จ.ชุมพร ตามหลักพุทธสันติวิธี โดยเก็บข้อมูลจาก

กลุ่มผู้เผยแพร่ศาสนา กลุ่มงานด้านการศึกษาในชุมชน กลุ่มงานปกครองชุมชน และกลุ่มผู้อาวุโสในพื้นที่ จำนวน 11 รูป/คน การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยทำการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลทางทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พร้อมทั้งการสังเกตการณ์ในชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อนำมาเป็นฐานในการศึกษาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพบริบททางสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนวัดขันเงิน จ. ชุมพร เดิมเป็นชุมชนทางการเกษตรและเป็นจุดศูนย์กลางทางการค้าขาย มีกลุ่มคนชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ร่วมกับคนไทยท้องถิ่นเดิม จนเป็นแหล่งเศรษฐกิจ เป็นชุมชนที่นับถือระบบเครือญาติ เชื่อถือในบุญกุศล มีวัฒนธรรมเชื่อชาติที่หลากหลายและผสมผสานกัน ชุมชนมีความร่วมมือสร้างความรักความเข้าใจระหว่างกัน มุ่งสร้างประโยชน์สาธารณะ และส่งเสริมการศึกษาให้เด็กและเยาวชนในชุมชน

2) หลักพุทธสันติวิธีที่ส่งเสริมความพหุวัฒนธรรมชุมชนโดยไม่ใช้ความขัดแย้ง มีเมตตา ปราศจากอันตราย เป็นเอกภาพ ประสานกลมเกลียว มีเสรีภาพ และความยุติธรรม พึ่งตนเองได้ ให้โอกาสเท่าเทียม เกิดสวัสดิการสังคม มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันบนฐานของความไว้นับถือเชื่อใจและเกื้อกูลกันด้วยกรอบแนวคิดหลักสังคหวัตถุ 4 คือ 1) ทาน ให้เอื้อเพื่อ เสียสละ แบ่งปัน 2) ปิยวาจา พูดจาสุภาพไพเราะ 3) อัตถจริยา การมุ่งทำประโยชน์สุขต่อกัน 4) สมานัตตตา การปรับตัวเข้าหากัน ร่วมสุข ร่วมทุกข์

3) ศึกษาวิเคราะห์วิถีพหุวัฒนธรรมของชุมชนวัดขันเงิน เป็นชุมชนเอื้ออารีด้วยวิถีแห่งการให้การเสียสละแบ่งปัน (ทาน) คือ การตระหนักในหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือ การทำงานรับใช้คน การให้บริการ ให้ความช่วยเหลือด้วยใจ การสืบทอดรักษาวิถีชุมชนด้วยความรักและความเข้าใจ (ปิยวาจา) คือ ไม่ว่าร้าย เรียนรู้ซึ่งกันและกัน การเคารพให้เกียรติ อย่าเอาเรื่องเชื้อชาติศาสนา มากล่าวถึงทำนองล้อเล่น การสร้างสรรค์พัฒนาชุมชนเพื่อบำเพ็ญประโยชน์สุขร่วมกัน (อัตถจริยา) คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์สุขต่อตนและคนอื่น การไม่นิ่งดูเฉย มีน้ำใจไมตรีต่อกัน สร้างสิ่งที่ดีงามต่อเพื่อนมนุษย์ ร่วมกันรับผิดชอบ ร่วมกันพิจารณา การพึ่งพาอาศัยกัน การสืบสานสายสัมพันธ์วิถีแห่งความเป็นญาติมิตร (สมานัตตตา) คือ ความอดทน ออกลั่น ขอมรับผู้อื่น เห็นผู้อื่นเปรียบเสมือนญาติ มีกิจกรรมร่วมกัน อยู่อย่างสามัคคีและรักกันผูกพัน

9. พระมหาชุตีภักดิ์ แหมทอง et al. (2563) ศึกษารูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไว้รอยต่อทางศาสนา มีวัตถุประสงค์การศึกษา 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบท วิธีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม 2) เพื่อเสนอรูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไว้รอยต่อทางศาสนาโดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง แบ่งเป็น กลุ่มที่เป็นตัวแทนในพื้นที่ชุมชน จำนวน 10 คน/ชุมชน

ประกอบด้วย สมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี จำนวน 10 คน/ชุมชน การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า

1) วิธีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสี่แยกตลาดแขก ชุมชนโพธิ์เสด็จ ชุมชนปากพิงชุมชนบ้านในถุ้ง และชุมชนโมคลาน โดยแต่ละชุมชนมีสภาพบริบท วิธีการดำเนินชีวิต และลักษณะของการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ มีความเป็นพหุวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข คนในชุมชนมีความรักสามัคคี เกื้อกูล แบ่งปัน และเข้าใจบริบทความเชื่อที่แตกต่างและให้เกียรติเคารพความเชื่อของแต่ละศาสนา รู้วิถีที่พึงปฏิบัติต่อกันที่ไม่ขัดต่อศาสนาและสร้างสัมพันธ์ในชุมชน และผ่านการสร้างสายสัมพันธ์จากรุ่นสู่รุ่น

2) รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา ซึ่งประกอบด้วย 4 ประการเรียกว่า PALC ได้แก่ 1) กระบวนทัศน์พื้นฐานของชุมชน (Paradigms of Community) เจนสุขศรีทอง (2563)) ได้แก่ ความคิด ความรู้สึกร่วมของคนในชุมชนที่รู้สึกไม่แบ่งแยกจากกัน มีความรู้สึกของการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่แบ่งศาสนา 2) ผู้นำทางศาสนา และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน (Leader and Local Wisdom Scholars) เป็นผู้มิวสิคัลทัศน์ มีคุณธรรมเป็นต้นแบบผู้มีคุณธรรมศีลธรรมที่ดีให้กับชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน (Activities and Lifestyles) กิจกรรมจิตอาสาเพื่อชุมชนอยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่ (ก) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน (ข) การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมของชุมชน (ค) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของชุมชน (ง) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ (จ) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมของชุมชน 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน (Conflict Resolution) ชุมชนที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนาเป็นชุมชนที่คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน การให้ความเสมอภาค การเคารพในสิทธิ การให้เกียรติ การรักษาและปฏิบัติตามกฎกติกาที่ชุมชนร่วมวางไว้ ชุมชนใช้ "มรรควิธี" เป็นแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

10. เจน สุขศรีทอง (2563) ศึกษาการพัฒนาประสิทธิผลการน่านโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์การศึกษา 1) เพื่อศึกษากระบวนการในการกำหนดนโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษากระบวนการในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) เพื่อนำเสนอทางเลือกการพัฒนาประสิทธิผลการน่านโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเก็บข้อมูลจาก ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 35 คน

แบ่งออกเป็น 1. ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์ความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้และชนต่างวัฒนธรรม สภาความมั่นคงแห่งชาติ 2. ผู้แทนพิเศษของรัฐบาล ในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3. ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4. ผู้อำนวยการศูนย์สันติวิธี กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า 5. ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และสันติวิธี กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า 6. ชุดปฏิบัติการกิจการพลเรือน กรมทหารพรานที่ 48 7. วัฒนธรรมจังหวัดและผู้แทนวัฒนธรรมจังหวัด 8. นักวิชาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ 9. ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ 10. กลุ่มเยาวชนรักสันติ POSBO 11. ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มชาวบ้าน บ้านเตระบอน ตำบลเตระบอน อำเภอสาขบุรี จังหวัดปัตตานี 12. ผู้นำศาสนาอิสลาม เครื่องมือวิจัย คือ การค้นหาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การเข้าร่วมสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการเสวนา วิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative data) คือพรรณนาข้อมูลในปรากฏการณ์ และวิเคราะห์ตีความข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

1) มีหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายอยู่ 4 หน่วยงาน คือ สภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นเจ้าภาพหลักในการกำหนดนโยบาย กองอำนวยการรักษาความมั่นคงแห่งชาติดำเนินการขับเคลื่อนความมั่นคง ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ รับผิดชอบด้านการพัฒนา ซึ่งทั้ง 2 หน่วยงานเป็นหน่วยงานหลักในการร่วมกำหนดนโยบายและกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมีบทบาทน้อยในการร่วมกำหนดนโยบาย

2) ปัญหาหลักในเรื่องการมองภาพสังคมพหุวัฒนธรรมของหน่วยงานภาครัฐที่แตกต่างกันส่งผลให้กระบวนการในการแก้ปัญหาไม่สอดคล้องกัน มีความซ้ำซ้อน และมีได้มุ่งสู่เป้าหมายอย่างแท้จริง และยังค้นพบได้ว่าภาคประชาสังคมเป็นกลุ่มที่นำนโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมไปสู่การปฏิบัติ ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทในพื้นที่มากที่สุด

3) งานวิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ด้านสังคมพหุวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ “สังคมพหุวัฒนธรรมแบบพอเพียง” และสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ที่มีความเห็นตรงกันว่า ควรน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับนโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมให้ได้อย่างแท้จริง

11. วิลาสินี โสภานพ (2565) ศึกษาการสร้างชุมชนสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านหน้าทับ อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช และชุมชนตำบลแม่สะเรียง อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์การศึกษา 1) ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในประเทศไทยในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และชุมชนบ้านหน้าทับ - บ้านแหลม

อำเภอท่าเสา จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อให้เห็นถึงแนวทางการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมอันนำมาสู่ชุมชนสันติสุข โดยเก็บข้อมูลจาก กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ได้แก่ กลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มนักพัฒนา และกลุ่มผู้นำชุมชน โดยแต่ละครั้งจะมีผู้เข้าร่วม 10-15 คน เครื่องมือวิจัย คือ การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยเน้นการถามคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบผ่านการเล่าเรื่องอย่างละเอียด และได้อาศัยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมร่วมด้วย ข้อค้นพบเห็นว่า

1) ชุมชนบ้านหน้าทับ เป็นชุมชนที่เน้นการทำงานอย่างเข้มข้นและเข้มแข็งของคนภายในชุมชน ชาวบ้านให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยว โดยหยิบทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนมาเป็นจุดขายมากขึ้น เศรษฐกิจที่ดีขึ้นจากการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมของตนเอง และนำไปสู่การสร้างเครือข่ายผ่านการปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายหลากหลายองค์กรทั้งในส่วนของการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เครือข่ายจากภาครัฐ เครือข่ายภาคเอกชน และเครือข่ายด้านวิชาการ มาร่วมขับเคลื่อนและส่งเสริมให้ชุมชนนั้นประสบความสำเร็จในการเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว สิ่งสำคัญที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีสันติสุขคือกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เสริมสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน และยังทำให้ชุมชนรอบข้างมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น โดยมองว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีสันติสุข คือ ความสามัคคี การอยู่ดีกินดี และการมีส่วนร่วม ส่วนกลไกสำคัญคือเรื่องการเมืองการเป็นผู้นำของผู้ปกครอง การสร้างกิจกรรม และการมีส่วนร่วมจากทุกคน โดยแนวทางในการอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างหลากหลายของชุมชนท่องเที่ยววิถีชุมชน คือ การมองว่าพหุวัฒนธรรมคือธรรมชาติในพื้นที่, ความแตกต่างแต่เคารพกันภายใต้ความเป็นพี่น้อง, การอยากเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ และสร้างร่วมประวัติศาสตร์ชุมชนใหม่ที่แสดงถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ส่วนชุมชนเทศบาลตำบลแม่สะเรียง พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างสันติสุขในพื้นที่เนื่องจากถือเป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดการเปิดพื้นที่/สร้างพื้นที่ให้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยคนในชุมชนให้ความสำคัญไปยังมิติด้านสังคมวัฒนธรรมมากที่สุด เช่น การเคารพซึ่งกันและกัน ขอมรับประเพณีที่แตกต่างหลากหลาย การเอื้ออาทรต่อกัน และอยู่ด้วยกันเป็นเพื่อนบ้านพี่น้อง ในมิติทางการเมือง คือการมีพื้นที่ปลอดภัยที่แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี กลไกสำคัญชุมชนนำหลักศาสนาเข้ามาช่วยสร้างสังคมสันติสุข โดยมีแนวทางในการสร้างสันติสุขอยู่ 4 แนวทาง คือ เน้นการสร้างคุณค่าด้วยการยอมรับความแตกต่างภายใต้ “แจกันดอกไม้หลากสี”, ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโดยเน้นการสนทนาทางวัฒนธรรมอย่างเข้มข้นในผู้คนที่แตกต่างทางศาสนา, เปิดพื้นที่ให้ทุกคนได้สร้างชุมชนร่วมกัน และสภาพอนาคตในพื้นที่ทุกภาคส่วนต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกัน

2) แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ของชุมชนเทศบาลบ้านแม่สะเรียง ใช้แนวคิดที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันมาเป็นกรอบในการทำความเข้าใจการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม โดยเน้นให้ความสำคัญเรื่องความเท่าเทียมที่มองว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นส่วนขยายจากสิทธิมนุษยชน อัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยไม่ควรถูกเบียดบังหรือถูกคุกคาม บุคคลมีสิทธิเป็นตัวของตัวเองและรู้สึกดีกับการเป็นตัวของตัวเอง นอกจากนั้นการที่ร่วมสร้างปฏิสัมพันธ์จะทำให้แต่ละกลุ่มไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวแต่ทำให้มีการแก้ปัญหาร่วมกัน และชุมชนได้เน้นการสนทนาทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนได้เปิดโอกาสให้ปกป้องชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมต่างๆ ทั้งยังผลักดันให้คนที่อยู่แตกต่างกันก้าวเดินไปด้วยกัน โดยยังคงอัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลาย ส่วนชุมชนบ้านน้ำทิ้นเน้นการดึงคนมารวมกันโดยเศรษฐกิจที่ช่วยเสริมรายได้ โดยช่วยให้คนที่มียุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันมาร่วมมือกัน ความสัมพันธ์ที่ดีของพวกเขาจึงเกิดขึ้นบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน (มิติทางเศรษฐกิจ)

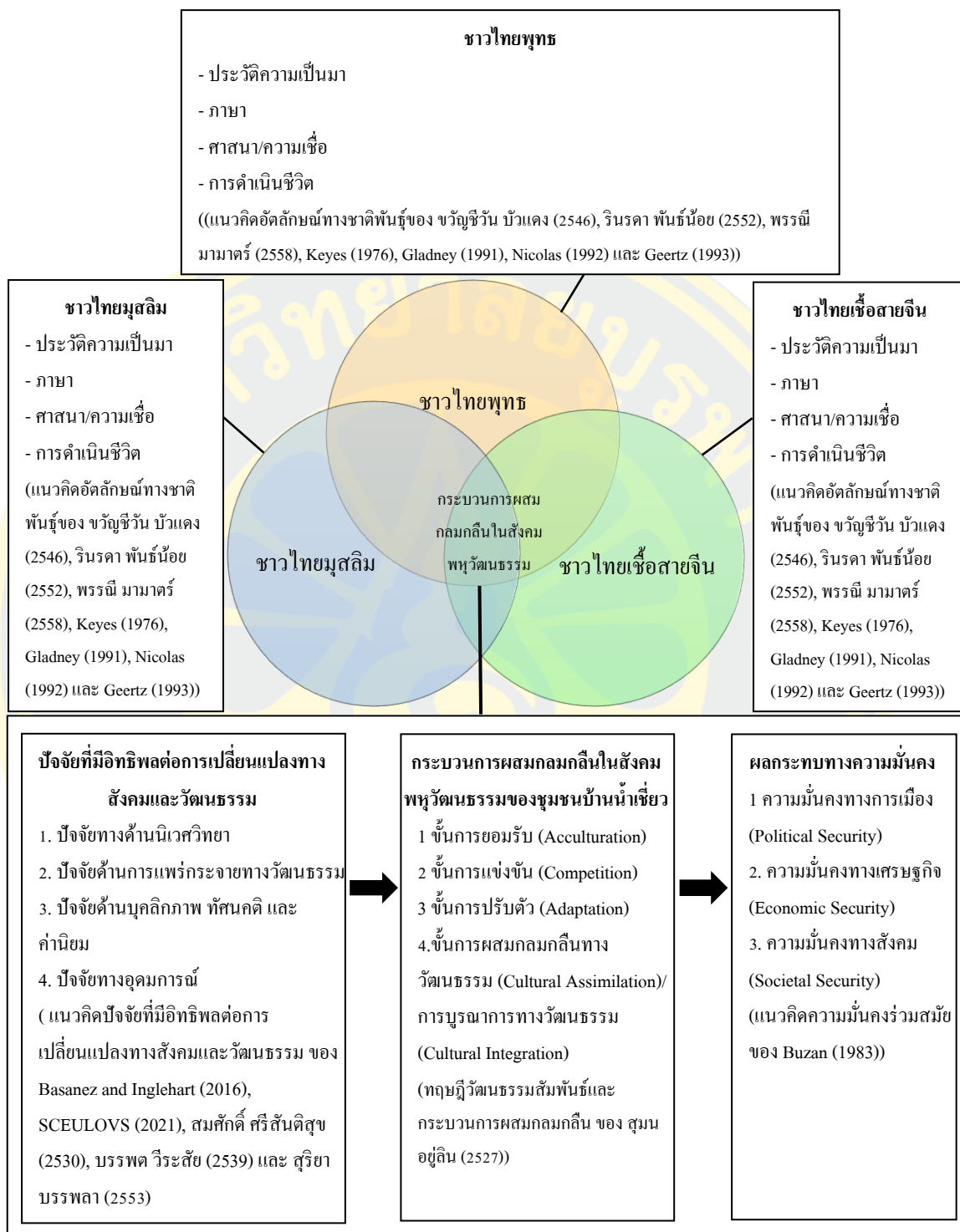
กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาใช้แนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของ ขวัญชีวัน บัวแดง (2546), รินดา พันธุ์น้อย (2552), พรณี มามาตร์ (2558), Keyes (1976), Gladney (1991), Nicolas (1992) และ Geertz (1993) (รายละเอียดตามตารางที่ 5 ในภาคผนวก ก ตารางกรอบแนวคิดในการวิจัย) มาเป็นกรอบในการศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว

ผู้ศึกษาใช้แนวคิดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ของ Basanez and Inglehart (2016), SCEULOV (2021), สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2530), บรรพต วีระสัย (2539) และ สุริยา บรรพลา (2553) (รายละเอียดตามตารางที่ 1 ตารางการสังเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม) มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว

ผู้ศึกษาใช้ทฤษฎีวัฒนธรรมสัมพันธ์และกระบวนการผสมกลมกลืน ของ สุมน อยู่ลิน (2527) (รายละเอียดตามตารางที่ 6 ในภาคผนวก ก ตารางกรอบแนวคิดในการวิจัย) มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษากระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว

ผู้ศึกษาใช้แนวคิดความมั่นคงร่วมสมัย ของ Buzan (1983) มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาผลกระทบทางความมั่นคงของชุมชนบ้านน้ำเขียว ดังนี้

ภาพที่ 8 ภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) ดำเนินการศึกษา 2 แบบ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ดังนี้

1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Document) ข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์จัดเป็นประเภทข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน เช่น มัสยิดอัลกุบรอ (มัสยิด 200 ปี) วัดน้ำเขียว และศาลเจ้าเซ่งจ๊อไว้ซื้อ

1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Document) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว โดยข้อมูลดังกล่าวสามารถเก็บรวบรวมได้จากการเก็บหลักฐาน เช่น เอกสารทางราชการ ตำราทางวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. การเก็บข้อมูลชั้นต้น (Primary Data) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนบ้านน้ำเขียว, กลุ่มผู้นำทางศาสนาและวัฒนธรรมชุมชนบ้านน้ำเขียว, กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านน้ำเขียว กลุ่มชาวบ้านชุมชนบ้านน้ำเขียว กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน และจากการสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participative Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participative Observation) โดยจดบันทึกผ่านแบบบันทึกข้อมูลจากการสังเกต และกล้องถ่ายรูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

(1) กลุ่มผู้นำชุมชนบ้านน้ำเขียว จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลน้ำเขียว และผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ตำบลน้ำเขียวโดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นส่วนราชการที่ขับเคลื่อนนโยบายในการส่งเสริมพัฒนาวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว และอาศัยหรือทำงานที่ชุมชนบ้านน้ำเขียวมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี

(2) กลุ่มผู้นำทางศาสนาและวัฒนธรรมชุมชนบ้านน้ำเขียว จำนวน 3 รูป/คน ได้แก่ ผู้นำศาสนาพุทธ ผู้นำศาสนาอิสลาม และผู้นำวัฒนธรรมจีน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นที่ยอมรับและเป็นผู้ทางจิตใจของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านน้ำเขียว จำนวน 3 คน ได้แก่ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน จำนวน 1 คน นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน จำนวน 1 คน และรองประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านน้ำเขียว จำนวน 1 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ที่ดีต่อกับคนในชุมชนได้หลากหลาย มีภูมิปัญญาหรือมีบรรพบุรุษอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านน้ำเขียว และมีองค์ความรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4) กลุ่มชาวบ้านชุมชนบ้านน้ำเขียว จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียวมาเป็นเวลานาน (มากกว่า 10 ปีขึ้นไป) เป็นที่รู้จักนับถือ และรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 1 คน ได้แก่ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนตราด โดยเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรมในภาคตะวันออก และในพื้นที่จังหวัดตราด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structural Interview Guideline) และ แบบสังเกตการณ์ (Observation Form) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีน และกระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย อายุ อาชีพ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขียว และตำแหน่งในชุมชน

ตอนที่ 2 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยประเด็นคำถาม ดังนี้

2.1 ด้านการศึกษาประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์

- ประวัติความเป็นมา สภาพชุมชนในอดีตของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีความเป็นมาอย่างไร

- บรรพบุรุษของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีความเป็นมาอย่างไร

2.2 ด้านภาษา

- ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีการสื่อสารกันภายในกลุ่มอย่างไร เช่น ภาษาพูด เขียน การแต่งกาย สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นต้น

- ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีการสื่อสารกับคนภายนอกกลุ่มตนเองอย่างไร เช่น ภาษาพูด เขียน การแต่งกาย สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นต้น

2.3 ด้านความเชื่อทางศาสนา

- ความเชื่อทางศาสนา ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีลักษณะเป็นอย่างไร

- พิธีกรรม ประเพณีของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีลักษณะเป็นอย่างไร

2.4 ด้านการดำเนินชีวิต

ชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีการดำเนินชีวิตอย่างไร เช่น อาชีพ ถิ่นที่อยู่อาศัย ความผูกพันของระบบเครือญาติ เป็นต้น

ตอนที่ 3 กระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

3.1 ขั้นการยอมรับ (Acculturation)

- เมื่อชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม มาพบปะและปฏิสัมพันธ์กันในพื้นที่กลาง เช่น ย่านการค้า และโรงเรียน แต่ละชาติพันธุ์มีการติดต่อกันเรื่องหรือประเด็นอะไร มีรูปแบบหรือวิธีการ ติดต่อกันอย่างไร และมีความรู้สึกหรือแสดงพฤติกรรมกับคู่ปฏิสัมพันธ์อย่างไร

- เมื่อชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มาพบปะกันและปฏิสัมพันธ์กันในพื้นที่กลาง เช่น ย่านการค้า และโรงเรียน แต่ละชาติพันธุ์มีแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างไร

3.2 ขั้นการแข่งขัน (Competition)

- ชาวไทยพุทธ (วัฒนธรรมหลัก) มีความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาของชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวหรือไม่ อย่างไร
- ชาวไทยพุทธ (วัฒนธรรมหลัก) มีความเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวหรือไม่ อย่างไร
- ในชุมชนบ้านน้ำเขียว ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีการรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาใช้หรือไม่ อย่างไร
- ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีแนวทางหรือวิธีการอย่างไร เพื่อให้ชาวไทยพุทธเกิดการยอมรับในวัฒนธรรมของตน

3.3 ขั้นการปรับตัว (Adaptation)

- ผู้นำชุมชน/ผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการชี้แจงทำความเข้าใจระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร
- ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการปฏิบัติต่อกันด้วยความเสมอภาคหรือไม่ อย่างไร
- เมื่อเกิดข้อขัดแย้งทางด้านวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีแนวทางในการแก้ไขอย่างไร

3.4 ขั้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)/การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration)

- กิจกรรมร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวเป็นอย่างไร
- ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวมหรือไม่ อย่างไร
- ข้อตกลงหรือกฎระเบียบร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวหรือไม่ และเป็นอย่างไร

แบบสังเกตการณ์ เป็นแบบสังเกตเกี่ยวกับเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีน และกระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ซึ่งเป็นแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. สังเกตเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน ภาษา และศาสนาของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยมีประเด็นในการสังเกต ดังนี้

1.1 ด้านการศึกษาประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์

- ลักษณะของวิถีชีวิตและการสร้างที่อยู่อาศัย
- หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น มัสยิด 200 ปี วัดน้ำเขียว และศาลเจ้าเซ่งจื๊อไฉ่วซือ

1.2 ด้านภาษา

- การใช้ภาษาในการสื่อสารทั้งภาษาพูดและเขียน
- การแต่งกาย
- เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์

1.3 ด้านความเชื่อทางศาสนา

- ศาสนสถาน
- พิธีกรรมประเพณี

1.4 ด้านการดำเนินชีวิต

- อาชีพ
- ลักษณะครอบครัว
- ถิ่นที่อยู่อาศัย

2. สังเกตเกี่ยวกับกระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

2.1 ขั้นการยอมรับ (Acculturation)

- พฤติกรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ส่วนกลางที่ต้องมารวมตัวกัน เช่น ย่านการค้า และ โรงเรียน

2.2 ขั้นการแข่งขัน (Competition)

- วิถีชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย
- พิธีกรรม
- วัฒนธรรมประเพณี

2.3 ขั้นการปรับตัว (Adaptation)

- วิถีชีวิต เช่น การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และอาชีพ
- ศิลปกรรมในศาสนสถาน

2.4 ขั้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)/การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration)

- วิถีชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย
- พิธีกรรม
- วัฒนธรรมประเพณี

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา รวบรวมแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ
2. นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาสรุป เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่จะศึกษา
3. นำคำถามที่สร้างเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญแนะนำ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ทั้งในด้านความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) รูปแบบ (Format) และความเหมาะสมทางภาษา (Wording) โดยรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้
 - 3.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สฤติ อีสริยานนท์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
 - 3.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณากร ทาวะรัมย์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
 - 3.3 ดร. กรรณิกา สุภาภา ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนตราด
4. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาแล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและพิจารณาให้ความเห็นชอบ
5. นำคำถามไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยมีข้อคำถามเพิ่มเติมระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อเจาะประเด็นเพิ่มเติมในเชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าถึงผู้ให้ข้อมูลโดยตรงในเวลาเก็บข้อมูล (Obtrusive Method) ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ และผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลโดยตรง (Unobtrusive Method) ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลทุติยภูมิ โดยการเก็บข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกควบคู่ไปกับการบันทึกข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มีการกำหนดประเด็นการซักถามไว้ล่วงหน้า มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยประสานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดการทำวิจัย และนัดหมายวัน เวลา ที่จะเข้าสัมภาษณ์ ซึ่งหากผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านใดไม่ประสงค์ให้ข้อมูลสามารถปฏิเสธการให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยจะไม่นำมาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้

1.2 การจัดส่งหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยได้รับบอกกล่าวและเต็มใจให้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญศึกษารายละเอียดล่วงหน้า

1.3 ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบตัวต่อตัว เพื่อเปิดเผยถึงจิตใจ ความเชื่อ ทศนคติของผู้ตอบ โดยเตรียมคำถามแบบโครงสร้าง (Structure Interview) ลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการกำหนดคำถามออกเป็นประเด็นให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำวิจัย ทั้งนี้ ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ ระยะเวลาการสัมภาษณ์ที่ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อย้ำให้ผู้สัมภาษณ์เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ได้มานอกเหนือจากประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ เปิดโอกาสให้ผู้รับการสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างอิสระ เนื่องจากข้อมูลที่ได้จะนำมาเสริมให้ประเด็นที่ต้องการศึกษาให้ชัดเจนมากขึ้น

1.4 การขออนุญาตผู้วิจัยในการจดบันทึกและบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ผ่านแบบฟอร์มความเต็มใจในการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Informed Consent) ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาบันทึกและถอดเทปรายวัน เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บเป็นความลับและไม่เผยแพร่แหล่งข้อมูล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยจะทำการแปลผลและนำเสนอในภาพรวมของวัตถุประสงค์การวิจัยเท่านั้น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่างๆ (Documentary Research)

2.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Document) ได้แก่ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน เช่น มัสยิดอัลกุบรอ (มัสยิด 200 ปี) วัดน้ำเซียว และศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ

2.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Document) ได้แก่ ตำราทางวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ฐานข้อมูล และอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.3 เอกสารทางราชการอื่นๆ

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล เนื่องจากความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพไม่ได้เน้นข้อมูลที่เป็นสถิติ หรือตัวเลขเข้ามายืนยันผลการศึกษาที่ชัดเจน แต่เป็นการเน้นเนื้อหา รายละเอียดต่างๆ ด้วยวิธีการสังเกต การจดบันทึก และการสัมภาษณ์ ดังนั้นการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) จึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการปฏิบัติเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลตามแนวคิดของลินคอล์นและกูบา (Lincoln & Guba, 1985) ดังนี้

3.1 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล (Credibility) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการสร้างความน่าเชื่อถือตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บข้อมูลโดย

3.1.1 ความน่าเชื่อถือของผู้วิจัย (Researcher Credibility) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัยซึ่งจะมีผลต่อความถูกต้องและเป็นจริงของข้อมูล การมาพบผู้ให้ข้อมูลสำคัญครั้งแรก ผู้วิจัยจะแนะนำตัวเองและพูดคุยเพื่อสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งอธิบายให้เข้าใจวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัย เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและยินยอมให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ

3.1.2 กระบวนการของการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก บรรยากาศของการสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นกันเองและเป็นธรรมชาติไม่เร่งรัด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้วิจัยต้องมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากที่สุด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถเล่าประสบการณ์และความรู้สึกตามความเป็นจริงโดยไม่มีการปิดบังซ่อนเร้น ทั้งนี้จะมีการนำเทคนิคต่างๆ เข้ามาช่วยในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้อง เช่น เทคนิคการถามซ้ำ การยกตัวอย่างประกอบ เป็นต้น

3.1.3 การตรวจสอบข้อมูลรายวัน ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตที่ได้บันทึกอย่างเป็นระบบมาสรุปย่อๆ แล้วนำกลับไปย้อนถามผู้ให้ข้อมูล (Member Check) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้ยืนยันว่าข้อสรุปนั้นมีความถูกต้องและเป็นจริงตรงกับความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูล

3.2 การตรวจสอบความเที่ยงของข้อมูล (Reliability or Dependability) หรือความสม่ำเสมอที่ไม่เปลี่ยนแปลงของข้อมูล (Consistency) ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปตรวจสอบกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นผู้ตรวจสอบภายนอก (Inquiry Audit) เพื่อเป็นการยืนยันความตรงของข้อมูลในประเด็นที่ทำการศึกษา

3.3 การยืนยันผลการวิจัย (Confirmability) หมายถึง ทุกขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูล ต้องมีหลักฐานยืนยันที่แน่ชัด และสามารถตรวจสอบ

ได้ เช่น เอกสารการบันทึกภาคสนาม (Field Note) แบบสังเกต แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป เอกสารบันทึกข้อมูลที่ได้จากการถอดเทป และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล

4. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มตั้งแต่ 15 พฤษภาคม 2567 – 15 มิถุนายน 2567

5. การเก็บรักษาและทำลายข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ มีการใส่รหัสเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นรหัสที่ตั้งโดยผู้วิจัยและผู้วิจัยทราบรหัสเพียงผู้เดียวเท่านั้น ส่วนเอกสารจะบรรจุใส่ในซองเอกสารที่ปิดช่องอย่างมิดชิด เก็บไว้ในตู้เอกสารที่มีการใส่กุญแจไว้เป็นเวลา 1 ปี หลังการเผยแพร่งานวิจัยและจะถูกนำไปทำลาย

การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตรวจสอบข้อมูล ความถูกต้องตรงประเด็น (Validity) และความเชื่อถือได้ (Credibility) ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ประกอบด้วย

1.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการเปรียบเทียบและตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ของผู้วิจัย ซึ่งปฏิบัติงานเป็นนักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด ตลอดจนข้อมูลจากเอกสารทั้งเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรองเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นต้น

1.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) โดยการใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 เทคนิคที่ต่างกันในเรื่องเดียวกัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิและทุติยภูมิ ผ่านวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมาจัดเตรียมข้อมูลเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาถอดเทปการสัมภาษณ์และจัดข้อมูลให้เป็นระบบระเบียบ

2.2 อ่านข้อมูลที่ได้จากการถอดบทสัมภาษณ์และการจดบันทึกหลายๆ ครั้ง

2.3 กำหนดเรื่องหรือประเด็นหลัก ที่สะท้อนออกมาจากข้อมูลทั้งหมด

2.4 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแยกย่อยข้อมูล (Taxonomy) การให้รหัส (Coding) และการจัดกลุ่มรหัสข้อมูลส่วนย่อย (Clustering) ผ่านการให้ความหมายกับข้อมูลเพื่อหาข้อความที่มีความหมายเป็นเรื่องเดียวกันกับประเด็นหลัก นำข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องและอยู่ในประเด็นเดียวกันเข้ามารวมกันเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้ข้อมูลเหล่านั้นบอกความหมายเป็นประเด็นๆ

2.5 วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย หลังจากการแยกย่อยข้อมูลแล้ว จะนำข้อมูลไปวิเคราะห์แยกตามหัวข้อต่างๆ เพื่อสรุปผลการวิจัย พร้อมการอภิปรายผลการวิจัยตามแนวคิดหรือทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปใช้ในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการสำหรับปัญหาที่พบจากผลการศึกษา (Problems in Research Finding) และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ สำหรับปัญหาที่พบจากกระบวนการวิจัย (Problems in Research Process)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิจัย “การศึกษาวิถีพัฒนาธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมทอง จังหวัดตราด” โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน โดยจำแนกได้ดังนี้ กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มผู้นำชุมชนบ้านน้ำเขียว กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้นำทางศาสนาและวัฒนธรรมชุมชนบ้านน้ำเขียว กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านน้ำเขียว กลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มชาวบ้านชุมชนบ้านน้ำเขียว และกลุ่มที่ 5 คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดขอบเขตของการศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพัฒนาธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมทอง จังหวัดตราด โดยเป็นการศึกษาอัตลักษณ์ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประวัติความเป็นมา ด้านภาษา ด้านศาสนา และความเชื่อ และด้านการดำเนินชีวิต และศึกษากระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพัฒนาธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมทอง จังหวัดตราด โดยการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม กระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม และความมั่นคงในสังคมพัฒนาธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมทอง จังหวัดตราด ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 อัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพัฒนาธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมทอง จังหวัดตราด

1.1 อัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธในสังคมพัฒนาธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมทอง จังหวัดตราด

1.1.1 ด้านประวัติความเป็นมา

1.1.2 ด้านภาษา

1.1.2.1 วัจนภาษา (ภาษาพูด-เขียน)

1.1.2.2 อวัจนภาษา

- การแต่งกาย

- สัญลักษณ์/เครื่องหมาย

1.1.3 ศาสนา/ความเชื่อ

1.1.3.1 ความเชื่อ

1.1.3.2 พิธีกรรม/ประเพณี

1.1.4 การดำเนินชีวิต

1.2 อัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเซี้ยว ตำบลน้ำเซี้ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1.2.1 ด้านประวัติความเป็นมา

1.2.2 ด้านภาษา

1.2.2.1 วัจนภาษา (ภาษาพูด-เขียน)

1.2.2.2 อวัจนภาษา

- การแต่งกาย
- สัญลักษณ์/เครื่องหมาย

1.2.3 ศาสนา/ความเชื่อ

1.2.3.1 ความเชื่อ

1.2.3.2 พิธีกรรม/ประเพณี

1.2.4 การดำเนินชีวิต

1.3 อัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเซี้ยว ตำบลน้ำเซี้ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1.3.1 ด้านประวัติความเป็นมา

1.3.2 ด้านภาษา

1.3.2.1 วัจนภาษา (ภาษาพูด-เขียน)

1.3.2.2 อวัจนภาษา

- การแต่งกาย
- สัญลักษณ์/เครื่องหมาย

1.3.3 ศาสนา/ความเชื่อ

1.3.3.1 ความเชื่อ

1.3.3.2 พิธีกรรม/ประเพณี

1.3.4 การดำเนินชีวิต

1.4 อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเซี้ยว ตำบลน้ำเซี้ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ตอนที่ 2 กระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเซี้ยว ตำบลน้ำเซี้ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1.1 ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา

2.1.2 ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

2.1.3 ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ทักษะ และค่านิยม

2.1.4 ปัจจัยทางอุดมการณ์

2.2 กระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

2.2.1 ขั้นการยอมรับ (Acculturation)

2.2.2 ขั้นการแข่งขัน (Competition)

2.2.3 ขั้นการปรับตัว (Adaptation)

2.2.4 ขั้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)/การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration)

2.3 ผลกระทบทางความมั่นคง

2.3.1 ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security)

2.3.2 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security)

2.3.3 ความมั่นคงทางสังคม (Societal Security)

ตอนที่ 1 อัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ชุมชนบ้านน้ำเขียวเริ่มปรากฏหลักฐานในสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ.2310) สังกัดได้จากหลักฐานการสร้างวัดน้ำเขียว เป็นชุมชนขนาดใหญ่อยู่บริเวณปากคลองน้ำเขียวซึ่งใกล้กับทะเล และมีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ คลองน้ำเขียวเป็นคลองขนาดกว้างที่ไหลผ่านกลางชุมชน พอฤดูน้ำหลากน้ำในคลองจะไหลเชี่ยวมาก ชาวบ้านจึงพากันเรียกว่า“คลองน้ำเขียว” ชาวบ้านส่วนใหญ่เดิมเป็นคนไทยดั้งเดิมตั้งบ้านเรือนในพื้นที่ (จุฑารัตน์ เจือจิ้น, 2555) จนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 มีการอพยพของแขกจากกัมพูชาเข้ามาในประเทศไทยทางเรือ แขกบางส่วนเลือกที่จะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมคลองน้ำเขียว อาชีพหลักของชาวบ้านในสมัยนั้น ได้แก่ การทำนา ทำสวนยาง และประมงพื้นบ้าน ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1-4 เป็นช่วงที่ชาวจีนอพยพเข้ามามากขึ้น เพราะบ้านน้ำเขียวเป็นเมืองชายทะเลสามารถเดินทางมาจอดพักเรือได้ และเห็นว่าบริเวณดังกล่าวอุดมสมบูรณ์จึงได้มาทำมาหากินและตั้งหลักแหล่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย (ศศิธร โทวินัส, 2554)

ในสมัยก่อน บ้านน้ำเขียวถือว่าเป็นศูนย์กลางของชาวประมงจากชุมชนอื่นมาจอดเรือได้แก่ เรือจากบ้านอ่าวใหญ่ บ้านอ่าวซ้อ บ้านแหลมมะขาม และแหลมงอบ เพราะในการเดินทางไปตัวเมืองตราด หากไปทางเรือจะต้องอ้อมแหลมที่บ้านแหลมสอกซึ่งมีระยะทางไกล และทะเลมีคลื่นลมแรง เรือจากที่ต่างๆจึงจำเป็นต้องเข้ามาในคลองน้ำเขียว แล้วเดินเท้าต่อเพื่อเข้าตัวเมืองตราด ในขณะเดียวกันชาวเรือจากชุมชนอื่นที่มาขึ้นฝั่งที่บ้านน้ำเขียวจะซื้อสินค้าจำพวกพืชผัก ผลไม้จาก

ชาวสวนที่บ้านน้ำเขียวกลับไปด้วย ส่งผลให้บริเวณริมสองฝั่งคลองของคลองน้ำเขียว มีผู้คนมาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น เกิดเป็นแหล่งซื้อของแลกเปลี่ยนสินค้า โดยถนนที่เดินเท้าไปยังตัวเมืองตราด คือ ถนนสายตราด-แหลมงอบ หรือ “ถนนสายหัวตลาดตำบลบางพระไปถึงชายทะเลตำบลแหลมงอบ” มีความยาวประมาณ 16 กิโลเมตร ซึ่งถือเป็นถนนสายแรกในเมืองตราด สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ.2432 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2436 โดยตัดผ่านบ้านน้ำเขียว ซึ่งแต่ก่อนเป็นเพียงทางเดินเท้าเท่านั้น (จุฑารัตน์ เจือจัน, 2555)

1.1 อัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1.1.1 ด้านประวัติความเป็นมา

จังหวัดตราดเริ่มปรากฏชัดเจนในสมัยอยุธยา เมืองตราดเป็นเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังมีแม่น้ำหลายสายทั้งคลองที่ใช้ในการคมนาคมขนส่งสินค้าภายใน และปากอ่าวที่สามารถติดต่อกับเรือการค้ากับต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้ากับจีน แสดงให้เห็นว่าเมืองตราดและชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นเมืองท่าที่สำคัญเมืองหนึ่ง (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2545) สันนิษฐานว่าทางราชสำนักอยุธยา มีการกวาดต้อนคนไทยมาอยู่ที่เมืองตราด จากหลักฐานโบราณคดี คือ พระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัยของวัดบุปผาราม เป็นศิลปะสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 21 – 23 ซึ่งน่าจะเป็นสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น (อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล, 2548)

สันนิษฐานว่าคนไทยพุทธจะเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ มักประกอบอาชีพทำสวนทำไร่ ทำนา โดยจะตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนข้างกระจายตัวตามพื้นที่สวน ไร่ นา ของตนเอง ไม่อยู่ร่วมกันอย่างชาวจีนและมุสลิม ซึ่งจะมีกระจายไปในชุมชนของชาวมุสลิมแต่น้อยมาก และไม่อยู่ในย่านที่เป็นการค้าชุมชน พืชที่ปลูกมีทั้งข้าว พริกไทย และสวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด เป็นต้น โดยหลักฐานที่ปรากฏในเอกสารจดหมายเหตุ สมัยรัชกาลที่ 4 ว่าพระยาพิพิธฤทธิเดชวิเศษสิงหนาทได้มีหนังสือกราบบังคมทูลเกล้าฯ ถวายเงินอากรผลไม้ประจำปี พ.ศ.2398 ที่ปลูกในเมืองตราด อันได้แก่ หนาก ทุเรียน มะปราง มังคุด และค่าเงินพริกไทย ปัจจุบันหันมาปลูกยางพาราเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากราคาผลไม้ที่ตกต่ำ (จุฑารัตน์ เจือจัน, 2555)

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ชาวไทยพุทธจะอยู่บริเวณพื้นที่หมู่ 1 และหมู่ 2 ซึ่งเป็นบริเวณที่อยู่ติดกับวัดน้ำเขียว ซึ่งจากหลักฐานการสร้างวัดน้ำเขียว ระบุว่าวัดน้ำเขียวสร้างในปี พ.ศ.2310 แสดงให้เห็นถึงความเก่าแก่ของการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาวไทยพุทธในพื้นที่นี้

ภาพที่ 9 บ้านเรือนชาวไทยสมัยรัชกาลที่ 5 (อภิลักษณ์ เกษมผลกุล, 2548)

1.1.2 ด้านภาษา

1.1.2.1 วจนภาษา (ภาษาพูด-เขียน)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเขียวใช้ภาษาตราดเป็นภาษาในการสื่อสาร ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ในจังหวัดตราด จะใช้...ภาษาคั้งเดิมหรือภาษาตราด ”

(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 2, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

1.1.2.2 อวจนภาษา

- การแต่งกาย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การแต่งกายของชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเขียวนั้น ผู้ชายจะนุ่งผ้าขาวม้าและใส่อบ ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุงใส่เสื้อแขนยาว ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ สมัยก่อน...ชาวพุทธ...ใส่ผ้าขาวม้าใส่อบ ”

(สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลน้ำเขียว, วันที่ 15 มิถุนายน 2567)

“ สมัยก่อน...จะแต่งเหมือนกันหมด...คือนุ่งผ้าถุงใส่เสื้อแขนยาว ”

(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 1, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

¹ ภาษาตราดมีสำเนียงพูดแตกต่างกันไปตามสำเนียงการพูดของแต่ละหมู่บ้าน เป็นความแตกต่างกันในเรื่อง ของเสียงวรรณยุกต์ เช่น คำว่า “น้ำ” คนในบ้านน้ำเขียว จะพูดเป็นเสียงเอกว่า “น้ำ” และเน้นเสียงยาวหรือลากเสียง

ภาพที่ 10 การแต่งกายของชาวไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 (อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล, 2548)

- สัญลักษณ์/เครื่องหมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า บ้านของคนไทยพุทธส่วนใหญ่จะเป็นบ้านไม้กระจายอยู่บริเวณส่วนที่เป็นพื้นที่ทำสวน ภายในบ้านมักจะมีหิ้งพระ และจะมีศาลพระภูมิอยู่ในบริเวณบ้าน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“คนไทยพุทธก็จะแขวนหิ้งพระ ”

(สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลน้ำเขียว, วันที่ 15 มิถุนายน 2567)

“บ้านของคนไทยพุทธ...จะมีศาลพระภูมิ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 11 บ้านเรือนไม้ของชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเขียวที่มีศาลพระภูมิอยู่ในบริเวณบ้าน
(บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567)

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า โบสถ์ของวัดน้ำเขียวมีงานประติมากรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา เช่น บริเวณหน้าบ้านจะเป็นงานประติมากรรมพระนารายณ์ทรงสุบรรณ และบริเวณราบบันไดจะเป็นงานประติมากรรมพญานาค พบงานประติมากรรมนูนต่ำบนประตูและหน้าต่างโบสถ์ซึ่งเป็นการเชื่อเกี่ยวกับสวรรค์ และพบสิ่งหุ้มบริเวณโบสถ์วัดน้ำเขียวซึ่งเป็นงานศิลปะทางกัมพูชา

พระนารายณ์ทรงสุบรรณ

พญานาค

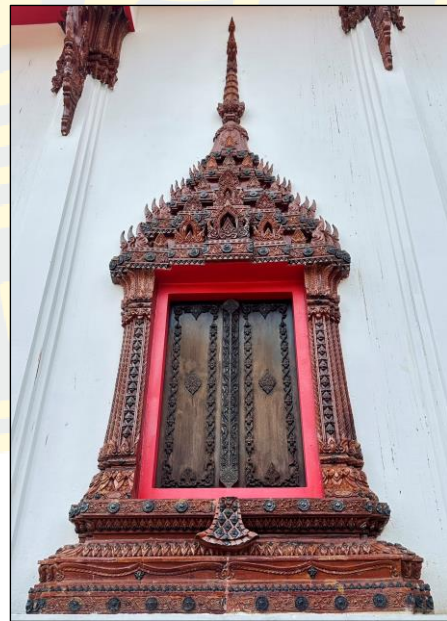
ภาพที่ 12 งานประติมากรรมพระนารายณ์ทรงสุบรรณและพญานาคบริเวณ โบสถ์วัดน้ำเขียว
(บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 13 งานประติมากรรมสิงห์ขอมบนราวบันไดของ โบสถ์วัดน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย
เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 14 งานประติมากรรมใบเสมารอบ โบสถ์วัดน้ำเขียว (บันทึกภาพ โดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 15 งานประติมากรรมนูนต่ำบนประตูและหน้าต่างของ โบสถ์วัดน้ำเขียว (บันทึกภาพ โดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567)

1.1.3 ศาสนา/ความเชื่อ

วัดน้ำเชียวสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2310 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ.2526 เดิมชื่อวัดอินทาราม โดยเป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จมาประทับ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ปัจจุบันมี พระครูโสภณสุตวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอแหลมงอบเป็นเจ้าอาวาส (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2567)

ภาพที่ 16 วัดน้ำเชียว ตำบลน้ำเชียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567)

1.1.3.1 ความเชื่อ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเชียว นับถือศาสนาพุทธ เชื่อในหลักกฎแห่งกรรม คือ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” โดยมีวัดน้ำเชียวเป็นศูนย์รวมศรัทธาและเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวไทยพุทธในบ้านน้ำเชียว ซึ่งวัดน้ำเชียวเป็นวัดเพียงแห่งเดียวในชุมชนบ้านน้ำเชียว ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“หลักทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

“ วัดน้ำเชียวถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธในพื้นที่ ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

1.1.3.2 พิธีกรรม/ประเพณี

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า พิธีกรรมของชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเชียว ประกอบด้วย พิธีกรรมเกี่ยวกับศาสนา คือ พิธีกรรมวันมาฆบูชา พิธีกรรมวันวิสาขบูชา พิธีกรรมวันเข้าพรรษา และพิธีกรรมวันออกพรรษา และพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน คือ พิธี

โกนจุก ส่วนประเพณีของชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเชี้ยวที่สำคัญ คือ ประเพณีวันสงกรานต์ ดังทำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ พิธีกรรมและประเพณี ก็มีจัดในวันสำคัญทางศาสนา...วันสงกรานต์และมีโกนจุก ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า พิธีโกนจุกของชาวไทยพุทธในบ้านน้ำเชี้ยว จะทำพิธีตัดผมเด็กที่เปี่ยมมาตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 12 ปี และจะนำผมเปียที่ตัดไปลอยน้ำ โดยมีความเชื่อว่าเป็นการลอยเคราะห์ ทำให้เด็กคนนั้นไม่เจ็บไม่ป่วย ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ความเชื่อว่าเวลาโกนจุกแล้วจะไม่เจ็บไม่ป่วย อายุประมาณ 12 ปี โดยตัดผมที่ไว้ลอยน้ำ เหมือนลอยเคราะห์ ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

1.1.4 การดำเนินชีวิต

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยพุทธในบ้านน้ำเชี้ยว มักประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน เช่น สวนผลไม้ สวนยาง โดยจะตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ห่างจากทะเลเนื่องจากมีดินที่ดีกว่าเหมาะแก่การทำสวน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ชาวไทยพุทธจะทำสวน เกษตรกรรม มักจะทำสวนทุเรียน สวนผลไม้ สวนยาง ทำนาข้าว และอาศัยห่างจากทะเลออกไปเนื่องจากมีดินที่ดีกว่า ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

1.2 อัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเชี้ยว ตำบลน้ำเชี้ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1.2.1 ด้านประวัติความเป็นมา

หลักฐานการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมบ้านน้ำเชี้ยว พระบริหารเทพธานี กล่าวว่า เป็นแซกชาติญวนและเขมร ซึ่งถูกกวาดต้อนเข้ามาเมื่อคราวเกิดศึกสงครามกับญวนในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อมาแล้วได้มาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านน้ำเชี้ยว ครั้นต่อมาจึงชักชวนพวกพ้องให้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น สันนิษฐานว่า การกวาดครัวเขมรมาที่เมืองตราดนั้นน่าจะเป็นคราวเดียวกันครั้งเจ้าพระยาบดินทรเดชาได้ให้พระอรรคเนศ พระสุนทรภักดี หลวงนรารณรงค์ หลวงไกรนารายณ์ พระยกกระบัตรเมืองกำแพงเพชร และพระมหาดไทยเมืองตาก เป็นข้าหลวงหนายคุมไพร่พลไทยมีเครื่องศาสตราวุธครบมือกันห้าร้อยคน คุมครัวเขมร และแขกจามกับจีนเขมร 1,242 คน เดินทางไปส่งยังกรุงเทพฯ ดังบันทึกของเจ้าพระยาบดินเดชา ว่า “...ครั้นครัวถึงกรุงเทพฯ แล้วแต่ ณ เดือนเจ็ดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ครัวแขกจามเขมรไปตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ

ที่คลองบางกะปิแขวงกรุงเทพฯ (คือบ้านแขกครัวริมสระปทุมวันทุกวันนี้)...” (อภิรักษ์ณ์ เกษมผลกุล, 2548)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเชียวมีบรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองกัมพูชาโดยอพยพมาทางเรือ เรียกตัวเองว่า “แขกจาม” กลุ่มที่อพยพมามีส่วนหนึ่งที่เห็นว่าบ้านน้ำเชียวเป็นจุดที่เหมาะสมในการตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากคลองน้ำเชียวมีน้ำใสสะอาด และประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน กลุ่มที่อพยพมาอีกส่วนหนึ่งตั้งถิ่นฐานที่บ้านครัว กรุงเทพมหานคร ประกอบอาชีพทำกระเบื้องมุงหลังคา ทำทอง ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ชาวมุสลิมจะเรียกแขกจาม คือมาจากกัมพูชา...ทำอาชีพประมง...จับจองพื้นที่ริมคลองเพื่อสร้างที่อยู่”

(สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ตำบลน้ำเชียว, วันที่ 14 มิถุนายน 2567)

“ย้ายมาจากกัมพูชาแล้วมาอยู่กรุงเทพ...ที่ย้ายมาทำกระเบื้อง...ทำทอง”

(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 3, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

“โดยอพยพจากกัมพูชามาทางเรือ...บ้านน้ำเชียวเป็นคลองที่ใสสะอาด”

(สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

นอกจากนี้มีการอพยพเข้ามาของชาวเขมรอีกกระลอกในช่วงรัชกาลที่ 5 เพื่อหนีการบีบบังคับทางด้านศาสนาของฝรั่งเศสที่ยึดเมืองเขมรในขณะนั้น เพื่อเข้ามาอาศัยแผ่นดินไทยภายใต้ร่มโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งมีหลักฐานคือใบเสร็จเงินรัฐูปการใช้แทนหนังสือเดินทางของนายแอน วิริญโท ระบุไว้เป็นปี พ.ศ. 2433 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 และเมื่อประมาณ 30-40 ปีก่อน มีชาวมุสลิมจากกรุงเทพฯ ได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอีกกระลอกหนึ่ง โดยมาจากชุมชนมัสยิดสุวรรณภูมิ (เขตคลองสาน) ทำให้ผู้คนที่อาศัยที่บ้านน้ำเชียวมีจำนวนมากขึ้น (สภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565)

ภาพที่ 17 ใบเสร็จเงินรัชชูปการใช้แทนหนังสือเดินทางของนายแอน วิริญโท (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2567)

1.2.2 ด้านภาษา

1.2.2.1 วจนภาษา (ภาษาพูด-เขียน)

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวจะออกเสียงเหนือท้ายคำ และใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษาในการสื่อสารเฉพาะภายในกลุ่ม เช่น การกล่าวคำทักทายในรูปแบบของมุสลิม กล่าวว่า “อัส ซา ลาม มุ อะ ลัย กุม” แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน และจะกล่าวคำตอบรับ ว่า “วา ลัย กุม มุส ซา ลาม” แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่านเช่นกัน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“มุสลิมจะมีเสียงเหนือท้ายคำ คำทักทาย “อัสซะลามมุอะลัยกุม” ขอสันติสุขจงมีแด่ท่าน “วาลัยกุมมุสลาม” ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่านเช่นกัน ”
(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

1.2.2.2 อวจนภาษา

- การแต่งกาย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า สมัยก่อนการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวจะแต่งกายคล้ายชาวกัมพูชา นุ่งผ้าถุงใส่เสื้อแขนยาว จนกระทั่งประมาณ 20 ปีก่อนมีการส่งลูกหลานไปเรียนศาสนาที่กรุงไคโร หลังจากนั้นการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเชี่ยวจึงเปลี่ยนไป ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ 40-50 ปีที่แล้ว...นุ่งผ้าถุงใส่เสื้อแขนยาวคล้ายทางกำพูชา...20 ปีผ่านมา...พี่ชายพี่เริ่มไปเรียนที่กรุงไคโร (ตอนนี้พี่ชายพี่อายุ 60 ปี) ก็เริ่มมีการเปลี่ยนสายเริ่มใส่ฮิญาบ ของเราจะเป็นนิกายสุหนี่”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า สตรีมุสลิมจะปกปิดร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า เผยให้เห็นได้แค่สองส่วน ได้แก่ ใบหน้าและฝ่ามือ โดยมีผ้าคลุมศีรษะ ที่เรียกว่าฮิญาบ เพื่อไม่ให้ส่วนหนึ่งส่วนใดของเรือนร่างเพศหญิง ดึงดูดความสนใจของบุรุษเพศ ส่วนผู้ชายมุสลิมจะนุ่งผ้าโสร่ง เมื่อต้องเข้าร่วมพิธีละหมาด ผู้ชายมุสลิมจะต้องสวมใส่หมวกที่เรียกว่า หมวกกะปิเยาะห์ หมวกจะทำหน้าที่รวบผมที่ปิดบังหน้าผากเอาไว้ไม่ให้สัมผัสพื้นขณะก้มกราบ เพราะการมีเส้นผมมาปิดบังหน้าผาก ทำให้การละหมาดครั้งนั้นเป็นโมฆะ ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ การแต่งกายมุสลิมต้องคลุมให้หมด จะเหลือแค่ใบหน้าที่กับฝ่ามือ ”

(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 1, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ คลุมฮิญาบ เพื่อไม่ให้บุรุษมามองเราแล้วเกิดอารมณ์ ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ ละหมาดต้องมีหมวก เรียก หมวกกะปิเยาะห์...เพื่อไม่ให้ผมมาบังหน้า ”

(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 3, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 18 การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเขียว (สภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565)

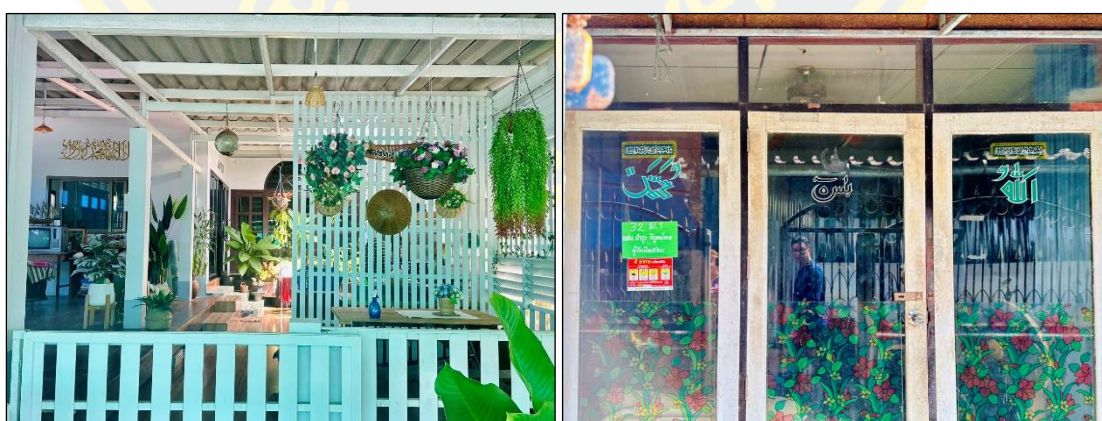

ภาพที่ 19 หมวกกะปิเยาะที่มีลายปักสัญลักษณ์ของประเทศซาอุดีอาระเบีย (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2567)

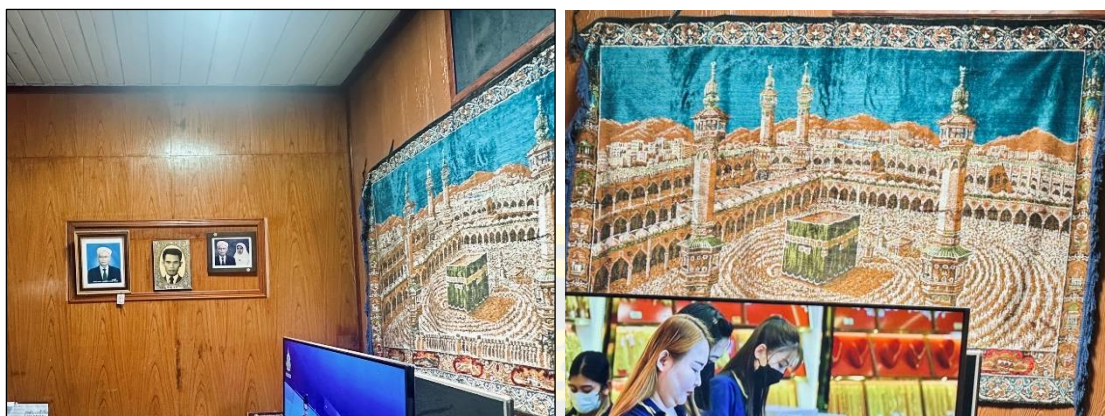
- สัญลักษณ์/เครื่องหมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า บ้านของชาวไทยมุสลิมหน้าบ้านจะมีสัญลักษณ์ที่เป็นภาษาอาหรับ แปลว่า อัลเลาะห์ และนบีมุฮัมมัด บางบ้านมีรูปหนังสืออัลกุรอาน หรือรูปบัยตุลเลาะห์ ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“จะมีหนังสืออัลกุรอาน...ภาษาอาหรับที่แปลว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลเลาะห์”...มีคำว่า “อัลเลาะห์” กับ “นบีมุฮัมมัด””
(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 2, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 20 คำหรือคาถาภาษาอาหรับบริเวณหน้าบ้านของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 21 ผ้าแขวนผนังรูปสัญลักษณ์ภายในบ้านของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเขียว
(บันทึกภาพ โดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2567)

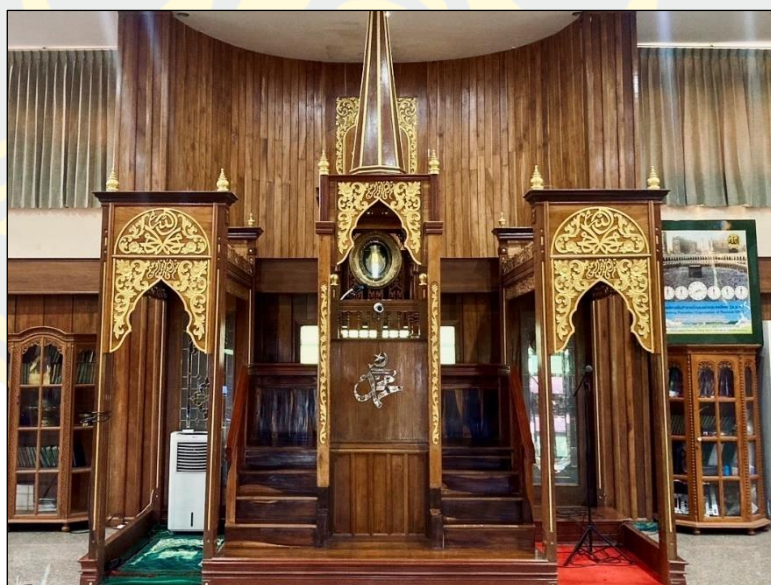
จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มัสยิดอัลกุบรอ ประตุน้ำทั้งสองฝั่งจะมีภาษาอาหรับ แปลว่า “โอ้ มุฮัมมัดอันเลาะหมีอยู่เพียงหนึ่งเดียว มีองค์เดียว” ส่วนอีกฝั่งจะแปลว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระอัลเลาะห์องค์เดียว” ภายในมัสยิดจะเป็นสถานที่ละหมาด ทางฝั่งซ้ายจะเป็นที่สำหรับอิหม่ามนำละหมาด ส่วนตรงกลางจะเป็นที่สำหรับแสดงธรรมปาฐกถาคล้ายกับการนั่งเทศน์ของพระสงฆ์ และทางฝั่งขวาจะเป็นที่สำหรับบิหลัน ผู้ประกาศเชิญชวนเมื่อถึงเวลาละหมาด โดยการละหมาดจะหันหน้าไปทางทิศตะวันตก ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“อิหม่ามนำละหมาดฝั่งซ้าย...ผู้ที่แสดงธรรมปาฐกถาอันตรงกลาง...ข้างขวาจะเป็นที่ของบิหลัน ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาอิสลาม, วันที่ 12 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 22 ภาษาอาหรับที่แกะสลักไม้บนประตูทางเข้ามัสยิดอัลกุบรอ (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2567)

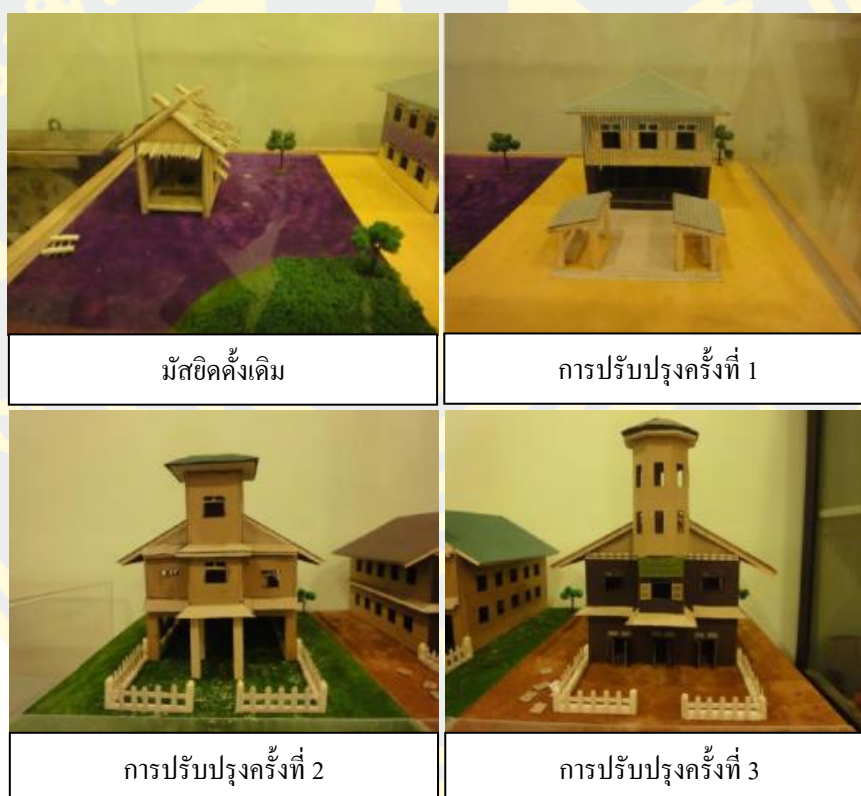
ภาพที่ 23 สถานที่แสดงธรรมปาฐกถาภายในมัสยิดอัลกุบรอ (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 24 ภาษาอาหรับบริเวณต่างๆภายในมัสยิดอัลกุบรอ (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2567)

1.2.3 ศาสนา/ความเชื่อ

ชุมชนบ้านน้ำเขียว มีมัสยิด 2 แห่ง ได้แก่ มัสยิดอัลกุบรอ และมัสยิดยันนะตุ้ลการ์ิม มัสยิดอัลกุบรอ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด อยู่ริมคลองน้ำเขียว เป็นมัสยิดหลังแรกในจังหวัดตราด สันนิษฐานว่าสร้างอย่างง่าย ทำด้วยหลังคามุงใบปรง ต่อมา มีการปรับปรุงสร้างใหม่ ณ สถานที่เดิม มัสยิดหลังปัจจุบันเป็นหลังที่สร้างครั้งที่ 5 ปัจจุบันได้มีการทำแบบจำลองมัสยิดในสมัยต่างๆ ไว้ในห้องที่เก็บรวบรวมประวัติ สิ่งของเครื่องใช้ของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียวเพื่อที่จะทำเป็นพิพิธภัณฑ์ต่อไป (สภာวัฒนธรรมจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565)

ภาพที่ 25 แบบจำลองมัสยิดหลังแรก และมีการปรับปรุง 4 ครั้งจนเป็นมัสยิดอัลกุบรอหลังปัจจุบัน (สภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565)

ภาพที่ 26 มัสยิดอัลกุบรอ ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2567)

มัสยิดยันนะตุลการ์ิม ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด อยู่บริเวณชุมชนท้ายเขา สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2524 โดยแยกมาจากมัสยิดอัลกุบรอ เพื่อรองรับชาวมุสลิมที่มีจำนวนมากขึ้น และมีความมั่นคงแข็งแรงกว่ามัสยิดอัลกุบรอ ซึ่งคำว่า “ยันนะตุล” นั้นเป็นชื่อของสวรรค์ ส่วน “การ์ิม” มาจากชื่อของผู้สร้างมัสยิดนี้ชาวมุสลิมที่อยู่อาศัยในชุมชนบ้านท้ายเขา และที่สะดวกในการเดินทาง จะมาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่นี่ (สภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565)

ภาพที่ 27 มัสยิดยันนะตุลการ์ิม ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด (สภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565)

- ความเชื่อ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเขียว นับถือศาสนาอิสลามนิกายสุหนี่ มีมัสยิดเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา ชาวไทยมุสลิมจะเชื่อในพระเจ้าองค์เดียว (อัลเลาะห์) หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม คือ หลักสันติสุข และเชื่อเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เราจะเป็นนิกายสุหนี่...เชื่อว่า ทำดีก็จะได้ดี ถ้าทำบาปก็จะได้รับผล ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“หลักความเชื่อคือ อัลเลาะห์องค์เดียวเลย...หลักสันติสุข ”

(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 1, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ศาสนาอิสลามมีแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างละเอียด เช่น มุสลิมไม่กินหมูเนื่องจากหมูเป็นสัตว์ที่สกปรก มุสลิมไม่สัมผัสน้ำลายหมา ผู้หญิงมุสลิมที่เลิกกับสามีเก่า ต้องรอ 3-6 เดือนถึงจะแต่งงานใหม่ได้ และห้ามการพหุหรือกราบไหว้รูปปั้น ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ทำไมมุสลิมถึงไม่กินหมู...หมูเป็นสัตว์ที่กินแม้กระทั่งขี้ของตัวเอง...การถ่ายการกินการคลุกการนอนก็จะอยู่ในโคลนตม ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“เราจะไม่สัมผัสน้ำลาย เพราะพิษสุนัขบ้ามันจะติดจากน้ำลาย ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ทำไมต้องเลิกกับสามีเก่าก่อน 3-6 เดือนถึงจะสามารถแต่งงานใหม่ได้ เพราะเราอาจจะติดท้องเด็กของสามีเก่า ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

- พิธีกรรม/ประเพณี

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า พิธีกรรมของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเขียว ประกอบด้วย พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือ พิธีอิคิลอฎฮา พิธีอิคิลฟิตรี และการถือศีลอด (รอมฎอน) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต คือ พิธีอาซาน พิธีตัดผมไฟ การละหมาด พิธีนิกะห์ (แต่งงาน) และพิธีมายัต(ฝังศพ) ส่วนประเพณีของชาวไทยมุสลิมที่สำคัญ มีดังนี้ ประเพณีการกวาดอาซูรอ และประเพณีการแข่งขันเรือพายไม้ไผ่ ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

² การจัดแข่งขันเรือพายไม้ไผ่ เป็นเอกลักษณ์ที่ถือว่ามั่งคั่งเดียวในประเทศไทย การแข่งขันเรือพาย คือ ใช้พายทำด้วยลำไม้ไผ่ ขนาด 12 ฟุต โดยจะมีไม้พายปกติ 2 คนที่มีหน้าที่บังคับทิศทางของเรือ คือ คนหน้าสุด และคนท้ายสุด ส่วนอีก 10 คน จะใช้ไม้พายลำไม้ไผ่ ซึ่งแต่เดิมกิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นเพื่อฉลองวันตรุษอิคิลอฎฮาของชาวไทยมุสลิม (กระทรวงวัฒนธรรม, 2567)

“ พิธีอาซาน...คือให้ไปกระชับที่หูช้างขวาของเด็ก ว่า อัลเลาะห์ยิ่งใหญ่ อัลเลาะห์เป็นพระเจ้าของเรา ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาอิสลาม, 12 มิถุนายน 2567)

“ การตัดผมไฟ...เชิญผู้ชายมาอ่านบทสวด...น้ำผึ้งป้ายลิ้น อิทผาลัม และ น้ำมะพร้าว...ให้ทุกคนในงานมาตัดผม...มาใส่ในมะพร้าวแล้วลอยน้ำ ”

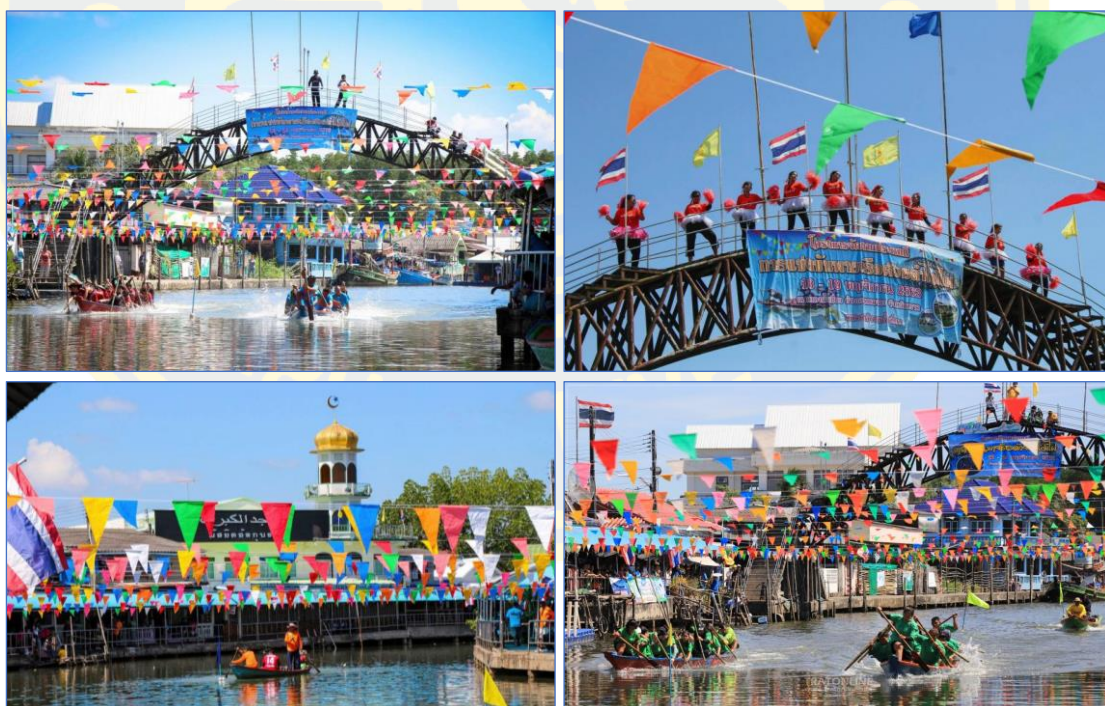
(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ พิธีนิกะห์ คือ การแต่งงาน...พิธีมายัด คือ การฝังศพ...ไม่ให้เกิน 24 ชั่วโมง ”

(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 1, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ การแข่งเรือลำไม้ไผ่ที่น้ำเชี่ยวเป็นที่แรกไม่มีที่อื่น เกิดขึ้นจาก...กระทะใบใหญ่เพื่อหุงข้าว...ไปล้างที่แม่น้ำ...จึงเอากระทะมาพายแข่งกัน ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาอิสลาม, 12 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 28 งานประเพณีการแข่งขันพายเรือลำไม้ไผ่ ของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว (กระทรวงวัฒนธรรม, 2567)

1.2.4 การดำเนินชีวิต

ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีคลองไหลผ่านชุมชนและไหลออกสู่ทะเล ชาวไทยมุสลิมซึ่งนิยมทำการประมงพื้นบ้าน จึงมักสร้างบ้านเรือนติดริมคลองบริเวณหมู่ที่ 1 ต่อมามีการขยายชุมชนกระจายตัวไปยังอีกฝั่งหนึ่งของคลองบริเวณหมู่ที่ 3 โดยจะสร้างบ้านเรือนจะหันหน้าบ้านเข้าหาคลอง เพื่อสะดวกต่อการจับสัตว์น้ำในคลอง และการออกเรือสู่ทะเล โดยการจับสัตว์น้ำนั้นจะใช้เครื่องมือพื้นบ้านแบบง่ายๆ คือการทอดแห รุนเคย แทงปลา วางเบ็ด และจับหอยต่างๆ เพื่อเป็นอาหาร และจำหน่าย จนชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเขียวมีฉายาว่า “พวกเกาะตลิ่งกิน” นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งจอดพักเรือขนาดเล็กเพื่อหลบคลื่นลม ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของคลองน้ำเขียวที่บริเวณปากอ่าวเป็นป่าชายเลน ทำให้มีสัตว์น้ำอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก (จุฑารัตน์ เจือจิ้น, 2555)

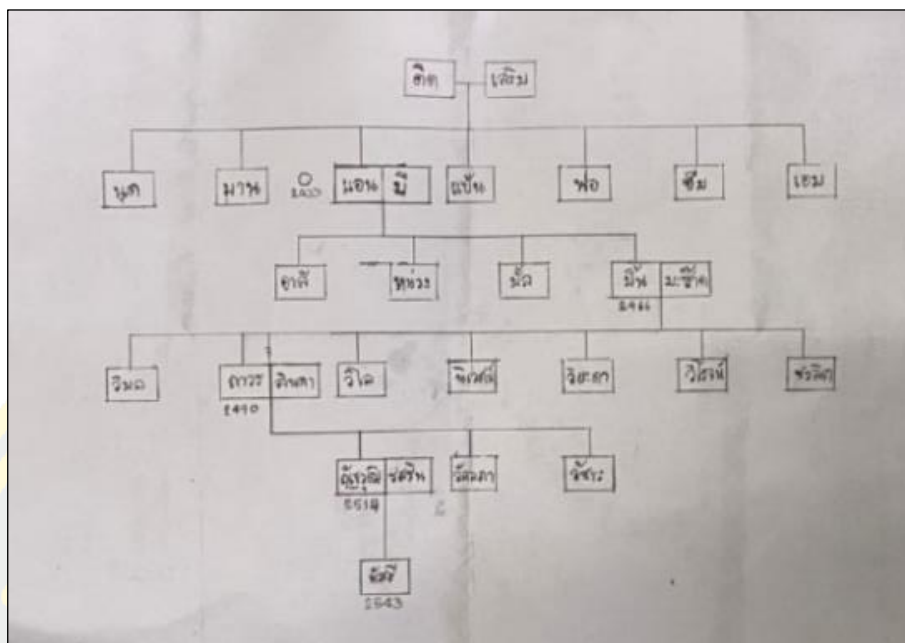

ภาพที่ 29 บ้านเรือนตามแนวริมสองฝั่งคลองของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2567)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเขียวถือว่าเป็นมุสลิมที่เก่าแก่ที่สุดในจังหวัดตราด จากหลักฐานการสร้างมัสยิดอัลกุบรอ โดยมีตระกูลแซ่ดั้งเดิมคือ ตระกูล “วิญญูโท” ที่มาตั้งถิ่นฐานยาวนานกว่าสามชั่วอายุคน และมีตระกูลอื่นที่ขยายออกไปอยู่ในต่างพื้นที่ เช่น บ้านขามม่อม และบ้านแหลมทองกลาง ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ตระกูล วิญญูโท เรียกได้ว่าเป็นตระกูลดั้งเดิม อาจจะมีตระกูลอื่นที่ขยายออกไปอยู่ที่อื่น เช่น บ้านขามม่อม แหลมทองกลาง ”

(สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

ภาพที่ 30 แผนผังแสดงสายสัมพันธ์ต้นตระกูล “วิริยโท” ตระกูลแบกคั้งเดิมในชุมชนบ้านน้ำเขียว
(สภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเขียวใช้หลักสันติสุขในการดำเนินชีวิต มีนิสัยที่ชอบช่วยกันทำงาน ไม่ชอบทำงานคนเดียว เวลามีงานเทศกาลชาวไทยมุสลิมจะมาร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน และจะชอบอยู่กันเป็นกลุ่ม สังเกตได้จากการสร้างบ้านอยู่ติดๆ กันบริเวณริมคลองน้ำเขียว ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“หลักธรรมชาติ คือ อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ชอบอยู่กันเป็นกลุ่ม...ชอบช่วยกันทำงาน ไม่ชอบทำงานคนเดียว”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 31 บ้านชาวไทยมุสลิมที่สร้างอยู่ติดกันบริเวณริมคลองน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2567)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวของชาวไทยมุสลิมจะแบ่งหน้าที่ชัดเจนคือ ผู้ชายมีหน้าที่ออกเรือประมง และผู้หญิงมีหน้าที่ทำอุปกรณ์ เช่น การทอละวะหรืออวนไสเคย สมัยก่อนบ้านชาวไทยมุสลิมจะมีที่ไว้สำหรับทอละวะเองแทบทุกบ้าน ขั้นตอนในการทอละวะ จะเริ่มจากนำด้ายมาหยักกับข้าวในถังเป๊ะหรือถังไม้ เหยียบจนข้าวเข้าไปในเส้นด้าย แล้วนำด้ายไปสะบัด และนำไปตากจนกลายเป็นเส้นแข็ง จากนั้นนำด้ายมาปั่นใส่กระสวย และมาทอที่กี่เพื่อทำเป็นอวนเอาไว้อวนไสเคย ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ทำอวนเคย (ทอละวะ)...ด้ายมาหยักกับข้าวในถังเป๊ะ...จนเป็นเส้นแข็ง แล้วสะบัดจนข้าวออก...แล้วเอามาปั่นกระสวย...มาทอที่กี่...ผู้ชายจะออกหาปลา ส่วนผู้หญิงจะทำอุปกรณ์ ”

(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 1, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 32 อุปกรณ์การทอตะจะ (จุฑารัตน์ เจือจิ้น, 2555)

1.3 อัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1.3.1 ด้านประวัติความเป็นมา

ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1-4 นั้นเป็นช่วงที่ชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น สันนิษฐานว่า คนจีนที่เดินทางค้าขายจะแวะจอดเรือตามเมืองต่างๆ ที่อยู่ตามชายฝั่งทะเล เมื่อถึงหน้ามรสุมไม่สามารถเดินเรือได้จึงต้องแวะพักอยู่ในเมืองไปนานหลายเดือน ทำให้บรรดาพ่อค้าที่มากับเรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนพื้นเมืองและเห็นความเป็นไปของบ้านเมืองที่ตนเองไปพักอาศัยอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวเมืองชายทะเลของสยามที่มีความสมบูรณ์และมีคนจีนบางส่วนอาศัยอยู่ก่อนแล้ว ทำให้คนจีนตัดสินใจเข้ามาทำมาหากินและตั้งหลักแหล่ง (ศศิธร โทวินัส, 2554)

การตั้งถิ่นฐานของคนจีนมักจะตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มเป็นชุมชนอยู่ตามริมแม่น้ำลำคลอง และแหล่งที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ก่อให้เกิดชุมชนที่เป็นย่านตลาด ย่านค้าขาย และเกิดตลาดหรือโรงจ่ายขึ้น ชื่อว่า “ตลาดเจ้เต้” อยู่บริเวณริมคลอง มีท่าเรือใกล้ๆ กับตลาด โดยคนในชุมชนบ้านน้ำเขียวจะมาทำการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าจากชาวประมงและชาวสวน ถ้าหากขายในตลาดไม่หมด จึงนำไปขายในตลาดใหญ่ริมคลอง (คลองบางพระ) ที่อยู่ในตัวเมืองจังหวัดตราด ซึ่งใช้วิธีเดินไปและขากลับจะซื้อของจากในเมืองกลับเข้ามา (จุฑารัตน์ เจือจิ้น, 2555)

ในปี พ.ศ.2432 - 2436 ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะมีการสร้างถนนสาย ตราด-แหลมงอบ ทำให้การเดินทางระหว่างตัวเมืองตราดกับบ้านน้ำเขียวสะดวกขึ้น เกิดเป็นชุมชนชาวจีนมาทำการค้าขายบริเวณริมถนน โดยส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณชุมชนย่อยตลาดน้ำเขียว มีร้านค้าชาวจีนที่ขายของชำหลายราย เช่น แป๊ะกิม, เจ้ไฉ่, และแป๊ะหั่ว เป็นต้น สินค้าที่ขายจะเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ข้าวสาร เกลือ น้ำตาลทราย และเครื่องเทศ

เป็นต้น นอกจากนั้นมีการสร้างศาลเจ้าขึ้นอยู่บริเวณหลังตลาด ชื่อว่า “ศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจวซือ” (จุฬารัตน์ เจือจิน, 2555)

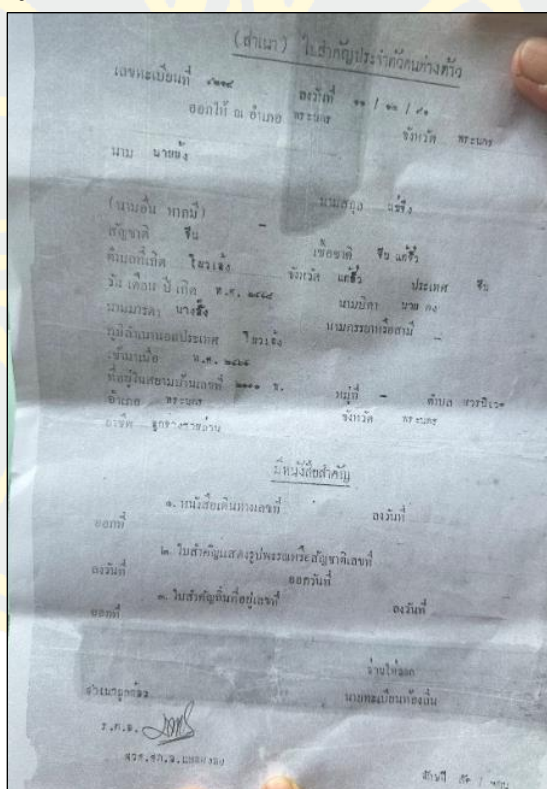
จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า สมัยก่อนชาวจีนจะประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไปและค้าขาย พอมารุ่นลูกรุ่นหลานจึงเริ่มมีกิจการเป็นของตนเอง เช่น โรงเลื่อยไม้และโรงสี โดยคนจีนที่อพยพเข้ามาจะใช้แซ่ จนกระทั่งในยุคจอมพลถนอม (พ.ศ. 2506-2516) จึงเปลี่ยนจากแซ่เข้ามาใช้นามสกุล ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“แซ่จิ้ง...ในยุคจอมพลถนอมก็เปลี่ยนมาใช้นามสกุล ตรีรัตน์ฤดี ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

“เข้ามาทางเรือสำเภา...อาชีพรับจ้างทั่วไปและค้าขาย...รุ่นลูกมีกิจการเป็นของตนเอง เจ้าของโรงเลื่อยค้าไม้ ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

ภาพที่ 33 สำเนาใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ของ นายยัง แซ่จิ้ง เข้ามาในปี พ.ศ.2464 (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

1.3.2 ด้านภาษา

1.3.2.1 วัจนภาษา (ภาษาพูด-เขียน)

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า อัตลักษณ์ด้านภาษาของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวจะใช้ภาษาไทยเป็นหลัก ปัจจุบันจะเหลือเพียงรุ่นลูกหลานที่ไม่ได้ใช้ภาษาจีนแล้ว แต่ยังพบบางคำที่เกิดจากการยืมภาษาจีนแต่จำมาใช้ เช่น คำว่า “ล้ง”³

1.3.2.2 อวัจนภาษา

- การแต่งกาย

การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว จะนุ่งกางเกง ซี่เกี (คล้ายกางเกงขาถ้วยยาวเย็บ 4 ตะเข็บ) และสวมรองเท้าเงินหรือสวมรองเท้าแตะ การแต่งกายที่ถือว่าสุภาพของชาวจีนคือการสวมใส่เสื้อคอจีนหรือคอตั้ง แขนยาว ผ่าหน้า กับกางเกงขาวยาวและสวมหมวกมีปีกและรองเท้าคัทชู ส่วนชุดอยู่บ้านมักจะสวมใส่กางเกงจีนหรือกางเกงผ้าแพรกับเสื้อคอกลมแขนสั้น กระดุมผ่าหน้า หรือเรียกชื่อว่า เสื้อกุยเฮง (สภากาชาดจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีน มักจะนุ่งกางเกงขาถ้วยและสวมเสื้อคอกลมแขนสั้น เมื่อถึงช่วงเทศกาลหรืองานประเพณีชาวไทยเชื้อสายจีนจะใส่ชุดสีแดงหรือชุดกี่เพ้า ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ กางเกงขาถ้วยแล้วใส่เสื้อยัดคอกลม...งานเทศกาลประเพณีจะแต่งชุดสีแดง ผู้หญิงใส่กี่เพ้า ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

³ คำว่า ล้ง เป็นคำยืมภาษาจีน ซึ่งออกเสียงตามภาษาจีนแต้จิ๋ว ความหมายของคำว่า “ล้ง” ในบริบทของคำยืมในภาษาไทย พบว่า คำว่า ล้ง มีการใช้ในความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย ความหมายโดยตรงหมายถึง โกดัง และโรงคัดแยกและบรรจุผลผลิตทางการเกษตร ความหมายโดยนัยได้แก่ คำว่า ล้งจิ้น หมายถึง นักลงทุนสัญชาติจีนที่ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตเพื่อการส่งออก

ภาพที่ 34 ภาพถ่ายการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในงานประเพณี 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม
(บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

- สัญลักษณ์/เครื่องหมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า บ้านของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวจะสร้างตึกริมถนน หน้าบ้านจะแขวนโคมไฟสีแดง ประตูกจะเป็นประตูบานเฟี้ยม บนผนังจะแขวนภาพบรรพบุรุษ และมีหิ้งของเจ้าพ่อหลักเมืองหรือเจ้าพ่อเซ่งจื๊อไว้ซื้อที่ชาวไทยเชื้อสายจีนเคารพนับถือโดยจะไปอัญเชิญมา ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ประตูบ้านจะเป็นบานเฟี้ยม... โคมไฟสีแดง... มีศาลเจ้าที่... เจ้าพ่อหลักเมืองที่เราเชิญมาไว้ที่บ้าน... มีภาพของบรรพบุรุษ ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

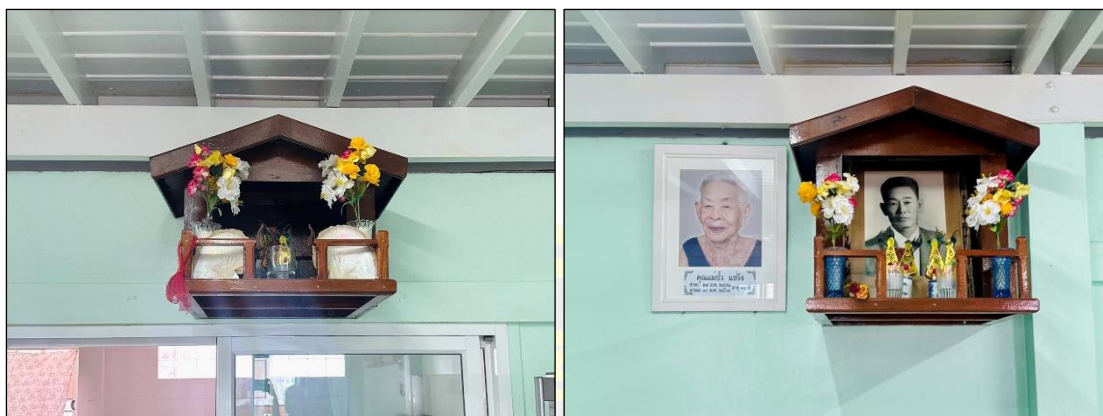
จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า บ้านของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวส่วนใหญ่จะเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวแบบร้านค้าคนจีน ลักษณะเป็นตึกแถว ภายในบ้านจะมีศาลเจ้าที่ตั้งไว้บนพื้น โดยศาลเจ้าที่จะหันหน้าออกหน้าบ้าน

ภาพที่ 35 การแขวนโคมไฟสีแดงบริเวณหน้าบ้านของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

ภาพที่ 36 ศาลเจ้าที่ภายในบ้านของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

ภาพที่ 37 หิ้งเจ้าพ่อเซ่งจื๊อไฉ้วซือและภาพบรรพบุรุษภายในบ้านของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ศาลเจ้าพ่อเซ่งจื๊อไฉ้วซือ(หลังใหม่) มักจะมีภาพจิตรกรรมเขียนทุกด้านของผนัง ภาพที่มีความหมายเกี่ยวกับความมีสิริมงคลแบบจีน มีภาพธรรมชาติ ทั้งลายดอกไม้นั่น ไม้ ลายเมฆ ก้อนหิน ซึ่งต่างมีความหมายในแง่ของการเป็นสัญลักษณ์มงคล ยังมีการเขียนภาพสัตว์ที่เป็นภาพสัตว์มงคลตามคติและความเชื่อของจีน ได้แก่ มังกร หงส์ เสือ กิเลน นก เป็นต้น นอกจากนี้มีภาพบุคคลส่วนมากมักเป็นตัวแทนของเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการเขียนภาพบุคคลที่แสดงออกถึงวิถีชีวิต โดยสีที่ใช้ในการวาดภาพจิตรกรรมมักใช้ สีแดง เขียว และเหลืองเป็นหลัก

ภาพที่ 38 ภาพจิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมภายในศาลเจ้าพ่อเซ่งจื๊อไจ้ซือ (หลังใหม่)
(บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

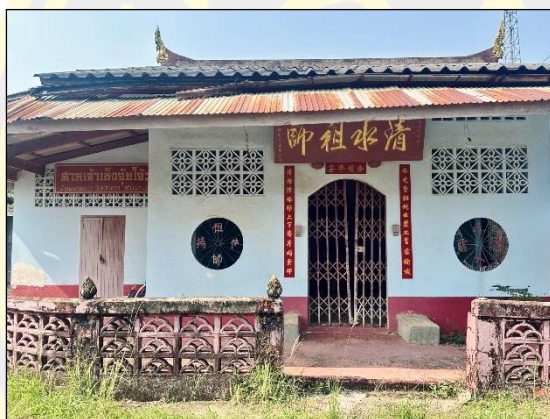
1.3.3 ศาสนา/ความเชื่อ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวจีนอพยพจากเมืองจินทางเรือสำเภา เข้ามาตั้งรกรากบริเวณริมคลองน้ำเขียว เนื่องจากในอดีตมีการทำอาชีพประมง จึงตั้งศาลเจ้าและ อัญเชิญเทพเจ้าเซ่งจื๊อไจ้ซือ มาประทับ ณ ศาลเจ้าพ่อน้ำเขียว เพื่อสักการบูชาและเป็นที่ยึดเหนี่ยว ทางใจของชาวไทยเชื้อสายจีน จะเห็นว่ามีศาลเจ้าเซ่งจื๊อไจ้ซือ(หลังเก่า)อยู่ด้านในใกล้ๆคลอง คาดว่าคงมีการทำพิธีไหว้ศาลเจ้าเซ่งจื๊อไจ้ซือ(หลังเก่า)ก่อนที่จะออกเรือเพื่อไปค้าขาย หลังจากนั้นในปี

พ.ศ.2556 มีการสร้างศาลเจ้าเซ่งจื๊อไฉ้วซือ(หลังใหม่)ขึ้นบริเวณริมถนน โดยภายในศาลเจ้าเซ่งจื๊อไฉ้วซือ(หลังใหม่) ประกอบด้วยเสามังกรสำหรับจุดไฟ โดยสมัยก่อนจะเป็นไฟตะเกียงโดยจะจุดช่วง 15 ค่ำ มีศาลเทวดาฟ้าดิน และศาลหลักซึ่งเป็นที่พักของเจ้าพ่อ เทพเจ้า และเจ้าที่ ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ มีศาลอันเก่า...ศาลใหม่ตอนปี 2556...มีเสามังกร...จุดช่วง 15 ค่ำ
สมัยก่อนจะเป็นตะเกียง...มีศาลเทวดาฟ้าดิน...ศาลหลักที่ประทับของเจ้า
พ่อ เทพเจ้า และเจ้าที่ ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

ภาพที่ 39 ศาลเจ้าเซ่งจื๊อไฉ้วซือ (หลังเก่า) บริเวณใกล้คลอง (บันทึกภาพ โดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

“เถานั่ง แปลว่า ผู้เป็นหัว ในการจัดงานประเพณีของศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ
...จะเลือกโดยการเสี่ยงทายต่อหน้าเจ้าพ่อ...ให้เจ้าพ่อเป็นผู้เลือก ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

- พิธีกรรม/ประเพณี

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีพิธีกรรมที่สำคัญ คือ วันตรุษจีน เทศกาลกินเจ และวันเซ่งเม้ง ส่วนประเพณีที่สำคัญของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวที่จะจัดขึ้นทุกปีคือ ประเพณีศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ โดยจะจัดหลังจากวันตรุษจีน 5 วัน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ มีตรุษจีน เทศกาลกินเจ...งานประเพณีศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ จะจัดหลังตรุษจีน 5 วัน และก็มีเซ่งเม้ง ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

1.3.4 การดำเนินชีวิต

ชาวไทยเชื้อสายจีนนอกจากจะประกอบอาชีพค้าขายตามความถนัดแล้วยังมีพฤติกรรมทางสังคมในการรวมกลุ่มอย่างเหนียวแน่น โดยจะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างใกล้ชิด เพื่อสะดวกต่อการติดต่อในด้านธุรกิจการค้า ทำให้บริเวณริมถนน กลายเป็นชุมชนย่านการค้า มีที่พักอาศัยเป็นอาคารเรือนแถว ทำการค้า มีตลาด มีศาลเจ้า เป็นรูปแบบชุมชนเมืองตามแบบจีน ที่ประกอบด้วย บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ศาสนสถาน และย่านตลาดการค้าที่รวมกลุ่มอยู่ในบริเวณเดียวกัน (สภากาชาดวัฒนธรรมจังหวัดตราด & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2565)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีความเกี่ยวข้องกันทางเครือญาติกับชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนรักษัคลองบางพระที่อยู่ในตัวเมืองตราด ลักษณะนิสัยของคนจีนมักมีความอดทน ไม่ค่อยโอ้อวดและชอบเก็บออม ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ คนจีนเป็นคนอดทน...ไม่ค่อยโอ้อวดและชอบเก็บออม...คนไทยเชื้อสายจีนที่ชุมชนรักษัคลองบางพระ...ใช้แซ่ลิ้...มีญาติอีกหลายคน ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า บ้านเรือนของชุมชนชาวจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวจะหันหน้าบ้านเข้าหากัน โดยมีถนนคั่นกลาง ถนนเส้นนี้เป็นเส้นทางหลักในการเดินทางจากตัวเมืองตราดไปอำเภอแหลมงอบ จะมีอาคารที่เป็นทั้งร้านค้าและที่อยู่อาศัยตั้งกระจายอยู่ห่างๆ กันไปสองฝั่งถนน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย เจ้าของโรงสี และโรงเลื่อยไม้

ภาพที่ 41 บ้านเรือนของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว (บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

1.4 อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลแหลมงอบ จังหวัดตราด เกิดจากอัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณแล้วก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางกายภาพที่แสดงออกมา ได้แก่

1. หลักคำสอนของแต่ละศาสนาโดยผู้นำทางศาสนามีการเผยแพร่หลักคำสอนให้แก่คนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้คนในชุมชนนำหลักคำสอนทางศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน เกิดการปฏิบัติเป็นแบบแผนทางศาสนา คือพิธีกรรมทางศาสนา ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ผู้นำทางศาสนายังคงเป็นแกนหลักในการช่วยให้การอยู่ร่วมกัน...
 ได้ะอืหม่ามกับพระอาจารย์จะคุยกัน...เรื่องของศาสนาเราต้องศึกษากัน
 และกัน ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

“ ความเชื่อว่าเวลาโกนจุกแล้วจะไม่เจ็บไม่ป่วย อายุประมาณ 12 ปี โดยตัดผมที่ไว้ลอนน้ำ เหมือนลอนเคราะห์ ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

2. การแต่งงานข้ามศาสนาทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางเครือญาติ มีการบ่มเพาะ การสั่งสอนจากรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูกหลาน ทำให้เกิดเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การแต่งกาย และภาษา ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ พุทธ มุสลิม จีนเป็นพี่น้องกันหมด...มีการแต่งงานข้ามศาสนา ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

“ คนไทยเชื้อสายจีนที่ชุมชนรักษัคลองบางพระ เค้าใช้แซ่ลี แล้วก็ยังมีญาติอีกหลายคนที่นั่น ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

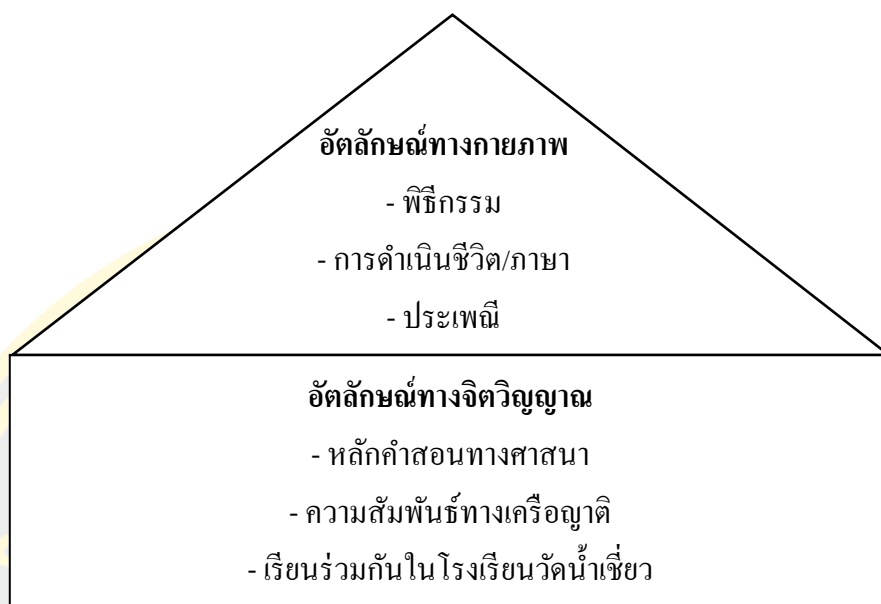
3. การเรียนร่วมกันที่โรงเรียนวัดน้ำเขียว โดยการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดน้ำเขียวนั้นไม่มีการแบ่งแยกทางศาสนาทำให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรมมีความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม คนในชุมชนจึงมีความสนิทสนมกันมาตั้งแต่เด็ก ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมีความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เมื่อมีกิจกรรมส่วนรวมในชุมชน บ้านน้ำเขียวคนในชุมชนจะร่วมแรงร่วมใจในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคี เกิดเป็นประเพณีในชุมชนซึ่งเป็น อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียวคือประเพณีแข่งเรือพายลำไม้ไผ่และประเพณี 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ คนจีน คนพุทธ มุสลิม...เรียนโรงเรียนวัดน้ำเขียว...ไม่มีแบ่งแยก ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

“ การแข่งเรือลำไม้ไผ่ที่น้ำเขียวเป็นที่แรกไม่มีที่อื่น เกิดขึ้นจาก...กระทะใบใหญ่เพื่อหุงข้าว...ไปล้างที่แม่น้ำ...จึงเอากระทะมาพายแข่งกัน ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาอิสลาม, 12 มิถุนายน 2567)

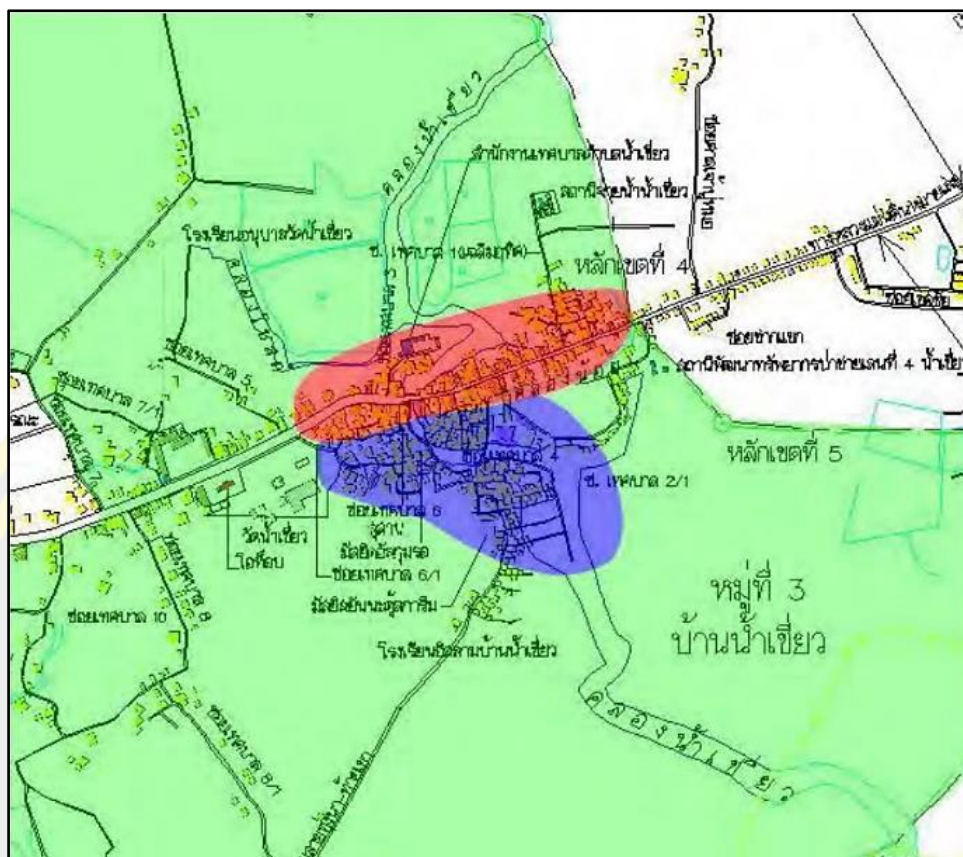
ภาพที่ 42 ภาพตัวแบบภูเขาน้ำแข็งของอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว

ตอนที่ 2 กระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1.1 ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา หมายถึง ทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน ทรัพยากรรอบๆหมู่บ้าน สภาพภูมิประเทศ ที่ดิน ที่นา ที่ราบ หนองน้ำตามธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศของชุมชนอาจจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า สภาพพื้นที่ของบ้านน้ำเขียวมีลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย โดยมีคลองน้ำเขียวซึ่งเป็นคลองขนาดใหญ่ไหลออกสู่ทะเลได้ มีป่าโกงกางที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ จึงทำให้แขกจามเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมคลองน้ำเขียวและประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ส่วนชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมถนนสายตราด-แหลมงอบและประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนคนไทยจะอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ราบลุ่มห่างจากทะเลและประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลให้เกิดกระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 43 พื้นที่การตั้งที่อยู่อาศัยของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว

2.1.2 ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม หมายถึง การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่เรื่องของครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์พบว่า ตั้งแต่มีการสร้างถนนสายตราด-แหลมงอบ ทำให้การเดินทางระหว่างตัวเมืองตราดกับชุมชนบ้านน้ำเขียวมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น ชาวไทยเชื้อสายจีนย้ายเข้ามาทำการค้าในบ้านน้ำเขียวเพิ่มมากขึ้นเกิดเป็นจุดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และพบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนในบ้านน้ำเขียวมีความเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนรักษ์คลอง

บางพระในหัวเมืองตราดแสดงให้เห็นถึงการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากหัวเมืองสู่ชนบท ส่วนชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเขียวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและมีการเดินทางที่สะดวก ทำให้ชาวไทยมุสลิมบางส่วนตัดสินใจย้ายออกมาอาศัยในชุมชนบ้านแหลมทองกลางและชุมชนบ้านยายม่อม ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ คนจีนเป็นคนอดทน...ไม่ค่อยโอ้อวดและชอบเก็บออม...คนไทยเชื้อสายจีนที่ชุมชนรักย์คลองบางพระ...ใช้แซ่ลิ้...มีญาติอีกหลายคน ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

“ ตระกูล วิริญโท เรียกได้ว่าเป็นตระกูลดั้งเดิม อาจจะมีตระกูลอื่นที่ขยายออกไปอยู่ที่อื่น เช่น บ้านยายม่อม แหลมทองกลาง ”

(สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

2.1.3 ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ทักษะคติของปัจเจกบุคคลหรือสมาชิกแต่ละคนในชุมชนมีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เพราะว่า ถ้าหากบุคคลได้รับการศึกษาสูง มีประสบการณ์ต่างๆ จากการทำงานหรือท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ได้ง่ายกว่าบุคคลอื่นๆ ตลอดจนบุคลิกของผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความฉลาด และความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น อาจมีส่วนช่วยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1.3.1 จากการสัมภาษณ์พบว่าชาวไทยพุทธมีนิสัยรักสงบ ไม่ยุ่งเรื่องของคนอื่น ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่ห่างไกลจากทะเล มีบ้านอยู่ในพื้นที่สวนของตนเอง ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ความรักสงบของคนตราด ไม่ชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น...ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ”

(สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

2.1.3.2 จากการสัมภาษณ์พบว่าชาวไทยมุสลิมมีความรักสันติและอ่อนน้อมถ่อมตน ดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนทางศาสนาโดยเน้นเรื่องรักกันแบบพี่น้องและอยู่ร่วมกันแบบสันติสุข ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ชาวไทยมุสลิมมีความอ่อนน้อม...ให้เราเข้ามาอาศัยในประเทศไทยก็ดีที่สุดแล้ว ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ ชาวมุสลิมที่บ้านน้ำเขียวเองก็เป็นมุสลิมที่รักสันติสุข ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ”

(สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

2.1.3.3 จากการสัมภาษณ์พบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนมีนิสัยมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือ มีความอดทน อดออม และไม่ชอบโอ้อวด จึงทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ คนจีนที่อยู่ในชุมชน...จะเป็นคนค้าขายในตลาด...มีความผูกพันซึ่งกันและกัน...คือสามารถขายแทนกันได้.”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ คนจีนเป็นคนอดทน...ไม่ค่อยโอ้อวดและชอบเก็บออม ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

2.1.3.4 จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้นำทางศาสนาพุทธและมุสลิมมีความสนิทสนมกัน ช่วยกันเผยแพร่หลักคำสอนให้คนในชุมชนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตโดยเน้นหลักสันติ รักกันเหมือนพี่น้อง ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ผู้นำทางศาสนายังคงเป็นแกนหลักในการช่วยให้การอยู่ร่วมกัน...ได้ะอืหมำกับพระอาจารย์จะคุยกัน...เรื่องของศาสนาเราต้องศึกษากันและกัน ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

2.1.4 ปัจจัยทางอุดมการณ์ หมายถึง คนในสังคมต้องการให้สังคมของตน เป็นสังคมเช่นไร ก่อให้เกิดการเตรียมปัจจัยพื้นฐาน เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปตามเป้าหมายตามอุดมการณ์ของสังคมนั้น

จากการสัมภาษณ์พบว่า ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีความสนิทสนมกันมาตั้งแต่เด็ก เนื่องจากเรียนมาจากโรงเรียนเดียวกัน คือโรงเรียนวัดน้ำเขียว คนในชุมชนบ้านน้ำเขียวจึงมีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันทำงานหรือกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน โดยชุมชนเห็นถึงการสร้างรายได้จากทรัพยากรที่มีในชุมชน จึงร่วมกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวขึ้น เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ คนจีน คนพุทธ มุสลิม...เรียนโรงเรียนวัดน้ำเขียว...ไม่มีแบ่งแยก ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

“ ทำกิจกรรมในวิสาหกิจฯ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านน้ำเขียวร่วมกัน ไม่มีการแบ่งแยก...คณะกรรมการมีทั้งไทยพุทธ มุสลิม จีน ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

2.2 กระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

2.2.1 ขั้นการยอมรับ (Acculturation)

ขั้นการยอมรับ (Acculturation) คือ การศึกษาทัศนคติและแนวทางการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กันในสถานที่กลาง เช่น ย่านการค้า และโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ลักษณะนิสัยหรือทัศนคติของชาวไทยที่มีความรักสงบและไม่ชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น ชาวมุสลิมมีนิสัยรักสันติสุขและมีความอ่อนน้อมถ่อมตน และมีความรักในแผ่นดินไทยที่ให้ที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากิน ส่วนชาวจีนมีนิสัยมีน้ำใจชอบช่วยเหลือ จึงทำให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ชาวไทยมุสลิมมีความอ่อนน้อม...ให้เราเข้ามาอาศัยในประเทศไทยก็ดีที่สุดแล้ว ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ความรักสงบของคนเรา ไม่ชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น และชาวมุสลิมที่บ้านน้ำเขียวเองก็เป็นมุสลิมที่รักสันติสุข ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ”

(สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

“คนจีนที่อยู่ในชุมชน...จะเป็นคนค้าขายในตลาด...มีความผูกพันกันอยู่ด้วยกัน...คือสามารถขายแทนกันได้.”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบไม่แบ่งแยกของโรงเรียนวัดน้ำเขียวถือว่ามีส่วนช่วยให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างทางศาสนา ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“คนจีน คนพุทธ มุสลิม...เรียนโรงเรียนวัดน้ำเขียว...ไม่มีแบ่งแยก ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

“โรงเรียนวัดน้ำเขียว...สวดมนต์ตอนเช้าอิสลามไม่ต้องสวด...วันศุกร์...เลิกก่อนเพื่อไปทำกิจกรรมทางศาสนา ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

2.2.2 ขั้นการแข่งขัน (Competition)

ขั้นการแข่งขัน (Competition) คือ การศึกษาความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกันในความแตกต่างของวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาของชาวไทยมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีนในการอยู่ร่วมกับชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเขียว

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ความสัมพันธ์ของชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมมีความสนิมสนมแน่นแฟ้นกันมาก มีการมาเยี่ยมบ้านและแลกเปลี่ยนสิ่งของ ความสัมพันธ์ของชาวไทยพุทธกับชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเข้าใจกัน เนื่องจากมีหลักความเชื่อที่คล้ายกัน ส่วนความสัมพันธ์ของชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยเชื้อสายจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ พุทธเอาของมาให้...ข้าวเหนียวกวนที่เรากวน...เอามาตัดแบ่งกิน ”

(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 2, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ มีความเข้าใจกัน...เราก็แสดงให้เห็นว่าเราเป็นคนดี เข้าหาเค้าอย่างนอบน้อม...เค้าก็ยอมรับเราได้ ”

(สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ตำบลน้ำเขียว, วันที่ 14 มิถุนายน 2567)

“ ไทยกับจีน...อยู่กันด้วยความเข้าใจภายใต้ศาสนาเดียวกัน ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

“ คนจีน...คนค้าขายในตลาด...มีความผูกพันก็อยู่ใกล้กันในการขายของ ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต อย่างชาวไทยพุทธใช้ความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชาวไทยเชื้อสายจีนใช้ความเข้าใจกันและความมีน้ำใจ มองว่าเป็นคนบ้านน้ำเขียวเหมือนกัน ส่วนชาวไทยมุสลิมใช้การอยู่ร่วมกันแบบพี่น้องและรักในความเป็นคนไทย จึงทำให้มีความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ เข้าใจหลักศาสนา...ไม่ก้าวก่ายกัน ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

“ รู้เขารู้เรา ให้เกียรติกัน...ไม่ก้าวก่ายในเรื่องของศาสนา ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาอิสลาม, วันที่ 12 มิถุนายน 2567)

“ ความเข้าใจกัน...มีความเมตตากรุณา ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

“ มีความเข้าใจ และมีน้ำใจ มองว่าเราเป็นคนบ้านน้ำเขียว ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

2.2.3 ขั้นการปรับตัว (Adaptation)

ขั้นการปรับตัว (Adaptation) คือ การศึกษาการปรับตัวเข้าหากันโดยการเจรจาพูดคุย ชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง รวมทั้งให้ความเสมอภาคผ่านผู้นำชุมชน/ผู้นำจิตวิญญาณในชุมชนบ้านน้ำเขียว

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ผู้นำทางศาสนาทั้งโตะอิหม่ามและเจ้าอาวาสวัดน้ำเขียวมีความสนิทสนมกันมีการพูดคุยกันอยู่ตลอด และจะเผยแพร่หลักคำสอนของแต่ละศาสนา ให้แก่คนในชุมชนเป็นประจำในวันสำคัญทางศาสนา ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ผู้นำทางศาสนายังคงเป็นแกนหลักในการช่วยให้การอยู่ร่วมกัน... โตะอิหม่ามกับพระอาจารย์จะคุยกัน...เรื่องของศาสนาเราต้องศึกษากันและกัน”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

“ผม (ผู้นำศาสนาอิสลาม) กับอาจารย์เสาร์ (ผู้นำศาสนาพุทธ) สนทนกันมาก นับถือกันเหมือนพี่น้อง...ผมสอนทุกวันศุกร์...พุทธเองเขาก็สอน”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาอิสลาม, วันที่ 12 มิถุนายน 2567)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีคนหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และสร้างครอบครัวแต่งงานกับคนไทยที่อยู่ในพื้นที่ การแต่งงานข้ามศาสนาทำให้เกิดความผูกพันทางเครือญาติ อยู่ร่วมกันอย่างพี่น้อง เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งจะสามารถไกล่เกลี่ยกันเองได้ แต่ถ้าเป็นความขัดแย้งที่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันเองได้ ผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางศาสนาจะเป็นคนกลางในการพูดคุยไกล่เกลี่ย โดยจะต้องมีความยุติธรรม มีความเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และไม่ยึดมั่นถือมั่นในตนเองมากเกินไป ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“พุทธ มุสลิม จีนเป็นพี่น้องกันหมด...มีการแต่งงานข้ามศาสนา”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

“จะฟังทั้งสองข้าง ไม่ฟังข้างใดข้างหนึ่ง เราต้องเป็นกลาง”

(สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 ตำบลน้ำเขียว, วันที่ 14 มิถุนายน 2567)

“ไม่ฟังความข้างเดียว...มีความยุติธรรม...อย่ายึดมั่นในตนเองจนเกินไป”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาอิสลาม, วันที่ 12 มิถุนายน 2567)

“คนไกล่เกลี่ย...เป็นที่เคารพของทุกคน...ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง”

(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 2, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

2.2.4 ขั้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)/การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) คือ การศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการเคารพข้อตกลงหรือกฎระเบียบร่วมกันชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มี 2 แบบ คือ

2.2.4.1 การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) คือ การที่กลุ่มสังคมที่มีวัฒนธรรมต่างกันรับเอาวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนเข้ามาปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอในระยะเวลาอันยาวนานต่อเนื่อง จนแทบผสานเป็นเนื้อเดียวกันจนแยกไม่ออกและเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา ซึ่งไม่มีร่องรอยของวัฒนธรรมเดิมหลงเหลืออยู่เลย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยพุทธ และชาวไทยเชื้อสายจีนมีการรับเอาวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น ชาวไทยมุสลิมใส่เสื้อผ้าที่ปกปิดร่างกาย ทำให้ผู้หญิงชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมักจะไม่ใส่กางเกงขาสั้น ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“คนในชุมชนเราไม่มีนุ่งกางเกงขาสั้น...เด็กชาวไทยพุทธมาเล่นที่บ้านมุสลิม ผู้ใหญ่ก็จะคอยสอน ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ศีล 5 ที่สำคัญคือ...การห้ามดื่มสุรา...มุสลิม...มีข้อห้ามเรื่องสุรา...เราจะห้ามคนดื่มสุรา...ในชุมชน ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยมุสลิมรับเอาวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธไปประยุกต์ใช้ เช่น เมื่อถึงวันออกบวชของชาวไทยมุสลิม จะมีการนำกระป๋องน้ำตั้งไว้ตามหน้าบ้าน เพื่อเป็นการเรียกริเงิน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“มีการประยุกต์ของพุทธ...เช่น...ออกบวชเค้าก็จะเอากระป๋อง...ที่เอาไว้ใส่เงิน...ซึ่งแต่ก่อนเค้าไม่มีทำกัน ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

2.2.4.2 การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) คือ การที่กลุ่มสังคมที่มีวัฒนธรรมต่างกันรับเอาวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนเข้ามาปฏิบัติ แต่ยังคงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ดั้งเดิมไว้ของตนเองไว้ และมีการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรม ไม่ได้มีการพยายามครอบงำซึ่งกันและกัน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว ทำ

ให้มีความสามัคคี มีจิตอาสา และร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมส่วนรวมแบบไม่แบ่งแยกไม่เอาเรื่อง ศาสนามาคุยกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อส่วนรวม และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน บ้านน้ำเขียว ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ มีความเสียสละและมีจิตอาสา...ความสามัคคีและความร่วมมือกันในการทำ...กิจกรรมส่วนรวม ”

(สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 ตำบลน้ำเขียว, วันที่ 15 มิถุนายน 2567)

“ ร่วมใจกันในการแก้ปัญหาส่วนรวม ”

(สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 ตำบลน้ำเขียว, วันที่ 14 มิถุนายน 2567)

“ ทำกิจกรรมในวิสาหกิจฯ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านน้ำเขียวร่วมกัน ไม่มีการแบ่งแยก...คณะกรรมการมีทั้งไทยพุทธ มุสลิม จีน ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

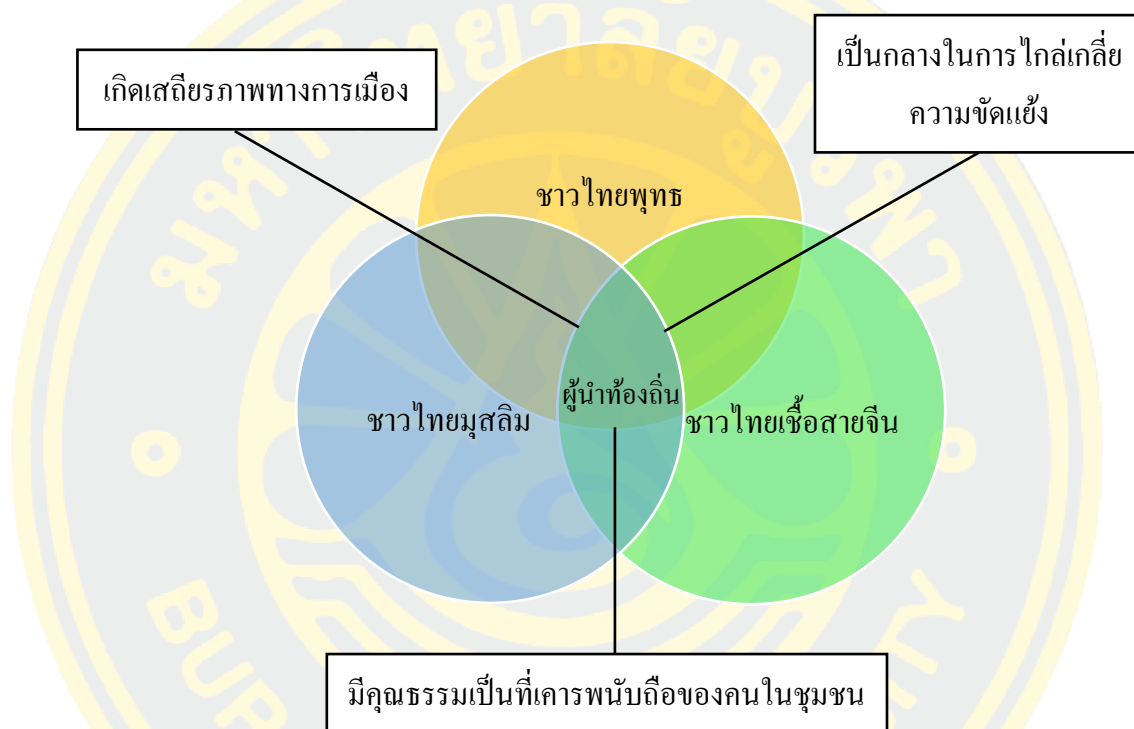
“ งานแข่งเรือที่บ้านน้ำเขียว...ทุกคนก็ไปร่วมกันหมด ”

(สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน, 19 พฤษภาคม 2567)

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนจะเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเพราะมีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ชัดเจน ส่วนชาวไทยมุสลิมจะเป็นแบบการบูรณาการทางวัฒนธรรม เนื่องจากชาวไทยมุสลิมยังคงอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนไว้

2.3 ผลกระทบทางความมั่นคง

2.3.1 ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) ให้ความสนใจต่อเสถียรภาพของ รัฐ ระบบการปกครอง และอุดมการณ์ที่สร้างความชอบธรรมในการครองอำนาจของผู้ปกครอง (Legitimacy Ideologies)

ภาพที่ 44 ความมั่นคงทางการเมืองของชุมชนบ้านน้ำเขียวผ่านผู้นำชุมชนท้องถิ่น

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำทางศาสนา) ของชุมชนบ้านน้ำเขียวมีทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ทำให้อำนาจการปกครองไม่เอนเอียงไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และผู้นำชุมชนมีความเป็นธรรมไม่แบ่งแยกศาสนา มีความเป็นกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาในหมู่บ้าน และคนในชุมชนมีความเคารพและเชื่อฟังผู้นำทางศาสนาของตน ทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

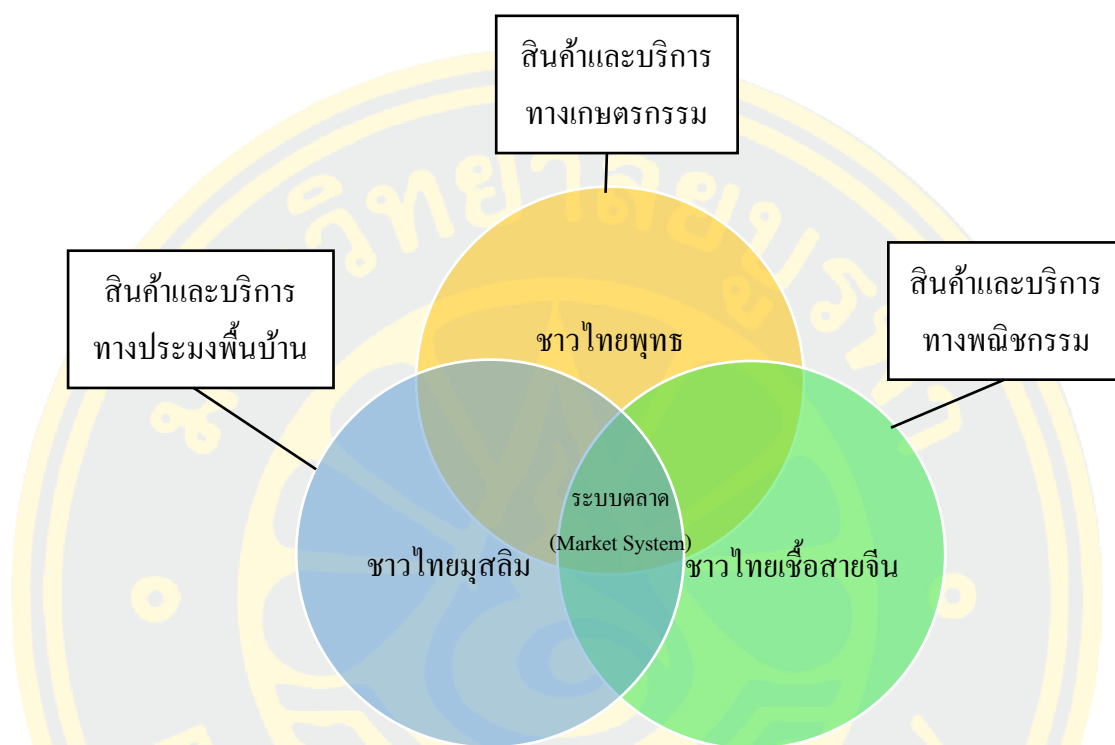
“จะฟังทั้งสองข้าง ไม่ฟังข้างใดข้างหนึ่ง เราต้องเป็นกลาง ”

(สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 ตำบลน้ำเขียว, วันที่ 14 มิถุนายน 2567)

“ไม่ฟังความข้างเดียว...มีความยุติธรรม...อย่ายึดมั่นในตนเองจนเกินไป ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาอิสลาม, วันที่ 12 มิถุนายน 2567)

2.3.2 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) พิจารณาเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากร การเงินและระบบตลาด ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อระบบการจัดสวัสดิการและอำนาจของรัฐ

ภาพที่ 45 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านน้ำเขียวผ่านระบบตลาด (Market System)

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) โดยการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธจะทำสวน ชาวไทยมุสลิมจะทำประมงพื้นบ้าน และชาวไทยเชื้อสายจีนจะทำการค้าขาย ซึ่งประกอบอาชีพทำมาหากินที่ไม่ทับซ้อนกัน ทำให้ไม่เกิดข้อขัดแย้งในเรื่องทรัพยากร โดยชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนจะนำสินค้ามาขายที่ตลาด “ระบบตลาด” (Market System) เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ และชุมชนบ้านน้ำเขียวได้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว โดยนำทุนทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ชาวไทยพุทธจะทำสวน เกษตรกรรม มักจะทำสวนทุเรียน สวนผลไม้สวนยาง ทำนาข้าว และอาศัยห่างจากทะเลออกไปเนื่องจากมีดินที่ดีกว่า ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

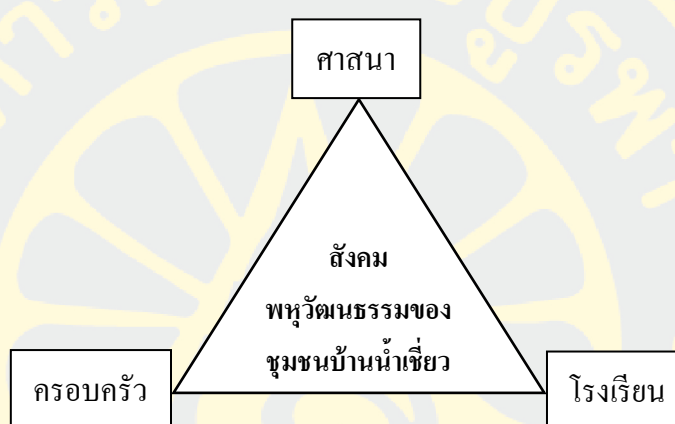
“ คนจีน...คนค้าขายในตลาด...มีความผูกพันซึ่งกันและกันในการขายของ ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ ทำกิจกรรมในวิสาหกิจฯ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านน้ำ
เขี้ยวร่วมกัน ไม่มีการแบ่งแยก...คณะกรรมการมีทั้งไทยพุทธ มุสลิม จีน ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

2.3.3 ความมั่นคงทางสังคม (Societal Security) ให้ความสนใจต่อความสามารถในการดำรงอยู่ และพัฒนาการของภาษา วัฒนธรรม ศาสนา/ความเชื่อ อัตลักษณ์ และขนบประเพณี

ภาพที่ 46 ความมั่นคงทางสังคมผ่านเสาหลักทั้ง 3 คือ ครอบครัว ศาสนา และ โรงเรียน

2.3.3.1 จากการสัมภาษณ์พบว่า คนในชุมชนบ้านน้ำเขี้ยวดำเนินชีวิตอยู่บนหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่งแต่ละศาสนาสอนให้ทำความดีละเว้นความชั่ว สอนให้อยู่ร่วมกันแบบพี่น้องและสันติสุข ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางสังคม ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ หลักทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

“ เราจะเป็นนิกลายสุหนี่...เชื่อว่า ทำดีก็จะได้ดี ถ้าทำบาปก็จะได้รับผล ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

“ หลักความเชื่อคือ อัลเลาะห์องค์เดียวเลย...หลักสันติสุข ”

(สัมภาษณ์ ชาวบ้าน 1, วันที่ 5 มิถุนายน 2567)

2.3.3.2 จากการสัมภาษณ์พบว่า ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขี้ยวอยู่ร่วมกันมานานกว่า 200 ปี มีการแต่งงานข้ามศาสนา ทำให้เกิด

ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และอยู่กันแบบพี่น้อง สามารถไกล่เกลี่ยความขัดแย้งภายในชุมชน ส่งผลให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ พุทธ มุสลิม จีนเป็นพี่น้องกันหมด...มีการแต่งงานข้ามศาสนา ”

(สัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน, วันที่ 6 มิถุนายน 2567)

2.3.3.3 จากการสัมภาษณ์พบว่า คนในชุมชนบ้านน้ำเขียวสนิทสนมกันมาตั้งแต่เด็ก เนื่องจากเรียนมาจากโรงเรียนเดียวกัน คือ โรงเรียนวัดน้ำเขียว โดยการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดน้ำเขียวนั้นไม่มีการแบ่งแยกทางศาสนาทำให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรมมีความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ คนจีน คนพุทธ มุสลิม...เรียนโรงเรียนวัดน้ำเขียว...ไม่มีแบ่งแยก ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ, วันที่ 8 มิถุนายน 2567)

“ เราเริ่มเรียนกันมาที่โรงเรียนวัดน้ำเขียว เวลาสวดมนต์ตอนเช้าอิสลามไม่ต้องสวด ส่วนวันศุกร์...จะให้อิสลามเลิกก่อนเพื่อไปทำกิจกรรมทางศาสนา ”

(สัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2567)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย “การศึกษาวิถีพัฒนาธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน พร้อมทั้งศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว ในสังคมพัฒนาธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด และศึกษากระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพัฒนาธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ มีจำนวน 5 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้นำทางศาสนาวัฒนธรรม จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านน้ำเขียว จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มชาวบ้านชุมชนบ้านน้ำเขียว จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 5 คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการณ์เพื่อการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 อัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพัฒนาธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด พบว่า

1.1 ด้านประวัติความเป็นมา

เริ่มปรากฏหลักฐานการอาศัยอยู่ของชาวไทยพุทธในบ้านน้ำเขียวในปี พ.ศ.2310 (สมัยกรุงธนบุรี) โดยชาวไทยพุทธจะสร้างบ้านเรือนอยู่ติดวัดน้ำเขียว สมัยก่อนจะประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ จนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ระหว่าง พ.ศ.2530-2539 เกิดสงครามระหว่างไทยกับญวน ชาวจามหรือแขกจามได้ถูกกวาดต้อนมาทางเรือเข้ามาในประเทศไทย แขกจามเห็นว่าคลองน้ำเขียวมีความใสสะอาดและบ้านน้ำเขียวมีลักษณะภูมิศาสตร์ที่ดี จึงตัดสินใจตั้งถิ่นฐานสร้างบ้านเรือนอยู่แนวลำคลองบ้านน้ำเขียว บริเวณป่าชายเลน โดยประกอบอาชีพทำประมงพื้นบ้าน การสร้างบ้านนั้นจะสร้างขึ้นแบบง่ายๆ และร่วมกันสร้างมัสยิดเพื่อใช้ประกอบศาสนกิจ จากหลักฐานการสร้างมัสยิดจึงถือว่าชาวไทยมุสลิมบ้านน้ำเขียวเป็นมุสลิมที่เก่าแก่ที่สุดในจังหวัดตราด

ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1-4 ชาวจีนเริ่มอพยพจากเมืองจีนโดยเรือสำเภา เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมคลองน้ำเขียว ในสมัยก่อนชาวจีนทำอาชีพประมง จึงตั้งศาลและอัญเชิญเทพเจ้าเซ่งจื๊อ ใจ้วซือ มาประทับ ณ ศาลเจ้าพ่อน้ำเขียว เนื่องจากเป็นเทพเจ้าทางน้ำ เพื่อสักการะบูชาและเป็นที่ยึด

เหนี่ยวทางใจ นอกจากอาชีพประมงแล้วชาวจีนยังประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและค้าขาย เกิดเป็นชุมชนย่านการค้าหรือตลาด ซึ่งเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้าจากชาวประมง (ชาวไทยมุสลิม) และชาวสวน (ชาวไทยพุทธ)

ในต้นสมัยรัชกาลที่ 5 แยกจามอพยพหนีการบีบบังคับทางด้านศาสนาของฝรั่งเศส ทำให้ชุมชนมุสลิมที่บ้านน้ำเชี่ยวมีขนาดใหญ่ขึ้นและร่วมกันต่อเติมมัสยิดให้มีสภาพดีขึ้น จนกระทั่งปี พ.ศ.2432-2436 มีการสร้างถนนสาย ตราด-แหลมงอบ ทำให้การเดินทางจากตัวเมืองสะดวกมากขึ้น จึงทำให้ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวในสมัยนั้นถือว่าเป็นศูนย์กลางการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าของชาวเรือจากชุมชนอื่นๆ ที่มาจอดขึ้นเรือก่อนเดินเท้าเข้าตัวเมืองตราด

1.2 ด้านภาษา

1.2.1 วัจนภาษา (ภาษาพูด-เขียน)

การติดต่อสื่อสารของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวจะใช้ภาษาตราดเป็นภาษากลางในการสื่อสาร ส่วนการสื่อสารกันภายในกลุ่มจะพบเฉพาะในชาวไทยมุสลิมที่จะมีการทักทายกันเป็นภาษาอาหรับ ซึ่งการทักทายนี้ถือว่าเป็นอัตลักษณ์การเป็นชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเชี่ยว

1.2.2 อวัจนภาษา

- การแต่งกาย

การแต่งกายของชาวไทยพุทธในบ้านน้ำเชี่ยว ผู้ชายจะนุ่งผ้าขาวม้า ผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุงใส่เสื้อแขนยาว การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเชี่ยวสมัยก่อนจะแต่งกายเหมือนชาวกัมพูชา จนกระทั่งเมื่อประมาณ 20 ปีก่อน มีการส่งลูกหลานไปเรียนศาสนาที่กรุงไคโร ทำให้การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเชี่ยวเปลี่ยนไป คือ ผู้หญิงจะปกปิดร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้าเห็นได้เฉพาะใบหน้ากับฝ่ามือและจะสวมผ้าคลุมศีรษะหรือฮิญาบ ส่วนผู้ชายจะนุ่งโสร่งและสวมหมวกกะปิเยาะ การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในบ้านน้ำเชี่ยวจะนุ่งกางเกงขาก๊วยและสวมเสื้อคอกลมแขนสั้น เมื่องานเทศกาลจึงจะใส่เสื้อคอจีนสีแดง

- สัญลักษณ์/เครื่องหมาย

สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่บ่งบอกว่าเป็นบ้านของชาวไทยพุทธ คือ ภายในบ้านจะมีหิ้งพระ และนอกบ้านจะตั้งศาลพระภูมิ สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่บ่งบอกว่าเป็นบ้านของชาวไทยเชื้อสายจีน คือ บริเวณหน้าบ้านจะประดับโคมไฟทรงกลมสีแดง ประตูบ้านจะเป็นประตูแบบบานเฟี้ยม ภายในบ้านจะแขวนภาพบรรพบุรุษไว้บนผนัง มีหิ้งเจ้าพ่อเซ่งจื๊อโจ้วซือ และมีศาลเจ้าที่ โดยศาลเจ้าที่จะตั้งอยู่บนพื้นบ้านและหันหน้าออกหน้าบ้าน ส่วนสัญลักษณ์หรือ

เครื่องหมายที่บ่งบอกว่าเป็นบ้านของชาวไทยมุสลิม คือ บริเวณหน้าบ้านมักจะติดภาพหนังสืออัลกุรอาน รูปใบตูละและหรือคาถาที่เป็นภาษาอาหรับ

ศาสนสถานของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธในบ้านน้ำเขียว คือ วัดน้ำเขียว บริเวณวัดประกอบด้วย โบสถ์โดยภายในจะมีพระประธาน ผนังโบสถ์มีการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ หรือความเชื่อทางพุทธศาสนา มีศาลาการเปรียญสำหรับทำกิจกรรมทางศาสนา มีเมรุเผาศพ และกุฏิซึ่งเป็นที่พักของพระสงฆ์ ชาวไทยเชื้อสายจีนในบ้านน้ำเขียวซึ่งนับถือศาสนาพุทธนอกจากจะเข้าวัดน้ำเขียวเพื่อร่วมพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว จะมีศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ ซึ่งเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวไทยเชื้อสายจีน โดยภายในศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือจะประกอบด้วย เสามังกรไว้สำหรับจุดไฟทุก 15 คำ ไกลๆ เสามังกรจะมีสถานที่ไหว้เทวดาฟ้าดิน และสถานที่ประทับของเจ้าพ่อเซ่งจื๊อโจ้วซือ บนฝาผนังแทบทุกด้านของศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือจะมีภาพจิตรกรรมที่มีความหมายเกี่ยวกับความมีสิริมงคลแบบจีน เช่น ภาพธรรมชาติ ภาพสัตว์มงคล และภาพบุคคลส่วนมากมักเป็นตัวแทนของเทพเจ้า สี่ที่ใช้ในการวาดภาพจิตรกรรมจะใช้ สีแดง สีเขียว และสีเหลืองเป็นหลัก ศาสนสถานของชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเขียวจะมีภาษาอาหรับอยู่ในบริเวณต่างๆ ของมัสยิด ภายในมัสยิดจะมีสถานที่สำหรับแสดงธรรมปาฐกถาคล้ายการแสดงพระธรรมเทศนาของศาสนาพุทธ ทางด้านขวาของที่แสดงธรรมปาฐกถาเป็นที่สำหรับอิหม่ามในการนำละหมาด ส่วนทางด้านซ้ายเป็นที่ของบิหลั่น โดยเมื่อถึงเวลาละหมาดบิหลั่นจะทำหน้าที่ประกาศเชิญชวนให้ชาวไทยมุสลิมทำพิธีละหมาด

1.3 ด้านศาสนา/ความเชื่อ

1.3.1 ความเชื่อ

ชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีนในบ้านน้ำเขียว นับถือศาสนาพุทธ จะเชื่อในหลักกฎแห่งกรรม คือ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” โดยวัดน้ำเขียวเป็นวัดเพียงแห่งเดียวในชุมชนบ้านน้ำเขียว ถือว่าเป็นศูนย์รวมศรัทธาและเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนในบ้านน้ำเขียวในสมัยก่อนทำอาชีพประมง จึงตั้งศาลและอัญเชิญเทพเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ มาประทับ ณ ศาลเจ้าพ่อน้ำเขียว เนื่องจากเป็นเทพเจ้าทางน้ำ เพื่อสักการะบูชาและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ โดยคำว่า “เซ่งจื๊อ” แปลว่า “น้ำใส” นำว่าไว้หน้าสรรพนาม คือ “โจ้วซือ” แปลว่า “หลวงปู่” หรือ “ปรมาจารย์” ฉะนั้น “เซ่งจื๊อโจ้วซือ” จึงแปลว่า “ปรมาจารย์น้ำใส”

ชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเขียว นับถือศาสนาอิสลาม นิยายสุหนี่ หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม คือ หลักสันติสุข เชื่อในพระเจ้าองค์เดียว และเชื่อเรื่อง “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” คล้ายศาสนาพุทธ นอกจากนั้นยังมีแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เช่น ไม่กินเนื้อหมู ไม่สัมผัสสุรา

สุนัข เป็นต้น โดยมีมัสยิดเป็นศูนย์รวมศรัทธาและเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม ปัจจุบันในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีมัสยิดจำนวน 2 แห่ง คือ มัสยิดอัลกุบรอ และมัสยิดอันนะตุลการ์ิม

1.3.2 พิธีกรรม/ประเพณี

พิธีกรรมของชาวไทยพุทธในบ้านน้ำเขียว จะมีพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและพิธีโกนจุก ส่วนประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีสงกรานต์ พิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในบ้านน้ำเขียว จะมีวันตรุษจีน เทศกาลกินเจ และวันเซิ้งเม้ง ส่วนประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ งานจะถูกจัดขึ้นโดยเถาฉั่ง จะจัดงานหลังจากวันตรุษจีน 5 วัน พิธีกรรมของชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเขียว จะมีพิธีกรรมทางศาสนา พิธีอาซานและพิธีตัดผมไฟ โดยพิธีกรรมและประเพณีที่กล่าวมาข้างต้นจะมีการจัดงานคล้ายกับในพื้นที่อื่นๆ ส่วนประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียวที่แตกต่างจากที่อื่น คือ ประเพณีการแข่งขันเรือพายไม้ไผ่ ประเพณีนี้เกิดขึ้นเพื่อสร้างความสามัคคีของชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเขียว ภายหลังมีการเชิญชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวเข้าร่วมกิจกรรมด้วย โดยประเพณีการแข่งขันเรือพายไม้ไผ่มีเฉพาะที่ชุมชนบ้านน้ำเขียวเท่านั้น

1.4 การดำเนินชีวิต

ชาวไทยพุทธในบ้านน้ำเขียวจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน เช่น สวนผลไม้ สวนยาง โดยจะตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ห่างจากทะเลเนื่องจากมีดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก ลักษณะบ้านเรือนจะเป็นบ้านไม้และสร้างอยู่ในบริเวณพื้นที่สวนของตน จะไม่อาศัยในย่านค้าขายเหมือนชาวไทยเชื้อสายจีน และไม่อาศัยริมคลองน้ำเขียวเหมือนชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธในบ้านน้ำเขียวจะมีนิสัยรักสงบไม่ยุ่งเรื่องชาวบ้าน ชาวไทยเชื้อสายจีนในบ้านน้ำเขียวจะประกอบอาชีพค้าขาย โดยจะสร้างบ้านอยู่บริเวณริมถนนสาย ตราค-แหลมงอบ ลักษณะบ้านเรือนจะเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวสร้างติดๆกันไปตามแนวถนนคล้ายดึกแถวและจะหันหน้าบ้านเข้าหาถนน ชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนในบ้านน้ำเขียวมีรูปแบบชุมชนเมืองตามแบบจีน ที่ประกอบด้วย บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ศาสนสถาน และย่านตลาดการค้าที่รวมกลุ่มอยู่ในบริเวณเดียวกัน เพื่อสะดวกในการค้าขาย สินค้าที่ขายจะเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เนื่องจากลักษณะนิสัยของคนจีนที่เป็นคนอดทนและเก็บออม ทำให้รุ่นลูกรุ่นหลานมีกิจการเป็นของตนเอง เช่น โรงเลื่อยไม้ และโรงสี ไม่ได้ทำอาชีพค้าขายเหมือนสมัยก่อน ส่วนชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเขียวจะสร้างบ้านเรือนริมคลองโดยหันหน้าบ้านเข้าหาคลองน้ำเขียว เพื่อสะดวกต่อการทำประมงพื้นบ้าน เนื่องจากลักษณะนิสัยของชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเขียวจะชอบช่วยกันทำงานไม่ชอบทำงานคนเดียวจึงสร้างบ้านอยู่ติดๆกันรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ความสัมพันธ์ในครอบครัวของชาวไทยมุสลิมผู้ชายจะมีหน้าที่ออกเรือหา

ปลา ส่วนผู้หญิงจะเป็นคนนำปลาไปขายที่ตลาดและทำอุปกรณ์ประมง เช่น การทอตะขะหรืออวน ไสเคย

อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลแหลมงอบ จังหวัดตราด เกิดจากอัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณ คือ หลักคำสอนทางศาสนา ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และการเรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียนวัดน้ำเขียว แล้วก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางกายภาพที่แสดงออกมา คือ พิธีกรรมทางศาสนา อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ภาษา การแต่งกาย และการดำเนินชีวิต และประเพณีแข่งพายเรือลำไม้ไผ่

ตอนที่ 2 กระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด พบว่า

2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว มีหลากหลายปัจจัย ดังนี้

2.1.1 ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา

- ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีคลองน้ำเขียว ซึ่งเป็นคลองขนาดใหญ่ในน้ำใสสะอาด มีป่าโกงกางที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เหมาะแก่การทำประมง จึงทำให้ชาวแขกจามอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมคลองน้ำเขียว

- คลองน้ำเขียวเป็นคลองขนาดใหญ่ไหลออกสู่ทะเล สะดวกแก่การเดินทางของเรือสำเภา จึงเหมาะสมเป็นจุดขึ้นสินค้าเพื่อเดินทางต่อเข้าตัวเมืองตราด ทำให้มีชาวจีนเข้ามาทำการค้าขายอยู่ที่บ้านน้ำเขียวและเลือกที่จะตั้งถิ่นฐาน

2.1.2 ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

- ชุมชนบ้านน้ำเขียวเป็นจุดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนรักย์คลองบางพระมีการย้ายเข้ามาทำการค้าขายที่ชุมชนบ้านน้ำเขียว

- ชาวไทยมุสลิมในบ้านน้ำเขียวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ชาวไทยมุสลิมบางส่วนตัดสินใจย้ายออกมาอาศัยในชุมชนบ้านแหลมทองกลางและชุมชนบ้านขาม่อม

2.1.3 ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ

- ลักษณะนิสัยของชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเขียวที่รักสงบ ไม่ยุ่งเรื่องของคนอื่น นิสัยของชาวไทยมุสลิมมีความรักสันติและอ่อนน้อมถ่อมตน และนิสัยชาวไทยเชื้อสายจีนชอบช่วยเหลือ มีความอดทน และไม่ชอบโอ้อวด จึงทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง ส่งผลให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

- ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำทางศาสนา มีคุณธรรม และเผยแพร่หลักคำสอนให้คนในชุมชนบ้านน้ำเขียวอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

2.1.4 ปัจจัยทางอุดมการณ์

- คนในชุมชนบ้านน้ำเขียวสนิทสนมกันมาตั้งแต่เด็ก เนื่องจากเรียนมาจากโรงเรียนเดียวกัน จึงทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมส่วนรวม จึงเกิดการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรภายในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

2.2 กระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ดังนี้

2.2.1 ขั้นการยอมรับ (Acculturation)

ชุมชนบ้านน้ำเขียวเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่เนื่องจากลักษณะนิสัยของชาวไทยมุสลิมมีนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตน ส่วนคนไทยพุทธมีนิสัยรักสงบไม่ยุ่งเรื่องของคนอื่น รวมทั้งคนไทยเชื้อสายจีนมีนิสัยชอบช่วยเหลือมีน้ำใจต่อคนอื่น จึงทำให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรมของกันและกันได้โดยไม่รู้สึกรังเกียจ และส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่ช่วยให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรมในชุมชนบ้านน้ำเขียว คือ การจัดการเรียนการสอนแบบไม่แบ่งแยกศาสนาของโรงเรียนวัดน้ำเขียว ที่ถือว่าเป็นศูนย์กลางรวมเด็กในชุมชนบ้านน้ำเขียว ทั้งลูกชาวไทยพุทธชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งขั้นตอนการยอมรับทางวัฒนธรรม ถือว่าเป็นขั้นตอนแรกของการกระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม โดยแนวทางของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียวเมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กันในพื้นที่กลาง เช่น โรงเรียนหรือตลาด คือ การอยู่ร่วมกันแบบไม่แบ่งแยกและการมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

2.2.2 ขั้นการแข่งขัน (Competition)

เมื่อการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียวผ่านขั้นการยอมรับทางวัฒนธรรมมาแล้วจึงเข้าสู่ขั้นการแข่งขันของวัฒนธรรมที่เข้ามาใหม่(ชาวแขกและชาวจีน) เพื่อให้วัฒนธรรมหลัก(ชาวไทย) เกิดความเข้าใจและความเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เนื่องจากชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการนำหลักคำสอนของแต่ละศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตจึงทำให้แต่ละวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข และเกิดเป็นความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างทางศาสนาขึ้น โดยแนวทางในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียวเมื่อถึงขั้นการแข่งขัน คือ ความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเข้าใจและเคารพในความแตกต่าง การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และไม่ก้าวล้ำศาสนาอื่น

2.2.3 ขั้นการปรับตัว (Adaptation)

ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการชี้แจงและทำความเข้าใจร่วมกันอยู่เสมอผ่านผู้นำทางศาสนา โดยผู้นำทางศาสนาจะเผยแพร่หลักคำสอนอยู่เป็นประจำ และมีการแต่งงานข้ามศาสนาจึงทำให้เกิดความผูกพันทางเครือญาติอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง ทำให้ไม่เกิดข้อขัดแย้งกันทางศาสนา ส่วนข้อขัดแย้งอื่นๆ ที่ไม่สามารถตกลงกันได้จะมีคนกลาง(ผู้นำชุมชน/ผู้นำทางศาสนา) เข้ามาพูดคุยไกล่

เกลี่ย อย่างยุติธรรม มีความเป็นกลางไม่ฟังความข้างเดียว โดยแนวทางในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียวเมื่อถึงขั้นการปรับตัว คือ การพูดคุยชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยความยุติธรรมผ่านคนกลางที่มีความน่าเชื่อถือ

2.2.4 ขั้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)/การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) โดยชาวไทยเชื้อสายจีนจะเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเพราะมีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน ส่วนชาวไทยมุสลิมจะเป็นแบบการบูรณาการทางวัฒนธรรม เนื่องจากชาวไทยมุสลิมยังคงอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนไว้

2.2.4.1 การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)

ชุมชนบ้านน้ำเขียวเนื่องจากการอยู่ร่วมกันมาเป็นระยะเวลานานกว่า 200 ปี และมีการแต่งงานข้ามศาสนาของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จึงทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมขึ้น เช่น การแต่งกายของผู้หญิงชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวที่จะไม่ใส่ผ้าสแลนเกิดจากรับเอาวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมมาใช้ และการที่ชาวไทยมุสลิมรับเอาวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธไปประยุกต์ใช้ โดยนำกระโปงไปดัดไว้หน้าบ้านเพื่อเรียกละเงิน การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาวจน การรับเอาวัฒนธรรมที่แตกต่างไปประยุกต์ใช้นั้นถูกผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเป็นเนื้อเดียวกันจนไม่สามารถแยกออกได้

2.2.4.2 การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration)

ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว เกิดขึ้นจากการร่วมมือกันของคนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว มีการแต่งตั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นคณะกรรมการของวิสาหกิจฯ ทำให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสามัคคี และร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อส่วนรวม และงานประเพณีเรือพายไม้ไผ่ซึ่งเป็นประเพณีที่มีที่เดียวในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านน้ำเขียวซึ่งเป็นชุมชน 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม มีการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนมาอย่างยาวนาน แต่ยังคงมีการคงอัตลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรมไว้

2.3 ผลกระทบทางความมั่นคง

2.3.1 ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security)

ผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำทางศาสนา) ของชุมชนบ้านน้ำเขียวมีทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ทำให้อำนาจการปกครองไม่เอนเอียงไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และผู้นำชุมชนมีความเป็นธรรมไม่แบ่งแยกศาสนา มีความเป็นกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาในหมู่บ้าน และคนในชุมชนมีความเคารพและเชื่อฟังผู้นำทางศาสนาของตน ทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง

2.3.2 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security)

การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) โดยการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธ จะทำสวน ชาวไทยมุสลิมจะทำประมงพื้นบ้าน และชาวไทยเชื้อสายจีนจะทำการค้าขาย ซึ่งประกอบอาชีพทำมาหากินที่ไม่ทับซ้อนกัน ทำให้ไม่เกิดข้อขัดแย้งในเรื่องทรัพยากร โดยชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนจะนำสินค้ามาขายที่ตลาด “ระบบตลาด” (Market System) เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ และชุมชนบ้านน้ำเขียวได้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว โดยนำทุนทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

2.3.3 ความมั่นคงทางสังคม (Societal Security)

คนในชุมชนบ้านน้ำเขียวสนิทสนมกันมาตั้งแต่เด็ก เนื่องจากเรียนมาจากโรงเรียนเดียวกัน มีการแต่งงานข้ามศาสนา ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ร่วมกับชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวดำเนินชีวิตอยู่บนหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่งแต่ละศาสนาสอนให้ทำความดีละเว้นความชั่ว สอนให้อยู่ร่วมกันแบบพี่น้องและสันติสุข ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและเกิดความมั่นคงทางสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 อัตลักษณ์ของของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เกิดจากอัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณแล้วก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางกายภาพที่แสดงออกมา

จากการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลแหลมงอบ จังหวัดตราด คือ หลักคำสอนทางศาสนา ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และการเรียนร่วมกันในโรงเรียนวัดน้ำเขียว ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางกายภาพที่แสดงออกมา คือ พิธีกรรมทางศาสนา อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ภาษา การแต่งกาย และการดำเนินชีวิต และประเพณีแข่งพายเรือลำไม้ไผ่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยศ สันตสมบัติ (2548) ซึ่งได้นิยามความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า หมายถึง กลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกันเป็นหน่วยทางสังคมการเมืองและระบบเครือญาติเดียวกัน ผ่านประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ชุดเดียวกัน และมีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คล้ายกัน ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า คนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติจากการแต่งงานข้ามศาสนาและมีประวัติศาสตร์ร่วมกันมายาวนานกว่า 200 ปี จึงทำให้อัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณเกิดการแสดงออกเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียวทางกายภาพ ได้แก่ พิธีกรรม การดำเนินชีวิต และประเพณี

2.1.1 ปัจจัยทางด้านนิเวศวิทยา

จากการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีป่า
โคกทางที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ มีคลองน้ำเขียวซึ่งเป็นคลองขนาดใหญ่ไหลออกสู่
ทะเล สะดวกแก่การเดินทาง สอดคล้องกับแนวคิดของ บรรพต วีระสัย (2539) ซึ่งกล่าวว่า
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Environment) ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพดินฟ้าอากาศสถาน
ที่ตั้งของสังคม สิ่งเหล่านี้จะสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า
ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนบ้านน้ำเขียวถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน
ของชาวไทยมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีน

จากการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านน้ำเขียวเป็นจุดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนรักษั้คลองบางพระมีการย้ายเข้ามาทำการค้าขายที่ชุมชนบ้านน้ำเขียว และการย้ายออกมาอาศัยในชุมชนบ้านแหลมทองกลางและชุมชนบ้านยายม่อมของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเขียว สอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2530) ซึ่งกล่าวว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่มีสิทธิ์ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่น่าสังเกตได้ง่ายคือ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่เรื่องของครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า ชุมชนบ้านน้ำเขียวได้รับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากตัวเมืองตราด จากการสร้างถนนสายตราด-แหลมงอบ และยังแพร่กระจายวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมจากชุมชนบ้านน้ำเขียวไปสู่ชุมชนบ้านแหลมทองกลางกับชุมชนบ้านยายม่อม

จากการวิจัยพบว่า ลักษณะนิสัยของชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเขียวที่รักสงบ ไม่ยุ่งเรื่องของคนอื่น นิสัยของชาวไทยมุสลิมมีความรักสันติและอ่อนน้อมถ่อมตน และนิสัยชาวไทยเชื้อสายจีน ชอบช่วยเหลือ มีความอดทน และไม่ชอบโอ้อวด จึงทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง ส่งผลให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2530) ซึ่งได้กล่าวว่า บุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลหรือสมาชิกแต่ละคนในชุมชนก็มีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า ชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีนิสัยรัก

สงบ ร่วมกับนิสัยของชาวไทยมุสลิมที่รักสันติ และนิสัยชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีน้ำใจชอบช่วยเหลือ จึงทำให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรมและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

2.1.4 ปัจจัยทางอุดมการณ์

จากการวิจัย พบว่า คนในชุมชนบ้านน้ำเขียวสนิทสนมกันมาตั้งแต่เด็ก มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรม จึงเกิดการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรภายในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของบรรพต วีระสัย (2539) ซึ่งได้กล่าวว่า ปัจจัยทางอุดมการณ์ คือ คนในสังคมต้องการให้สังคมของตน เป็นสังคมเช่นไร ก่อให้เกิดการเตรียมปัจจัยพื้นฐาน เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปตามเป้าหมายตามอุดมการณ์ของสังคมนั้น ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า คนในชุมชนบ้านน้ำเขียวต้องการให้ชุมชนบ้านน้ำเขียวเป็นชุมชนท่องเที่ยว จึงจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวขึ้นเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

2.2 กระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

2.2.1 ขั้นการยอมรับ (Acculturation)

จากการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีส่วนช่วยให้การอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความสนิทสนมผูกพันกันมาตั้งแต่สมัยก่อน และการแต่งงานข้ามศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ สุไรยา วานี (2557) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างอย่างคือ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชน ทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว จำนวน 25 คน พบว่า ทูตทางสังคมที่เป็นระบบคุณค่า ได้แก่ (1) จิตสำนึกสาธารณะและ (2) การพึ่งพาอาศัยกันโดยมีประวัติศาสตร์การอยู่ร่วมกันเป็นตัวเชื่อมที่ดีซึ่งถูกถ่ายทอดสู่คนรุ่นลูกหลานในรูปแบบเรื่องเล่า สำหรับทูตทางสังคมที่เป็นรูปธรรมได้แก่ (1) ทูตทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ที่สามารถสร้างรายได้พอเพียงโดยไม่ไปเบียดเบียนผู้ใด (2) การสับเปลี่ยนตำแหน่งกำนันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมเกิดขึ้นมาตั้งแต่ในอดีต ช่วยถ่วงดุลอำนาจและลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนชาวไทยพุทธและชุมชนชาวมลายูมุสลิม (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3) ทูตบุคคลได้แก่ ผู้นำชุมชนซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสร้างความร่วมมือแก่คนในชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4) ทูตเครือข่าย การที่ชาวไทยพุทธในพื้นที่ยอมรับว่าตนเป็นชาติพันธุ์มลายู ซึ่งเป็นชาติพันธุ์เดียวกันกับชาวมลายูมุสลิมทำให้เกิดความรู้สึกสนิทใกล้ชิดกันและ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5) ทูตทางวัฒนธรรม ซึ่งมีภาษาถิ่นได้เป็นสื่อที่ทำให้สองกลุ่มชนสื่อสารกันอย่างเข้าใจ ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า การที่บ้านน้ำเขียวมี

ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทำให้คนชุมชนดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ขาดแคลนหรือต้องเกิดความขัดแย้ง ความสนิทสนมกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษทำให้รุ่นลูกรุ่นหลานสนิทสนมกันด้วย และการแต่งงานข้ามศาสนาทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบเครือญาติ คนในชุมชนอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง

2.2.2 ขั้นการแข่งขัน (Competition)

จากการวิจัยพบว่าแนวทางในการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน คือ ความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเข้าใจและเคารพในความแตกต่าง การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาพุทธนา นรเชฏฐ (2559) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างอย่างคือ บุคคลสำคัญของวัดและชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 รูป/คน พบว่า ประการแรก แนวทางการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธและมุสลิม คือ 1) เน้นความรักความเมตตาต่อกันความปรารถนาดีต่อกัน 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยการให้ 3) การ เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน 4) การมีกิจกรรมร่วมกัน 5) การเจรจาพูดคุยกัน ประการที่สอง แนวทางการอยู่ร่วมกันสามารถบูรณาการระหว่างหลักการของศาสนาพุทธและอิสลาม ตามหลักการของศาสนาพุทธเน้นความเมตตากรุณาต่อกัน (เมตตาธรรม) การเคารพในสิทธิของกันและกัน (การวธธรรม) การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (สังคหธรรม) ความสามัคคี (สามัคคีธรรม) ความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่างระหว่างกัน (ขันติธรรม) ส่วนหลักการของศาสนาอิสลาม ศรัทธาและการปฏิบัติตามศรัทธา 5 ประการ ประการที่สาม แนวทางที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันในปัจจุบันและอนาคต สามารถดำเนินการใน 2 ระดับ คือระดับปัจเจกบุคคล และระดับชุมชนหรือสังคม ในระดับปัจเจกบุคคลแต่ละคนต้องดำเนินตามหลักคำสอนในศาสนาของตนเองอย่างสมบูรณ์ ด้วยการประยุกต์เอาหลักการในศาสนาของตนเองมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันของแต่ละคนให้ถูกต้องเหมาะสมตามสถานภาพของตนเอง ส่วนในระดับชุมชนหรือสังคม จะต้องมีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอด้วยความบริสุทธิ์ จริ่งใจต่อกัน ปราศจากวาระซ่อนเร้น เพื่อจะได้มีโอกาสพบปะสนทนากัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกันด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบต่อประเทศชาติและประชาชนร่วมกัน ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อคนในชุมชนมีความเข้าใจในความแตกต่างและให้เกียรติซึ่งกันและกัน จึงทำให้การอยู่ร่วมกันนั้นเป็นไปอย่างปกติสุขไม่มีข้อขัดแย้ง

2.2.3 ขั้นการปรับตัว (Adaptation)

จากการวิจัยพบว่า ผู้นำทางศาสนาทั้งโตะอิหม่ามและเจ้าอาวาสวัดน้ำเชียวมีความสนิทสนมกันมีการพูดคุยกันอยู่ตลอด และจะเผยแพร่หลักคำสอนของแต่ละศาสนา ให้แก่คนในชุมชนเป็นประจำในวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุติภักดิ์ เหมทอง et al. (2563) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไว้รอยต่อทางศาสนา กลุ่มตัวอย่างก็คือ คนในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 5 ชุมชน จำนวน 60 คน พบว่า วิธีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสี่แยกตลาดแขก ชุมชนโพธิ์เสด็จ ชุมชนปากพ่อง ชุมชนบ้านในกุ่ม และชุมชนโมคลาน โดยแต่ละชุมชนมีสภาพบริบท วิธีการดำเนินชีวิต และลักษณะของการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ มีความเป็นพหุวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข คนในชุมชนมีความรักสามัคคี เกื้อกูลแบ่งปัน และเข้าใจบริบทความเชื่อที่แตกต่างกันและให้เกียรติเคารพความเชื่อของแต่ละศาสนา รู้วิถีที่พึงปฏิบัติต่อกันที่ไม่ขัดต่อศาสนาและสร้างสัมพันธในชุมชน และผ่านการสร้างสายสัมพันธ์จากฐานสู่ฐาน รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไว้รอยต่อทางศาสนา" ซึ่งประกอบด้วย 4 ประกอบเรียกว่า PALC ได้แก่ 1) กระบวนทัศน์พื้นฐานของชุมชน (Paradigms of Community) ได้แก่ ความคิด ความรู้สึกร่วมของคนในชุมชน ที่รู้สึกไม่แบ่งแยกจากกัน มีความรู้สึกของการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่แบ่งศาสนา 2) ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน (Leader and Local Wisdom Scholars) เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เป็นต้นแบบผู้มีคุณธรรมศีลธรรมที่ดีให้กับชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน (Activities and Lifestyles) กิจกรรมจิตอาสาเพื่อชุมชน อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมของชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมของชุมชน และ 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน (Conflict Resolution) ชุมชนที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมไว้รอยต่อทางศาสนาเป็นชุมชนที่คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน การให้ความเสมอภาค การเคารพในสิทธิ การให้เกียรติ การรักษาและปฏิบัติตามกฎกติกาที่ชุมชนร่วมวางไว้ ชุมชนใช้ "มรรควิธี" เป็นแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า ชุมชนบ้านน้ำเชียวมีผู้นำทางศาสนาที่มีคุณธรรมและเผยแพร่หลักคำสอนให้คนในชุมชนเกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทำให้ชุมชนบ้านน้ำเชียวเกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม

2.2.4 ขั้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)/การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration)

จากการวิจัยพบว่า สิ่งที่ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว คือ โรงเรียนวัดน้ำเขียวที่มีการเรียนการสอนแบบไม่แบ่งแยก การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ร่วมกันทำกิจกรรมและร่วมกันแก้ไขปัญหาภายในชุมชน โดยมีการชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกัน และการมีผู้นำชุมชน/ผู้นำศาสนาที่มีคุณธรรม มีความยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุติศักดิ์ แหมทอง et al. (2563) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา กลุ่มตัวอย่างอย่างคือ คนในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 5 ชุมชน จำนวน 60 คน พบว่า วิธีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสี่แยกตลาดแขก ชุมชนโพธิ์เสด็จ ชุมชนปากพนัง ชุมชนบ้านในกุ่ม และชุมชนโมคลาน โดยแต่ละชุมชนมีสภาพบริบท วิธีการดำเนินชีวิต และลักษณะของการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ มีความเป็นพหุวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข คนในชุมชนมีความรักสามัคคี เกื้อกูลแบ่งปัน และเข้าใจบริบทความเชื่อที่แตกต่างกันและให้เกียรติเคารพความเชื่อของแต่ละศาสนา รู้วิถีที่พึงปฏิบัติต่อกันที่ไม่ขัดต่อศาสนาและสร้างสัมพันธ์ในชุมชน และผ่านการสร้างสายสัมพันธ์จากฐานสู่ฐาน รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา" ซึ่งประกอบด้วย 4 ประการเรียกว่า PALC ได้แก่ 1) กระบวนทัศน์พื้นฐานของชุมชน (Paradigms of Community) ได้แก่ ความคิด ความรู้สึกร่วมของคนในชุมชน ที่รู้สึกไม่แบ่งแยกจากกัน มีความรู้สึกของการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่แบ่งศาสนา 2) ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน (Leader and Local Wisdom Scholars) เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เป็นต้นแบบผู้มีคุณธรรมศีลธรรมที่ดีให้กับชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน (Activities and Lifestyles) กิจกรรมจิตอาสาเพื่อชุมชน อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมของชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมของชุมชน และ 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน (Conflict Resolution) ชุมชนที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนาเป็นชุมชนที่คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน การให้ความเสมอภาค การเคารพในสิทธิ การให้เกียรติ การรักษาและปฏิบัติตามกฎกติกาที่ชุมชนร่วมวางไว้ ชุมชนใช้ "มรรควิธี" เป็น

แนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า ชุมชนบ้านเขียวมีโรงเรียนวัดน้ำเขียวที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบไม่แบ่งแยก มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวทำให้คนในชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกัน และมีผู้นำชุมชน/ผู้นำทางศาสนาที่มีคุณธรรมมีความยุติธรรม ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม

2.3 ผลกระทบทางความมั่นคง

2.3.1 ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security)

จากการวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำทางศาสนา) ที่มีความเป็นธรรมไม่แบ่งแยกศาสนา มีความเป็นกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาในหมู่บ้าน และคนในชุมชนมีความเคารพและเชื่อฟังผู้นำทางศาสนาของตน ทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของ Buzan (1983) ซึ่งกล่าวว่า ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) ได้ให้ความสนใจต่อเสถียรภาพของรัฐ ระบบการปกครอง และอุดมการณ์ที่สร้างความชอบธรรมในการครองอำนาจของผู้ปกครอง (Legitimacy Ideologies) ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า ผู้นำทางศาสนาและผู้ใหญ่บ้านมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองของชุมชนบ้านน้ำเขียว

2.3.2 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security)

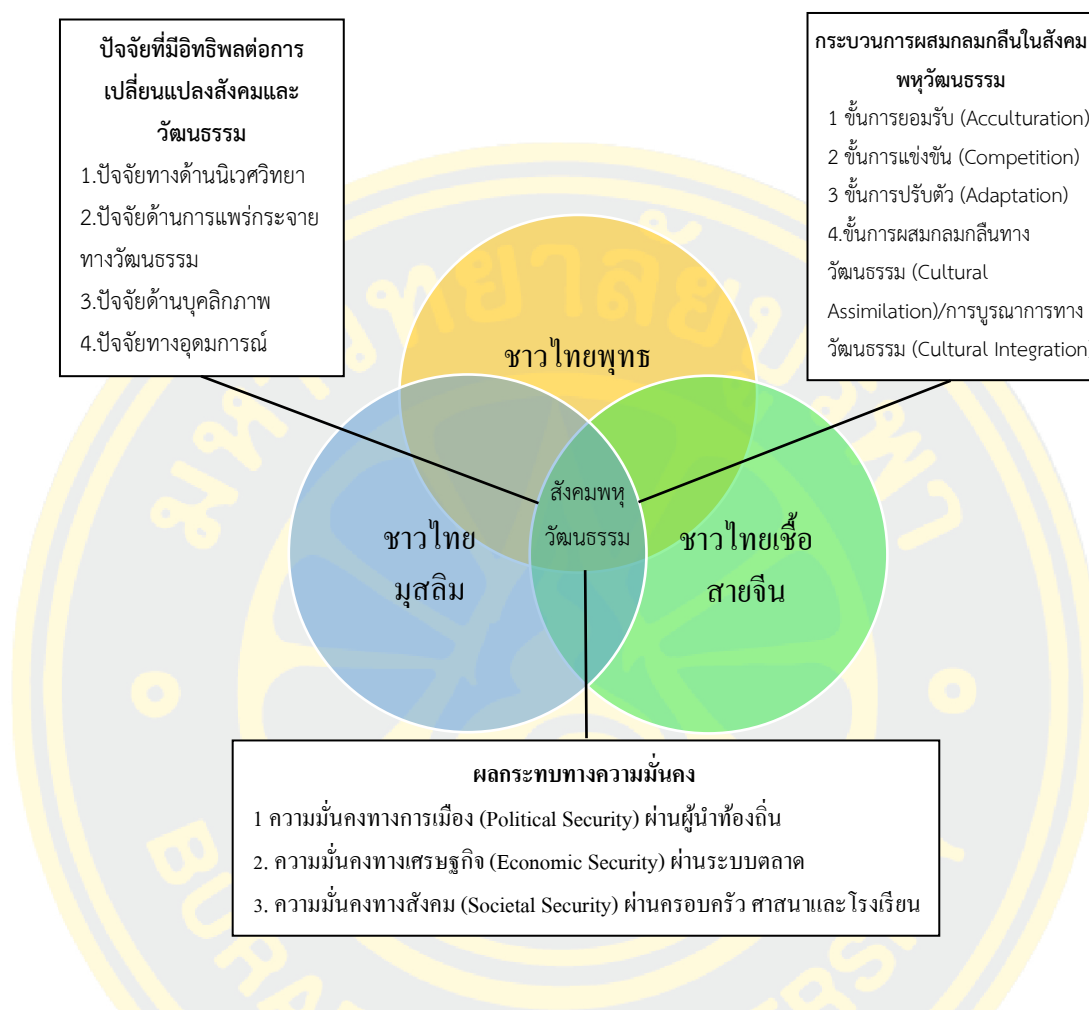
จากการวิจัยพบว่า ชาวไทยพุทธจะทำสวน ชาวไทยมุสลิมจะทำประมงพื้นบ้าน และชาวไทยเชื้อสายจีนจะทำการค้าขาย ซึ่งประกอบอาชีพทำมาหากินที่ไม่ทับซ้อนกัน ทำให้ไม่เกิดข้อขัดแย้งในเรื่องทรัพยากร โดยชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนจะนำสินค้ามาขายที่ตลาด สอดคล้องกับแนวคิดของ Buzan (1983) ซึ่งกล่าวว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) พิจารณาเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากร การเงินและระบบตลาด ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อระบบการจัดสวัสดิการและอำนาจของรัฐ ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า การนำสินค้ามาขายที่ตลาดของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว “ระบบตลาด” (Market System) ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านน้ำเขียว

2.3.3 ความมั่นคงทางสังคม (Societal Security)

จากการวิจัยพบว่า คนในชุมชนบ้านน้ำเขียวสนิทสนมกันมาตั้งแต่เด็ก เนื่องจากเรียนมาจากโรงเรียนเดียวกัน มีการแต่งงานข้ามศาสนา ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางเครือญาติร่วมกับชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวดำเนินชีวิตอยู่บนหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่งแต่ละศาสนาสอนให้ทำความดีละเว้นความชั่ว สอนให้อยู่ร่วมกันแบบพี่น้องและสันติสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ Buzan (1983) ซึ่งกล่าวว่า ความมั่นคงทางสังคม (Societal Security) ได้ให้ความสนใจต่อความสามารถในการดำรงอยู่ และพัฒนาการของภาษา วัฒนธรรม ศาสนา/ความเชื่อ อัตลักษณ์ และขนบประเพณี ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า

จากการที่คนในชุมชนบ้านน้ำเขียวเรียนโรงเรียนเดียวกันมาตั้งแต่เด็ก มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและเกิดความมั่นคงทางสังคม

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม กระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม และผลกระทบทางความมั่นคงของชุมชนบ้านน้ำเขียว พบว่า การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียวเกิดจากปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา, ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม, ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ และปัจจัยทางอุดมการณ์ ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนช่วยให้เกิดกระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ทั้ง 4 ขั้นตอน คือ 1.ขั้นการยอมรับ 2.ขั้นการแข่งขัน 3.ขั้นการปรับตัว 4.ขั้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้ง 3 ด้านคือ 1.ความมั่นคงทางการเมือง ผ่านกลไกผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำศาสนา) ที่มีความเป็นธรรมไม่แบ่งแยกศาสนา มีความเป็นกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาในหมู่บ้าน และคนในชุมชนมีความเคารพและเชื่อฟังผู้นำทางศาสนาของตน 2.ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ผ่านระบบตลาด (Market System) โดยชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนจะนำสินค้ามาขายที่ตลาด รวมทั้งสินค้าและบริการไม่มีการทับซ้อนกัน ทำให้ไม่เกิดข้อขัดแย้งในเรื่องทรัพยากร 3.ความมั่นคงทางสังคม ผ่าน 3 องค์ประกอบหลักคือ ครอบครัว ศาสนา และโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษาวิถีพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด พบว่า ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมผ่านกระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม แต่ยังคงอัตลักษณ์ของตนเองไว้ แสดงว่าชุมชนบ้านน้ำเขียวเป็นการอยู่ร่วมกันแบบบูรณาการทางวัฒนธรรม จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านน้ำเขียวได้นำหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งแต่ละศาสนาจะสอนให้คนทำความดีละเว้นความชั่ว และสอนให้รักกันอย่างพี่น้อง ทำให้ชุมชนบ้านน้ำเขียวสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ดังนั้น

เสนอให้ กระทรวงวัฒนธรรม กำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นๆในประเทศไทยโดยใช้ศาสนาเป็นตัวเชื่อม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีแข่งเรือพายไม้ไผ่และประเพณี 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม ที่จัดขึ้นทุกปีในชุมชนบ้านน้ำเขียว ถือว่าเป็นการสร้างสามัคคีและความปรองดองภายในชุมชน ดังนั้นเสนอให้ หน่วยงานส่วนภูมิภาคในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องเข้าไปร่วมบูรณาการกับชุมชนบ้านน้ำเขียวสนับสนุนให้ประเพณีเหล่านี้ยังคงอยู่ เพื่อเป็นการคงอัตลักษณ์และสามารถนำไปต่อยอดสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน

2. ผลการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน และส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านน้ำเขียวทำให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน ดังนั้นเสนอให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการทำงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว ด้านความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและยกระดับผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง และนำชุมชนอื่นๆในจังหวัดตราดมาศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วนำกลับไปประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ผลการศึกษาพบว่า มีหลายปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ขอเสนอให้งานวิจัยครั้งต่อไป ศึกษาปัจจัยที่ทำให้การอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีมาอย่างยาวนานและยังคงอยู่อย่างเหนียวแน่นในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2567). ประเพณีแข่งเรือพายลำไม้ไผ่. Retrieved from https://www2.m-culture.go.th/th/article_view.php?nid=174099
- กุสุมา ภาณุ. (2556). กระบวนการสร้างอัตลักษณ์: มุมมองจิตวิเคราะห์และสังคมศาสตร์. Retrieved from http://kusumakooyai.blogspot.com/2013/04/blog-post_5.html
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2566). ทักษะสังคม พื้นฐานอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข. Retrieved from www.kriengsak.com/node/1288
- เกษรา ชัยเหลืออยู่. (2556). ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม. Retrieved from www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc.php?doc_ref=106
- ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์. (2559). การอยู่ร่วมกันในยุคไร้พรมแดนจากการย้ายถิ่น. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์ การพิมพ์.
- ขวัญจิวัน บัวแดง. (2546). ชาติพันธุ์และมายาคติ. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2543). หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (4 ed.). กรุงเทพฯ: รามการพิมพ์.
- จุฑารัตน์ เจือจัน. (2555). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- เจน สุขศรีทอง. (2563). การพัฒนาประสิทธิภาพการนำนโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชายแดนภาคใต้. (รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต). สาขาพุทธศาสตร์และความมั่นคง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2547). ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ชวิตรา ตันติมาลา. (2560). การสร้างอัตลักษณ์ของตลาดนัดภายในมหาวิทยาลัยของรัฐเขตกรุงเทพมหานคร. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- ชูพินิจ เกษมณี. (2548). ความต่างที่เคารพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

โชคชัย วงศ์ธานี. (2555). ความหลากหลายที่ไม่หลากหลาย: การจัดการในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (เ. เทพไทย Ed.). กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). วาทกรรมการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.

คุสิต หวันเหลื่อม. (2554). การพัฒนาแนวคิดวัฒนธรรมสมานฉันท์ของสังคมพหุวัฒนธรรมตามทฤษฎีของตำรวจตระเวนชายแดนที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. Retrieved from www.pt.tsu.ac.th/rdi/ConAll/ORAL19/O59.pdf

ทัศนยา บุญทอง. (2528). ทฤษฎีการพยาบาลกับการนำไปใช้. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

ชนาพล ล้อมอกชาติ. (2556). พหุวัฒนธรรมกับวาทกรรม “วัฒนธรรม”, ประวัติศาสตร์แนวคิด, ร่างรายงานการวิจัยในโครงการกลุ่มวิจัยความขัดแย้งและพหุวัฒนธรรม: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2553). ชาตินิยมกับพหุวัฒนธรรม. In. โรงแรมดิเอ็มเพรสเชียงใหม่.

นิยพรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ. (2550). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม: แนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมาและสาระสำคัญ ด้านมานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

บรรพต วีระชัย. (2539). สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น: กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บังอร ร้อยกรอง. (2553). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม. (คุณฉินิพนธ์ คุรุศาสตร์คุณฉินิพนธ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

บัณฑิตย ธรรมะอุณ, สุภาภรณ์ ตั้งตรงไพโรจน์, สราวุธ อริย์, นิเลาะ แวอุ้ง, ฉันทพงษ์ ยืนยง, มุhamมัดรียานี บากา, & จันทร์จุฬา สุขชี. (2549). พหุวัฒนธรรมศึกษากับการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนใต้: กรณีศึกษาปอเนาะ. ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. : ศรีบูรณคอมพิวเตอร์-การพิมพ์.

บุญเดิม พันรอบ. (2528). สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: บุรพาสาน.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์. มหาสารคาม: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประสิทธิ์ สิปรีชา. (2547). การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง วาทกรรมอัตลักษณ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ปิยะ กิจถาวร. (2550). รายงานผลการศึกษาโครงการพัฒนาระบบการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพและส่งเสริมการไต่ถาม
 เกลี้ยระดับข้อพิพาทภายในชุมชนศึกษากรณีชุมชนสมานฉันท์พื้นที่ภาคใต้บ้านเชิงเขา ต.ปะลูกาสามะ อ.
 บาเจาะ จ.นราธิวาส. Retrieved from

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (2567, 15 มิถุนายน) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลน้ำเขียว.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2. (2567, 14 มิถุนายน) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ตำบลน้ำเขียว.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (2567, 8 มิถุนายน). ผู้นำศาสนาพุทธ.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4. (2567, 12 มิถุนายน). ผู้นำศาสนาอิสลาม.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5. (2567, 19 พฤษภาคม 2567). ผู้นำวัฒนธรรมจีน.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6. (2567, 5 มิถุนายน). นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7. (2567, 6 มิถุนายน). นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8. (2567, 5 มิถุนายน). รองประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9. (2567, 5 มิถุนายน). ชาวบ้าน 1.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10. (2567, 5 มิถุนายน). ชาวบ้าน 2.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11. (2567, 6 มิถุนายน). ชาวบ้าน 3.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12. (2567, 19 พฤษภาคม). ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน.

พรณี มามาตร์. (2558). กระบวนการสร้างการคงอยู่ของอัตลักษณ์สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์คารอ้งในสังคมพหุ
 วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย. (คุยฉินพันธ์ปรัชญาคุยฉินพันธ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย,

พระโกวิท พลญาโน. (2560). ศึกษาวิเคราะห์วิถีพหุวัฒนธรรมของชุมชนวัดขันเงิน จ.ชุมพร ตามหลักพุทธสันติวิธี.
 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พระมหาชฎีกัก แหมทอง, ขันทองวัฒนะประดิษฐ์, อัครเดช พรหมกัลป์, พิระศิลป์ บุญทอง, ชนันภรณ์ อารีกุล, &
 บุญฉดา สุปัญญ์. (2563). รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา. (วิทยานิพนธ์พุทธ
 ศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พระมหาอุทธรนา นรเชฏฐ์. (2559). ศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย : กรณีศึกษาชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่ากรัง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พระมหาสุขสันต์ สุขวฑฒโน. (2564). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พระเมธีวรญาณ. (2560). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย : กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2559). พหุวัฒนธรรมนิยม สิทธิชนกลุ่มน้อยและความสมานฉันท์. Retrieved from www.Facebook.com/PhichinaBhuket

แพรว ศิริศักดิ์คำเก็ง. (2549). แนวคิดพหุวัฒนธรรม (*Multiculturalism*).

เมทินี ทนงกิจ. (2561). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำแซบ. (คุษุณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

ยศ สันตสมบัติ. (2548). มนุษย์กับวัฒนธรรม (3 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รินดา พันธุ์น้อย. (2552). การดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบึงกะเทว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,

วิลาสินี โสภภาพ. (2565). การสร้างชุมชนสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาบ้านหน้าทับ อ.ท่าศาลา จ. นครศรีธรรมราช และชุมชนตำบลแม่สะเรียง อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2545). อารยธรรมฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพฯ: มติชน.

ศศิธร ไทวันส. (2554). การศึกษาเพื่อจัดทำแผนที่ทางมรดกทางสถาปัตยกรรมชุมชนรักษ์คลองบางพระ จังหวัดตราด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร,

ศิริจิต สุนันต๊ะ. (2557). สถานการณ์โต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, ปีที่ 32
19.

ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2567). วัดน้ำเขียว. Retrieved from <http://m-culture.in.th/album/171218/วัดน้ำเขียว>

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2558). ความหมาย Ethnicity ในการศึกษา Ethnography. Retrieved from <https://anthropology-concepts.sac.or.th/articles/8>

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. (2551). การจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษามลายู-ภาษาไทย) สำหรับเยาวชนไทยมุสลิมในโรงเรียนเขตพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้.

สภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด, & สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด. (2565). การอนุรักษ์สืบสานมรดกภูมิปัญญาร่วมรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดตราด.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2530). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ในชุมชนบ้านเขย บ้านไทยดำ และบ้านไทยลาว: การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

สาริตา สวัสดิ์คำธร. (2549). เนื้อเพลงและอัตลักษณ์แฟนเพลงฮิปฮอปในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลตำบลน้ำเขียว. (2566). Retrieved from www.namchieo.go.th/public/list/data/index/menu/1144

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ

สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2559). การสร้างสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมทางศาสนาชาติพันธุ์: กรณีศึกษาชุมชนมุสลิมภาคเหนือของประเทศไทย (ย. สันติสมบัติ Ed.): ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุเทพ สุนทรเกสซ์. (2515). การผสมผสานทางวัฒนธรรม ทฤษฎีและแนวคิดในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุเทพ สุนทรเกสซ์. (2548). ชาติพันธุ์สัมพันธ์: แนวคิดพื้นฐานทางมานุษยวิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ ประชาชาติ และการจัดองค์กรความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

สุธรรม ชาศะสิงห์, & อุดลย์ ต้นประยูร. (2524). สังคมวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: บางกอกการพิมพ์.

สุพรรณา อติประเสริฐกุล. (2552). ความเป็นอยู่ในบริบทพหุวัฒนธรรม : ศึกษากรณี หมู่บ้านใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

สุภางค์ จันทวานิช. (2549). พหุวัฒนธรรม. In. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนน อยู่ลิน. (2527). พฤติกรรมการสื่อสารและการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย: ศึกษาเฉพาะชาวจีนในเขตเทศบาลเมืองนครเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

สุริยา บรรพลา. (2553). บริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ กรณีศึกษา ไทยเลวในประเทศไทยและลาวหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,

สุไรยา วานี. (2557). การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาคำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,

เสาวนีย์ จิตหมวด. (2531). กลุ่มชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: กองทุนสง่าวัชรจิระอมพร.

อธิปัตย์ คลี่สุนทร. (2552). การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education). In. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

อภิญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.

อภิรักษ์ เกษมผลกุล. (2548). โครงการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เฉลิมพระเกียรติฯ “ตามรอยเสด็จฯ เกาะช้าง จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.

อมรา พงศาพิชญ์. (2541). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ (5 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา พงศาพิชญ์. (2542). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานันท์ กาญจนพันธ์. (2551). พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานันท์ กาญจนพันธ์. (2546). ชาติพันธุ์และมายาคติ. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม: ทะลุกรอบและกับดักของความคิดแบบคู่ตรงข้าม. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

อุดร หลักทอง. (2558). แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนพหุวัฒนธรรม. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล,

Ang, I. (2006). Multiculturalism. Retrieved from www.blackwellpublishing.com/newkeywords

Bank, M. (1966). *Ethnicity: Anthropological Constructions*. New York: Routledge.

Barth, A. E., & Noel, D. (1971). "Conceptual Frameworks for the Analysis of Race Relations". *Social Forces*, 50, pp. 333-348.

Barth, F. (1968). *Ethnic Group and Boundary*. Boston: Little Brown.

Barth, F. (1969). "Introduction" Boston: Little Brown.

Basanez, M., & Inglehart, R. (2016). *A World of Three Cultures: Honor, Achievement and joy*: Oxford Scholarship Online.

Bhal, J. D. (2014). Security: An Essentially Contested Concept?

Blum, L. A. (1998). *Antiracism, Multiculturalism, and Interracial Community: Three Educational Values for a Multicultural Society In Applied Ethnics: A Multicultural Approach*. USA.: Prentice Hall.

Booth, K. (2007). *Theory of World Security*. Cambridge: Cambridge University Press.

Brown. (2007). *New global dangers'* Washington: DC: USIP Press.

Buzan, B. (1983). *People, States and Fear: The National Security Problem in International Relations*. Brighton: Wheatsheaf.

Buzan, B. (1991). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era* London: Harvester Wheatsheaf.

- Castile, P. G., & Kushner, G. (1981). *Persistent Peoples*. Tucson Arizona: University of Arizona.
- Englund, H., & Leach, J. (2000). "Ethnography and the Meta-Narratives of Modernity" *Current Anthropology* 41 no.2, pp. 225-247.
- Foster, L. B. (1971). "The Mon", Six Months' Report. In. Pak-Kret Nontaburi Thailand.
- Geertz, A. (1993). *The Middle East Unity and Diversity*: Nordic Society for Middle Eastern Studies.
- Gittler, B. J. (1956). *Understanding Minority Groups*. New York: John Willey and Sons.
- Gladney. (1991). *Representing Nationality in China: Refiguring Majority/Minority Identities*: The Regional Seminar of the Center for Chinese Studies, University of California.
- Gordon, M. M. (1959). *Assimilation in American life*. New York: Oxford University press.
- Gunew, S. (2001). *Postcolonialism and Multiculturalism: Between race and Ethnicity* (D. M Ed.). Polis: Sofla Bulgaria.
- Hall, S. (2000). *Conclusion: The Multicultural Question* (H. B. Ed.). London: Zen Books.
- Jory, P. (2000). Multiculturalism in Thailand? Cultural and Regional Resurgence in a Diverse Kingdom. In: Millennial Visions.
- Keyes, F. C. (1976). "Towards a New Formulation of the Concept of Ethnic Group". In: Ethnicity.
- Kymlicka, W. (1995). *Multicultural Citizenship A Liberal Theory of Minority Rights*. USA: Clarendon Press.
- Lincoln, & Guba. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills: Sage.
- Mill, M. B. (2012). Thai mobilities and cultural citizenship, *Critical Asian Studies*. In (pp. pp. 85-112).
- Milner, A., & Browitt, J. (2006). *Contemporary Cultural Theory* (3 ed.). USA: Routledge.

- Moerman, M. (1965). Ethnic Identification in a Complex Civilization: Who are the Lue. *American Anthropologist*.
- Naroll, R. (1964). On the ethnic classifications. *Current Anthropology*. In.
- Nicolas, T. (1992). The Inversion of Tradition. *American Ethnologist*. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/>
- Noel, L. D. (1968). "A Theory of the Origin of Ethnic Stratification", *Social Problem*. In.
- Parekh, B. (2000). *Rethinking Multiculturalism Cultural Diversity and Political Theory*. USA: Harvard University Press.
- Park, & Burgess. (1965). *Introduction to The Science of Sociology*. Ithaca: Chicago University.
- Park, E. R. (1950). *Race and Culture*. Glencoe: The Free Press.
- Redfield, R. (1976). *The Little Community*. Chicago: The University of Chicago press.
- Rothschild, E. (1995). *What is security?* Daedalus.
- Sanjek, R. (1997). "Ethnography". In A. B. a. J. Spencer (Ed.), *Social and Cultural Anthropology* (pp. P.193). London: Routledge.
- SCEULOV, D. (2021). *Identification of Cultural Determinants for International Business*. Latvia: Riga Technical University.
- Shibutani, T., & Kwan, M. K. (1965). *Ethnic Stratification*. New York: McMillan Company.
- Sirianni, C., & Friedland, L. (1995). *Social Capital and Civic Innovation: Learning and Capacity Building from the 1960s to the 1990s*. . Washington, D.C.: American Sociological Association Annual Meetings.
- Sokolovskii, & Tishkov. (1997). "Ethnicity". In B. a. Spencer (Ed.), *Social and Cultural Anthropology*. London: Routledge.

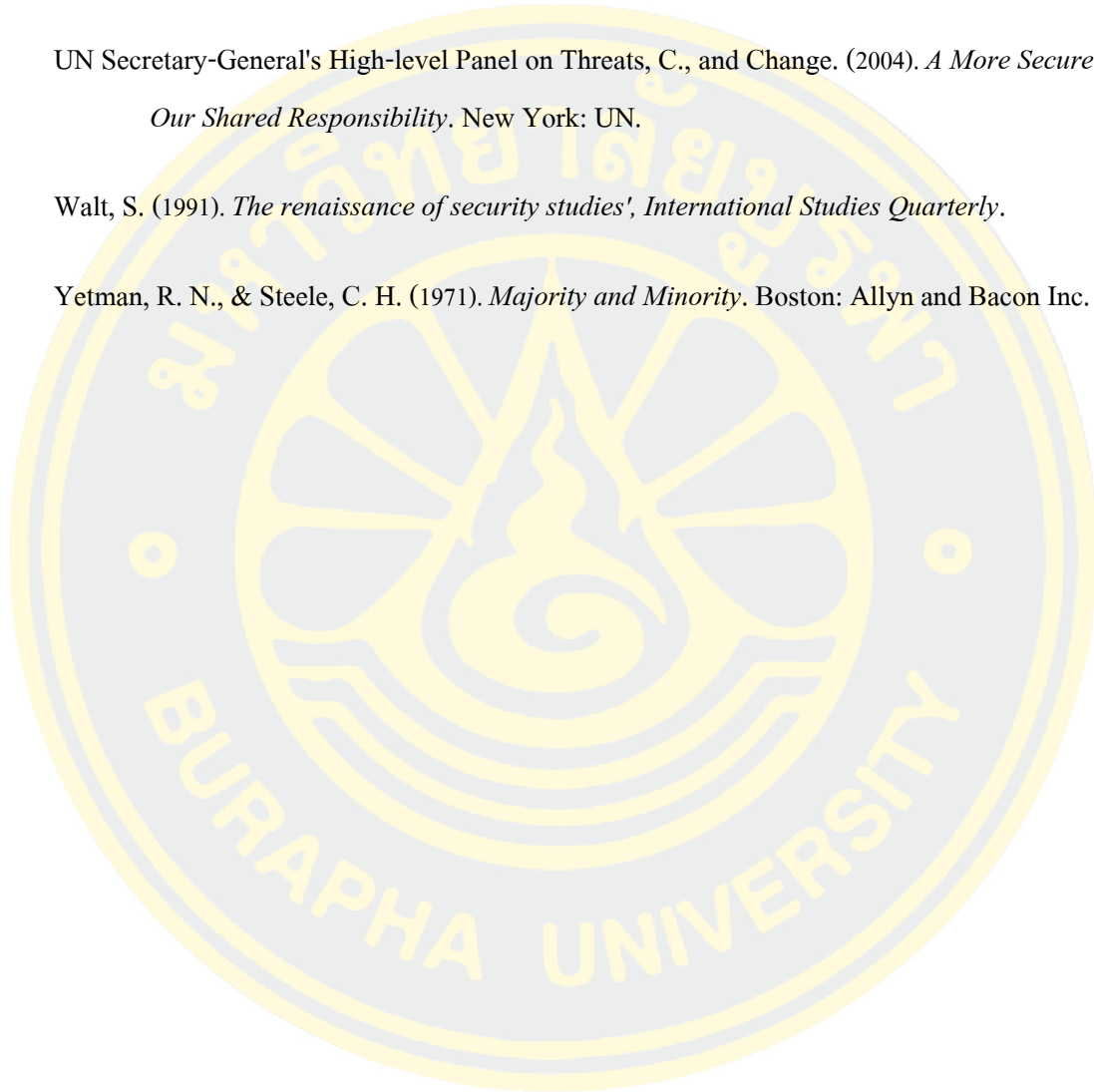
Steward, J. H. (1963). *Theory of culture change*. Urbana Chicago London: University of Illinois Press.

Thomas, C. (2000). *Global Governance, Development and Human Security*. London: Pluto Press.

UN Secretary-General's High-level Panel on Threats, C., and Change. (2004). *A More Secure World: Our Shared Responsibility*. New York: UN.

Walt, S. (1991). *The renaissance of security studies*, *International Studies Quarterly*.

Yetman, R. N., & Steele, C. H. (1971). *Majority and Minority*. Boston: Allyn and Bacon Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตารางที่ 5 กรอบแนวคิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

องค์ประกอบ	นิยามเชิงทฤษฎี	ประเด็นตัวบ่งชี้	ชื่อคำถาม/มาตรวัด	ตัวชี้วัดในการสังเกต	นิยามเชิงปฏิบัติการ
ด้านที่ 1 : การศึกษา ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาติพันธุ์	ประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกันและการสืบเชื้อสายบรรพบุรุษของชาติพันธุ์ (รินรดา พันธุ์น้อย (2552), พรณี มามาตร (2558), Keyes (1976), Gladney (1991), Nicolas (1992), และ Greetz (1993))	1. ประวัติความเป็นมาร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเชียว 2. การสืบเชื้อสายบรรพบุรุษร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเชียว	ประวัติของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเชียว มีความเป็นมาอย่างไร บรรพบุรุษของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเชียว มีความเป็นมาอย่างไร	- ลักษณะของวิถีชีวิตและการสร้างที่อยู่อาศัย - หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น มัสยิด 200 ปี วัดน้ำเชียว และศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ	เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกันและการสืบเชื้อสายบรรพบุรุษของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านน้ำเชียว

องค์ประกอบ	นิยามเชิงทฤษฎี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม/มาตรการ	ตัวชี้วัดในการสังเกต	นิยามเชิงปฏิบัติการ
ด้านที่ 2 : ภาษา	ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกันภายในชาติพันธุ์เดียวกัน และภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับชาติพันธุ์อื่น (ขวัญจิวัน บัวแดง(2546), พรณี มามาตร์ (2558), Keyes (1976), Gladney (1991) และ Greets (1993))	1. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารภายในกลุ่มและกับคนภายนอกกลุ่มของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว ทั้งแบบวินภาษา (ภาษาพูด/เขียน) และอวัจนภาษา (การแต่งกาย/สัญลักษณ์เครื่องหมายต่างๆ)	1. ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีการสื่อสารกันภายในกลุ่มอย่างไร เช่น ภาษาพูด เขียน การแต่งกาย สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นต้น 2. ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีการสื่อสารกับคนภายนอกกลุ่มตนเองอย่างไร และมีความแตกต่างกับภายในกลุ่มอย่างไร เช่น ภาษาพูด เขียน การแต่งกาย สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นต้น	- การใช้ภาษาในการสื่อสารทั้งภาษาพูด และเขียน - การแต่งกาย - เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์	เป็นการศึกษาภาษาที่ใช้สื่อสารของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ทั้งแบบวินภาษา และอวัจนภาษา
ด้านที่ 3 : ความเชื่อทางศาสนา	เพื่อหาความเชื่อทางศาสนาของชาติพันธุ์ (ขวัญจิวัน บัว	1. ความเชื่อทางศาสนาของชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีลักษณะเป็นอย่างไร และมีความแตกต่างกันอย่างไร	1. ความเชื่อทางศาสนาของชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีลักษณะเป็นอย่างไร และมีความแตกต่างกันอย่างไร	- ศาสนสถาน - พิธีกรรมประเพณี	เป็นการศึกษาความเชื่อทางศาสนา รวมทั้งพิธีกรรมประเพณีของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทย

องค์ประกอบ	นิยามเชิงทฤษฎี	ประเด็น/ตัวปั้งชี	ข้อคำถาม/มาตรการ	ตัวชี้วัดในการสังเกต	นิยามเชิงปฏิบัติการ
	แดง(2546), พรณี มามาตร์ (2558), Keyes (1976), Gladney (1991) และ Greets (1993))	ทางศาสนาของแต่ละกลุ่มอัตรักยณัฒทางชาติพันธุ์	2. พิธีกรรม ประเพณีของชาวไทยพุทธชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเซียว มีลักษณะเป็นอย่างไร และมีความแตกต่างกันอย่างไร		ไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียว
ด้านที่ 4 : การดำเนินชีวิต	การดำเนินชีวิตของชาติพันธุ์	1. การมีวิถีทางเศรษฐกิจแบบเดียวกันของชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียว	ชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียว ประกอบอาชีพอะไร มีถิ่นที่อยู่อาศัยร่วมกันหรือไม่ อย่างไร และมีความแตกต่างกันอย่างไร	- อาชีพ - ลักษณะครอบครัว - ถิ่นที่อยู่อาศัย	การศึกษาการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านน้ำเซียว ตำบลน้ำเซียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ได้แก่ บทบาทหน้าที่ ที่ ความผูกพันของระบบเครือญาติ ถิ่นที่อยู่อาศัยและการมีวิถีทางเศรษฐกิจแบบเดียวกัน
		2. ลักษณะวิถีครอบครัวของชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียว	ชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียว มีความแตกต่างกันอย่างไร และมี		

ตารางที่ 6 กรอบแนวคิดแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่อง ทฤษฎีวิวัฒธรรมสัมพันธ์ และกระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของ สุนน อยู่สิน (2527)

ขั้นตอน	นิยามจากการสังเคราะห์	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม/มาตรวัด	ตัวชี้วัดในการสังเกต	นิยามเชิงปฏิบัติการ
ขั้นที่ 1: การยอมรับ (Acculturation)	ความคิดหรือทัศนคติของคนในชุมชนที่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยไม่แบ่งแยก มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	1. ทัศนคติชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาพบและปฏิบัติสัมพันธ์กัน 2. แนวทางการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน เมื่อมาพบและปฏิบัติสัมพันธ์กัน	เมื่อชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม มาพบปะและปฏิบัติสัมพันธ์กันในย่านกลาง เช่น ย่านการค้า โรงเรียน และสถานที่ทำงาน แต่ละสถานที่ทำงาน พันธุ์มีความรู้สึกต่อกันอย่างไร เมื่อชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียว มาพบปะกันและปฏิบัติสัมพันธ์กันในย่านกลาง เช่น ย่านการค้า โรงเรียน และสถานที่ทำงาน แต่ละสถานที่ทำงาน พันธุ์มีความรู้สึกต่อกันอย่างไร	- พฤติกรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ส่วนกลางที่ต้องมารวมตัวกัน เช่น ย่านการค้า โรงเรียน และสถานที่ทำงาน	เป็นการศึกษาทัศนคติและแนวทางการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเซียว ตำบลน้ำเซียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กันในสถานที่กลาง เช่น ย่านการค้า โรงเรียน และการค้า โรงเรียน และสถานที่ทำงาน

ขั้นตอน	นิยามจากการ สังเคราะห์	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม/มาตรวัด	ตัวชี้วัดในการ สังเกต	นิยามเชิงปฏิบัติการ
ขั้นที่ 2: การแข่งขัน (Competition)	คนในชุมชนมีความเข้าใจใน ความแตกต่าง ของศาสนาและ เคารพให้เกียรติ กันและกัน โดย ปัจจัยที่ส่งผลให้ ขั้นตอนนี้อยู่ได้ ในระยะยาวคือ การมีผู้นำที่มีทัศน คติที่ดี คนใน ชุมชนมี คุณธรรม จริยธรรม และ การมีทุนทาง สังคมที่มาก เพียงพอต่อความ ต้องการของคน ในชุมชน	1. ความเข้าใจของชาวไทยมุสลิม กับชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียวในความแตกต่างทางศาสนา	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียวมีความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาอย่างไร	- วิถีชีวิต เช่น อาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และอาชีพ - พิธีกรรม - วัฒนธรรม - ประเพณี	เป็นการศึกษาความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน ในความแตกต่างของ วัฒนธรรมและความเชื่อ ทางศาสนาของชาวไทย มุสลิมและชาวไทยเชื้อ สายจีน ในการอยู่ร่วมกับ ชาวไทยพุทธในสังคม พหุวัฒนธรรมของชุมชน บ้านน้ำเซียว ตำบลน้ำ เซียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยมีปัจจัย ที่ช่วยให้ขั้นตอนนี้อยู่ได้ ในระยะยาว คือ ทัศนคติที่ ดีของผู้นำชุมชน ผู้นำ ทางจิตวิญญาณ คุณธรรม และจริยธรรมของคนใน ชุมชน และทุนทาง วัฒนธรรม
		2. ความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ของ ชาวไทยมุสลิม กับชาวไทยเชื้อสายจีนใน ชุมชนบ้านน้ำเซียว	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียวมีความเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเชื่ออย่างไร		
		3. ทัศนคติของผู้นำชุมชน/ผู้นำทางจิต วิญญาณของชุมชนบ้านน้ำเซียว	ผู้นำชุมชน/ผู้นำทางจิตวิญญาณในชุมชนบ้านน้ำเซียว มีทัศนคติต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาอย่างไร		
		4. คุณธรรมและจริยธรรมของชาวไทย มุสลิม กับชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้าน น้ำเซียว	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา ใช้ คุณธรรมจริยธรรมใดในการอยู่ร่วมกัน		
		5. แนวทางในการอยู่ร่วมกันของชาวไทย พุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสาย จีน บนความแตกต่างทางวัฒนธรรมและ ความเชื่อทางศาสนา	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเซียว ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา มีแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างไร		

ขั้นตอน	นิยามจากการสังเคราะห์	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม/มาตรวัด	ตัวชี้วัดในการสังเกต	นิยามเชิงปฏิบัติการ
ขั้นที่ 3: การปรับตัว (Adaptation)	การปรับตัวเข้าหากัน มีการเจรจาพูดคุยชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเพื่อสร้างความเข้าใจเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง รวมทั้งการให้ความเสมอภาคผ่านผู้นำชุมชน/ผู้นำจิตวิญญาณในสังคมพหุวัฒนธรรม	1. การเจรจาพูดคุยกันของผู้นำชุมชน/ผู้นำจิตวิญญาณเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว	ผู้นำชุมชนผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการชี้แจงทำความเข้าใจระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการปฏิบัติต่อกันด้วยความเสมอภาคหรือไม่ อย่างไร	- วิถีชีวิต เช่น อาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และอาชีพ - ดนตรีการแสดง - ศิลปกรรมในศาสนสถาน	เป็นการศึกษาการปรับตัวเข้าหากันโดยการเจรจาพูดคุยชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง รวมทั้งการให้ความเสมอภาคผ่านผู้นำชุมชน/ผู้นำจิตวิญญาณในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
		2. การให้ความเสมอภาคของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว			
		3. แนวทางในการอยู่ร่วมกันเมื่อเกิดข้อขัดแย้งของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว			
ขั้นที่ 4.1: การผสม กลมกลืนทาง วัฒนธรรม (Cultural Assimilation) (ชาวไทยพุทธ	การสร้างกิจกรรมร่วมกันในชุมชน และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการสร้างข้อตกลง	1. กิจกรรมร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว	กิจกรรมร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวเป็นอย่างไร	- วิถีชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย - พิธีกรรม - วัฒนธรรม - ประเพณี	เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการเคารพข้อตกลงหรือกฎระเบียบร่วมกันชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรม
		2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนมีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไร		

ขั้นตอน	นิยามจากการ สังเคราะห์	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม/มาตรวัด	ตัวชี้วัดในการ สังเกต	นิยามเชิงปฏิบัติการ
กับชาวไทยเชื้อ สายจีน) ขั้นที่ 4.2: การพัฒนาการ ทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) (ชาวไทยพุทธ กับชาวไทย มุสลิม)	หรือกฎระเบียบ ร่วมกัน โดยคน ในชุมชนต้อง เคารพข้อตกลง หรือกฎระเบียบ ในการอยู่ ร่วมกันในสังคม	3. ข้อตกลงหรือกฎระเบียบร่วมกันของชาว ไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อ สายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว 4. การเคารพข้อตกลงหรือกฎระเบียบ ร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำ เขียว 5. แนวทางการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนใน ชุมชนบ้านน้ำเขียว เมื่อมีกิจกรรมส่วนรวม ภายใต้ข้อตกลงหรือกฎระเบียบร่วมกัน	ข้อตกลงหรือกฎระเบียบร่วมกันของชาว ไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อ สายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวหรือไม่ และเป็น อย่างไร ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทย เชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีความเคารพ ในข้อตกลงหรือกฎระเบียบหรือไม่ อย่างไร ในการทำกิจกรรมส่วนรวมภายใต้ข้อตกลง หรือกฎระเบียบร่วมกันชาวไทยพุทธ ชาว ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนใน ชุมชนบ้านน้ำเขียว มีแนวทางในการอยู่ ร่วมกันอย่างไร		ของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอ แหลมทอง จังหวัดตราด โดยชาวไทยเชื้อสายจีน จะเป็นแบบการผสม กลมกลืนทางวัฒนธรรม ส่วนชาวไทยมุสลิมจะ เป็นแบบการบูรณาการ ทางวัฒนธรรม

ภาคผนวก ข

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อเครื่องมือการวิจัย

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อเครื่องมือการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ข้อที่	ข้อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปลผล	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
1	ชื่อ-นามสกุล	+1	-1	+1	1	0.33	ใช้ไม่ได้	2: ควรใช้คำถามที่ไม่สามารถระบุตัวคนได้ เนื่องจากขัดหลักจริยธรรมฯ
2	อายุ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
3	อาชีพ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
4	เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
5	ที่อยู่	+1	-1	+1	1	0.33	ใช้ไม่ได้	2: ควรใช้คำถามที่ไม่สามารถระบุตัวคนได้ เนื่องจากขัดหลักจริยธรรมฯ
6	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขียว	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
7	ตำแหน่งในชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
8	เชื้อชาติและสัญชาติ บิดา มารดา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
9	วันเดือนปีที่ สัมภาษณ์	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ตอนที่ 2 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว

ด้านที่ 1 : การศึกษาประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์

ข้อที่	ข้อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปลผล	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
1	ประวัติความเป็นมา สภาพ ชุมชนในอดีตของชาวไทย พุทธ ชาวไทยมุสลิม และ ชาวไทยเชื้อสายจีน ใน ชุมชนบ้านน้ำเขียว มีความ เป็นมาอย่างไร	0	+1	+1	2	0.66	ใช้ได้	
2	บรรพบุรุษของชาวไทย พุทธ ชาวไทยมุสลิม และ ชาวไทยเชื้อสายจีน ใน ชุมชนบ้านน้ำเขียว มีความ เป็นมาอย่างไร	0	+1	+1	2	0.66	ใช้ได้	

ด้านที่ 2 : ภาษา

ข้อที่	ข้อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปลผล	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
1	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีการ สื่อสารกันภายในกลุ่มอย่างไร เช่น ภาษาพูด เขียน การแต่งกาย สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	1: ควรจะ แยก ประเด็น
2	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีการ สื่อสารกับคนภายนอกกลุ่ม ตนเองอย่างไร และมีความ แตกต่างกับภายในกลุ่มอย่างไร เช่น ภาษาพูด เขียน การแต่งกาย สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	1: ควรแยก ประเด็นไม่ ควรถาม รวมๆ

ด้านที่ 3 : ความเชื่อทางศาสนา

ข้อที่	ข้อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปรผล	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
1	ความเชื่อทางศาสนาของ ชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนใน ชุมชนบ้านน้ำเขียว มี ลักษณะเป็นอย่างไร และมี ความแตกต่างกันอย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	1: ทั้งนี้ควรจะ ถามความเชื่อ ของแต่ละแห่ง แล้วค่อยมาดู ความเหมือน ความต่าง
2	พิธีกรรม ประเพณีของชาว ไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ใน ชุมชนบ้านน้ำเขียว มี ลักษณะเป็นอย่างไร และมี ความแตกต่างกันอย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	1: ควรดูว่าเป็น อย่างไร และมี ความเหมือน และต่างกัน อย่างไร

ด้านที่ 4 : การดำเนินชีวิต

ข้อที่	ข้อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปรผล	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
1	ชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาว ไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำ เขียว ประกอบอาชีพอะไร มีถิ่นที่ อยู่อาศัยร่วมกันหรือไม่ อย่างไร และมีความแตกต่างกันอย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
2	ชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาว ไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำ เขียว มีความผูกพันของระบบ เครือญาติอย่างไร มีบทบาทหน้าที่ ของตัวเองอย่างไร และมีความ แตกต่างกันอย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ข้อเสนอแนะ 2: ภาพรวมประเด็นคำถามชัดเจน แต่ในการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยสามารถปรับเป็นภาษาพูดได้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้ ผู้วิจัยควรให้ผู้ให้สัมภาษณ์ยกตัวอย่างทเพื่อจะได้ความชัดเจนในการเล่าเรื่อง

ตอนที่ 3 กระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว

ขั้นที่ 1: การยอมรับ (Acculturation)

ข้อที่	ข้อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปลผล	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
1	เมื่อชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม มาพบปะและปฏิสัมพันธ์กันในย่านกลาง เช่น ย่านการค้า โรงเรียน และสถานที่ทำงาน แต่ละชาติพันธุ์มีความรู้สึกต่อกันอย่างไร	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	2: การถามประเด็นนี้ผู้วิจัยควรปรับคำถามลักษณะของผู้ให้สัมภาษณ์
2	เมื่อชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มาพบปะกันและปฏิสัมพันธ์กันในย่านกลาง เช่น ย่านการค้า โรงเรียน และสถานที่ทำงาน แต่ละชาติพันธุ์มีแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างไร	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	

ขั้นที่ 2: การแข่งขัน (Competition)

ข้อที่	ข้อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปรผล	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
1	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนใน ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวมีความเข้าใจ ในความแตกต่างทางศาสนา อย่างไร	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	2: ไม่ เข้าใจ คำถามนี้
2	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนใน ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวมีความเคารพ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความเชื่ออย่างไร	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	
3	ผู้นำชุมชน/ผู้นำทางจิตวิญญาณ ในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว มีทัศนคติ ต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความเชื่อทางศาสนาอย่างไร	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	
4	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนใน ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว ที่มีความ แตกต่างทางวัฒนธรรมและ ความเชื่อทางศาสนา ใช้ คุณธรรมจริยธรรมใดในการอยู่ ร่วมกัน	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	
5	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนใน ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว ที่มีความ แตกต่างทางวัฒนธรรมและ ความเชื่อทางศาสนา มีแนวทาง ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	

ข้อเสนอแนะ 1: จากนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ บางคำถามอาจจะอยู่ในประเด็นการปรับตัวหรือไม่
 2: ผู้วิจัยอาจใช้คำถามเปิดกว้างสักคำถาม เช่น ในชุมชนของท่านมีความหลากหลายของเชื้อชาติ
 วัฒนธรรม ท่านรู้สึกอย่างไร อยู่ร่วมกันอย่างไร เป็นต้น จากนั้น ค่อยวิเคราะห์เนื้อหาจากคำตอบที่
 ได้ เพราะการแยกตอบแบบนี้ผู้ตอบอาจไม่เข้าใจคำถาม

ขั้นที่ 3: การปรับตัว (Adaptation)

ข้อที่	ข้อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปลผล	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
1	ผู้นำชุมชน/ผู้นำทางจิต วิญญาณของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาว ไทยเชื้อสายจีนในชุมชน บ้านน้ำเขียวมีการชี้แจงทำ ความเข้าใจระหว่างกัน หรือไม่ อย่างไร	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	
2	ชาวไทยพุทธ ชาวไทย มุสลิม และชาวไทยเชื้อ สายจีนในชุมชนบ้านน้ำ เขียวมีการปฏิบัติต่อกัน ด้วยความเสมอภาค หรือไม่ อย่างไร	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	
3	เมื่อเกิดข้อขัดแย้งทางด้าน วัฒนธรรมและความเชื่อ ทางศาสนา ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาว ไทยเชื้อสายจีนในชุมชน บ้านน้ำเขียว มีแนวทางใน การแก้ไขอย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ขั้นที่ 4: การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)/การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration)

ข้อที่	ข้อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปลผล	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
1	กิจกรรมร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านเขี้ยวเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
2	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขี้ยว มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวมหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
3	ข้อตกลงหรือกฎระเบียบร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านเขี้ยวหรือไม่ และเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
4	ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านเขี้ยวมีความเคารพในข้อตกลงหรือกฎระเบียบหรือไม่ อย่างไร	+1	-1	+1	1	0.33	ใช้ไม่ได้	
5	ในการทำกิจกรรมส่วนรวมภายใต้ข้อตกลงหรือกฎระเบียบร่วมกันชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านเขี้ยว มีแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างไร	+1	-1	+1	1	0.33	ใช้ไม่ได้	

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติมสำหรับการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยขั้นนี้

- 1: ผู้วิจัยอาจจะทบทวนประเด็นต่างๆ ว่าเป็นความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่
- 2: คำถามบางคำถามสามารถตอบได้ในหลายประเด็น อาจารย์รวมคำถามโดยพิจารณาว่าสามารถตอบในประเด็นใดได้บ้าง ทั้งนี้ เพื่อลดจำนวนข้อคำถามลงและช่วยให้ผู้ตอบไม่สับสนกับคำถาม
- 3: การวิจัยนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสัมภาษณ์เป็นตัวชี้นำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยต้องศึกษาบริบทเชิงลึกอย่างแม่นยำก่อนจะถาม จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะวัฒนธรรมของแต่ละศาสนา

ภาคผนวก ค
เครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาวิถีพัฒนาวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรม และเพื่อศึกษากระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1. การศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำเสนอนโยบายให้หน่วยภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด และชุมชนอื่นๆในพื้นที่จังหวัดตราด

2. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ตอนที่ 3 กระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

3. ขอความกรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อ ตามความเป็นจริง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับเกิดประโยชน์สูงสุด โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกปิดเป็นความลับและจะใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น ตลอดจนเป็นการวิเคราะห์ในภาพรวมมิได้ระบุเป็นบุคคล ดังนั้นการตอบข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้ จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ณ โอกาสนี้

คำยินยอมของผู้เข้าร่วมการวิจัยข้าพเจ้าได้ทราบรายละเอียด
ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใด
ปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวิจัย
ในครั้งนี้เท่านั้น

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ชญาภา แม่นสรเปล่ง

นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชนบ้านน้ำเขียว ขอความกรุณาตอบคำถามต่อไปนี้ตามความเห็นของท่านให้ตรงกับความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. อายุ.....ปี
2. อาชีพ.....
3. เชื้อชาติ..... สัญชาติ..... ศาสนา.....
4. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด.....ปี
5. ตำแหน่งในชุมชน.....
6. เชื้อชาติและสัญชาติ บิดา..... มารดา.....
7. วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์..... เวลา..... สถานที่.....

ตอนที่ 2 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว

ด้านที่ 1 : การศึกษาประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์

1. ประวัติความเป็นมา สภาพชุมชนในอดีตของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีความเป็นมาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. บรรพบุรุษของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีความเป็นมาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ด้านที่ 2 : ภาษา

1. ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีการสื่อสารกันภายในกลุ่มอย่างไร

วจนภาษาและ อวจนภาษา	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทยเชื้อสายจีน
ภาษาพูด-เขียน			
การแต่งกาย			
สัญลักษณ์/เครื่องหมาย			
อื่นๆ ระบุ.....			

2. ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีการสื่อสารกับคนภายนอกกลุ่มตนเองอย่างไร

วัฒนธรรมและอวัจนภาษา	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทยเชื้อสายจีน
ภาษาพูด-เขียน			
การแต่งกาย			
สัญลักษณ์ เครื่องหมาย			
อื่นๆ ระบุ.....			

ด้านที่ 3 : ความเชื่อทางศาสนา

1. ความเชื่อทางศาสนา ของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีลักษณะเป็นอย่างไร

[illegible]

2. พิธีกรรม ประเพณีของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีลักษณะเป็นอย่างไร

[illegible]

ด้านที่ 4 : การดำเนินชีวิต

1. ชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีการดำเนินชีวิตอย่างไร

การดำเนินชีวิต	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทยเชื้อสายจีน
อาชีพ			
ถิ่นที่อยู่อาศัย			
ความผูกพันของ ระบบเครือญาติ			
บทบาทหน้าที่ของ ตนเอง เช่น หน้าที่ พ่อ หน้าที่ลูก			

ตอนที่ 3 กระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว

ขั้นที่ 1: การยอมรับ (Acculturation)

1. เมื่อชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม มาพบปะและปฏิสัมพันธ์กันในพื้นที่กลาง เช่น ย่านการค้า โรงเรียน และสถานที่ทำงาน แต่ละชาติพันธุ์มีการติดต่อกันเรื่องหรือประเด็นอะไร มีรูปแบบหรือวิธีการติดต่ออย่างไร และมีความรู้สึกหรือแสดงพฤติกรรมกับคู่ปฏิสัมพันธ์อย่างไร

การติดต่อ	ไทยพุทธกับไทยจีน	ไทยพุทธกับไทยมุสลิม	ไทยมุสลิมกับไทยจีน
เรื่องหรือประเด็น			
รูปแบบหรือวิธีการติดต่อ			
ความรู้สึกหรือแสดงพฤติกรรม			

2. เมื่อชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มาพบปะกันและปฏิบัติสัมพันธ์กันในพื้นที่กลาง เช่น ย่านการค้า โรงเรียน และสถานที่ทำงาน แต่ละชาติพันธุ์มีแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างไร

ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทยเชื้อสายจีน
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

ขั้นที่ 2: การแข่งขัน (Competition)

1. ชาวไทยพุทธ (วัฒนธรรมหลัก) มีความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาของ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ชาวไทยพุทธ (วัฒนธรรมหลัก) มีความเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเชื่อของ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ในชุมชนบ้านน้ำเจียว ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีการรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาใช้หรือไม่ อย่างไร

[illegible]

4. ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีแนวทางหรือวิธีการอย่างไร เพื่อให้ชาวไทยพุทธเกิด
การยอมรับในวัฒนธรรมของตน

[illegible]

ขั้นที่ 3: การปรับตัว (Adaptation)

1. ผู้นำชุมชน/ผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการชี้แจงทำความเข้าใจระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2. ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการปฏิบัติต่อกันด้วยความเสมอภาคหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3. เมื่อเกิดข้อขัดแย้งทางด้านวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีแนวทางในการแก้ไขอย่างไร

.....

.....

ขั้นที่ 4: การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)/การบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration)

1. กิจกรรมร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวเป็นอย่างไร

.....

.....

2. ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3. ข้อตกลงหรือกฎระเบียบร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียวหรือไม่ และเป็นอย่างไร

.....

.....

แบบสังเกตการณ์เพื่อการวิจัย

คำชี้แจง แบบสังเกตการณ์เพื่อสังเกตพฤติกรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ที่เป็นการแสดงถึงอัตลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรมและกระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. สังเกตเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาาร่วมกัน ภาษา ศาสนา และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยมีประเด็นในการสังเกต ดังนี้

1.1 ด้านการศึกษาประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์

- ลักษณะของวิถีชีวิตและการสร้างที่อยู่อาศัย
- หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น มัสยิด 200 ปี วัดน้ำเขียว และศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ

1.2 ด้านภาษา

- การใช้ภาษาในการสื่อสารทั้งภาษาพูดและเขียน
- การแต่งกาย
- เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์

1.3 ด้านความเชื่อทางศาสนา

- ศาสนสถาน
- พิธีกรรมประเพณี

1.4 ด้านการดำเนินชีวิต

- อาชีพ
- ลักษณะครอบครัว
- ถิ่นที่อยู่อาศัย

2. สังเกตเกี่ยวกับกระบวนการผสมกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

2.1 ขั้นการยอมรับ (Acculturation)

- พฤติกรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ในพื้นที่ส่วนกลางที่ต้องมารวมตัวกัน เช่น ย่านการค้า และ โรงเรียน

2.2 ขั้นการแข่งขัน (Competition)

- วิถีชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย
- พิธีกรรม

- วัฒนธรรมประเพณี

2.3 ขั้นการปรับตัว (Adaptation)

- วิถีชีวิต เช่น การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และอาชีพ

- ศิลปกรรมในศาสนสถาน

2.4 ขั้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)/การบูรณาการทาง

วัฒนธรรม (Cultural Integration)

- วิถีชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย

- พิธีกรรม

- วัฒนธรรมประเพณี

ภาคผนวก ง
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย

สำเนา

ที่ IRB4-103/2567

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้พิจารณาโครงการวิจัย

รหัสโครงการวิจัย : G-HU020/2567

โครงการวิจัยเรื่อง : การศึกษาวิถีพัฒนาธรรมของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

หัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวชนาภา แม่นครผลง

หน่วยงานที่สังกัด : คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการหลัก (สารนิพนธ์/ งานนิพนธ์/ : อาจารย์จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์
วิทยานิพนธ์/ ศุษฎีนิพนธ์)

หน่วยงานที่สังกัด : คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

วิธีพิจารณา : ☒ Exemption Determination ☐ Expedited Reviews ☐ Full Board

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ สวัสดิภาพ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ (ดูตามเอกสารตรวจสอบ)

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ฉบับที่ 4 วันที่ 10 เดือน เมษายน พ.ศ. 2567
2. โครงการวิจัยฉบับภาษาไทย ฉบับที่ 1 วันที่ 15 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ฉบับที่ 4 วันที่ 10 เดือน เมษายน พ.ศ. 2567
4. เอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ฉบับที่ 2 วันที่ 13 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567
5. แบบเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบบันทึกข้อมูล (Data Collection Form)
- แบบสอบถาม หรือสัมภาษณ์ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ฉบับที่ 1 วันที่ 15 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567
6. เอกสารอื่น ๆ (ถ้ามี) ฉบับที่ - วันที่ - เดือน - พ.ศ. -

วันที่รับรอง : วันที่ 9 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2567

วันที่หมดอายุ : วันที่ 9 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2568

ลงนาม นางสาวพิมพ์พรณ เลิศล้ำ

(นางสาวพิมพ์พรณ เลิศล้ำ)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก จ
ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตารางที่ 7 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลน้ำเชียว (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2567, 15 มิถุนายน)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 15 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
1	R	อายุเท่าไรคะ	-
2	I1	59 ค่ะ	
3	R	ประกอบอาชีพอะไรคะ	
4	I1	ทำประมงค่ะ	
5	R	เชื้อชาติ สัญชาติอะไรคะ	
6	I1	เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย	
7	R	นับถือศาสนาอะไรคะ	
8	I1	นับถือศาสนาอิสลามค่ะ	
9	R	อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเชียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด มากี่ปีคะ	
10	I1	อยู่น้ำเชียวมาตั้งแต่เกิดเลยคะ	
11	R	มีตำแหน่งอะไรในชุมชนคะ	
12	I1	เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 บ้านน้ำเชียว	
13	R	บิดามารดา มีเชื้อชาติ สัญชาติ และนับถือศาสนาอะไรคะ	
14	I1	ทั้งพ่อและแม่เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย และนับถือศาสนาอิสลาม	
15	R	ตั้งแต่พี่จำความได้ คนไทยพุทธ คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยมุสลิม เค้ามีความเป็นมาอย่างไรคะ	
16	I1	มุสลิมในบ้านน้ำเชียวอพยพมาจากกัมพูชา เป็นแขกจาม ของอิสลามจะทำประมง แล้วทางพุทธมักจะทำสวน ส่วนคนจีนก็จะค้าขาย สมัยก่อนพอเราได้ของมาเนี่ยจะเอามาแลกเปลี่ยนกันโดยไม่มีการซื้อขายนะ สมัยนี้ก็ยังมียู่นะแต่เฉพาะบ้านที่สนิทกัน	
			มุสลิมมากจากกัมพูชา ทำอาชีพประมง พุทธ ทำสวน จีนค้าขาย มักแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน (I1/S15-16/15May67)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 15 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
17	R	สมัยก่อนเนี่ยคนไทยพุทธ คนไหนมุสลิมเค้ามีการแต่งกายแตกต่างกันไหมคะ	มุสลิมนุ่งโสร่งใส่ อิญาบ พุทธใส่
18	I1	สมัยก่อนแทบจะแยกกันไม่ออกเลยว่าคนไหน พุทธคนไหนมุสลิม แต่พอมีคนไปเรียนศาสนา กลับมาเมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้ว เค้าก็เอากำ สอนมาเผยแพร่ ก็เริ่มนุ่งโสร่งใส่อิญาบกัน ส่วนใหญ่ชาวพุทธก็จะทำสวนใส่ผ้าขาวม้าใส่ งอบ แต่สมัยนี้ อาชีพก็หลากหลายละ ไม่ได้ แยกกันชัดเจนเหมือนแต่ก่อน อย่างบ้านเรือน มุสลิมก็จะมีสัญลักษณ์ อัลเลาะห์ นะบีมุหะ หมัด คนไทยพุทธก็จะแขวนหิ้งพระ ส่วนคน จีนก็จะแขวนโคมไฟสีแดงมีศาลเจ้าเงินในบ้าน	ผ้าขาวม้าใส่งอบ บ้านเรือนมุสลิมจะมี สัญลักษณ์ อัลเลาะห์ นะบีมุหะหมัด คน ไทยพุทธก็จะแขวน หิ้งพระ ส่วนคนจีนก็ จะแขวนโคมไฟสี แดงมีศาลเจ้าเงินใน บ้าน (I1/S17-18/15May67)
19	R	ชาวมุสลิมมีพิธีกรรมหรือประเพณีอะไรบ้าง คะที่โดดเด่น	ประเพณีของมุสลิม ทำบุญอาชูรอ ทำบุญ
20	I1	ก็จะมีทำบุญอาชูรอ แต่สมัยที่เด็กๆจะมี ทำบุญข้าวตอกด้วย เอาข้าวตอกไปทำพิธีที่ มัสยิด แล้วเอาข้าวตอกสาธไปตามข้างทาง เหมือนได้สิ่งไม่มีรูปตอผีปีศาจ แต่สมัยนี้เค้าไม่ทำ กันแล้วเค้าบอกว่าไม่ใช่ของอิสลาม อิสลามทำ ไม่ได้ มันเลวหายไปเลยไม่มีคนทำอีก	ข้าวตอก งานประเพณี แข่งเรือพาย (I1/S19-22/15May67)
21	R	ส่วนราชการเข้ามามีส่วนช่วยสนับสนุน ประเพณีในพื้นที่บ้างไหมคะ	
22	I1	ส่วนราชการเค้าก็มีงบประมาณในการ สนับสนุนประเพณีในพื้นที่อยู่นะ จะเป็นงบ ของกองการศึกษา อย่างประเพณีแข่งเรือพาย แต่สองปีนี้เค้างดไปเพราะสะพานเลียบคลอง จะพัง	
23	R	แนวทางการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนบ้าน น้ำเขียว พิจารณาคืออะไรคะ	เมื่อเกิดปัญหาคนใน ชุมชนเกลียดกันเอง ถ้า

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 15 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
24	II	ส่วนใหญ่คนในชุมชนมักจะไม่ค่อยทะเลาะกันนะ ถ้ามีเรื่องทะเลาะกันคนในชุมชนก็เคลียเองเคลียไม่ได้ก็มาที่ผู้ใหญ่ การที่เราจะอยู่ร่วมกันได้หลักๆเลยต้องมีความเข้าใจการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ก้าวก่ายกัน อีกอย่างการเสียสละการมีจิตอาสาที่มีส่วนช่วยในการอยู่ร่วมกันนะ ความสามัคคีและความร่วมมือกันในการทำกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมส่วนรวม เช่นเราจัดกิจกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์หมู่บ้านทั้งชาวไทยพุทธชาวไทยมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีนเค้าก็มาร่วมด้วยช่วยกันหมดนะ ผู้นำทางศาสนาที่มีส่วนสำคัญพอมงานเค้าก็จะเชิญมาร่วมกันด้วยกันตลอดโดยไม่แบ่งแยกเลย ทางวัดน้ำเขียวเค้าก็ให้ความช่วยเหลืองานของอิสลามในหลายๆเรื่อง เช่นสถานที่จัดงานแต่ง	เคลียไม่ได้ก็จะให้ผู้ใหญ่บ้าน ในการอยู่ร่วมกันก็ต้องมีความเข้าใจ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ก้าวก่ายกัน การเสียสละมีจิตอาสา ความสามัคคีและการมีส่วนร่วม และผู้นำทางศาสนาก็มีส่วนช่วยในการอยู่ร่วมกัน (II/S23-24/15May67)

ตารางที่ 8 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ตำบลน้ำเชียว (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2567, 14 มิถุนายน)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 14 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
1	R	อายุเท่าไรคะ	-
2	I2	52 แล้วครับ	
3	R	ประกอบอาชีพอะไรคะ	
4	I2	เป็นเกษตรกร มีที่อยู่นอกพื้นที่บ้านน้ำเชียว	
5	R	เชื้อชาติ สัญชาติอะไรคะ	
6	I2	เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย	
7	R	นับถือศาสนาอะไรคะ	
8	I2	นับถือศาสนาอิสลามครับ	
9	R	อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเชียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด มากี่ปีคะ	
10	I2	เกิดที่น้ำเชียวแต่ช่วงยี่สิบกว่าจะเข้ากรุงเทพไป 2 ปี ไปทำงาน	
11	R	มีตำแหน่งอะไรในชุมชนคะ	
12	I2	เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3	
13	R	บิดามารดา มีเชื้อชาติ สัญชาติ และนับถือศาสนาอะไรคะ	
14	I2	ทั้งพ่อและแม่เชื้อชาติไทย สัญชาติไทยและนับถือศาสนาอิสลาม แต่แม่พี่เคยนับถือพุทธจีนมาก่อน	
15	R	อยากทราบประวัติความเป็นมาคะ จากที่พี่เคยฟังจากพ่อแม่ปู่ย่าตายายว่าชุมชนน้ำเชียวเนี่ยมีชาวมุสลิมหรือชาวจีนมาอาศัยอยู่อย่างไรคะ	มุสลิมมาจากกัมพูชา อาศัยริมคลองทำ อาชีพประมง คนพุทธ ทำสวน มีอาหารก็ แบ่งปันกัน (I2/S15-16/14May67)
16	I2	เขาเล่ากันมาว่าเมื่อก่อนชาวมุสลิมจะเรียกแขกจาม คือมาจากกัมพูชา ส่วนใหญ่จะทำอาชีพประมงเค้าก็จะมาจับจองพื้นที่ริมทะเลริมคลองเพื่อสร้างที่อยู่ ส่วนคนพุทธจะไปอยู่ข้างบน ทำ	

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 14 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		สวนทำเกษตร สมัยก่อนเค้ารักกันมากนะ เวลา มีอาหารก็จะมีแบ่งปันกันไม่ได้ซื้อหรอคะ แต่สมัยนี้เด็กออกดื้อๆละ ในอนาคตความแน่น แฟ้นก็จะน้อยลงแต่คงไม่เปลี่ยนมาก ส่วน สำคัญคือพ่อแม่ที่ให้ความสำคัญคอยสอน ลูกหลาน	
17	R	พื้คิดว่าส่วนราชการเข้ามามีบทบาทในการ ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ไหมคะ	งานประเพณี 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม จัดทุกปี (I2/S17-18/14May67)
18	I2	มีนะ จะมีกิจกรรม 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม ซึ่ง จะจัดทุกปี	
19	R	แนวทางในการอยู่ร่วมกัน พื้คิดว่าคืออะไรคะ	
20	I2	น่าจะสืบมาจากคนเก่าๆ ที่เค้าสนิทกันแล้ว เด็กๆก็ทำตามๆกันมา ใช้หลักความเข้าใจเรา เรา การให้เกียรติซึ่งกันและกัน อย่างแฟนพื้ก็ เป็นชาวพุทธมาก่อน เค้ามีความเข้าใจกันมา ก่อนที่จะคบหากันแล้ว เค้าก็มีแนวโน้มที่จะ ปรับเข้าหาเรา เรายังไม่ใช่ว่าจะไปปรับเร่งให้เค้า ปรับเข้ามา ทุกอย่างก็ต้องค่อยๆปรับใช้เวลา กับทางพ่อตาเราก็ตัดงให้เค้าเห็นว่าเราเป็นคน ดี เข้าหาเค้าอย่างนอบน้อม เมื่อเค้าเห็นว่าเขยดี ไม่ได้แยะอย่างพื้คิด เค้าก็ยอมรับเราได้	- แนวทางในการอยู่ ร่วมกัน คนเก่าทำตาม กันมาเด็กๆก็ทำตาม ใช้หลักความเข้าใจ เรา เรา การให้เกียรติ ซึ่งกันและกัน จิต อาสาและร่วมแรง ร่วมใจในการ แก้ปัญหาส่วนรวม ความสัมพันธ์ทาง ครอบครัว
21	R	ในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีเรื่องทะเลาะกันบ้าง ไหมคะ	- เวลามีปัญหามีคน กลางในการไกล่เกลี่ย
22	I2	ทะเลาะกันมันเป็นเรื่องปกติ ส่วนใหญ่ถ้าเรื่อง เล็กๆก็เคลียกันเอง ถ้าเรื่องใหญ่ก็มาที่ ผู้ใหญ่บ้านละ พอเราไปเคลียเราก็จะฟังทั้งสอง ข้าง ไม่ฟังข้างใดข้างนึง เราต้องเป็นกลาง แล้ว เราจะให้เค้าคิดว่าเราจะแก้ปัญหากันยังไง ไม่	โดยคนกลางต้องมี ความเป็นกลางต้อง ฟังความทั้งสองฝั่ง และผู้นำทางศาสนา

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 14 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		ต้องไปคิดว่าใครถูกใครผิด ถ้ามันแต่หาว่าใครถูกผิดก็ไม่จบสักที อย่างสมัยก่อนเนี่ยก็จะมีโต๊ะอิหม่ามที่มีตำแหน่งเป็นคนสอนศาสนา จะสามารถตีเด็กได้ทุกคน พ่อแม่ไม่มีใครว่าเลย เด็กคนไหนไม่มาเรียนเค้าจะมาตามให้ไปเรียน คนในพื้นที่จะเกรงใจ เค้าเรียกว่าโต๊ะครู แต่สมัยนี้คือไม่เหมือนเดิมละ พ่อแม่ไม่ค่อยให้ตีเด็ก โรงเรียนศาสนาเด็กก็เริ่มไม่ค่อยไปกันละ พ่อแม่ก็ปล่อย	มีส่วนในการปลูกฝัง เด็กๆ (I2/S19-26/14May67)
23	R	แล้วพี่มีแนวทางหรือแนวคิดอะไรที่จะช่วยให้เด็กมุสลิมเข้าโรงเรียนศาสนามากขึ้นไหมคะ	
24	I2	เค้ามีโครงการอยู่ตอนนี้ เกิดจากครุมุสลิมยุคใหม่ ทำได้ปีนึงก็เกิดโควิดก็หายไป โครงการนี้ไม่มีภาครัฐเข้ามาช่วยนะส่วนใหญ่จะขอรับบริจาคข้าวจากคนในชุมชน ดิที่คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการสนับสนุนการเรียนศาสนา	
25	R	ในความคิดของพี่หลักหรือแนวทางอะไรคะในการที่คนเราจะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม พหุวัฒนธรรมของบ้านน้ำเขียว	
26	I2	จิตสำนึกเนี่ยสำคัญ รู้เค้ารู้เรา ต้องมีความเสียสละ ต้องเอาจิตที่เห็นแก่ตัวออกไปมีความเป็นจิตอาสา และมีความร่วมแรงร่วมใจกันในการแก้ปัญหาส่วนรวม	

ตารางที่ 9 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาพุทธ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2567, 8 มิถุนายน)

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 8 มิถุนายน 2567 เวลา 14.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
1	R	นมัสการค่ะพระอาจารย์ ตอนนี้พระอาจารย์อายุเท่าไร คะ	-
2	I3	65 ปี	
3	R	อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัด ตราด มาที่ปีคะ	
4	I3	อยู่มาตั้งแต่เกิดเลย	
5	R	โยมพ่อโยมแม่ มีเชื้อชาติ สัญชาติ และนับถือศาสนา อะไรคะ	
6	I3	ทั้งพ่อและแม่เชื้อชาติไทยสัญชาติไทยและนับถือ ศาสนาพุทธ	
7	R	พระอาจารย์พอจะทราบประวัติความเป็นมาของชาวไทย พุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนไหมคะ	สมัยก่อนคนไทยพุทธ นุ่งผ้าขาวม้า คนจีนใส่ กางเกงขาก๊วย (I3/S7-8/8May67)
8	I3	ศาลเจ้าจีนอันเก่าจะอยู่แถวๆทางเข้าวิสาหกิจชุมชน ท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวเป็นศาลเล็กๆ ชาวบ้านแถวนั้นก็ เป็นคนจีนแท้ๆเลย แต่ตอนนี้เค้าน่าจะอายุมากแล้วน่าจะ 80 ขึ้น ตอนหลังมีคนมาสร้างอันใหม่อยู่ตรงริมถนน แล้วอีกคนหนึ่งที่อยู่หัวถนน นั่นคือคนรู้คนหลังๆนี้ไม่ ค่อยรู้หรอก คนไทยสมัยก่อนก็นุ่งผ้าขาวม้า คนจีนก็ ใส่กางเกงขาก๊วย ตามที่เห็นนั่นแหละ	
9	R	แนวทางในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนบ้านน้ำ เขียวเป็นอย่างไรคะ	- มุสลิมเสียชีวิตต้อง ฝังภายใน 24 ชั่วโมง
10	I3	แนวทางในการอยู่ร่วมกัน คือ คนในชุมชนอยู่ร่วมกัน มานาน แต่ถ้ามุสลิมที่เคร่งจริงๆ เหมือนอย่างเนื้อเนื้ เค้าต้องมีคนฆ่าของเค้า เค้าจะไม่มาซื้อของคนพุทธ เค้าจะมีมือฆ่าสัตว์ของเค้า แต่ถ้าเป็นสัตว์เล็กๆหรือ ผักหรือผลไม้เนี้ยสามารถซื้อร่วมกันได้ ก่อนจะมาว่า	หลังจากนั้นก็ต้องไป เยี่ยมที่หลุมศพ (กุ โบว์) เรื่อยๆ และต้อง ไปละหมาดที่มัสยิด ทุกวันศุกร์

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 8 มิถุนายน 2567 เวลา 14.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		เค้าจะมีพิธีคือซื้อวัวมาเลี้ยงให้อ้วนสักเดือน แล้วอาบน้ำแต่งตัวแล้วตอนเชือดต้องชี้ไปสวรรค์ มันคล้ายๆกับคำสอน อย่างตอนเลี้ยงชีวิตก็ต้องฝังภายใน 24 ชั่วโมง แต่พิธีหลังจากนั้นจะนานกว่าคนไทย 3 วัน 7 วัน ก็ต้องไปเป็นเดือน ยิ่งวันศุกร์เนี่ยต้องไปละที่กุโบว์ อย่างมีครอบครัวนี้ ผู้ชายเป็นอิสลาม ผู้หญิงคนพุทธ แต่เค้าก็แอบๆอยู่ด้วยกันนะ แต่อย่าไปสัมภาษณ์ให้เค้าอึดอัดใจนะ ตอนพ่อผู้ชายเค้าเสียชีวิต เค้าก็ไปละทุกวันศุกร์ ไปที่กุโบว์พ่อเค้า ไปอยู่เป็นเดือน แพนเค้าก็คืนนะ ไม่ใส่บาตรพระแต่เวลาออกหาปลามาให้โยมผู้หญิง โยมผู้หญิงก็จะทำกับข้าวใส่บาตรพระ เวลาเค้าไปบ้านผู้หญิงที่ระยองก็ไปจับรถรับส่งพระให้บ้านผู้หญิง ครอบครัวนี้เค้ามีน้ำใจ อันนี้ที่สำคัญมาก เหมือนตอนพระอาจารย์อยู่ที่นั่นะ โต๊ะชาตือนะ เค้าจะชอบแกงมัสมั่น ขนมหวานเามาให้วันละถุงสองถุง คือที่เค้าให้ฟังเนี่ยเพราะที่อยู่กันได้เพราะเราเข้าใจหลักศาสนาเค้า เค้าเข้าใจหลักศาสนาเรา ไม่ก้าวก่ายกันเรารู้ว่าแนวทางเค้าเป็นอย่างนั้น อย่างคนในชุมชนตาย พระอาจารย์ก็เอาปัจจัยไปช่วยเค้าผ่านไวยวจักร อยู่ด้วยกันได้เพราะต่างคนต่างถือหลักคำสอนของศาสนาแต่ละคนและอยู่อย่างเอื้ออาทรกัน	- ครอบครัวยุทธกับมุสลิมที่อยู่ด้วยกัน - แนวทางในการอยู่ร่วมกัน คือ เค้าและเราเข้าใจในหลักศาสนากันและกัน ไม่ก้าวก่าย และอยู่กันอย่างเอื้ออาทร (I3/S9-12/8May67)
11	R	แล้วพระอาจารย์คิดว่าแนวทางอะไรคะที่เป็นแนวทางเฉพาะเลยของชุมชนบ้านน้ำเขียวที่สามารถอยู่ร่วมกันได้แบบนี้	
12	I3	เอกลักษณ์คือความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันมานาน	
13	R	เวลาชาวพุทธมีเทศกาลหรืองานประเพณีชาวมุสลิมเค้าจะมาร่วมบ้างไหมคะ	มีการนำวัฒนธรรมของพุทธไปประยุกต์

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 8 มิถุนายน 2567 เวลา 14.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
14	I3	เค้าจะไม่มานะ จะมีมาดูหนังกลางแปลง การแสดง อย่างนั้นจะได้ อย่างงานแต่งทางมุสลิมเนียเค้ากินกัน นานนะ อย่างของคนพุทธเราพิธีเข้าเปปเดียวกี่เสร็จ ละ พิธีกรรมของเค้าจะมีการประยุคต์ของพุทธไป เยอะ ยกตัวอย่างเช่นก่อนที่เค้าจะมีออกบวชเค้าก็จะ เอากระป๋องเหมือนคนพุทธอะที่เอาไว้ใส่เงินละ พอ ออกพรรษาก็ได้ค่าน้ำค่าไฟละ ซึ่งแต่ก่อนเค้าไม่มีทำ กันนะ คล้ายๆว่าเค้าเห็นเราทำแล้วเอาไปปรับใช้	เช่น การนำกระป๋อง มาวางตามบ้าน เวลา ออกบวชก็ได้ค่าน้ำค่า ไฟ สมัยก่อนไม่ทำกัน (I3/S13-14/8May67)
15	R	แล้วอย่างคนจีนหละคะ	- คนจีนเข้ามาทางเรือ
16	I3	จีนตอนนี้เป็นจีนไม่แท้ละ ถ้าคนจีนแท้ๆสมัยก่อน เค้าก็ตายกันไปหมด คนจีนเป็นคนอดทนส่วนใหญ่ จะเป็นเจ้าของโรงสี สมัยก่อนพอเข้ามาทางเรือสำเภา ก็จะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และค้าขายเป็นส่วน ใหญ่ พอมารุ่นลูกก็เริ่มมีกิจการเป็นของตนเอง เจ้าของโรงเลื่อยค้าไม้ คนจีนมักจะไม่ค่อยโอ้อวดและ ชอบเก็บออม ทั้งคนจีน คนพุทธ มุสลิม สมัยเด็กส่วนใหญ่ ก็เรียนโรงเรียนวัดน้ำเขียว ทุกคนก็รู้จักกันหมด ไม่มีแบ่งแยก สมัยนี้ก็มีเด็กมอญเข้ามาเรียนเนื่องจาก มีบริษัทก่อสร้างเข้ามา ทำให้แรงงานเขมรกับมอญ ย้ายมาเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น	สำเภา ประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไปและ ค้าขาย พอรุ่นลูกก็มี กิจการเป็นของตนเอง เป็นเจ้าของโรงสี โรง เลื่อยค้าไม้ เป็นคน อดทนชอบเก็บออม - โรงเรียนวัดน้ำเขียว เป็นศูนย์กลางรวมเด็ก จากหลากหลาย วัฒนธรรมไม่มีการ แบ่งแยก (I3/S15-16/8May67)
17	R	ในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีเรื่องทะเลาะกันบ้างไหมคะ	สมัยก่อนบ้านน้ำเขียว
18	I3	ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเด็กวัยรุ่นที่จะทะเลาะกัน แต่พวก ผู้ใหญ่ไม่มีทะเลาะกันแล้ว สมัยนี้งานในหมู่บ้านก็ไม่ เห็นมีตีกันนะ แต่สมัยก่อนมีตีกันบ้างในงานหนัง กลางแปลง แต่ที่ตีกันไม่ได้เกี่ยวกับปัญหาทางศาสนา ส่วนใหญ่ก็เกิดจากการกินเหล้าแล้วเคืองกัน สมัยก่อน	เป็นจุดศูนย์กลางของ คนค้าขาย ถนนยังเป็น ถนนลูกรัง (I3/S17-18/8May67)

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 8 มิถุนายน 2567 เวลา 14.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		ประมาณ 50 ปีที่แล้วน้ำเซียวนี้ดังสุดเลยนะ คนเกาะก็ ต้องมา คนบ้านไทรทองก็ต้องมาซื้อของ คนจะบรรทุก โอ่งมาเพื่อมาซื้อน้ำที่นี่ เป็นเหมือนดังเป็นจุดศูนย์กลาง ของคนค้าขาย สมัยก่อนยังเป็นถนนลูกรังอยู่เลย	
19	R	อย่างเรื่องงาน 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรมที่จัดขึ้นทุกปีแหละคะ	คนจีนใส่ชุดกี่เพ้า
20	I3	ส่วนใหญ่คนจีนก็จะแต่งชุดกี่เพ้า มุสลิมก็ใส่หมวก ใส่โสร่ง ใส่ฮิญาบ ตามอัตลักษณ์ของเค้ามาร่วม กิจกรรมกัน ส่วนใหญ่มุสลิมเค้าก็จะสร้างบ้านริม คลองเพราะเค้าต้องหาที่จอดเรือเพื่อทำประมง ถ้าคน ไทยพุทธส่วนหนึ่งก็จะทำสวนทำนาทำไร่ เค้าก็จะมี ที่ดินหลายแห่ง	มุสลิมใส่โสร่งสวม หมวก ใส่ฮิญาบ มุสลิมสร้างบ้านริม คลองเพื่อจอดเรือทำ ประมง คนพุทธทำ สวนทำนาทำไร่ (I3/S19-20/8May67)
21	R	หลักหรือแนวทางในการอยู่กันในสังคมพหุ วัฒนธรรมมีอะไรบ้างคะ	แนวทางในการอยู่ ร่วมกัน คือ ความ
22	I3	ความเข้าใจกัน ต้องมีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อย่างเราในฐานะพระ เราจะเอื้อเฟื้อสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ ของวัดให้คนมุสลิมมาเฝ้าอยู่ประจำ ส่วนทางมุสลิม เนี่ยพระอาจารย์ก็จะประสานโต๊ะคนเคียว เรื่องก็จบ ละ ยกตัวอย่างถ้ามีเด็กมุสลิมเกรหน้อย เราก็จะบอก โต๊ะอิหม่ามเค้าก็จะจัดการให้เราได้เลยแล้ว ของเค้าจะไม่ เหมือนพุทธ เพราะมุสลิมเค้าเชื่อฟังโต๊ะอิหม่าม เพราะตามความเชื่อถ้าเค้าไม่เชื่อโต๊ะก็จะถูกอัลเลาะห์ ลงโทษ คือเป็นคำสอนของเค้า อันของเราเนี่ย พระพุทธรูปเจ้าท่านสอนให้ทดสอบดูก่อนที่จะเชื่อ ให้ ลองดูก่อน แต่บางที่มุสลิมที่ไม่เชื่อฟังก็มี เชื่อว่าผู้นำ ทางศาสนายังคงเป็นแกนหลักในการช่วยให้การอยู่ ร่วมกันของทั้งสองศาสนาอยู่ร่วมกันได้ เพราะมีอะไร โต๊ะอิหม่ามกับพระอาจารย์ก็จะคุยกัน ถือว่าเป็นส่วน	เข้าใจ เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ผู้นำ ศาสนามีส่วนช่วยใน การอยู่ร่วมกัน (I3/S21-22/8May67)

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 8 มิถุนายน 2567 เวลา 14.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		สำคัญเลย แต่ในเรื่องของศาสนาเราต้องศึกษากันและกัน บางอย่างที่เป็นข้อห้ามของเค้าเราก็ต้องรู้ อย่างอาจารย์เป็นพระเรายังไม่เคยเข้าไปในมัสยิด อย่างปัจจุบันก็มีปัญหา อย่างที่เห็นก็มี 2 มัสยิด เนื่องจากสองพี่น้องอยากจะเป็นที่เดียวกันทั้งคู่ คนน้องเลยแยกไปสร้างมัสยิดอีกอันนึง ก็เกิดจากหัวโขนนั่นแหละ มัสยิดใหม่นี้เกิดมาได้ 40 ปีแล้ว	
23	R	อย่างส่วนราชการมีส่วนช่วยในการสนับสนุนให้เกิดสังคมพหุวัฒนธรรมไหมคะ	- ประเพณี 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม และ
24	I3	ก็มีกิจกรรมที่จัดขึ้นทุกปี งาน 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม ก็ถือว่ามีส่วนช่วยในการส่งเสริมความเป็นพหุวัฒนธรรมในบ้านน้ำเขียวให้คงอยู่	สงกรานต์ (ก่อกองทราย และกิจกรรมวันผู้สูงอายุ)
25	R	ประเพณีของชาวพุทธหลักเลยในบ้านน้ำเขียวมีประเพณีอะไรบ้างคะ	- พิธีกรรมชาวพุทธ
26	I3	พิธีกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางศาสนา วันมาฆบูชา วิสาขบูชา และวันเข้าพรรษาออกพรรษา และประเพณีสงกรานต์ โดยมีกิจกรรมก่อกองทราย จัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุ	วันสำคัญทางศาสนา วันมาฆบูชา วิสาขบูชา และวันเข้าพรรษา ออกพรรษา (I3/S23-26/8May67)
27	R	ในตำบลน้ำเขียวที่ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน วัดน้ำเขียวถือว่าเป็นศูนย์กลางของชาวพุทธในพื้นที่เลยไหมคะ	วัดน้ำเขียวเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชาวพุทธในบ้านน้ำเขียว มากกว่า สองร้อยกว่าปี
28	I3	ใช่ วัดน้ำเขียวถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธในพื้นที่ มีอายุประมาณ สองร้อยกว่าปีได้	(I3/S27-28/8May67)

ตารางที่ 10 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้นำศาสนาอิสลาม (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2567, 12 มิถุนายน)

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 12 มิถุนายน 2567 เวลา 14.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
1	R	อายุเท่าไรคะ	-
2	I4	77 ครับ	
3	R	ประกอบอาชีพอะไรคะ	
4	I4	แต่ก่อนทำประมงครับ ตอนนี้เป็นครูสอนศาสนา	
5	R	เชื่อชาติ สัญชาติอะไรคะ	
6	I4	เชื่อชาติไทย สัญชาติไทย	
7	R	นับถือศาสนาอะไรคะ	
8	I4	นับถือศาสนาอิสลาม	
9	R	อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัด ตราด มากี่ปีคะ	
10	I4	ตั้งแต่เล็กมาเลย	
11	R	มีตำแหน่งอะไรในชุมชนคะ	
12	I4	เป็นโต๊ะอิหม่ามประจำมัสยิดอัลกุบรอ และเป็น ประธานชุมชน	
13	R	บิดามารดา มีเชื้อชาติ สัญชาติ และนับถือศาสนาอะไร คะ	
14	I4	ทั้งพ่อและแม่เชื้อชาติไทย สัญชาติไทยและนับถือ ศาสนาอิสลาม ส่วนย่าเป็นไทยพุทธที่ย้ายมานับถือ อิสลาม	
15	R	คิดว่าอัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมเป็นอย่างไรคะ เช่น การแต่งกาย หรือประเพณีที่เด่นๆ	สมัยก่อนคนมุสลิม กับพุทธได้ เหมือนกัน พอมี ความรู้เรื่องศาสนา (20ปีที่ผ่านมา) เริ่ม
16	I4	สมัยก่อนการแต่งกายแทบแยกไม่ออก แต่งกาย คล้ายๆกันหมด เพราะเมื่อก่อนความรู้เรื่องศาสนามัน น้อย มันก็ต้องแต่งตัวเหมือนกันเน้นไทยเป็นหลัก จน	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 12 มิถุนายน 2567 เวลา 14.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		เมื่อ 20 ปีหลังมานี้มุสลิมถึงเริ่มมาใส่หมวกโสร่ง ใส่ฮิญาบกัน	ใส่โสร่งสวมหมวก ใส่ฮิญาบ (I4/S15- 16/12May67)
17	R	แล้วอย่างสัญลักษณ์ตามบ้านเรือนแต่ละอะไรที่เป็น อัตลักษณ์ของบ้านชาวมุสลิมอะ	- บ้านมุสลิม มีคำว่า อัลเลาะห์ กับ นบีมุ ฮัมหมัด
18	I4	สัญลักษณ์ที่หน้าบ้าน เป็นคำว่าอัลเลาะห์กับนบีมุฮัม หมัด โดยจะมีคำว่านบีมุฮัมหมัดอยู่ด้านล่าง และอัล เลาะห์อยู่ด้านบนครับ ส่วนในมัสยิดหน้าประตูจะเป็น ภาษาอาหรับ แปลว่า ว่า “โอ้ มุฮัมหมัดอันเลาะห์มีอยู่ เพียงหนึ่งเดียว มีองค์เดียว” ส่วนอีกฝั่งจะแปลว่า “ไม่มี พระเจ้าอื่นใดนอกจากพระอัลเลาะห์องค์เดียว” อันนี้ เขาเรียกคำให้สัตย์ปฏิญาณตนเพื่อที่จะเป็นมุสลิม ต้อง กล่าวอันนี้เป็นหลักก่อนแต่อันนี้เหมือนเป็นคำอธิบาย ให้รู้ว่า โอ้ อัลเลาะห์มีองค์เดียว อัลเลาะห์ไม่พึ่งพาสิ่ง ใด ทุกสิ่งทุกอย่างต้องพึ่งอันเลาะห์ พระองค์ไม่ให้ กำเนิด และไม่ถูกกำเนิด แลไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือน เทียบเคียงอัลเลาะห์	- มัสยิด ที่ประตุมิ ภาษาอาหรับทั้ง สองฝั่ง เป็นคำ ปฏิญาณตน ใน มัสยิดตรงที่ ปาฐกถา ด้านซ้าย จะเป็นตำแหน่งของ ผู้นำละหมาด ทางขวาจะเป็นที่ ของบิหลั่น (ผู้ ประกาศเชิญชวน)
19	R	แล้วอย่างภายในมัสยิดละคะมีสัญลักษณ์อะไรอีกไหม อะ	โดยในการละหมาด จะหันหน้าไปทาง
20	I4	มีครับ (พาเดินเข้าภายในมัสยิด) ที่นี้เรามีภาษาอาหรับ เป็นที่อิหม่ามนำละหมาดฝั่งซ้าย ข้างบนเป็นผู้ที่แสดง ธรรมปาฐกถาอันตรงกลางคล้ายกับการนั่งเทศน์ของ พระสงฆ์ ส่วนทางด้านข้างขวาจะเป็นที่ของบิหลั่น ผู้ ประกาศเชิญชวนว่าได้เวลาละหมาดแล้ว ฝั่งซ้ายด้าน ของอิหม่าม หันหน้าไปทางตะวันตกเวลาแสดงธรรม	ทิศตะวันตก (I4/S17- 20/12May67)

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 12 มิถุนายน 2567 เวลา 14.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
21	R	เรื่องพิธีกรรมหลักของชาวมุสลิม ตามหลักแล้วต้องทำอะไรบ้าง นอกจากเรื่องการละหมาดแล้วยังมีพิธีกรรมที่ต้องไปกระชับข้างหูเด็กแรกเกิดด้วยใช่ไหมคะ	การอาซาน พิธีกรรมของมุสลิม โดยกระชับข้างหู เด็กแรกเกิด การไป เยี่ยมหลุมศพ หลังจากที่ฝังไป แล้ว (I4/S21- 22/12May67)
22	I4	พิธีอาซานเป็นเรื่องของระหว่างสองครอบครัวนะครับ ระหว่างฝ่ายผู้หญิงและฝ่ายผู้ชายเป็นเรื่องของสองตระกูลทำกันเอง ทำอาหารเลี้ยงกัน เณลิมฉลองที่เราได้ของขวัญจากพระเจ้าเป็นบุตรหลาน เขาก็จะมีพิธีการที่ส่งเสริมให้ปฏิบัติ ให้กระทำกับเด็กแรกเกิด เพราะเมื่อมีเด็กเกิดออกมา ก็จะไปกระชับที่หูข้างขวาของเด็กว่า อัลเลาะห์ยิ่งใหญ่ อัลเลาะห์เป็นพระเจ้าของเรา นะ แล้วก็จะมีพิธีการเหมือนญาติไปเยี่ยมหลุมศพ อันนั้นเป็นสิ่งที่ส่งเสริมหลังจากที่ว่าเสร็จพิธีฝังศพ อิสลามนะเรียบง่ายนะ ไม่มีอะไรยุ่งยาก ฝังศพแล้วก็จบกัน อิสลามต้องการไม่ต้องการให้เศร้า โศกกับสิ่งที่เราเสียไป ไม่ยึดติดเพราะว่าเมื่อคนเสียไปแล้วมันอาจจะทำให้คนที่ยังอยู่เสียหลัก แต่ว่าถามว่าไปเยี่ยมได้ไหม ก็ไปเยี่ยมได้ ไม่ได้มีกฎว่าห้าม ไม่มีไม่มี กำหนดเวลาเยี่ยมได้ทุกวันนั้นล่ะถ้าอยากไปเยี่ยมจริงๆ	
23	R	เมื่อก่อนมีแข่งเรือลำไม้ไผ่ที่น้ำเชี่ยวเป็นที่แรกเลย ที่อื่นไม่มี เขาเล่าว่าเกิดจากการที่ว่า การไปล้างหม้อที่แม่น้ำ แล้วเอาหม้อที่ไม่มีหู ไม่แน่ใจว่าเรียกว่าอะไรมาพายเล่นกัน	ประเพณีการแข่งขัน เรือไม้ไผ่ เพื่อให้ เกิดความสามัคคี สมัยก่อนใช้กระทะ อันใหญ่ที่ไว้หุงข้าว เป็นเรือ (I4/S23- 24/12May67)
24	I4	การแข่งขันเรือลำไม้ไผ่ที่น้ำเชี่ยวเป็นที่แรกไม่มีที่อื่น เกิดขึ้นจาก ชาวมุสลิมจะใช้กระทะใบใหญ่เพื่อหุงข้าวในงานเทศกาลต่างๆ โดยนำกระทะไปล้างที่แม่น้ำ หลังจากนั้นจึงเอากะทะนั้นมาพายแข่งกัน เกิดเป็นประเพณี ความตั้งใจเราคือให้เกิดความสามัคคีใน	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 12 มิถุนายน 2567 เวลา 14.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		ชุมชน ก็เลยจัดขึ้นมาตอนหลังคummings ไม่ไหว เพราะมี สิ่งมีนเมาเข้ามา เลขขอ โอนให้เทศบาลไปดูแล	
25	R	แล้วทางเทศบาล ได้มีการเข้ามาดูแลชุมชน ส่งเสริม การร่วมมือกันของไทยพุทธ - ไทยมุสลิมตรงนี้บ้างไหม คะ	ผู้นำทางศาสนาเป็น หลักในการไกล่ เกลี่ย โดยต้องไม่ฟัง ความข้างเดียว โดย ใช้หลักสันติสุข ผู้นำต้องมีความ ยุติธรรม อย่ายึดมั่น ถือมั่นในตนเอง มาก (I4/S25- 28/12May67)
26	I4	เมื่อก่อน เขาก็ส่งเสริมแต่ช่วงหลังมันผิดปกติ มัน รู้สึกไม่เท่าเทียมเสมอภาคเหมือนเก่า ก็เกิดจากการมี อำนาจสองข้างขึ้นในพื้นที่นั้นละ เลยเกิดปัญหาขึ้น	
27	R	เวลาเกิดปัญหาในชุมชนได้ยินจากพี่ที่เคยสัมภาษณ์ว่า โตะอิหม่ามเองก็เป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยเป็นหลัก เลยใช้ไหมคะ	
28	I4	มันเป็นหลักอยู่แล้ว ถ้ามีปัญหาเขาก็ต้องมาหาผู้นำ มี ปัญหาที่ต้องมีคนมาบอก มาร้องทุกข์ครับ เราจะไม่ฟัง ความข้างเดียว รวมถึงปัญหาอื่นๆด้วยขึ้นอยู่กับว่าใคร มาร้องทุกข์ ถ้ามาหาผู้ใหญ่ก็ไปอีกเรื่องนึง ถ้ามาหาผม ก็อีกเรื่องนึง	
29	R	โตะมีหลักหรือแนวทางยังงั้นไหมคะ ในการไกล่เกลี่ย อย่างหลักธรรมคำสอนของมุสลิมนี้ มีบ้างไหมคะ	
30	I4	หลักของศาสนาด้วยคุณธรรม คุณธรรมนี้สำคัญที่สุด เลย เช่น เราสอนแล้วตามหลักของศาสนาจะปฏิบัติ ตามคำสอนไหม มีความเชื่อหรือเปล่า อย่างเช่นการไ กล่เกลี่ย ใช้หลักการของความสันติสุข เราเป็นคนกลาง เป็นผู้นำต้องมีความยุติธรรม หากไม่มีแล้ว ผมที่เป็น ผู้นำการไกล่เกลี่ยนี้ โดนหนักเลย แะเลย อย่ายึดมั่นถือ มั่นในตนเองจนเกินไปด้วย	แนวทางในการอยู่ ร่วมกัน คือ รู้เขารู้ เรา ให้เกียรติกัน ไม่
31	R	การที่ชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยพุทธมีปัญหากันโตะมี การแก้ไข หรือมีหลักธรรมในการอยู่ร่วมกับชาวไทย พุทธอย่างไรคะ	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 12 มิถุนายน 2567 เวลา 14.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
32	I4	ที่นี่ไม่เคยเกิดปัญหาเลย เพราะผมกับอาจารย์เสาร์ ติดต่อกันตลอดเวลา ไปสัมมนาร่วมกัน ไปคุยถึงเรื่อง ของการที่ชุมชนจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ประเด็นคือ เราใช้หลักการอย่างรู้เขารู้เรา ให้เกียรติกัน แล้วเราจะไม่ ก้าวก่ายในเรื่องของศาสนา ผมเห็นด้วยกับเรื่องนี้มาก อย่างผมกับอาจารย์เสาร์เองก็สนิทกันมาก นับถือกัน เหมือนพี่น้องเลย เป็นหลักสำคัญ ศาสนาอิสลามทุกคน เป็นพี่น้องกัน มีแหล่งกำเนิดมาจากจุดเดียวกัน ส่วน เรื่องโรงเรียนวัดน้ำเขียว ผมเคยเรียนตั้งแต่ยังเรียนตรง ศาลาการเปรียญอยู่เลย อาจารย์เสาร์อ่อนกว่าผมไม่มาก	ก้าวก่ายเรื่องศาสนา หลักของมุสลิมคือ ให้รักกันอย่างพี่ น้อง และโรงเรียน วัดเขี้ยวก็เป็น โรงเรียนที่ชาวพุทธ มุสลิม และชาวไทย จีน เรียนร่วมกันมา (I4/S31- 32/12May67)
33	R	ในความคิดของโตะเอง คิดว่าตัวเองมีบทบาทที่ให้การ สนับสนุนชาวไทยจีน ชาวไทยพุทธและชาวไทย มุสลิมให้อยู่ร่วมกันอย่างไรบ้างคะ ยิ่งในยุคโลกาภิ วัตน์ และยุคที่เทคโนโลยีเข้ามาแบบนี้ด้วย สังคมพหุ วัฒนธรรมแบบนี้จะอ่อนแอลงบ้างไหม	ผู้นำศาสนามีส่วน ช่วยในการ สนับสนุนการอยู่ ร่วมกัน มีการสอน ทุกวันศุกร์ เรื่อง
34	I4	ผมว่า ผมค่อนข้างมีบทบาทอยู่ตลอดเลยนะ ใครเชิญ ไปงานไหนผมก็ไป อันไหนไปไม่ได้ผมก็บอกเขา เขา ก็เข้าใจเรา มันน่าจะไม่อ่อนลงหรอกนะ มันคงจะมีแต่ เข้มแข็งขึ้น สำหรับผมนะ เพราะว่าผมสอนทุกวันศุกร์ ถึงเรื่องหลักของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็น ปีกแผ่น ทางชาวไทยพุทธเองเขาก็สอนเหมือนกัน ที่ ติดต่อกันมาเล่าให้ฟังนะ	หลักการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข (I4/S33- 34/12May67)
35	R	แล้วอย่างชาวไทยจีนนี่ล่ะคะ เขาเพิ่งมาทีหลังแล้วก็ยัง ไม่มีผู้นำเป็นหลักใจใหม่คะ หนูเคยได้ยินว่าเคยมี ปัญหากันมาก่อน อย่างงานวันสำคัญของเขา ตรุษจีน เคยมีการไปร่วมบ้างไหมคะ และถ้าเทียบกันแล้วไทย พุทธ ไทยจีน เราจะสนิทสนมกับฝั่งไหนมากกว่ากัน หรือคะ สำหรับชาวมุสลิม	สนิทกันมาตั้งแต่ บรรพบุรุษ ทำ กิจกรรมด้วยกันมา ตลอด บรรพบุรุษก็ สอนให้รักกัน

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 12 มิถุนายน 2567 เวลา 14.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
36	I4	คนจีนเพิ่งมาทีหลัง แล้วก็ยังไม่มีคนกลางในการ ประสาน งานของเขาเราก็ไม่ค่อยได้เข้าไปร่วมหรอก แต่ไม่มีปัญหาอะไรกัน ส่วนเรื่องปัญหานี้ น่าจะ หมายถึงสมัยก่อนผมจะเกิด แต่ตอนนี้ก็ไม่มีอะไรแล้ว ละ ส่วนความสนิทนี้มันก็ต้องสนิทกับไทยพุทธ มากกว่าอยู่แล้ว เพราะสนิทกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ กินข้าวกินน้ำทำกิจกรรมอะไรมาด้วยกันตลอด บรรพ บุรุษปู่ย่าตายายเขาก็สอนให้รักกันไว้	(I4/S35- 36/12May67)
37	R	แล้วอย่างเด็กที่โตะสอนในโรงเรียนสอนศาสนา มีคือ บ้างไหมคะ	เด็กรุ่นใหม่เริ่มห่าง จากศาสนา ผู้นำ
38	I4	ตอนนี้มันก็มี โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ ก็ติดมือถือกันไป บ้าง เราก็ต้องมีเคล็ดลับในการสอน มีลูกล่อลูกชนกับ เขา นี่ตอนนี้ก็ใช้วิธีใครถือศีลตลอดได้ครบเดือน ได้คน ละ 500 ก็ต้องมีวิธีดักกันต่างกันไป อีกอย่างสิ่งที่เขามา เรียนนี้มันเป็นหน้าที่ของชาวมุสลิมนะ จะไปเริ่มฝึก ตอนผู้ใหญ่มันก็ไม่ใช่ว่า ไม่ใช่แค่เฉพาะของศาสนา อิสลาม เห็นว่าศาสนาอื่นก็เป็น อย่างพุทธนี่บวชฤดู ร้อน ก็หาเด็กมาบวชไม่ค่อยจะได้ ก็อยู่ที่พ่อแม่ด้วย ถ้า พ่อแม่ไม่ทำเป็นตัวอย่างให้ดู เป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ลูกจะ ทำตามจากใคร พ่อแม่พาลูกมาเข้ามัสยิด ช่วงนี้ก็ดี ขึ้นมาจากแต่ก่อนมีเข้ามาแค่วันละ 10 คน เดียวนี้ก็เข้า มากัน 40 – 50 คน เพราะการสอนวันศุกร์ด้วย เราใช้ งบของเราเองสอนเด็กตั้งแต่อายุน้อยๆ 5-6 ขวบ จนโต สอนเสร็จเราก็ส่งไปเรียนต่อมาเป็นพี่สอนน้องอีกที หนึ่ง วันไป เพราะเด็กก็ไม่ค่อยจะฟังคนแก่ๆหรอก เขา ก็ฟังคนวัยใกล้เคียงกัน พวกเดียวกันเสียมากกว่า	ต้องมีวิธีในการดึง เด็กให้เข้ามัสยิด วัด ก็เจอปัญหาเดียวกัน (I4/S37- 38/12May67)

ตารางที่ 11 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้นำวัฒนธรรมจีน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2567, 19 พฤษภาคม 2567)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 19 พฤษภาคม 2567 เวลา 14.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
1	R	อายุเท่าไรคะ	-
2	I5	71 ครับ	
3	R	ประกอบอาชีพอะไรคะ	
4	I5	ตอนนี้ทำสวนยาง	
5	R	เชื้อชาติ สัญชาติอะไรคะ	
6	I5	เชื้อชาติจีน สัญชาติไทย	
7	R	นับถือศาสนาอะไรคะ	
8	I5	นับถือศาสนาพุทธครับ	
9	R	อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด มากี่ปีคะ	
10	I5	ผมเกิดที่นี่ครับ	
11	R	มีตำแหน่งอะไรในชุมชนคะ	
12	I5	ประธานคณะกรรมการศาลเจ้าเซ่งจื๊อไฉ่วซือ	
13	R	บิดามารดา มีเชื้อชาติ สัญชาติ และนับถือศาสนาอะไรคะ	
14	I5	ทั้งพ่อเชื้อชาติจีน สัญชาติจีน ส่วนแม่เชื้อชาติไทย สัญชาติไทยและนับถือศาสนาพุทธทั้งคู่	
15	R	ตั้งแต่คุณลุงได้ยื่นได้ฟังจากคุณพ่อคุณแม่มาพอจะทราบถึงประวัติความเป็นมาของคนจีนในบ้านน้ำเขียวไหมคะ	คนจีนมาทางเรือ สำเภามาที่กรุงเทพ ก่อนค่อยย้ายมาที่ ตราด มีการเปลี่ยน จากแซ่เป็นนามสกุล ทำอาชีพประมง ไล่ ทางเก่งขาก้วยเลื้อยขีด คอกกลม (I5/S15-16/19May67)
16	I5	แต่ก่อนเค้ามาทางสำเภา มาที่กรุงเทพแล้วค่อยย้ายมาที่บ้านน้ำเขียว พ่อกับแม่ก็เสียชีวิตที่นี่ มีสุสานอยู่ที่สุสานจีนกงซั่ว ตระกูลของลุงมีแซ่จิ้ง ตอนหลังในยุคจอมพลถนอมก็เปลี่ยนมาใช้นามสกุลตริรัตน์ฤดี เพราะถ้าใช้แซ่เค้าจะไม่ให้รับราชการ มาอยู่ที่ตราดพ่อกับแม่ทำอาชีพ	

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 19 พฤษภาคม 2567 เวลา 14.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		ประมง ชอบใส่กางเกงขาก๊วยแล้วใส่เสื้อยืดคอกลม สมัยก่อนพ่อก็พูดไทยไม่ได้เลย ตอนหลังเค้าก็เริ่มพูดไทยได้	
17	R	อย่างคุณแม่ที่เป็นคนไทยพุทธกับคุณพ่อที่เป็นคนจีน มีการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันไหมคะ	ความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยพุทธกับไทยจีน ไม่ต้องปรับตัวเข้าหากันได้ ภายใต้อาสาเดียวกัน (I5/S17-18/19May67)
18	I5	อย่างไทยกับจีนมีศาสนาที่เหมือนกันอยู่แล้ว คือศาสนาพุทธ ก็ไม่ค่อยมีอะไรต้องปรับตัวมาก จะมีแค่บางประเพณีที่ไม่เหมือนกันบ้าง แต่ก็เข้ากันได้ไม่มีปัญหาอะไร อยู่กันด้วยความเข้าใจภายใต้อาสาเดียวกัน	
19	R	บ้านน้ำเขียวที่เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมได้ คุณลุงคิดว่าเป็นเพราะอะไรคะ	คนในบ้านน้ำเขียวที่อยู่กันได้เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมเพราะเรียนมาจากโรงเรียนวัดน้ำเขียวเหมือนกัน ไม่มีการแบ่งแยก มีความเข้าใจ เช่น เวลาสวดมนต์มุสลิมก็ไม่ต้องสวด และวันศุกร์ที่มุสลิมมีกิจกรรมที่มัสยิด โรงเรียนก็ให้เลิกก่อน เวลามีปัญหาจะมีครูใหญ่โรงเรียนวัดน้ำเขียวเป็นคนที่มีคนเกรงใจมาไกลเกลี่ย
20	I5	น่าจะเกิดจากที่เราเริ่มเรียนกันมาที่โรงเรียนวัดน้ำเขียว อย่างเวลาสวดมนต์ตอนเช้าเนี่ยอิสลามเค้าก็ไม่ต้องสวด ส่วนวันศุกร์ที่อิสลามเค้าต้องไปละหมาดกันทางโรงเรียนเค้าก็จะให้อิสลามเลิกก่อนเพื่อไปทำกิจกรรมทางศาสนา เรื่องทะเลาะกันก็มีบ้างแต่ไม่เคยทะเลาะกันเรื่องศาสนาเลย ส่วนใหญ่จะทะเลาะกันเรื่องเล็กน้อยๆ ไม่เข้าหากัน ก็จะมีคนโตที่เข้ามาไกล่เกลี่ย อย่างครูใหญ่โรงเรียนวัดน้ำเขียวเนี่ย มีแต่คนเกรงใจ เด็กๆกลัวกัน แต่สมัยนี้เด็กๆไม่ค่อยอยู่ อยู่ที่พักกับแม่ด้วย	พหุวัฒนธรรมเพราะเรียนมาจากโรงเรียนวัดน้ำเขียวเหมือนกัน ไม่มีการแบ่งแยก มีความเข้าใจ เช่น เวลาสวดมนต์มุสลิมก็ไม่ต้องสวด และวันศุกร์ที่มุสลิมมีกิจกรรมที่มัสยิด โรงเรียนก็ให้เลิกก่อน เวลามีปัญหาจะมีครูใหญ่โรงเรียนวัดน้ำเขียวเป็นคนที่มีคนเกรงใจมาไกลเกลี่ย (I5/S19-20/19May67)
21	R	บ้านของคนจีนมีสัญลักษณ์หรือสิ่งที่สื่อถึงอัตลักษณ์ความเป็นคนจีนไหมคะ	บ้านคนจีนสมัยก่อนมักอยู่ริมถนนขาย

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 19 พฤษภาคม 2567 เวลา 14.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
22	I5	บ้านคนจีนสมัยก่อนมักจะอาศัยอยู่ริมถนนขาย กาแฟ ปาท่องโก๋ ประตูป้านจะเป็นบานเฟี้ยม มักจะติดกระจกหกล้อมไว้หน้าบ้าน และกั จะประดับโคมไฟสีแดง ภายในบ้านจะมีศาล เจ้าที่และกัหิ้งของเจ้าพ่อหลักเมืองที่เราเชิญมา ไว้ที่บ้าน แล้วก็มีภาพของบรรพบุรุษแขวน ไว้ในบ้าน สมัยก่อนพ่อของลุงเนี่ยจะเป็น เถานึ่งของศาลเจ้าเซ่งจ๊วยโจ้วซือเลย	กาแฟ ปาท่องโก๋ ประตูเป็นบานเฟี้ยม ติดกระจกหกล้อม หน้าบ้าน ประดับโคม ไฟสีแดง ภายในบ้าน มีศาลเจ้าที่และหิ้งเจ้า พ่อหลักเมืองที่ อัญเชิญมาที่บ้าน มี ภาพบรรพบุรุษ (I5/S21-22/19May67)
23	R	“เถานึ่ง” แปลว่าอะไรคะ แล้วมีหน้าที่อะไร	ประเพณีของศาลเจ้า เซ่งจ๊วยโจ้วซือ จะมี เถานึ่ง เป็นผู้ดูแล จะ สับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ
24	I5	“เถานึ่ง” เป็นภาษาจีน “เถา” แปลว่า “หัว” ส่วน “นึ่ง” แปลว่า “คน” เถานึ่ง จึงแปลว่า “ผู้ เป็นหัว” ในการจัดงานประเพณีของศาลเจ้าเซ่ง จ๊วยโจ้วซือ โดยการเลือกจะเลือกโดยการเสี่ยง ทายต่อหน้าเจ้าพ่อ ให้เจ้าพ่อเป็นผู้เลือกเป็น ผู้รับใช้	โดยต้องเป็นผู้นำจัด ประเพณีตรุษจีน กิน เจ สารทจีน และงาน ประเพณีศาลเจ้าเซ่ง จ๊วยโจ้วซือ และเซ่งเม้ง
25	R	พิธีกรรมประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนใน บ้านน้ำเชี่ยวมีอะไรบ้างคะ	ที่คนจีนทุกคนต้องทำ คือการไปทาสีหลุม ศพบรรพบุรุษ และ ร่วมทานข้าวหน้า หลุมศพ
26	I5	พิธีกรรมและประเพณีของคนจีนในน้ำเชี่ยว จะ มีตรุษจีน เทศกาลกินเจ และก็จะมีการประเพณี ศาลเจ้าเซ่งจ๊วยโจ้วซือ จะจัดหลังตรุษจีน 5 วัน และก็มีเซ่งเม้งที่จะต้องไปทาสีหลุมศพบรรพ บุรุษใหม่ ไปกวาด ไปนั่งทานข้าวกันหน้าหลุม ศพ ในตรากก็จะมีสุสานอยู่ที่เดียวกันนั้นแหละ สุสานจีนกงซัว ตรงทางก่อนเข้าเมืองตราก	หลุมศพ (I5/S23-26/19May67)
27	R	อย่างศาลที่เห็นในปัจจุบันที่เป็นศาลดั้งเดิมเลย ไหมคะ	ศาลเจ้าเซ่งจ๊วยโจ้วซือ มี 2 ที่ ศาลเก่าอยู่

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 19 พฤษภาคม 2567 เวลา 14.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
28	I5	จะมีศาลอันเก่าที่ตอนนีเก็บไว้ให้ลูกหลานดู เป็นศาลอันเล็กอยู่ทางเข้าวิสาหกิจชุมชน ท้องเทียบ้านน้ำเขียว เพิ่งมาสร้างศาลใหม่ ตอน ปี 2556 สร้างโดย ดร.พวงผกา ตั้ง บรรยงค์ ซึ่งเค้าเป็นคนน้ำเขียวเนี่ยแหละแล้ว ไปร่ำรวยที่กรุงเทพ	ทางเข้าวิสาหกิจ ชุมชนท้องเทียบ้าน น้ำเขียว และศาลใหม่ ริมถนน (I5/S27-28/19May67)
29	R	อย่างงาน 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรมที่จัดขึ้นทุกปี เราคนไทยเชื้อสายจีน เราแสดงอัตลักษณ์ของเราในงานอย่างไรคะ	การแต่งกาย ใส่ชุดกี่ เพ้า อาหารเป็น กะเพาปลา ผัดหมี่ บะจ่าง ขนมอี๋
30	I5	ในงานประเพณี 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม เราจะ แต่งชุดสีแดง ผู้หญิงใส่กี่เพ้า เอาอาหารเช่น กะเพาปลา ผัดหมี่ บะจ่าง ขนมอี๋ ไปร่วมงาน กับเค้า เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีน สมัยก่อนน้ำเขียวเนี่ยเป็นจุดศูนย์กลางของคนที่จะมาจอดเรือเลยนะ เนื่องจากต้อง แหลมงอบลมจะแรงจอดเรือไม่ได้ คนก็มักจะ หลบเข้ามาในคลองน้ำเขียวเพื่อต่อรถหรือเดิน เข้าตัวเมือง การค้าขายหรือความหลากหลาย ของผู้คนจะเยอะมาก พ่อผมเนี่ยแหละเป็นคน ทำโป๊ะ ก่อนที่จะสร้างสะพานปูนเค้าจะทำ สะพานไม้ก่อน เดี๋ยวผมเนี่ยเป็นคนไปตอก เสาเข็มสะพานเองเลยเวลาตอกเสาเข็มก็ต้องดำ น้ำลงไปตอก ผมยังจำได้ตอนนั้นอายุสัก 10 ขวบ ก็ไปทำโป๊ะกับเตี้ยเนี่ยแหละ	บ้านน้ำเขียวเป็น ศูนย์กลางของคนมา จอดเรือทำให้มีผู้คน หลากหลาย (I5/S29-30/19May67)
31	R	คนไทยเชื้อสายจีนในตัวเมืองตราดที่ชุมชน รักย์คลองบางพระกับคนไทยเชื้อสายจีนที่บ้าน น้ำเขียวมีความเชื่อมโยงกันไหมคะ	คนไทยเชื้อสายจีนที่ ชุมชนรักย์คลอง บางพระกับชุมชน

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 19 พฤษภาคม 2567 เวลา 14.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
32	I5	ก็แม่ผมเนียแหละเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่ ชุมชนรักษ์คลองบางพระ เค้าใช้แซ่ลี แล้วก็มี ญาติอีกหลายคนที่นี่	บ้านน้ำเขียวมี ความสัมพันธ์กันทาง ครอบครัว (I5/S31-32/19May67)
33	R	คุณลุงมีแนวทางในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุ วัฒนธรรมอย่างไร มีการปรับตัวอย่างไรคะ	แนวทางในการอยู่ ร่วมกัน คือ ไม่เอา เรื่องศาสนามาคุย ให้ เกียรติกัน มีความ สามัคคี ให้มองว่าเป็น คนบ้านน้ำเขียว เหมือนกัน (I5/S33-34/19May67)
34	I5	คนเราจะอยู่ด้วยกันนะ อย่าเอาเรื่องศาสนามา คุยกันนะ ต้องให้เกียรติกัน ความสามัคคีใน การทำกิจกรรมร่วมกันอย่างในประเพณี 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรมเนีย ต่างคนก็ต่างเอา อาหารของตัวเองมาร่วม ต้องมีความเข้าใจ และมีน้ำใจ มองว่าเราเป็นคนบ้านน้ำเขียว อย่า ไปมองว่าเราเป็นคนพุทธ มุสลิม หรือจีน เรา เป็นคนบ้านน้ำเขียวเหมือนกัน	
35	R	ศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ มีลักษณะหรือ องค์ประกอบหลักอะไรบ้างคะ	ศาลเจ้าเซ่งจื๊อโจ้วซือ ต้องมีรูปภาพมังกร มี เสามังกรสำหรับจุด ตะเกียง มีศาลเทวดา ฟ้าดิน และมีศาล ประทับของเจ้าพ่อ มักใช้สีแดง เขียว และ เหลืองเป็นหลัก (I5/S35-36/19May67)
36	I5	ภายในศาล ส่วนใหญ่ก็จะมีรูปภาพมังกร มีเสา มังกรสำหรับจุดไฟตะเกียง จะจุดช่วง 15 ค่ำ สมัยก่อนจะเป็นตะเกียงแล้วใช้เชือกชักขึ้นไป สมัยนี้ก็เป็นหลอดไฟเลยเปิดทุกคืน แล้วก็มี ศาลเทวดาฟ้าดิน แล้วก็ศาลหลักที่ประทับของ เจ้าพ่อ เทพเจ้า และเจ้าที่ ส่วนใหญ่ศาลเจ้าก็จะ ใช้สีแดง เขียว เหลืองเป็นหลัก	

ตารางที่ 12 บทสนทนาการสัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6, 2567, 5 มิถุนายน)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
1	R	อายุเท่าไรคะ	-
2	I6	49 ค่ะ	
3	R	ประกอบอาชีพอะไรคะ	
4	I6	อาชีพค้าขายด้วย แล้วก็ทำกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว	
5	R	เชื่อชาติ สัญชาติอะไรคะ	
6	I6	เชื่อชาติไทย สัญชาติไทยค่ะ	
7	R	นับถือศาสนาอะไรคะ	
8	I6	นับถือศาสนาอิสลามค่ะ	
9	R	อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด มากี่ปีคะ	
10	I6	ก็ตามอายุเลยคะ ตั้งแต่เกิดเลยคะ	
11	R	มีตำแหน่งอะไรในชุมชนคะ	
12	I6	เป็นประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวค่ะ	
13	R	บิดามารดา มีเชื้อชาติ สัญชาติ และนับถือศาสนาอะไรคะ	
14	I6	ทั้งพ่อและแม่เชื้อชาติไทย สัญชาติไทยและนับถือศาสนาอิสลามค่ะ	
15	R	ประวัติความเป็นมาของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นอย่างไรบ้างคะ	การสร้างมัสยิดแห่งแรกของจังหวัดตราด
16	I6	ในช่วงแรกตั้งหลักแหล่งบ้านเรือนอยู่แถวๆป่าชายเลน สร้างบ้านเรือนขึ้นแบบง่ายๆ และสร้างมัสยิด ซึ่งถือว่าเป็น “มัสยิด” แห่งแรกในจังหวัดตราด โดยจะใช้ไม้ไผ่ค้ำมาปักเขต 4	ความสัมพันธ์ของคนเกาะที่ต้องมาพักน้ำเขียวก่อนเข้าเมืองตราด ทำให้เกิดความผูกพันสนิทเหมือน

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		ทิส หลังคามุงด้วยใบปรังที่นำมาสานเป็นตับเหมือนตับจาก มุงกันแดดกันฝน สมัยก่อนที่อยู่ในส่วนของแม่ค้าที่เป็นชาวมุสลิมที่ขายทั้งในตลาดไทยและตลาดจีน พ่อที่เป็นลูกหลานของแม่ค้า จะเห็นการอยู่ร่วมกันของชุมชนนี้มาตั้งแต่เกิด ไม่ว่าจะเป็นคนในพื้นที่เองที่ทำมาหากินร่วมกัน อย่างเช่นคนเกาะช้างที่จะต้องเดินทางเข้าเมืองตราด ก็ต้องนอนพักที่บ้านน้ำเชี่ยวก่อนอย่างน้อย 1 คืน คืออย่างน้อยก็จะมีการมาพักอาศัยร่วมกัน อันนี้ก็จะมีการเคารพนับถือกันเหมือนพึ่งพาอาศัยกันเหมือนพ่อลูกกันเลยนะบางครั้งรอบครัว เหมือนพี่ก็จะมาอยู่ที่เกาะช้างที่ไม่ได้มีสายสัมพันธ์กับเรา แต่เค้าเป็นเหมือนกับพี่น้องที่ช่วยเหลือกันกับตาเราก็ดูเป็นพี่น้องอยู่ที่เกาะช้าง แล้วอย่างคนจีนที่อยู่ในชุมชนเรานี้ ส่วนมากจะเป็นคนค้าขายในตลาดซึ่งขายที่เป็นแม่ค้ามุสลิมในตลาด เค้าก็จะมีความผูกพันเกี่ยวเนื่องกันในการขายของก็สามารถขายแทนกันได้เลยในสมัยก่อน อีกอย่างหนึ่งคนมุสลิมเราจะค่อนข้างทำเรื่องเกี่ยวกับอาหารและขนมเก่ง เวลาวัดหรือศาลเจ้ามีงาน คนที่ทำขนมขายก็คือคนมุสลิม คนที่มีเรื่องราวผสมผสานก็คือคนไทยมุสลิมก็ต้องไปเชื่อมโยงกับคนพุทธกับคนจีนอยู่ตลอดเวลาทุกเทศกาล ถึงแม้บางพิธีกรรมประเพณีที่เราไม่สามารถทำร่วมกับเขาได้แต่เราก็เอาของไปขาย อย่างวันสำคัญหลายๆครั้ง คนพุทธจะสั่งขนมไข่ของป้าพี่ไปถวายพระในช่วงเข้าพรรษา ขนมไข่สมัยก่อน	ญาติพี่น้อง มีการเคารพนับถือพึ่งพาอาศัยกัน แม่ค้าจีนในตลาดกับแม่ค้ามุสลิมก็มีความสนิทสนมกัน สามารถฝากร้านขายแทนกันได้ เนื่องจากคนมุสลิมเก่งทำอาหารและขนมจึงทำให้ต้องมีการเข้าไปเชื่อมโยงกับเทศกาลประเพณีของชาวพุทธและชาวจีนตลอด (I6/S15-16/5May67)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		เรียกขนมฝรั่ง ของมุสลิมเองก็จะใช้ขนมไข่เหมือนกันเพราะสมัยก่อนไม่ได้มีขนมให้เลือกหลากหลาย โดยแต่ละบ้านของคนมุสลิมจะต้องมีพิมพ์ขนมไข่อยู่แทบทุกบ้าน	
17	R	พี่พอจะทราบไหมคะว่าขนมไข่มาจากไหน	ขนมไข่เป็นขนมฝรั่งที่คนมุสลิมชอบทำ (I6/S17-18/5May67)
18	I6	ขนมไข่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรี เข้ามาพร้อมกับฝรั่ง เพราะเป็นขนมที่ทำจากแป้งกับไข่ ถ้าเป็นขนมไทยจะทำมาจากแป้งกะทิและก็น้ำตาล อย่างเช่นขนมตาอู๋เนี่ยคือขนมไทยของแท้เลย ถ้าขนมอันไหนมีไข่ไก่เข้ามาเกี่ยวข้องเนี่ย แสดงว่าเป็นขนมของฝรั่งนำเข้ามา	
19	R	อัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมที่แตกต่างจากชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีน พี่คิดว่ามีอะไรบ้างคะ ในด้านภาษา	ภาษาของมุสลิมค่อนข้างเหน่อมากกว่าคนในพื้นที่ และมีการใช้ภาษาอาหรับในการทักทายกันในกลุ่มมุสลิมด้วยกัน (I6/S19-28/5May67)
20	I6	ภาษาของมุสลิมจะค่อนข้างที่จะออกเหน่อมากกว่าคนพื้นที่ สังเกตได้จากการพูดภาษากลางด้วยกัน มุสลิมจะมีเสียงเหน่อท้ายคำ	
21	R	มีคำพูดไหมคะที่เราใช้กันพูดกันในชาวไทยมุสลิมด้วยกัน	
22	I6	ก็จะมีคำทักทาย “อัสซะลามุอะลัยกุม” ขอสันติสุขจงมีแด่ท่าน “วาอาลัยกุมมุสลาม” ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่านเช่นกัน	
23	R	แล้วเวลาที่คุยกันในชาวไทยมุสลิม ใช้ภาษาอาหรับคุยกันเลยไหมคะ	
24	I6	ไม่ค่ะ ก็จะใช้ภาษาไทย แต่ก็จะมีบางคำ เช่น อัลเลาะห์	
25	R	มีคำแปลไหมคะ	
26	I6	ก็จะแปลประมาณว่า อู๋ตาเถร อะไรประมาณนี้ และก็จะมี “อันฮัมดูลิลันเลาะห์” ที่แปลว่า	

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		ขอบคุณพระเจ้า เป็นภาษาที่เราไม่รู้กันซึ่งไม่ได้พูดกับคนไทยพุทธ หรือไทยจีน	
27	R	คนพุทธที่อยู่ในชุมชนเค้ามีการทักทายกันแบบนี้บ้างไหมคะ	
28	I6	ไม่มี นอกจากที่บางคนเค้าได้ยินประจำก็จะมีจำเอามาพูดบ้าง อย่างตัวพี่เองบทสวด “มะยังกันเต” พี่ก็พอจะพูดได้ เหมือนเราได้ฟังได้ยินบ่อย	
29	R	นอกจากเรื่องภาษาแล้ว การแต่งกาย หรือสัญลักษณ์ตามบ้านเรือนที่ทำให้รู้ว่าคือชาวมุสลิมมีไหมคะ	ความเชื่อของชาวมุสลิมจะไม่ให้นำรูปสัตว์เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับเราเลยนะ เสื้อผ้าก็จะไม่มีรูปสัตว์ มีข้อยกเว้นเป็นสัตว์เล็กๆเช่นสัตว์ทะเลได้ แต่ถ้าลายหมาหรือหมูไม่ได้เลย มุสลิมไม่กินหมู เพราะหมูเป็นสัตว์ที่กินชีวิตตัวเอง สิ่งสกปรกก็จะกลับเข้าสู่ร่างกาย ส่วนหมามุสลิมเค้าไม่ให้โดนน้ำลายเพราะพิษสุนัขบ้าติดจากน้ำลาย หญิงที่เล็กกับสามีเก่าห้ามแต่งงานใหม่ภายใน 3-6 เดือน
30	I6	บ้านแต่ละหลังจะมีภาษาอาหรับ บางอันคล้ายกับคาถา เค้าเรียกอาัยญูชี เพื่อป้องกันสิ่งเลวร้าย ถ้าเป็นคนพุทธก็จะคล้ายยันต์ ความรู้สึกประมาณนั้น สมัยก่อนจะมีรูปผู้หญิงตัวเป็นม้าหน้าเป็นคน สมัยก่อนบ้านเราจะติดทุกหลังเลย แต่สมัยนี้เค้าไม่ให้ติดแล้ว เพราะความเชื่อของชาวมุสลิมจริงๆแล้วเค้าจะไม่ให้เอารูปสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้องกับเราเลย ใส่เสื้อเป็นลายสัตว์ก็ไม่ได้ โดยเฉพาะพวกหมากับหมูไม่ได้เลย ถ้าเป็นนกเป็นปูยังพอได้ อย่างหมูทำไมมุสลิมถึงไม่กินหมู เพราะก่อนที่จะในเรื่องของงานวิจัย เมื่อ 2,000 ปีที่แล้ว อัลกุลดอ่านเค้าระบุไว้ว่าในตัวของหมูเค้าจะเป็นเป็นสัตว์ที่กินแม่กระทั่งตัวของตัวเอง เพราะฉะนั้นสิ่งสกปรกทั้งหลายก็จะกลับเข้าไปสู่ร่างกาย การถ่ายการกินการคลุกการนอนก็จะอยู่ในตรม ถ้าเป็นสัตว์ชนิดอื่น ถ่ายเค้าจะถ่ายคนละที่ ส่วนในเรื่องของสุนัข เราเลี้ยงสุนัขได้นะแต่เรา	

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		จะไม่สัมผัสในเรื่องของน้ำลาย เราโดนเค้าได้นะ แต่เราไม่โดนน้ำลายเพราะพิษสุนัขบ้ามันจะติดจากน้ำลาย อย่างบ้านพี่เมื่อก่อนก็มีสุนัข แต่เรารู้ว่าเราไม่ได้ไปอยู่ใกล้ชิดกับน้ำลายเค้า แม้กระทั่งเรื่องของผู้หญิงว่าทำไมต้องเลิกกับสามีเก่าก่อน 3-6 เดือนถึงจะสามารถแต่งงานใหม่ได้ เพราะเราอาจจะติดท้องเด็กของสามีเก่าได้ ซึ่งเรื่องละเอียดอ่อนขนาดนี้ก็ยังมึะบะในคัมภีร์ ส่วนเรื่องการแต่งงานการคลุมฮิญาบ เพื่อไม่ให้บุรุษมามองเราแล้วเกิดอารมณ์ เช่นการมองเห็นคอ เห็นหูเรา เค้าสามารถจินตนาการกับอะไรของเราได้หมดเลย แต่ถ้าเราปิดเนื้เค้าก็จะไม่เห็นละ แม้กระทั่งการสบตากับผู้ชายก็ยังไม่ให้สบตาเลยนะ เพราะมันอาจจะทำให้เค้าทำสิ่งที่ผิดได้ การคลุมฮิญาบมันจึงเป็นการป้องกันไม่ให้คนอื่นทำบาปและป้องกันตัวเองด้วย โดยฮิญาบจะคลุมตั้งแต่ตอนเด็กผู้หญิงเริ่มมีประจำเดือน ประมาณ 9 ขวบ จะสังเกตคนในชุมชนเราไม่มีนุ่งกางเกงขาสั้น คนพุทธเองเค้าก็ให้เกียรติเรานะ เค้าก็ไม่ใส่ขาสั้น บางบ้านเด็กชาวไทยพุทธมาเล่นที่บ้านมุสลิม ผู้ใหญ่ก็จะคอยสอน ทำให้เกิดความกลมกลืนที่เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ใช่เป็นกฎกติกา แต่มันเป็นการรับรู้โดยธรรมชาติของเรา ชาวมุสลิมจะค่อนข้างให้ความสำคัญกับเรื่องเพศมาก จริงๆแล้วชาวมุสลิมเค้าจะไม่มีอะไรกันก่อนแต่งงาน ถ้าเราอยู่ก่อนแต่งก็อาจจะเกิดปัญหาที่ว่า ผู้ชายจะไม่รับผิดชอบเรา หรือการท้องก่อนแต่งงาน	เพราะอาจติดท้องสามีเก่ามาก็ได้ -การใส่ฮิญาบก็เพื่อไม่ให้บุรุษมามองเราแล้วเกิดอารมณ์ โดยฮิญาบจะคลุมตั้งแต่ตอนเด็กผู้หญิงเริ่มมีประจำเดือน ประมาณ 9 ขวบ ชาวพุทธในน้ำเชียวก็ให้เกียรติเรานะ จะเกินจากที่เค้าไม่ใส่กางเกงขาสั้นกันเลย ทำให้เกิดความกลมกลืนที่เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ใช่เป็นกฎกติกา แต่มันเป็นการรับรู้โดยธรรมชาติของเรา (I6/S29-30/5May67)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
31	R	แล้วถ้าเกิดทำผิดจะมีบทลงโทษอะไรไหมคะ	มุสลิมมีความเชื่อทำดี ได้ดี ถ้าทำบาปก็จะ ได้รับผลตามนั้น (I6/S31-34/5May67)
32	I6	ไม่มีบทลงโทษ เป็นการเตือนสติ ถ้าปฏิบัติก็จะ เป็นผลดีกับตัวเอง	
33	R	ยกตัวอย่างในศาสนาคริสต์ที่จะมีการล้างบาป ศาสนาพุทธก็อาจจะมีขอขมากรรม แล้วใน มุสลิมล่ะคะ	
34	I6	มุสลิมเชื่อว่า ทำดีก็จะได้ดี ถ้าทำบาปก็จะได้รับ ผลตามนั้น ถ้าที่ผ่านมามีทำตัวไม่ดี เราก็ต้องทำ ตัวให้ดีขึ้น	
35	R	กลับมาที่การแต่งกายค่ะ มีอัตลักษณ์อะไร เพิ่มเติมนอกจากฮิญาบไหมคะ	สมัยก่อนแต่งกาย คล้ายชาวกำพูชา นุ่ง ผ้าปะเต๊ะใส่เสื้อแขน ยาวลูกไม้ มีการทำน้ำ คู่อ้อคล้ายกับน้ำมันต์ ของพุทธ พอเริ่มมี การไปเรียนศาสนาที่ กรุงไคโรก็เริ่มมาใส่ ฮิญาบกัน และเป็น นิกายสุหนี่ (I6/S35-38/5May67)
36	I6	การแต่งกายสมัยก่อนเนี่ย ไม่ได้แต่งฮิญาบกัน นะ จะแต่งกายคล้ายกำพูชา นุ่งผ้าปะเต๊ะใส่ เสื้อยาวลูกไม้	
37	R	สักประมาณกี่ปีมาแล้วคะ	
38	I6	สักประมาณ 40-50 ปีที่แล้ว ก็จะนุ่งผ้าถุงใส่ เสื้อแขนยาว คล้ายทางกำพูชา เพิ่งจะมา เคร่งครัดกันมา 20 ปีผ่านมานี้เอง เพราะ สมัยก่อนเราจะเรียนมาจากทางมาเลเซีย สมัยก่อนก็ยังมีการทำน้ำคู่อ้อ คล้ายกับ น้ำมันต์ของคนพุทธ พอพี่ชายพี่เริ่มไปเรียนที่ กรุงไคโร (ตอนนี้พี่ชายพี่อายุ 60 ปี) ก็เริ่มมีการ เปลี่ยนสายเริ่มใส่ฮิญาบ ของเราจะเป็นนิกายสุ หนี่	
39	R	ถ้าให้พี่วิเคราะห์หลักในการดำเนินชีวิตของ นิกายสุหนี่ คืออะไร	หลักในการดำเนิน ชีวิต คือหลัก ธรรมชาติ อยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุขไม่มี ความเชื่อที่สวดท่อง แต่
40	I6	หลักธรรมชาติ คือ อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข คือใช้คำว่าสันติสุขดีกว่า ไม่ได้มีพิธีกรรม ไม่ได้ใช้ความรุนแรง ไม่ได้มีความเชื่อที่	

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		สุดโต่ง แต่เป็นการอยู่ร่วมกันไปตามธรรมชาติ คำเดียวเลยคือคำว่าสันติสุข ในเมื่อเรานับถือ พระเจ้าเนี่ยเราจะมองว่าอะไรที่ทำให้เกิดสันติ สุขนั่นคือทางของพระเจ้า	เป็นการอยู่ร่วมกันไป ตามธรรมชาติ เน้น สันติสุขเป็นหลัก (I6/S39-40/5May67)
41	R	พิธีกรรมและประเพณีของชาวไทยมุสลิมมี อะไรบ้างคะ	วันรอมฎอน พิธีอิคิล ฮัจญ์ กับ อีคิลฟิตรี
42	I6	พิธีกรรมเรามี 2 อย่างคือ วันรอมฎอน (การถือ ศีลอด) พอถือศีลอดครบ 30 วัน ก็จะมีพิธีอิคิล ฮัจญ์ กับ อีคิลฟิตรี เป็นเทศกาลสิ้นสุดศีลอด พอเราทำบุญแล้วเค้าก็จะให้เราเฉลิมฉลอง	(I6/S41-42/5May67)
43	R	แล้วมุสลิมในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีประเพณี อะไรบ้างคะ	ประเพณีพายเรือด้วย ลำไม้ไผ่ เกิดมาจาก
44	I6	ประเพณีของน้ำเขียวเราอะมันเริ่มจากการพาย เรือ เริ่มจากกลุ่มมุสลิม พอเค้าถือศีลอดเสร็จ เค้าก็ไม่ว่าจะทำอะไร เค้าก็เริ่มพายเรือด้วยหม้อ แขก หม้อที่ไม่มีหู ใครแพ้ก็จะถูกป้ายหน้า	สมัยก่อนคนหนุ่มสาว ทำบุญเสร็จก็ไม่อยาก กลับบ้าน ก็พากันไป ล้างหม้อ (หม้อแขก หม้อใบใหญ่ไม่มีหู) พอล้างเสร็จก็พากัน
45	R	แสดงว่าประเพณีไม่มีที่อื่นใช่ไหมคะ ประเพณี นี้เกิดที่นี่เลยใช่ไหมคะ	เล่นพายเรือกัน
46	I6	ประเพณีนี้เกิดที่นี่เลยเพราะว่าหนุ่มสาวสมัย นั้นทำบุญเสร็จก็ไม่อยากกลับบ้าน ก็พากันไป ล้างหม้อ พอล้างเสร็จก็พากันเล่นพายเรือกัน แล้วก็มีมีการปรับมาเป็นการพายเรือด้วยลำไม้ ไผ่ในปัจจุบัน	(I6/S43-46/5May67)
47	R	นอกจากการพายเรือแล้วมีพิธีกรรมหรือ ประเพณีอะไรอีกไหมคะ	พิธีแต่งงาน หรือ นิ กะห์
48	I6	ก็จะมีพิธีแต่งงาน หรือ นิกะห์ ของพ่อแม่พี่ พี่ ยังเก็บชุดแต่งงานไว้อยู่เลย	(I6/S47-48/5May67)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
49	R	มาที่เรื่องการสื่อสารกับคนนอกกลุ่มเช่นการสื่อสารกับคนไทยพุทธกับคนจีน คนมุสลิมมีการสื่อสารอย่างไรคะ	-ใช้ภาษากลางในการสื่อสาร สมัยก่อนย้ายมาจากกัมพูชาที่ใช้
50	I6	เราจะใช้ภาษากลาง เพราะเราไม่พูดภาษาทางใต้อย่างภาษาขะวี เนื่องจากเรามีเชื้อสายมาจากทางกัมปงจาม ประเทศกัมพูชา ส่วนใหญ่จะพูดภาษากัมพูชา พอเริ่มอพยพมาจากอาศัยที่บ้านน้ำเขียวก็ไม่ได้ใช้ภาษากัมพูชาอีกเลย แต่จะใช้คำว่าเขียว ก็คือสีฟ้า มีบางคำเช่นคำว่า ยา ที่แปลว่าทา ขนมหาหน้า ลงยาเรือ ส่วนการแต่งกายเราก็จะแต่งกายตามอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในการใช้ชีวิตที่ต้องอยู่ร่วมกับคนพุทธและคนจีน สมัยก่อนตอนเรียน โรงเรียนวัดน้ำเขียว ตอนนั้นยังไม่มีอาหารกลางวัน ต่างกันก็เอาอาหารของตนเองไป กินร่วมกันโต๊ะกัน ส่วนใหญ่คนน้ำเขียวถ้าเป็นสมัยก่อน จะเชื่อมโยงจากการประกอบอาชีพโดยคนมุสลิมหาปลาเอาปลามาส่งให้แม่ค้าคนพุทธ คนพุทธก็เอาปลาไปขายคนจีนก็มารับซื้อมันก็คือการกลมเกลียวกันโดยอาชีพ แต่ถ้าเป็นสมัยนี้จะเริ่มจากโรงเรียนวัดน้ำเขียว การที่คนมุสลิมสามารถแสดงการเป็นอัตลักษณ์ของตนเองได้เต็มที่อาจจะด้วยจากว่าคนในชุมชนหรือคนที่นับถือศาสนาอื่นๆ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เหมือนเค้ารู้ในความเป็นเราและเค้าก็ยอมรับคือต่างคนต่างยอมรับซึ่งกันและกัน ก็เลยแสดงออกตัวตนได้เต็มที่ ซึ่งตอนนี้คนมุสลิมก็มีบทบาทขึ้นมาเป็นผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางในด้านต่างๆ ในชุมชนมากขึ้น	ภาษากัมพูชา - คนน้ำเขียวสมัยก่อนคนมุสลิมหาปลาเอามาส่งแม่ค้าคนพุทธคนพุทธก็เอามาขายให้คนจีน ทำให้เกิดความกลมเกลียวกันโดยอาชีพ ในปัจจุบันที่คนมุสลิมแสดงอัตลักษณ์ได้อย่างเต็มที่ เป็นเพราะคนในชุมชนให้เกียรติซึ่งกันและกัน รู้เขารู้เราแล้วเกิดการยอมรับ (I6/S49-50/5May67)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
51	R	การดำเนินชีวิต อาชีพหลักของชาวไทยมุสลิมคืออะไรคะ	อาชีพหลักของชาวมุสลิมจะทำประมงพื้นบ้าน แล้วผู้หญิงจะเป็นคนเอาปลาไปขายที่ตลาด แต่ถ้าเป็นคนจีนจะทำประมงใหญ่ออกไปทะเลสงขลาจะเป็นคนจีน เพราะคนจีนมีตั้งค้อออกเรือกลับมาที่คือรวยเลย แต่ถ้าเป็นประมงพื้นบ้านจะไม่รวยคือทำแต่พอกิน เพราะเค้ามีความเชื่อว่าทะเลไม่มีวันหมด จะไม่ซื้อที่ดินด้วย บ้านถึงได้อยู่ตามริมชายฝั่งและอยู่ติดๆกัน และไม่คุมกำเนิด ชาวมุสลิมชอบอยู่กันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ชอบช่วยกันทำงาน ไม่ชอบทำงานคนเดียว
52	I6	อาชีพหลักของมุสลิมคือค้าขายเก่ง ผู้ชายออกทะเลให้ผู้หญิงเอาปลาไปขายในตลาด ซึ่งเป็นประมงพื้นบ้าน แต่ถ้าเป็นประมงใหญ่ที่ออกไปในทะเลสงขลาจะเป็นคนจีน เพราะคนจีนมีตั้งค้อออกเรือกลับมาที่คือรวยเลย แต่ถ้าเป็นประมงพื้นบ้านจะไม่รวยคือทำแต่พอกิน เพราะเค้ามีความเชื่อว่าทะเลไม่มีวันหมด จะไม่ซื้อที่ดินด้วย บ้านถึงได้อยู่ตามริมชายฝั่งและอยู่ติดๆกัน และไม่คุมกำเนิด ชาวมุสลิมชอบอยู่กันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ชอบช่วยกันทำงาน ไม่ชอบทำงานคนเดียว	จะเป็นคนเอาปลาไปขายที่ตลาด แต่ถ้าเป็นคนจีนจะทำประมงใหญ่ออกไปทะเลสงขลา มุสลิมชอบอยู่กันเป็นกลุ่มก้อน ชอบช่วยกันทำงาน ไม่ชอบทำงานคนเดียว (I6/S51-52/5May67)
53	R	เมื่อก็ได้ยินคำนี้ก็จะ เรื่องชาวมุสลิมไม่คุมกำเนิด เพราะอะไรคะ	มุสลิมจะไม่คุมกำเนิด เพราะเค้าเชื่อว่าต้องสร้างประชากรให้เยอะๆ เพราะในอนาคตจะถูกคุมด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่าง
54	I6	ชาวมุสลิมจะไม่คุมกำเนิดเพราะเค้าอยากให้เราสร้างประชากรเยอะๆ เพราะในอนาคตข้างหน้ามันจะถูกคุมด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่น สมัยนี้ผู้หญิงมักมีลูกยาก บางคนก็คิดว่ามีไปเถอะพระเจ้าเลี้ยง แต่เราไม่รู้คุณภาพอยู่ที่ไหน เราก็มีคุมกำเนิดมา พี่ชายพี่ที่เป็นผู้นำทางศาสนามีลูก 9 คน	เพราะในอนาคตจะถูกคุมด้วยประชากรหลายอย่าง (I6/S53-54/5May67)
55	R	แล้วความเชื่อเรื่องการมีภรรยา 4 คน หละคะ	มุสลิมมีความเชื่อเรื่องอนุญาตให้มีภรรยาได้ 4 คน แต่มีข้อแม้ว่า
56	I6	ความเชื่อเรื่องการมีภรรยา 4 คนนั้นเค้าให้มิได้แต่ก็มีข้อแม้ คือคุณต้องเลี้ยงดูเค้าให้เสมอภาคเท่ากันและรักให้เท่ากัน ต้องแต่งงานอย่างเปิดเผย แต่ต้องได้รับการยอมรับจากภรรยาคนก่อน บางคนตัดปัญหาก็มีแค่คนเดียว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมืออยู่แค่คนเดียว ที่อยู่ด้วยกัน ภรรยา 2 สามี	จะต้องดูแลทุกคนให้เท่าเทียม แต่งงานอย่างเปิดเผย และต้อง

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		1 โดยเค้าแบ่งหน้าที่กันเลยว่า สามีทำงาน ภรรยาคนแรกขายของ ส่วนภรรยาอีกคนดูแล บ้านเลี้ยงลูกทั้งหมด แล้วลูกทั้งหมดก็รักกัน มากดั่งพี่น้อง แล้วป็นิ่งเค้าจะพาครอบครัวเค้า ไปเที่ยว แล้วก็มีพี่ชายพี่อีกคน แต่ภรรยาที่อยู่ คนละบ้าน	ได้รับการยอมรับจาก ภรรยาคนแรกก่อน (I6/S55-56/5May67)
57	R	ประเพณีตั้งแต่แรกเกิดจนตายมีประเพณีใดบ้าง คะ	พิธีตัดผมไฟให้เด็กที่ เกิดมา เชิญผู้ชายใน
58	I6	สมัยก่อนต้องมีการตัดผมไฟด้วยนะ เด็ก ภายใน 7 วันที่เกิดมาเค้าจะมีการตัดผมไฟ เค้า จะให้เด็กอ่อน เชิญผู้ชายมาอ่านบทสวดให้ แล้วเอาน้ำผึ้งป้ายลิ้น อิทผาลัม แล้วมีน้ำ มะพร้าว แล้วให้ทุกคนในงานมาตัดผมแล้วเอา ผมมาใส่ในมะพร้าวแล้วลอยน้ำ ที่สำคัญคือ เด็กที่เกิดมาเราต้องอาชานใส่หูเด็กที่เกิดใหม่ โดยคนเป็นพ่อจะไปกระชับข้างหูเพื่อเป็นการ ด้อนรับชีวิตใหม่ ส่วนในเรื่องความตายนั่น การฝังอาจจะเกิด 24 ชั่วโมงได้ แต่ถ้าภายใน 24 ชั่วโมงได้ก็จะดี โดยเค้าเชื่อมั่นเป็นเรื่อง ปกติของชีวิตคนจะไม่ให้เราร่ำครวญก็จะ ให้รับเสร็จพิธีแล้วเริ่มต้นชีวิตใหม่ เค้าเชื่อว่า ทุกสิ่งนั้นพระเจ้าได้กำหนดมาแล้วให้เกิดขึ้น แต่ถามว่าเสียใจไหมคือเสียใจแต่ไม่มีการร่ำ ครวญ เหมือนเสียใจแบบเข้าใจ การให้อภัย ความเรียบง่าย สันติสุข เนี่ยคือหลักในการ ดำเนินชีวิต	ชุมชนมาอ่านบทสวด ให้ แล้วเอาน้ำผึ้ง อิท ผาลัม น้ำมะพร้าวป้าย ลิ้น แล้วให้ทุกคนมา ตัดผมใส่ในมะพร้าว แล้วลอยน้ำ และมีการ อาชานข้างหูเด็กแรก เกิดด้วย ในเรื่องการ ตายนั่นจะฝังภายใน 24 ชั่วโมง เพื่อไม่ให้ เราร่ำครวญให้รับ เสร็จพิธีแล้วเริ่มชีวิต ใหม่ (I6/S57-58/5May67)
59	R	พิธีละหมาดจะมี 5 ครั้งต่อ วัน เค้ามีขาดบ้าง ไหมคะ	-

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
60	I6	ก็มีขาดบ้าง พี่เองก็ขาด อาจจะมีการทำ ละหมาดใช้ แต่บางวันก็ไม่ครบหรืออก แต่คนที่ ทำได้คือดีที่สุด ไม่ว่าเราจะอยู่ตรงไหนถ้าคน เค้าเคร่งจริงๆ จะละหมาดตรงไหนก็ได้	
61	R	พอเราได้เจอกับคนไทยพุทธกับคนไทยเชื้อ สายจีนที่อาจจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจใน วัฒนธรรมของเรา เรามีแนวทางหรือมีความคิด อย่างไร ยกตัวอย่างเช่นการสั่งอาหารที่เป็นหมู กับคนขายชาวมุสลิม พี่มีความรู้สึกอะไรไหม และมีแนวทางอย่างไร	เมื่อต้องอยู่ร่วมกันใน สถานที่กลาง เมื่อเกิด เหตุการณ์ความไม่ เข้าใจ เช่น การสั่ง อาหารที่เป็นหมู เป็น คั่น คนมุสลิมมองเป็น เรื่องปกติ เพราะเป็น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บ่อย คนพุทธมักจะ คิดว่ามุสลิมเข้าวัด ไม่ได้แต่จริงๆแล้วเข้า ได้แต่ไปร่วม พิธีกรรมไม่ได้แค่นั้น (I6/S61-62/5May67)
62	I6	พี่ไม่ได้คิดอะไรเลย เพราะมันเป็นเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นบ่อยๆ เลยกลายเป็นเรื่องปกติ อย่างเช่น การเข้าวัด ชาวพุทธบางคนอาจคิดว่ามุสลิมเข้า วัดไม่ได้ แต่จริงๆเราเข้าได้แต่ห้ามเข้าร่วม พิธีกรรมบางอย่าง เช่น ตอนปลงศพ การวาง ดอกไม้จันทน์ แต่การติดต่อเข้าไปคุยกับพระได้ ตามปกติ ส่วนใหญ่การประชุมหมู่บ้านก็ ประชุมที่วัด	
63	R	คนมุสลิมถ้าต้องไปอยู่ในสถานที่กลางเช่น ที่ ทำงาน โรงเรียน ชาวมุสลิมมีการปรับตัว อย่างไรบ้าง	แนวทางในการอยู่ ร่วมกัน คือ การให้ เกียรติกัน และครูที่
64	I6	พอคนให้เกียรติกัน และสำคัญคือครูที่โรงเรียน น้ำเขียวไม่ได้ทำให้เรารู้สึกแตกต่างกัน การนั่ง เรียนก็นั่งเรียงตามเลขที่ ไม่ได้แบ่งแยก มี โครงการอาหารกลางวันขึ้นมาก็หาอาหาร กลางที่กินด้วยกันได้เช่น ไก่ อาหารทะเล คน ที่เป็นผู้นำสามารถทำให้ความรู้สึกของคนที่มา อยู่ด้วยรู้สึกได้ว่าเค้าไม่มีความแตกต่าง จุดเริ่มต้น สังคมพหุวัฒนธรรมก็เกิดมาจากโรงเรียนวัดน้ำ	โรงเรียนวัดน้ำเขียว ไม่ได้แบ่งแยกหรือทำ ให้รู้สึกแตกต่าง จุดเริ่มต้นของสังคม พหุวัฒนธรรมน่าจะ เกิดมาจากโรงเรียนวัด น้ำเขียว พอโตมาเจอ เพื่อนต่างศาสนาก็

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 09.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		เชียว แล้วพอโตขึ้นเมื่อไปเจอสังคมหรือเพื่อนต่างศาสนาที่ทำให้เค้าสามารถปรับตัวและอยู่ได้ เช่นการร่วมงานศพ ชาวไทยมุสลิมจะใส่สีอะไรก็ได้ แต่พอจะไปร่วมงานศพคนพุทธเราก็มีการปรับตัวใส่สีออกดำ โดยมันเป็นสิ่งที่เราให้เกียรติเค้าเป็นสิ่งที่เราต้องรู้	สามารถอยู่ร่วมกันได้ เช่นการใส่ชุดสีดำไปงานศพคนพุทธ (I6/S63-64/5May67)
65	R	ชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม มีกิจกรรมอะไรที่ต้องทำร่วมกันไหมคะ	กิจกรรมร่วมกันคือการทำงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเชียว
66	I6	กิจกรรมที่ทำร่วมกันจะมีประชุมหมู่บ้าน การทำงานร่วมกันในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเชียว	(I6/S65-66/5May67)
67	R	ชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมมีการทะเลาะกันในเรื่องทางศาสนาบ้างไหมคะ	คนในชุมชนบ้านน้ำเชียวไม่เคยมีการทะเลาะกันเรื่อง
68	I6	ไม่เคยมีการทะเลาะกันเลยตั้งแต่สมัยก่อน อาจจะเพราะว่าตอนอพยพครั้งแรก ชาวไทยมุสลิมมีความอ่อนน้อม และไม่ได้เปิดตัวว่าฉันคือมุสลิม เค้าเข้ามาเรียนรู้ภาษาไทย เริ่มด้วยการรู้เขารู้เรา และทำบ้านเล็กๆขึ้นมา	ศาสนาเลย อาจจะเพราะ คนไทยมุสลิมมีความอ่อนน้อม และเข้ามาเรียนรู้ภาษาไทย
69	R	แสดงว่ากระบวนการผสมกลมกลืนนั้นเกิดมาตั้งแต่ 200 ปีที่แล้ว	ตั้งแต่สมัยที่อพยพมาจากกัมพูชา โดยคนมุสลิมเป็นคนปรับตัว
70	I6	ใช่ค่ะ เริ่มจากการที่เราอพยพเข้ามาอาศัยในพื้นที่บ้านน้ำเชียวด้วยความอ่อนน้อมทำให้ไม่เกิดความทะเลาะ โดยชาวมุสลิมเป็นคนปรับตัวเข้าหาคนไทย แค่นี้ทำให้เราเข้ามาอาศัยในประเทศไทยก็ดีที่สุดแล้ว	เข้าหาคนไทย ในความคิดคือแค่ทำให้เราเข้ามาอาศัยในประเทศไทยก็ดีที่สุดแล้ว (I6/S67-70/5May67)

ตารางที่ 13 บทสนทนาการสัมภาษณ์ นักเล่าเรื่องทรัพยากรทางน้ำและป่าชายเลน (ผู้ให้ข้อมูล
สำคัญคนที่ 7, 2567, 6 มิถุนายน)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 10.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
1	R	อายุเท่าไรคะ	-
2	I7	60 ครับ	
3	R	ประกอบอาชีพอะไรคะ	
4	I7	อาชีพประมงครับ	
5	R	เชื้อชาติ สัญชาติอะไรคะ	
6	I7	เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย	
7	R	นับถือศาสนาอะไรคะ	
8	I7	นับถือศาสนาพุทธครับ	
9	R	อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด มากี่ปีคะ	
10	I7	ตั้งแต่เกิดเลยครับ	
11	R	มีตำแหน่งอะไรในชุมชนคะ	
12	I7	เป็นรองประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้าน น้ำเขียว และเป็นประธานกลุ่มเรือโดยสาร เรือประมงพื้นบ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านน้ำ เขียว และเป็นประธานกลุ่มอนุรักษ์บ้านท้าย เขา	
13	R	บิดามารดา มีเชื้อชาติ สัญชาติ และนับถือ ศาสนาอะไรคะ	
14	I7	ทั้งพ่อและแม่เชื้อชาติไทยสัญชาติไทยและนับ ถือศาสนาพุทธ พ่อเป็นคนน้ำเขียว แม่เป็นคน ยโสธร	
15	R	อยากทราบประวัติความเป็นมาของชาวไทย พุทธ ชาวไทยมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีน ตั้งแต่พ่จำความได้หรือที่ได้ฟังพ่อกับแม่เล่ามา ว่าเป็นอย่างไรคะ	
			มุสลิมมักจะทำอาชีพ ประมงพื้นบ้าน ทำ อวนจับปลาหู ส่วน คนพุทธจะทำอวน

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 10.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
16	I7	บ้านน้ำเขียวมี 4 หมู่ หมู่ 1 กับ 3 ส่วนใหญ่จะเป็นชาวมุสลิม จะทำประมง เพราะว่าอยู่ติดริมชายคลอง สมัยก่อนเป็นประมงพื้นบ้าน แล้วเป็นประมงพาณิชย์ แล้วย้อนกลับมาเป็นประมงพื้นบ้านอีก คนมุสลิมเค้าจะมีวนจับปลาทุ ปลาทุก็โละ 2 บาท ปูม้าก็โละ 2 สลึง ส่วนไทยพุทธจะทำวนลากกระ แล้วยังวางดักปูดำปูม้า ส่วนหมู่ 2 กับ 4 ซึ่งส่วนมากเป็นชาวไทยพุทธจะทำสวน เกษตรกรรม	ลากกระ ทำสวน ทุเรียน สวนยาง (I7/S15-16/6May67)
17	R	ฉันแสดงว่าชาวมุสลิมมักจะทำประมง ส่วนชาวพุทธมักจะทำสวน แล้วทำสวนอะไรคะ	
18	I7	มักจะทำสวนทุเรียน สวนผลไม้ สวนยาง ทำนาข้าว และอาศัยห่างจากทะเลออกไปเนื่องจากมีดินที่ดีกว่า อย่างวัดน้ำเขียวคนสมัยก่อนถวายนานาให้วัดน้ำเขียว 70 กว่าไร่	
19	R	วัดน้ำเขียวอยู่หมู่อะไรคะ	วัดน้ำเขียวเป็นศูนย์
20	I7	หมู่ 1 วัดน้ำเขียวเป็นเหมือนศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านน้ำเขียวเลย	รวมจิตใจของชาวไทยพุทธในบ้านน้ำเขียว (I7/S19-20/6May67)
21	R	สัญลักษณ์บ้านเรือนของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีน มีความแตกต่างกันไหมคะ	บ้านคนไทยจะมีศาลพระภูมิ คนจีนจะมีศาลเจ้าที่และประดับ
22	I7	บ้านของคนไทยพุทธกับคนไทยเชื้อสายจีนมีความแตกต่างกัน คนไทยจะมีศาลพระภูมิ คนจีนจะมีศาลเจ้า หน้าบ้านคนจีนจะมีโคมไฟแดงๆแขวนอยู่	โคมไฟสีแดง (I7/S21-22/6May67)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 10.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
23	R	อย่างการแต่งกายหละคะ ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน มีความแตกต่างกันอย่างไรคะ	มุสลิมจะใส่หมวกคลุมฮิญาบ คนไทยกับจีนมักใส่สบ (I7/S23-24/6May67)
24	I7	ไทยมุสลิมจะคลุมฮิญาบ ผู้ชายจะคลุมหมวก ถ้าไทยกับจีนจะใส่สบ ส่วนชาวจีนเค้าจินเค้าจะมีวัฒนธรรมอยู่ในเรื่องการเซ่นไหว้ สารทจีน ตรุษจีน	
25	R	พิธีกรรมของชาวไทยพุทธในน้ำเซียวมีอะไรบ้างคะ	พิธีกรรมชาวพุทธ วันสำคัญทางศาสนา วันสงกรานต์ ขึ้นบ้านใหม่และโกนจุกตัดผมเปีย ตอนอายุ 12 ปี แล้วเอาเปียไปลอยน้ำ (I7/S25-26/6May67)
26	I7	พิธีกรรมและประเพณี ที่มีจัดในวันสำคัญทางศาสนา เข้าพรรษา ออกพรรษา วันสงกรานต์ ขึ้นบ้านใหม่ และมีโกนจุกตัดผมเปีย สมัยก่อนเด็กๆเค้าจะไว้เปีย ความเชื่อว่าเวลาโกนจุกแล้วจะไม่เจ็บไม่ป่วย อายุประมาณ 12 ปี โดยตัดผมที่ไว้ลอยน้ำ เหมือนลอยเคราะห์	
27	R	อย่างชาวไทยพุทธเวลาจัดงานขึ้นบ้านใหม่งานแต่ง มีชาวมุสลิมมาร่วมไหมคะ	มุสลิมมีการร่วมงานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งได้ ยกเว้นงานบวช เวลาร่วมงานเค้าจะทานแต่น้ำไม่ทานอาหาร ในน้ำเซียวอยู่กันแบบพี่น้อง เชื่อมโยงกัน เนื่องจากการแต่งงานข้ามศาสนา และเด็กๆเรียนมาจากที่เดียวกันคือโรงเรียนวัดน้ำเซียว จึงทำให้สนิทกันมาแต่เด็ก
28	I7	มีนะ งานแต่ง งานขึ้นบ้านใหม่ได้ ที่ไปไม่ได้คืองานบวช เวลาไปร่วมงานจะไม่ทานอาหาร แต่ทานน้ำได้ ในน้ำเซียวมีจุดเด่นคือคนไทยพุทธ มุสลิม ไทยจีนเนี่ยเป็นพี่น้องกันหมด มีความเชื่อมโยงกันเนื่องจากการแต่งงานข้ามศาสนา และเรียนโรงเรียนมาจากโรงเรียนเดียวกัน คือโรงเรียนบ้านน้ำเซียว แล้วจะมีปัญหากันได้ยังไง เพราะสนิทกันมาตั้งแต่เล็ก เรียนด้วยกันมาก่อน มีกิจกรรมเที่ยวเล่นกันมาตั้งแต่เด็ก	

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 10.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
			(I7/S27-28/6May67)
29	R	ในส่วนของเรื่องผู้นำ พี่คิดว่ามีส่วนช่วยไหม คะให้บ้านน้ำเขียวกลายเป็นสังคมพหุ วัฒนธรรมขึ้นมาได้	ผู้นำศาสนามีบทบาท สำคัญในการประสาน ความขัดแย้ง รวม
30	I7	บ้านน้ำเขียวผู้นำทางศาสนาเช่น โต๊ะอิหม่ามอัด กุปรอหรือเจ้าอาวาสวัดน้ำเขียวถือว่ามีบทบาท ในการประสานความขัดแย้ง รวมความสามัคคี ตั้งแต่ที่ผมจำความได้บ้านน้ำเขียวไม่เคยมีการ ทะเลาะกันเรื่องศาสนาเลย	ความสามัคคี ตั้งแต่จำ ความได้คนน้ำเขียว ไม่เคยทะเลาะกันเรื่อง ศาสนาเลย มีทะเลาะ กันเรื่องอื่นๆบ้าง แต่ก็
31	R	แล้วถ้าในประเด็นที่ไม่ใช่เรื่องของศาสนา เคย มีการทะเลาะกันไหมคะ	ด้วยความเป็นพี่น้อง กันก็ไกลเกลี่ยกันได้
32	I7	ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเล็กน้อย	(I7/S29-34/6May67)
33	R	แล้วใครเป็นคนไกลเกลี่ยคะ	
34	I7	ก็มันเชื่อมโยงกันทางครอบครัว ลูกคนนั้น หลานบ้านนี้ ลูกคนนี้เป็นหลานป้าคนนั้น ไล่ กันไปก็เหมือนเป็นพี่น้องกัน ก็เลยจบ	
35	R	แล้วในเครือญาติของพี่ มีที่เป็นมุสลิมบ้างไหม คะ	แนวทางในการอยู่ ร่วมกันในครอบครัว
36	I7	ก็มี เวลาอยู่ในบ้านเราจะให้เกียรติกัน เรื่อง ศาสนาเราไม่คุยกัน เพราะทุกศาสนาสอนให้ คนเป็นคนดีทั้งนั้น ที่ว่าศาสนาเสื่อมมันไม่ใช่ ใจคนมันเสื่อมไปเอง ศาสนาเค้าก็ยังคงอยู่ หลักการเค้ายังคงอยู่แต่คนเราเนี่ยแหละไม่ ปฏิบัติตาม อย่างของพุทธศีล 5 ที่สำคัญคือ ข้อ 5 เรื่องการห้ามดื่มสุราเนี่ย ถ้าเราดื่มก็จะเป็น เหตุให้เกิดอีก 4 ข้อได้ และมุสลิมเค้าก็มีข้อ ห้ามเรื่องสุราเหมือนกัน ในชุมชนเราซึ่งเป็น ชุมชนท่องเที่ยว เราจะห้ามคนดื่มสุราและเล่น	คือให้เกียรติกัน ไม่คุย กันในเรื่องศาสนา ศีล 5 ข้อ 5 ที่สำคัญที่สุด เพราะจะทำให้เกิดอีก 4 ข้อ มุสลิมก็มีข้อ ห้ามเรื่องสุรา เหมือนกัน (I7/S35-36/6May67)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 10.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		การพนันในชุมชนของเรา เพราะว่าคนเข้ามาแล้วมันขาดคนควบคุม	
37	R	ในความคิดเห็นของพี่ พี่คิดว่าหลักการหรือแนวทางอะไรที่ทำให้ชุมชนบ้านน้ำเขียวอยู่ด้วยกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมาได้เป็นร้อยปีคะ	การอยู่กันแบบพี่น้อง ทำให้บ้านน้ำเขียวอยู่ร่วมกันมาได้เป็นร้อยปี
38	I7	คิดว่าการอยู่ร่วมกันเหมือนพี่น้อง มีความสนิทชิดเชื้อ เวลาจะทำอะไรก็ต้องนึกว่าพี่น้องกันนะ เป็นเหมือนเกราะป้องกันสิ่งเลวร้ายในชุมชน ทำให้บ้านน้ำเขียวสามารถอยู่ร่วมกันมาได้เป็นร้อยปี	(I7/S37-38/6May67)
39	R	ในความคิดของพี่ในฐานะที่พี่เป็นชาวไทยพุทธ พี่มีหลักหรือแนวทางในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมนี้อย่างไรคะ	ใช้หลักการให้ทาน เวลาให้ทานทำให้จิตใจเราดี และการอยู่
40	I7	เราใช้หลักของการเป็นผู้ให้ เรื่องทาน เพราะเวลาให้ทานแล้วมันก็จะทำให้จิตใจเราดี และหลัก “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” การที่จะอยู่ด้วยกันใจสำคัญที่สุด ดังพุทธภาษิตที่ว่า “มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโนเสฐฺรา มโนมยา มนสา เจ ปทุญฺเฐน ภาสติ วา กโรติ วา ตโต นํ ทุกฺขมนุเวติ จกฺกํ ว วหโต ปทํ แปลว่า ธรรมทั้งหลาย (ตัวเรา) มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ดังสุภาษิตที่กล่าวกันบ่อยๆ ว่า “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” ใจเรานิ่งใจเราดี ทุกอย่างก็ผ่านไปได้หมด	ร่วมกัน ใจคือสิ่งสำคัญ ดังสุภาษิต ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว ถ้าใจเรานิ่งใจเราดี ทุกอย่างก็ผ่านไปได้หมด (I7/S39-40/6May67)
41	R	ถ้าเกิดมีการทะเลาะกัน เรามีการจัดการความรู้สึกของเราอย่างไรคะ	ผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนา มีส่วนช่วยในการ
42	I7	จะมีผู้ใหญ่เข้ามาเรียบเรียง เข้ามาไกล่เกลี่ย และในส่วนสำคัญเลยคือต่างฝ่ายต่างต้องหัน	ไกล่เกลี่ยปัญหาภายในชุมชน

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 10.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		หน้ามาคุยกัน อย่างฝั่งเค้าจะมีโต๊ะอิหม่ามที่คนมุสลิมจะต้องเชื่อฟัง ส่วนชาวพุทธจะมีผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านมักจะฟังผู้ใหญ่บ้านมากกว่ากำนันหรือนายกอบต. เนื่องจากมีความใกล้ชิดมากกว่า	(I7/S41-42/6May67)
43	R	ส่วนราชการมีส่วนในการช่วยส่งเสริมความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมในน้ำเขียวบ้างไหมคะ	งานสำคัญในชุมชน คือ งานชุมชน 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม (I7/S43-46/6May67)
44	I7	มีการทำกิจกรรมร่วม อย่างวัฒนธรรมก็เข้ามาจัดงานชุมชน 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม ชุมชนคุณธรรม ลานธรรมลานวิถี	
45	R	แล้วในส่วนของอบต. มีส่วนเข้ามาสนับสนุนไหมคะ	
46	I7	มีน้อย บ้านน้ำเขียวเราถ้าในเรื่องคุณธรรมเราได้ทุกด้านเลย เพราะไม่มีอาชญากรรมเลย ยาเสพติดมีบ้างแต่น้อย	
47	R	สังคมพหุวัฒนธรรมสมัยก่อนกับสมัยนี้ ในความคิดของพี่มีความเหนียวแน่นลดลงไหม หรือเพิ่มมากกว่าเดิมคะ	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว มีส่วนช่วยในการอยู่ ร่วมกันในสังคมพหุ วัฒนธรรม เนื่องจาก ทุกคนไทยพุทธ คน ไทยมุสลิม ลัคนไทย เชื้อสายจีน เข้ามา มีส่วนร่วมเป็น คณะกรรมการ วิสาหกิจฯ ทำให้เกิด ความสามัคคี มีความ เสียสละจิตอาสา ทำ กิจกรรมร่วมกันแบบ
48	I7	ความเหนียวแน่นยังคงเหมือนเดิม อย่างกลุ่มวิสาหกิจฯ ก็มีแต่คนรุ่นใหม่นะ 60-70 เนี่ย แล้วก็คิดว่าเราจะเป็นแบบนี้ต่อไปเพราะเด็กๆก็ยังเรียนที่โรงเรียนวัดน้ำเขียวกันอยู่ ยกตัวอย่างตอนโควิด บ้านน้ำเขียวถูกปิดไม่ให้เข้าออก คนในชุมชนมีความสามัคคีช่วยเหลือกัน ไม่เคียดแค้นแม้จะไม่มันักท่องเที่ยว คนในชุมชนก็จะมีการแบ่งปันข้าวปลาอาหารกัน ตอนนั้นปิดอยู่กันเป็นเดือน หลักๆคือการให้และความสามัคคี อย่างวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเนี่ย คนที่เข้ามาทำก็มีจิตอาสา มีความเสียสละทั้งนั้น	

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 10.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		ตอนที่กำลังจะจัดตั้งเป็นวิสาหกิจเราก็มีการหาจุดอ่อนจุดแข็ง อย่างจุดอ่อนของเราคือ ขยะ แต่จุดเด่นของเราคือเรามีทรัพยากรเยอะและมีความหลากหลายในด้านวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ และเรามีบุคลากรที่เสียสละเข้ามาทำงานในวิสาหกิจ คนนี้สำคัญมาก สามารถทำให้งานนั้นๆผ่านไปได้ด้วยดี	ไม่แบ่งแยก และมี ความร่วมมือร่วมใจ กันทำกิจกรรม สุดท้ายเมื่อเด็กๆใน ชุมชนเห็นผู้ใหญ่ทำ เด็กก็ทำตาม (I7/S47-50/6May67)
49	R	พี่ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวมีส่วนช่วยในเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมในบ้านน้ำเขียวไหมคะ	
50	17	มีส่วนเพราะ ชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน เข้ามาทำกิจกรรมในวิสาหกิจฯ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านน้ำเขียวร่วมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยก อย่าง คณะกรรมการก็มีทั้งไทยพุทธ มุสลิม จีน กลุ่มนี้เหมือนศูนย์รวมในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการประชุมกันอย่างต่อเนื่อง และมีความร่วมมือกันอย่างเต็มใจ พอเด็กเห็นตัวอย่างผู้ใหญ่ที่มีความสามัคคีกันเค้าก็จะทำตาม	

ตารางที่ 14 บทสนทนาการสัมภาษณ์ รองประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านเขี้ยว (ผู้ให้ข้อมูล
สำคัญคนที่ 8, 2567, 5 มิถุนายน)

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 12.00 น.	รหัสข้อมูล ส่วนย่อย
1	R	อายุเท่าไรคะ	-
2	I8	64 ครับ	
3	R	ประกอบอาชีพอะไรคะ	
4	I8	ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ เคยทำงานเป็นเจ้าพนักงาน การเงินและบัญชีอยู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด	
5	R	เชื้อชาติ สัญชาติอะไรคะ	
6	I8	เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย	
7	R	นับถือศาสนาอะไรคะ	
8	I8	นับถือศาสนาอิสลามครับ	
9	R	อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขี้ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด มากี่ปีคะ	
10	I8	ตั้งแต่เกิดเลยครับ	
11	R	มีตำแหน่งอะไรในชุมชนคะ	
12	I8	เป็นรองประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขี้ยว	
13	R	บิดามารดา มีเชื้อชาติ สัญชาติ และนับถือศาสนาอะไรคะ	
14	I8	ทั้งพ่อและแม่เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย และนับถือศาสนา อิสลาม ภรรยาเป็นชาวไทยพุทธแล้วย้ายมานับถืออิสลาม	
15	R	ตั้งแต่รุ่นคุณพ่อคุณแม่ที่เป็นชาวมุสลิมทำอาชีพอะไรคะ	มุสลิมย้ายมา จากกัมปงจาม ประเทศกัมพูชา มาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ เริ่มตั้งมัสยิด (I8/S15- 16/5May67)
16	I8	รุ่นปู่ย่าตายาย เป็นคนมาจากกัมปงจาม ประเทศกัมพูชา มาอยู่บ้านน้ำเขี้ยวอีกส่วนหนึ่งก็ไปอยู่บ้านครัวที่ กรุงเทพมหานคร ครอบครัวที่เป็นคนบ้านครัวที่กรุงเทพ แล้วทวดมาได้กับทวดที่เป็นมุสลิมบ้านน้ำเขี้ยวจึงย้ายมา อยู่บ้านน้ำเขี้ยวจังหวัดตราด แล้วมาตั้งถิ่นฐานที่นี่ ตั้งแต่ 200 ปีมาแล้ว เนื่องจากปู่ทวดเป็นคนสร้างมัสยิดที่น้ำเขี้ยว	
17	R	ความเชื่อของมุสลิมในบ้านน้ำเขี้ยวใช้หลักอะไรคะ	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 12.00 น.	รหัสข้อมูล ส่วนย่อย
18	I8	เชื่อว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลเลาะห์คนเดียว และมี พิธีถือศีลอด ตอนถือศีลอดคือทุกคนต้องเท่าเทียมกันหมด แล้วจะมีการให้ทานโดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของเงินที่มี โดย บริจาคให้กับคนจน แม่หม้าย และเด็กกำพร้า สอนให้ไม่ดู ถูกศาสนาอื่น มุสลิมจะเป็นคนรักสงบ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ที่อยู่ อาศัยก็เอาเท่าที่อยู่ มีความเชื่อว่าทรัพยากรบนโลกไม่มีวัน หมด ถ้าเราไม่โลก	ความเชื่อของ มุสลิมคือการมี พระเจ้าองค์เดียว การให้ทานและ สอนให้ไม่ดูถูก ศาสนาอื่น มุสลิม จะเป็นคนรักสงบ ไม่ฟุ้งเฟ้อ (I8/S17- 18/5May67)
19	R	เรื่องการประกอบอาชีพของชาวมุสลิมในน้ำเขียว ส่วน ใหญ่ทำอาชีพอะไรคะ	มุสลิมทำอาชีพ ประมงเป็นหลัก (I8/S19- 20/5Ma67)
20	I8	ประมงเป็นหลักครับ สร้างบ้านริมคลอง คนรุ่นใหม่ก็เริ่ม มีรับราชการบ้าง เริ่มซื้อที่ซื้อทางบ้าง เริ่มมาทำสวนบ้าง	
21	R	พี่มีส่วนช่วยในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว อย่างไรคะ	ความสามัคคี ความอดทน มี ความเข้าใจกัน มี น้ำใจแบ่งปัน อาหารกัน มีความ เข้าใจในศาสนา รู้ เขารู้เรา สิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งสำคัญใน การอยู่ร่วมกัน (I8/S21- 26/5Ma67)
22	I8	ผมก็ช่วยเรื่องการประสานงาน การทำให้คนในกลุ่มมี ความสามัคคี มีความอดทน ถ้ามีปัญหาให้ปรึกษาหารือ กัน และอภัยให้กัน	
23	R	คนในกลุ่มมีการทะเลาะกันบ้างไหมคะ	
24	I8	ผมเชื่อว่าคนในกลุ่มมีความเข้าใจ เราต้องเป็นฝ่ายให้ ทะเลาะเรื่องศาสนาไม่มีเลย	
25	R	พี่คิดว่าอะไรที่จะทำให้คนในชุมชนมีความสามัคคี	
26	I8	ผมว่าเรื่องจิตใจคนมันห้ามไม่ได้ การอยู่ในสังคมพหุ วัฒนธรรมสมัยก่อน คนพุทธทำสวน มุสลิมหาปลา ก็เอามา แลกเปลี่ยนกัน การแบ่งปัน การมีน้ำใจ และมีความเข้าใจใน ศาสนา รู้เขา รู้เรา สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกัน	

ตารางที่ 15 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ชาวบ้าน 1 (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9, 2567, 5 มิถุนายน)

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 10.45 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
1	R	อายุเท่าไรคะ	-
2	I9	68 ค่ะ	
3	R	ประกอบอาชีพอะไรคะ	
4	I9	อาชีพก็ทำอยู่ในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว	
5	R	เชื้อชาติ สัญชาติอะไรคะ	
6	I9	เชื้อชาติไทย สัญชาติไทยค่ะ	
7	R	นับถือศาสนาอะไรคะ	
8	I9	นับถือศาสนาอิสลามค่ะ	
9	R	อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัด ตราด มากี่ปีคะ	
10	I9	ตั้งแต่เกิดมาเลย	
11	R	มีตำแหน่งอะไรในชุมชนคะ	
12	I9	เป็นคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำ เขียวค่ะ ปกติก็เป็นแม่บ้านดูแลบ้าน	
13	R	บิดามารดา มีเชื้อชาติ สัญชาติ และนับถือศาสนา อะไรคะ	
14	I9	ทั้งพ่อและแม่เชื้อชาติไทยสัญชาติไทยและนับถือ ศาสนาอิสลามค่ะ	
15	R	ในความคิดของป้า อัตลักษณ์ของชาวมุสลิมที่ แตกต่างจากชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีน มีอะไรบ้าง ในด้านภาษาก่อนคะ มีอะไรแตกต่าง ไหมเวลาเราคุยกันในกลุ่มชาวมุสลิม	มุสลิมจะใช้ภาษา อาหรับบางคำในการ ทักทายกันในกลุ่ม (I9/S15-20/5May67)
16	I9	ไม่มีอะไรแตกต่างนะ เพราะเราใช้ภาษาไทย เหมือนกันหมด	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 10.45 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
17	R	แล้วเวลาคู่กันในกลุ่มมุสลิมด้วยกัน มีคำพูดที่เรา ไม่ได้พูดกับชาวไทยพุทธ เป็นคำที่พูดกันเฉพาะใน ชาวมุสลิม	
18	I9	ในชาวมุสลิมสมมติว่าเจอกันก็จะพูด “อัสซะลาม มูอะลัยกุม” ถ้าคนมุสลิมด้วยกันเค้าก็จะรับ “วา อาลัยกุมมุสลาม”	
19	R	แล้วมีคำอื่นอีกไหมคะ	
20	I9	สมมติเค้าให้เงินเรามา เราต้องตอบเค้าว่า “เยอซอ ดอกลลอห์ ตะคอยลอน” หมายความว่า ขอบคุณ ส่วนทั่วไปก็จะใช้ภาษาตราด	
21	R	ในเรื่องการแต่งกาย ชาวมุสลิมมีการแต่งกายอย่างไร	สมัยก่อนจะแต่ง เหมือนกันหมดนุ่ง ผ้าถุงใส่เสื้อ ตั้งแต่ 20 ที่ผ่านมา อิหม่ามได้ สอนหลักศาสนาทุก วันศุกร์ ก็เริ่มมีการใส่ อิญาบเพื่อปกปิด ร่างกาย (I9/S21-26/5May67)
22	I9	การแต่งกายมุสลิมต้องคลุมให้หมด จะเหลือแค่ ใบหน้ากับฝ่ามือ สมัยก่อนยังไม่แต่งกันแบบนี้ สมัยก่อนไม่ได้ใส่อิญาบ จะแต่งเหมือนกันหมด แยกไม่ออกว่ามุสลิมหรือพุทธ	
23	R	เหมือนกันคือแต่งการลักษณะยังไงคะ	
24	I9	ก็คือนุ่งผ้าถุงใส่เสื้อแขนยาว ตั้งแต่ 20 ปีที่ผ่านมา จะใส่อิญาบกันหมด แต่ถ้าอยู่บ้านเราถอดออก พอ ออกจากบ้านก็จะเอามาใส่	
25	R	แล้วตอนเริ่มใส่อิญาบ มีใครบอกให้ใส่คะ	
26	I9	โต๊ะอิหม่ามเค้าจะพูดสอนในทุกๆวันศุกร์ คล้าย การเทศน์ในศาสนาพุทธ แล้วเค้าจะสอนเอาสิ่งดีๆ มาสอน โดยโต๊ะอิหม่ามเค้าจะพูดในมัสยิด แต่เสียง จะกระจายออกตามลำโพงในชุมชน ผู้ชายเค้าจะฟัง ในมัสยิด ผู้หญิงจะฟังอยู่ที่บ้าน ถ้าวินไหนเราไม่ใส่ อิญาบเราก็จะรู้สึกไม่ดี	
27	R	แล้วชาวมุสลิมมีกิจกรรมในแต่ละวันอะไรบ้างคะ	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 10.45 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
28	I9	ก็จะมีการละหมาดตั้งแต่ตีห้าครึ่ง เทียง บ่ายสาม โมง หุ่มนึง สองหุ่มน ห้าเวลา ต้องทำ อันนี้แล้วแต่ ใครทำใครได้เค้าก็ไม่ได้บังคับ	มุสลิมมีการทำ ละหมาด 5 ครั้ง/วัน ใครทำได้ครบก็ถือว่า ดี และทุกวันศุกร์ทุก คนจะต้องไป ละหมาดที่มัสยิด (I9/S27-36/5May67)
29	R	แล้วในสัปดาห์จะมีวันพิเศษไหมคะ ยกตัวอย่างชาว คริสต์ที่ต้องเข้าโบสถ์วันอาทิตย์	
30	I9	อันนี้ทุกวันศุกร์ แล้ววันศุกร์เราจะไปละหมาดที่ บ้านก็ใช้ไม่ได้ต้องไปละหมาดที่มัสยิด ต้องเวลา เที่ยงใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง	
31	R	แล้วอย่างเด็กๆที่ไปโรงเรียนล่ะคะ	
32	I9	ถ้าอย่างเด็กไปโรงเรียนเค้าจะไม่บังคับ จะเน้นไปที่ คนมีอายุ 15 ปีขึ้นไป	
33	R	แล้วป้าปลูกลูกหลานไหมคะ ให้ขึ้นมาละหมาดตี ห้าครึ่ง	
34	I9	เราต้องปลูกทุกคืน เราก็จะบอกหลานว่า “ชายรู้ลึก แล้วนะ” ก็ต้องเรียกขึ้นมาแล้ว	
35	R	หลานอายุประมาณกี่ขวบคะ	
36	I9	มี ป.6 คนนึง อีกคนอายุ 15 ปี	
37	R	ขอถามคุณป้าเรื่องสัญลักษณ์ตามบ้านที่แสดงถึง ความเป็นมุสลิมค่ะ	บ้านมุสลิมจะมี สัญลักษณ์เป็นภาษา อาหรับติดตามหน้า บ้าน (I9/S37-38/5May67)
38	I9	หน้าบ้านมุสลิมจะมี สัญลักษณ์ “อัลเลาะห์มุฮัมมัด” บางบ้านก็เป็นรูปหนังสือ อัลกุรอาน	
39	R	เห็นบางบ้านที่เป็นคำยาวๆเลยคะ อันนั้นคืออะไรคะ	
40	I9	ภาษาอาหรับที่ยาวๆหน่อยจะเป็น คำาที่เอาไว้ติด หน้าบ้าน	
41	R	เวลาที่เราเจอชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ป้ามี การใช้ภาษาอะไรในการติดต่อกับเค้าคะ	ภาษาตราดเป็น ภาษากลางในการ สื่อสาร (I9/S41-42/5May67)
42	I9	เวลาเราคุยกับคนที่ไม่ใช่มุสลิม เราจะใช้ภาษาตราด	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 10.45 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
43	R	ป้าได้เรียนศาสนาไหมคะ	เรียนปกติจะเรียนที่ โรงเรียนวัดน้ำเขียว เหมือนกันหมด แต่ มุสลิมจะมีการเรียน ศาสนาเพิ่มอีก โดย ทุกคนต้องจบกุลอ่าน (I9/S43-46/5May67)
44	I9	ต้องเรียน เรียนตั้งแต่อายุ 13-14 ปี จนกระทั่งจบกุล อ่าน เค้าจะ คูหมัดหนังสือ สมัยก่อนก็จะถือกุลอ่าน คนละอันแล้วเดินแห่	
45	R	สมัยก่อนที่ป้าอยู่ในวัยเรียน กับสมัยนี้มีอะไรที่ แตกต่างกันไหมคะ	
46	I9	แตกต่างกันมาก ป้าเรียนตั้งแต่สมัยเขียนกับดินสอ ฝนกับกระดานดิน แล้วคือโรงเรียนวัดน้ำเขียวก็ เป็นดิน แล้วเด็กสมัยนี้ก็จะมิ ไอแพด แต่การเรียน ทางด้านศาสนาก็เรียนเหมือนกันฉบับเดียวกันหมด	
47	R	ป้าเคยไปพิธีฮัจย์ไหมคะ	พิธีฮัจย์ คนที่มีความ พร้อมทั้งร่างกายและ ทรัพย์สิน ถึงจะไปได้ สมัยก่อนไปทางเรือก็ มีการตายบนเรือเยอะ มาก (I9/S47-48/5May67)
48	I9	ยังไม่เคยไป คนที่ไปต้องมีพร้อมทุกอย่างไม่ว่าเงิน หรือร่างกายจิตใจ แสงบุญสมัยก่อนเค้าไปทางเรือ ถ้ามีเสียชีวิตเค้าจะห่อผ้าขาว แล้วก็วางบนถาดแล้ว ปล่อยลงทะเล เพราะอยู่บนเรือมันหลายวัน	
49	R	แล้วหลักความเชื่อของป้าคืออะไรคะ	หลักความเชื่อคือพระ เจ้าองค์เดียว หลัค สันติสุข ทำดีได้ดีทำ ชั่วได้ชั่ว (I9/S49-50/5May67)
50	I9	หลักความเชื่อคือ อัลเลาะห์องค์เดียวเลย กับนะบีมู ฮัมหมัด หลัคสันติสุข คุณธรรม ความดี ก็เหมือน พุทธเลย ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว	
51	R	แล้วตั้งแต่ป้าอยู่ในชุมชนมา เห็นพิธีกรรมอะไร ของมุสลิมบ้างคะ	พิธีแต่งงานของมุสลิม เรียกการนิกะห์ แล้วก็ พิธีฝังศพเรียกมายัต และพิธีตัดผมไฟของ เด็กแรกเกิด ตัดตั้งแต่ 7 วันแรก สามารถยึด
52	I9	การนิกะห์ คือการแต่งงาน แล้วพิธีมายัต สำหรับ ผู้เสียชีวิตไม่ให้เกิน 24 ชั่วโมง ตอนเกิดก็มีพิธีตัด สุหนัตในเด็กผู้ชาย ไม่ให้เกิน 15 ปี แล้วก็มีพิธีตัด ผมไฟ โดยผู้ใหญ่ทุกคนต้องมาตัดทุกคน แล้วเอา	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 10.45 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		ผมมาใส่มะพร้าวไปลอยน้ำ บางคนมีดัก 7 วันก็ ตัดเลย บางคนไม่มีดักก็เลยหนอยได้แต่ไม่ให้เกิน 1 ขวบ	หยู่ได้แต่ต้องไม่เกิน 1 ขวบ (I9/S51-52/5May67)
53	R	แล้วประเพณีหละคะ	อิดิลฮัฎฮา ปีใหม่ของ
54	I9	ประเพณีจะมีการละเล่นออกบวช เจ้าเรียกปีใหม่ของ มุสลิม อิดิลฮัฎฮา แล้วสมัยก่อนจะได้ยินเสียง เชือดไก่ ได้ยินเสียงคนบูคมะพร้าว พอเข้ามิดต้อง รีบทำกับข้าวเพราะใช้ฝืน แล้วมารวมกันทำกับข้าว แล้วก็หาบข้ามสะพานไปรวมที่มัสยิด อีกวันก็จะมี การละเล่น สนุกมาก อันนี้เค้าจะไม่ถือโกรธกัน ยกตัวอย่างเช่น เช้ามาบ้านสูงต้องมีบันได ต้องมีเตา มีหม้อหุงข้าว บางทีตื่นเช้ามานับไดหยาแต่ก็รู้ในใจ แล้วว่าเค้าเอาไปไว้ที่มัสยิด แล้วให้เราไปทำบุญ เพื่อเอามันไคคืน ก็ถือเป็นการทำบุญ แล้วก็พิธี ออกชะกาต คือการทำทาน เหมือนคนจีนที่ให้อั่ง เปา ของมุสลิมจะคิดร้อยละ 10 สลึง โดยจะให้คนที่ ยากจน แม่หม้าย เด็กกำพร้า หรือจะให้ญาติพี่น้องก็ ได้ ต้องออกทุกปีไม่ทำไม่ได้เลยนะ พอเราออกชะ กาตเราก็รู้สึกสบายใจได้บุญ ถ้าเราไม่ออกชะกาตก็ มีความเชื่อว่าเงินมันจะหมดไปเองโดยที่เราไม่รู้ ว่าเงินไปไหน แต่ถ้าเราออกชะกาตเงินอาจจะได้ กลับมามากกว่าที่เราออกไป เหมือนการถือศีลอด (รอมฎอน) ก็จะฝึกความอดทนและเห็นใจผู้อื่นที่ ไม่มีกิน และก็การทำพิธีกูรบาน คือการทำกรเชือด วัวให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว 1 ตัวจะได้ 7 คน	มุสลิม มีการละเล่น เอาหม้อจากชาวบ้าน ไปไว้มัสยิดแล้วให้ เจ้าของไปไถ่คืน โดย บริจาคเงินให้มัสยิด และพิธีออกชะกาต คือการทำทาน (I9/S53-54/5May67)
55	R	อิดิลฮัฎฮา เนี่ยเราจะมีอาหารอะไรที่เราไม่เคยได้ กินใหม่จะยกตัวอย่างเช่น ขนมาชুরอ	เทศกาลกวนอาชูลอ เป็นขนมของมุสลิม

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 10.45 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
56	I9	ขนมอาซุร มาจากที่ว่า น้ำท่วมโลก แล้วนะบีต่อ เรือ แล้วพวกสัตว์ทั้งหลายลงเรือ แล้วไม่มีอาหาร ลงไป มีแค่แป้ง ถั่ว ที่มีอยู่ที่เอามารวมกัน กลายเป็นขนมอาซุรแล้วเอามาแบ่งกันกิน	กวนปีละครึ่ง คล้าย ขนมกระยาสารทของ พุทธ (I9/S55-58/5May67)
57	R	แล้วเราจะสามารถกินขนมอาซุรได้ในเทศกาลไหนคะ	
58	I9	เทศกาลกวนอาซุร จะกวนปีละครึ่งที่มีสยิด มันก็ เหมือนกระยาสารท ของคนพุทธ	
59	R	อาชีพของชาวมุสลิมในสมัยก่อนประกอบอาชีพ อะไรคะ	มุสลิมจะมีอาชีพทำ ประมง ผู้ชายจะออก
60	I9	สมัยก่อนแม่ของป้าเค้ายจะมี ก็ เอาไว้ทำอวนเคย (ทอละวะ) เริ่มแรกไปซื้อด้ายมาแล้วเอามาหย่า กับข้าวในถังเป๊าะ ถังไม้จะ เหยียบจนข้าวเข้าไปใน ด้ายจนเป็นเส้นแข็ง แล้วสะบัดจนข้าวออกจนเหลือ เป็นเส้นแล้วเอามาปั่นกระสวยเป็นหลอด แล้วก็มา ทอที่ก็ จนเป็นอวนไสเคย แล้วมาทำเป็นกะปิ ผู้ชาย จะออกหาปลา ส่วนผู้หญิงจะทำอุปกรณ์ สมัยนี้ก็ จะมีอวนไสเคยสำเร็จที่เป็นพลาสติก	หาปลา ผู้หญิงมี หน้าที่ทำที่เอาไว้ทำ อวนเคย โดยการนำ ด้ายมาเหยียบในถังไม้ ให้เส้นด้ายแข็งขึ้น แล้วมาทอเป็นอวน (I9/S59-60/5May67)
61	R	ในสมัยก่อนป้าเคยเห็นชาวไทยมุสลิมกับชาวไทย พุทธมีความขัดแย้งกันบ้างไหมคะ	ในชุมชนไม่ค่อยมี เรื่องทะเลาะกันเลย
62	I9	ตั้งแต่เกิดก็ไม่เคยเห็นการทะเลาะวิวาทกันเลย สมัย เด็กป้าเองก็ไปกับเพื่อนชาวไทยพุทธ เล่นด้วยกัน ตลอด เพราะเรียน โรงเรียนวัดน้ำเขียวด้วยกันมา	อยู่กันแบบพี่น้อง เรียน โรงเรียนวัดน้ำ เขียวมาด้วยกัน
63	R	แล้วเวลาละหมาด ชาวไทยพุทธเค้าเคยมีปัญหาใน เรื่องของเสียงหรือมีการปรับตัวยังงัยบ้างคะ	(I9/S61-66/5May67)
64	I9	ไม่มีเลย เค้าอยู่ฟังกันจนชิน คนพุทธบางคนฟังจน พูดตามได้ แล้วเราเองก็ท่องมนต์ได้ ไปยืนเสาธง เราก็ท่องได้ บางทีเข้าวัดก็ไปขอเืมของที่วัด ท่าน เจ้าอาวาสก็อนุญาตให้นำไปใช้	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 10.45 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
65	R	เวลาอยู่ร่วมกันรู้สึกอึดอัดไหมคะ	
66	I9	ไม่อึดอัด รู้สึกเหมือนพี่น้อง	
67	R	แล้วในครอบครัวป้ามีชาวไทยพุทธที่เปลี่ยนศาสนา เข้ามาในครอบครัวบ้างไหมคะ	ความสัมพันธ์ใน ครอบครัวก็มีหลาน สะใภ้ที่เป็นพุทธ เราก็ก เข้าใจในศาสนาเค้า ตอนพ่อเค้าเสีย เราก็ก ให้เค้าไปดูแลงานศพ พ่อ แต่เค้าไม่ให้เค้าไป จุดธูปกับไปเผาแต่นั้น เวลามาที่บ้านน้ำเขียว ก็ให้เค้าใส่ฮิญาบ ปกติเวลาเค้าทำงานที่ กรุงเทพเค้าก็ไม่ได้ใส่ (I9/S67-70/5May67)
68	I9	มี เป็นหลานสะใภ้ ส่วนยายของป้าเป็นมอญมาจาก กรุงเทพ (วัดสุวรรณาราม) แถวเจริญกรุง หลาน สะใภ้ก็เปลี่ยนศาสนามานิกะห์ ลูกสะใภ้เป็นลูกคน เดียว พ่อพ่อเค้าเสีย (พ่อเป็นคนพุทธ) เราก็กบอกให้ ไปดูแลเรื่องงานศพพ่อได้ตามปกติเลย ยกเว้นห้าม จุดธูปกับเผาอย่างเดียวนอกนั้นทำได้หมด หลาน สะใภ้เวลาอยู่บ้านเค้าไม่ได้ใส่ฮิญาบ แต่ถ้ามา ร่วมงานทางอิสลามเค้าก็จะใส่ เค้าทำงานเป็นผู้ช่วย พยาบาลอยู่ โรงพยาบาลเลิศจิน ปกติเวลาทำงานก็ ไม่ได้ใส่ฮิญาบ แต่ถ้ามาที่นี่แล้วมีพิธีกรรมประเพณี เราก็กบอกเค้าให้ใส่ฮิญาบ	
69	R	ในการแต่งงานกันของชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยพุทธ แตกต่างกับการแต่งของมุสลิมด้วยกันเองไหมคะ	
70	I9	ในเรื่องพิธีกรรมไม่ต่างกัน แต่จะต้องให้ทางพุทธ ย้ายศาสนามาเป็นอิสลาม และต้องให้พ่อกับแม่ทาง ฝ่ายพุทธเค้ายินยอมด้วย โดยต้องมีการเซนต์ ยินยอมด้วย เพราะเวลาพ่อแม่ชาวพุทธเสียแล้วเวลา เผามันจะมีปัญหา ต้องยินยอมให้ลูกมาเป็นมุสลิม	

ตารางที่ 16 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ชาวบ้าน 2 (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10, 2567, 5 มิถุนายน)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 11.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
1	R	อายุเท่าไรคะ	-
2	I10	71 ครับ	
3	R	ประกอบอาชีพอะไรคะ	
4	I10	อาชีพประมงครับ อาชีพเสริมวิ่งทัวร์	
5	R	เชื้อชาติ สัญชาติอะไรคะ	
6	I10	เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย	
7	R	นับถือศาสนาอะไรคะ	
8	I10	นับถือศาสนาอิสลามครับ	
9	R	อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด มากี่ปีคะ	
10	I10	ตั้งแต่เล็กมาเลย	
11	R	มีตำแหน่งอะไรในชุมชนคะ	
12	I10	เป็นสมาชิกเทศบาล	
13	R	บิดามารดา มีเชื้อชาติ สัญชาติ และนับถือศาสนาอะไรคะ	
14	I10	ทั้งพ่อและแม่เชื้อชาติไทยสัญชาติไทยและนับถือศาสนาอิสลาม ตาเป็นจีน ยายเป็นไทยพุทธ แล้วแม่เป็นไทยพุทธแล้วเปลี่ยนศาสนามาเป็นอิสลาม	
15	R	ทราบประวัติความเป็นมาของคุณตาไหมคะว่าเข้ามาอาศัยในไทยยังง	สมัยก่อนคนจีนขายของ เป็นลูกจ้างในเรือสำเภา (I10/S15-16/5May67)
16	I10	เท่าที่จำความได้นะ กังจะขายของ เป็นลูกจ้างในเรือสำเภา แล้วมาอยู่นี่แล้วก็อยู่เลย นามสกุลยี่สารคุณ ก็จะมีแซ่อยู่ไม่แน่ใจว่าแซ่อะไร	

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 11.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
17	R	การพูดของชาวไทยเชื้อสายจีนกับชาวไทยมุสลิมแตกต่างกันไหมคะ จากที่เราเคยฟังถึงมากับที่เราใช้มีความต่างกันไหม	สมัยก่อนคนจีนใช้ภาษาจีนพอยู่นานๆก็พูดไทยได้ (I10/S17-18/5May67)
18	I10	ถึงผมเองเค้าพูดไทยไม่ชัดหรือก พอเค้าอยู่นานๆก็เริ่มพูดไทยได้	
19	R	ในมุสลิมด้วยกันจะมีภาษาที่พูดกันเองในกลุ่มไหมคะ	ภาษากลางจะใช้ภาษาตราด ในกลุ่มมุสลิมด้วยกันก็จะมีการทักทายเป็นภาษาอาหรับ (I10/S19-22/5May67)
20	I10	มุสลิมของภาคตะวันออกจะไม่ใช้ภาษามลายู เพราะพื้นที่แต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน ถ้าในจังหวัดตราดเนี่ยจะใช้ภาษาไทยมากที่สุด คือภาษาคูแคว้น หรือภาษาตราด	
21	R	แล้วเราใช้ภาษาอาหรับไหมคะ	
22	I10	อาหรับเราก็ไม่ใช่เนะ นอกจากตอนเรียนศาสนาอย่างเดียว แล้วก็มีคำทักทายคำเดียว คือ “อัสซะลามุอะลัยกุม” แต่ถ้าคนพุทธพูดเค้าจะไม่รับนะ จะถือว่าบาป	
23	R	อย่างการแต่งกายของชายมุสลิมเป็นอย่างไร	มุสลิมจะสวมหมวกใส่โสร่งใส่เสื้อแขนยาว เวลาเขียนหนังสือจะเขียนจากขวาไปซ้าย (I10/S23-24/5May67)
24	I10	ถ้ามุสลิมคนเคร่งจริงๆนะ จะนั่งโสร่งแล้วคลุมหมวกใส่เสื้อแขนยาว แต่ถ้าเค้าไม่ได้ใส่หมวกเราจะกล่าวทัก “อัสซะลามุอะลัยกุม” ถ้าเป็นมุสลิมเค้าจะกล่าวตอบเลย แล้วเรื่องเขียนหนังสือ เค้าจะเขียนจากขวาไปซ้าย แต่เวลาเปิดหนังสือก็จะเปิดปกติ	
25	R	ถ้าในเรื่องของสัญลักษณ์ตามบ้านเรือนล่ะคะ มีอะไรที่บ่งบอกใหม่ว่าบ้านหลังนี้คือมุสลิม	สัญลักษณ์ตามบ้านเรือนของมุสลิมจะเป็นภาษาอาหรับ (I10/S25-28/5May67)
26	I10	ตามบ้านบางบ้านเค้าจะมีหนังสืออัลกุรอานใส่กรอบ และก็จะภาษาอาหรับที่แปลว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์” หรือจะมีคำว่า “อัลเลาะห์” กับ “มุฮัมมัด”	

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 11.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
27	R	แล้วอย่างเวลาจะซื้อของกิน เราดูสัญลักษณ์ ฮา ราล ก่อนไหมคะ	
28	I10	มีส่วนครับ อย่างเวลาเข้าร้านสะดวกซื้อก็จะดู ฮาราลก่อน ถ้าไม่มีเราก็พิจารณาเอามากินได้ ไหม	
29	R	แล้วอาชีพของชาวมุสลิมในบ้านน้ำเขียวคือ อะไรคะ	มุสลิมประกอบอาชีพ ประมงเป็นหลัก สมัยก่อนก็มักเอากุ้งไป ไปแลกผลไม้ (I10/S29-30/5May67)
30	I10	อาชีพประมง 80% ผมเนียทำประมงตั้งแต่อายุ 11 ขวบ สมัยเรือแจวไม่มีเครื่อง ผมเรียนที่ โรงเรียนวัดน้ำเขียวจนถึง ป.4 ก็ออกมาทำ ประมง สมัยก่อน ปูม้ากิโลละ 1 บาท เราก็เอา ไปแลกมะพร้าวจากสวนของชาวพุทธ แสดง ถึงความแน่นแฟ้นของสองศาสนามาตั้งแต่ สมัยก่อนชาวพุทธเค้ามีส่วนไหนมะพร้าวมีมัน แล้วเรามีปลาหมึกก็เอามาแลกกันผมว่าเมื่อก่อน นะคนพุทธกับมุสลิมนี้แน่นแฟ้นกันมากเลย	
31	R	ทุกวันนี้ลุงยังมีเพื่อนที่เป็นชาวพุทธอยู่ไหมคะ	มุสลิมสมัยก่อนจะทำ ข้าวเหนียวกวนแล้ว ใส่แข่งไว้หน้าบ้านพอ มีคนพุทธเอาของมา ให้เราก็แบ่งข้าว เหนียวให้กินกัน สมัยก่อนพุทธกับ มุสลิมมีความแน่น แฟ้นกันมาก (I10/S31-34/5May67)
32	I10	มีครับ ตั้งแต่สมัยเรียนด้วยกัน พอมุสลิมทำบุญ เค้าจะทำข้าวเหนียวกวนข้าวเหนียวแก้ว วาง บนตองใส่แข่งแล้วแขวนไว้ พอชาวพุทธเค้าเอา ของมาให้เรา ข้าวเหนียวกวนที่เรากวนทิ้งไว้ เนียแหละก็เอามาตัดแบ่งกินกันให้ชาวพุทธมา กิน ความแน่นแฟ้นมันเป็นแบบนี้มาตั้งแต่จำ ความได้เลย	
33	R	ทุกวันนี้ยังเป็นอยู่ไหมคะ	
34	I10	ทุกวันนี้ผมไม่ทราบนะ เพราะทุกอย่างมัน เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญเข้ามา สมัยก่อนเค้า ต้องมีไปเยี่ยมเยือนตามบ้านด้วยนะ โดยไม่ได้มี ข้อจำกัดเรื่องศาสนา แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว	

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 11.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
35	R	แล้วคุณลุงคิดว่าอะไรทำให้เกิดความแน่นแฟ้นขึ้นคะ	สมัยก่อนไม่มีทะเลาะกันเลย ถ้าจะมีก็
36	I10	คือความเข้าใจที่มีมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่าตายาย และความไปมาหาสู่กันเนี่ยไม่เคยทะเลาะกันเลยนะ ตั้งแต่ลุงอยู่มาตั้งแต่จำความได้ก็ไม่เคยเห็นการทะเลาะกันเลย มีบ้างนิดหน่อยแต่เราคุยกันได้ จะมีคนโตอยู่คนนึง เวลาที่มีเรื่องอะไรคนนี้จะเป็นคนตัดสินคนเดียวเลย	ปัญหาเล็กน้อยก็จะมีคนโตคอยไกล่เกลี่ย (I10/S35-36/5May67)
37	R	ที่คุณลุงว่ามีปัญหากันนิดหน่อยคือเรื่องอะไรคะ	ในการอยู่ร่วมกัน ต้อง
38	I10	เรื่องการเอาชนะกันในทุกเรื่อง คุยกันไม่ลงตัว แต่มุสลิมต้องใจเข้มแข็ง แต่ไม่มีการทะเลาะกัน ในเรื่องประเด็นทางศาสนาส่วนใหญ่จะเรื่องส่วนตัว เราว่าศาสนาแต่ละศาสนาเป็นอย่างไรอย่าไปก้าวก่ายอย่างเดียวย อย่างลุงเนี่ยในบ้านมีทั้งพุทธ มุสลิม และจีน แต่เราสู้เขาสู้เรา มีอะไรที่เราพอจะช่วยกันได้ก็ช่วย ทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีทั้งหมด แต่ที่สำคัญคือรู้เขารู้เรา คือต้องรู้ว่าอันนี้พุทธอันนี้มุสลิม อย่าไปก้าวก่ายกัน ให้เกียรติและเคารพในศาสนาของคนอื่น เช่นการแต่งงานเนี่ยมุสลิมช่วยได้ไหม ช่วยได้นะ แจกซองมาเพื่อนแต่งงานเนี่ย ขึ้นบ้านใหม่เนี่ยก็ช่วยได้ แต่การบวชเนี่ยไม่ได้เพราะเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา	รู้เขารู้เรา ไม่ไปก้าวก่ายศาสนาอื่น ให้เกียรติและเคารพในศาสนาของคนอื่น (I10/S37-38/5May67)
39	R	มีแนวทางในการอยู่ร่วมกันอีกไหมคะนอกจากให้เกียรติกันกับการรู้เขารู้เรา	มีคนกลางคอยไกล่เกลี่ย โดยต้องฟัง
40	I10	สมัยก่อนเนี่ยถ้ามีเรื่องมีราวกันจะมีคนโตอยู่คนหนึ่งที่เป็นคนไกล่เกลี่ย ทั้งสองฝ่ายต้องเชื่อคนนี้คนเดียว คนกลางจริงๆที่เป็นที่เคารพของ	ความทั้งสองฝ่าย มีความเป็นกลาง ดูกันที่เหตุผล โดยมักจะ

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 11.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		ทุกคน คนนั้นต้องไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีความเป็นกลาง ดูเหตุผล ผิดแล้วต้องยอมรับผิด	เป็นอิหม่าม หรือผู้นำทางศาสนา (I10/S39-40/5May67)
41	R	คนนั้นเค้าจะเป็นใครคะ	
42	I10	เค้าเป็นผู้นำศาสนาเลย คืออิหม่าม	
43	R	แล้วชาวพุทธก็เชื่อเค้าด้วยหรอคะ	
44	I10	ชาวพุทธก็เชื่อเพราะเค้าสอนดีมาก ซึ่งตอนนี้เค้าเสียชีวิตไปแล้ว แต่คำพูดของเค้ายังฝังอยู่ในใจ จนถึงตอนนี้ แม้กระทั่งตอนนี้ผมก็เอาคำสอนของเค้ามาสอนคนรุ่นหลัง ทุกคนต้องมีศรัทธาทุกคน แต่อารมณ์ต้องมีสติคิดให้ดีกว่าก่อนว่า อันนี้สมควรไหม แล้วก็ทำใจเป็นกลาง ถ้าเค้าร้อนเราต้องเย็น ถ้าร้อนเจอร้อนก็มีเรื่องแน่ คนในน้ำเชียวเป็นชุมชนเล็กๆมีแค่ 4 หมู่เอง ความแตกต่างมันมีอยู่แล้ว แต่เราต้องไม่แตกแยก	
45	R	แสดงว่าอิหม่ามที่เคยเป็นที่นับถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดสังคมพหุวัฒนธรรมมาได้จนถึงตอนนี้ใช่ไหมคะ	ผู้นำทางศาสนามีส่วนทำให้เกิดสังคมพหุวัฒนธรรม (I10/S45-46/5May67)
46	I10	ผมคิดว่ามีส่วนนะ แต่จะมีคนอย่างผมสักกี่คนที่นำเอาคำสอนเค้ามาถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง	
47	R	อย่างในน้ำเชียวเนี่ยเราเห็นเลยว่ามีความสามัคคีกันมาก แล้วถ้าอย่างในภาคใต้ที่มีเหตุทะเลาะกัน ลุงรู้สึกยังไง	
48	I10	แต่ละคนก็มีความคิดไม่เหมือนกัน บางคนใช้อารมณ์	
49	R	แล้วลุงเห็นด้วยเรื่องการจะแบ่งดินแดนแยกศาสนาไหมคะ	
50	I10	มุสลิมนะ เกิดประเทศไทยมีบุญมากที่สุด ไม่เหมือนประเทศอื่นนะ อย่างลืมนะเราเป็นคนไทย	หลักในการอยู่ร่วมกันคือ เราคือคนไทยเหมือนกัน มีรัชกาลที่ 9 ที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวสอนให้เราพอเพียงปลื้มใจที่สุดคือท่านในหลวงรัชกาลที่ 10

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 5 มิถุนายน 2567 เวลา 11.30 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		นะ เราแบ่งแค่ศาสนาอย่างเดียว ลุงภูมิไฉนะที่ เกิดมาเป็นคนไทย	ภาษาไทยเพื่อให้อ่าน ง่ายขึ้น (I10/S47-56/5May67)
51	R	ที่ยึดเหนี่ยวไว้ลุงคิดว่าเป็นเพราะสถาบัน พระมหากษัตริย์ด้วยไหมคะ	
52	I10	ทุกอย่างพอเพียงนะ แต่ไม่พอเพียงสำหรับคน โลก พระเจ้าอยู่หัวเค้าให้พอเพียง ปลาในทะเล เนี่ยนะถ้าเราพอเพียงยังงี้ก็ไม่มีวันหมดหรอก สามารถจับมาตลอดได้ ถ้าเราโลกอยากจะแย่ง ชิงกันหมด พอหมดก็จบละ ทำตัวเอง ทรัพยากร ในน้ำมีค่า แต่ไม่เพียงพอสำหรับคนโลก	
53	R	แล้วลุงรู้สึกอย่างไรในการอยู่ร่วมกันในสังคม พหุวัฒนธรรมแบบนี้	
54	I10	จากใจเลยนะ ที่ผมอยู่ในประเทศไทยผมปลื้ม ใจที่สุด เนี่ยพูดแล้วก็ขลุบ พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงให้อุปราชมนตรีนีให้แปลเป็น คำอ่านไทยเพื่อให้ง่ายต่อการอ่าน ไม่มี พระมหากษัตริย์องค์ใดที่จะให้แปลเป็น ภาษาไทยเลยนะ เพื่อให้สะดวกในการอ่าน	
55	R	ถ้าสมมติว่าเกิดเหตุการณ์การทะเลาะกันด้าน ศาสนาเนี่ย ลุงมีแนวทางอะไรในการช่วย แก้ปัญหาเนี่ยไหมคะ	
56	I10	สองศาสนาต้องรู้ว่าแต่ละศาสนาเค้าทำเพื่อ อะไร อย่างการแบ่งแยกดินแดนนี้ไม่ใช่ละ ไม่ได้เกี่ยวกับศาสนาละ คุณอยู่ประเทศไทย แล้วจะมาทำแบบนี้ได้อย่างไร	

ตารางที่ 17 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ชาวบ้าน 3 (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11, 2567, 6 มิถุนายน)

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 13.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
1	R	อายุเท่าไรคะ	-
2	I11	87 ครับ	
3	R	ประกอบอาชีพอะไรคะ	
4	I11	แต่เดิมเป็นประมง ตอนนี้ไม่ได้ทำอะไรแล้ว	
5	R	เชื้อชาติ สัญชาติอะไรคะ	
6	I11	เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย	
7	R	นับถือศาสนาอะไรคะ	
8	I11	นับถือศาสนาอิสลามครับ	
9	R	อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัด ตราด มากี่ปีคะ	
10	I11	อยู่มาตั้งแต่เกิดเลย	
11	R	มีตำแหน่งอะไรในชุมชนคะ	
12	I11	เป็น ลูกเสือ อพปร. สมัยก่อน	
13	R	บิดามารดา มีเชื้อชาติ สัญชาติ และนับถือศาสนา อะไรคะ	
14	I11	ทั้งพ่อและแม่เชื้อชาติไทยสัญชาติไทยและนับถือ ศาสนาอิสลาม	
15	R	ตั้งแต่ปู่จำความได้ปู่ตายายได้ย้ายภูมิลำเนาจาก ที่ไหนคะ	มุสลิมย้ายมาจาก กัมพูชา ย้ายเข้ามาทำ กระเบื้องมุงหลังคา บางคนทำสร้อยทอง (I11/S15-16/6May67)
16	I11	เท่าที่จำความได้นะ เท่าที่เขาเล่าต่อกันมาย้ายมาจาก กัมพูชาแล้วมาอยู่กรุงเทพ เป็นมุสลิมที่อยู่กรุงเทพ ครับ คนสมัยก่อนที่ย้ายมาทำกระเบื้อง กระเบื้องมุง หลังคา กระเบื้องว่าว ปู่ทวดเป็นคนทำเค้าหัวดีคน กรุงเทพสามารถทำทองทำสร้อยทำอะไรได้ เค้าหัวดี เป็นนักมวยด้วยมีลูกศิษย์	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 13.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
17	R	ความเป็นอัตลักษณ์ของไทยมุสลิม เรื่องการแต่งกาย ปฏิบัติว่าเป็นอย่างไรคะ	การแต่งกายของ มุสลิมจะใส่หมวกใส่ โสร่ง หมวกนี้แทบจะ เป็นสัญลักษณ์เลย ไม่ได้บังคับให้ใส่ แต่ ผมใส่ตลอด โดย หมวกไม่ได้จำกัดทรง แต่ห้ามมีปีกห้ามบัง หน้า สัญลักษณ์บน หมวกคือ รูปใบดูละ ม้ายะ คือสถานที่ แสวงบุญ ใบดูละ เนียเป็นหินนะ ก่อน สี่เหลี่ยม แล้วก็ หินอ่อนกับหินดำ พระเจ้าให้สร้างมา เป็นหินดำอันละห์ ให้สร้าง
18	I11	สวมหมวก นุ่งโสร่ง เวลาเจอกันต้องพูด อัลละฮู อะลัยกุม ลักษณะสำคัญก็คือหมวกหรือผ้าคลุมผม ผ้าไม่คลุมผมหรือไม่มีหมวก เราก็จะไม่กล้าทักเขา หมวกนี้เป็นสัญลักษณ์ ไม่ใช่จะบังคับให้ใส่ตลอด แต่ถ้าผมไปไหนผมก็จะคุมตลอดใส่ตลอด คือหมวก เนียคลุมละหมาดเนีย เวลาไปละหมาดต้องมีหมวก เรียก หมวกกะปิเยาะ ถ้าไม่มีหมวกไปละหมาด ไม่ได้ คล้ายกับว่าคนผมยาวใส่หมวกเพื่อไม่ให้ผม มาบังหน้าเวลาละหมาด ให้ผมข้างในหมวกถ้าผม ยาวแล้วจะทำพิธีไม่ถูกต้อง	ไม่ได้บังคับให้ใส่ แต่ ผมใส่ตลอด โดย หมวกไม่ได้จำกัดทรง แต่ห้ามมีปีกห้ามบัง หน้า สัญลักษณ์บน หมวกคือ รูปใบดูละ ม้ายะ คือสถานที่ แสวงบุญ ใบดูละ เนียเป็นหินนะ ก่อน สี่เหลี่ยม แล้วก็ หินอ่อนกับหินดำ พระเจ้าให้สร้างมา เป็นหินดำอันละห์ ให้สร้าง
19	R	หมวกมีข้อกำหนดไหมคะว่าต้องเป็นรูปแบบไหนสี อะไร	หินอ่อนกับหินดำ พระเจ้าให้สร้างมา เป็นหินดำอันละห์ ให้สร้าง
20	I11	รูปแบบหมวกไม่จำกัดเลย แต่ห้ามบังหน้าอย่างเดียว ห้ามมีปีกออกมา มีรูปใบดูละ มายะ หมายถึงรูป พระเจ้า ดูละเนีย คือสถานที่ไปแสวงบุญ เป็นที่สูง สูงสุดที่พระเจ้าสั่งให้สร้างเอาไว้ ให้กราบไหว้ให้ หันหน้าไปทางทิศตะวันตก หันไปที่เดียวเป็นมัสยิด ใหญ่ผมมาแล้ว ใบดูละ ส่วนรวมของมุสลิม ใบ ดูละเนียเป็นหินนะ ก่อนสี่เหลี่ยม แล้วก็หิน อ่อนกับหินดำ พระเจ้าให้สร้างมาเป็นหินดำอัน ละห์ให้สร้างมา มันจะมีแปลกอยู่ก่อนนี้คือหินที่ กำลังสร้าง เป็นสีขาวพระเจ้านะบีมุฮัมมัดอะ ให้ เอาหินก้อนนี้เอาไว้ที่มุม แล้วก็ให้มนุษย์เอาไว้มอบ หินจับหินดมหิน นะบีมุฮัมมัดทำอะไรก็ต้องทำ ตามอย่างนั้น นะบี หมายถึงผู้สอนศาสนาอิสลาม	หินอ่อนกับหินดำ พระเจ้าให้สร้างมา เป็นหินดำอันละห์ ให้สร้าง (I11/S17-20/6May67)

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 13.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
21	R	บ้านเรือนของชาวมุสลิม แบบไหนเป็นอัตลักษณ์ ของมุสลิม ไทยมุสลิมเป็นแบบไหนมีสัญลักษณ์ อะไรที่อยู่หน้าบ้านและบ่งบอกถึงความเป็นไทย มุสลิม	บ้านเรือนของมุสลิม จะมีรูปหนังสืออัลกุ รอ่าน รูปใบศุลและ รูปตัวหนังสืออาหรับ
22	I11	บ้านมุสลิมจะมีหนังสืออัลกุรอ่าน ใบศุลและ เป็น รูป ตัวหนังสืออาหรับยาวๆ มีรูปนะบีมุฮัมมัด ติด เพื่อหนึ่งแสดงว่าเราเป็นมุสลิม คนอื่นเห็นแล้วก็ได้รู้ ว่าเราเป็นมุสลิมเวลาเห็นแล้วก็มาทักทายกันว่าเรา เป็นคนศาสนาเดียวกัน	(I11/S21-22/6May67)
23	R	คิดถึงยัง ใจกับโต๊ะวารี ผิดหลักศาสนาไหมคะหรือ ยัง	หลุมศพโต๊ะวารีที่คน พุทธมีความเชื่อไป
24	I11	เค้าก็มีมานานแล้วโต๊ะวารี ส่วนตัวเราก็ไม่ได้ไป กราบไหว้ไม่ได้ไปสักการะ สมัยก่อนเนียโต๊ะวารี เค้ามาจากประเทศไหนก็ไม่รู้ เค้าเล่าให้ฟังเป็น 100 ปี มาฝังตายอยู่ที่นั่นเค้าก็ว่ากันมาอย่างนี้เห็นมานาน แล้ว แต่ว่าไม่ได้ไปกราบไหว้นะ แต่ว่าไปเยี่ยม กราบไหว้ไม่ได้ คนตายก็คือช่วยเหลือเราไม่ได้ เป็น เพียงหลุมศพ อย่างคนพุทธไปขอให้แฟนกลับมาจะ อย่าให้ทั้งกัน เอรูปรภาพไป ขอโชคลาภ อันนั้นเป็น ความเชื่อของไทยไม่ใช่ความเชื่อของมุสลิม มุสลิม ทำไม่ได้มันผิดหลักศาสนา จะเป็นจะตายไม่กลัว ยังงี้ก็ต้องไปอยู่กับพระเจ้าก็มีความสุขเราจะทำดีจะ ทำชั่ว ก็ไม่กลัวงี้เราก็ไปอยู่กับพระเจ้ายังงี้เราก็มี ความสุข ไม่มีไปขอมิแต่ไปเยี่ยมผมว่าไปบ่อยเพราะ เค้าเชิญผมไป อ่านหนังสือให้โต๊ะเท่ากับว่าไปเยี่ยม เค้าเรียกว่าทำบุญ	กราบไหว้กัน มุสลิม จะไม่กราบไหว้หลุม ศพนะ แต่ไปเยี่ยมอะ ได้ (I11/S23-24/6May67)
25	R	มุสลิมในน้ำเชียวมีพิธีกรรมอะไรอะไรสำคัญไหม	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 13.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
26	I11	ตัดผมไฟ ไม่ตัดก็ใช้ได้ไม่เป็นอะไรไม่ได้บังคับ ให้ตัดผมกำเนิดนะ จะตัดหรือจะโกนก็ได้ก็แล้วแต่ ตัดผมไฟทำพิธีด้วยศาสนามาตั้งแต่ดั้งเดิมมา ผมเนี่ยไปมัสยิดเนี่ยเป็นคนที่ตัดคนแรก เป็นคนตัดประจำเราเรียนทางนี้เรามีหนังสือมาก่อนใครจะอ่านจะทำอะไรเค้าไม่เรียนกันเวลาเราจำเป็นเราก็ทำให้คนอื่นต้องตัดสามครั้ง เพราะว่าสามครั้งดีกว่าครั้งเดียว ให้เป็นเลขดี เกี่ยวกับความเชื่อใดใด เป็นพิธีกรรมดั้งเดิมของมุสลิมเลย ไม่ผสมของไทยเลย พิธีกรรมจะมีเริ่มแรกจะเป็นบทสวดก่อน หนังสืออ่านที่มัสยิดการตัดไฟ อ่านแต่ละบทแต่ละบทไปแล้วพออ่านเสร็จก็ตัด ทำเหมือนกันทั่วโลกมุสลิมที่อื่นก็ทำแต่ว่าอิสลามไม่ได้บังคับว่าต้องตัด ทำก็ได้ทำไรไม่ทำก็ไม่เป็นไร	มุสลิมมีพิธีกรรมการตัดผมไฟ เป็นพิธีกรรมดั้งเดิมของมุสลิมเลย (I11/S25-26/6May67)
27	R	ในสังคมที่อยู่ค่ะที่มีทั้งชาว ไทยพุทธ ไทยจีน วัฒนธรรมต่างกันประเพณีต่างกัน ความเชื่อต่างกัน แนวทางในการอยู่ร่วมกันยังไงคะ มีการปฏิบัติตัวกับการอยู่กับคนที่มีความต่างศาสนาต่างวัฒนธรรมกันยังไงคะ	แนวทางในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม คือ อยู่กันเหมือนพี่น้อง
28	I11	อยู่เหมือนพี่เหมือนน้องไม่มีอะไรเลย เมื่อก่อนมีเงินเยอะ ดูที่ใบหน้าสังเกตที่ใบหน้า แล้วก็รูปร่าง รูปร่างจะคล้ายๆกับอินเดียฟิลิปปินส์ แล้วก็คำพูดสำเนียงคำพูด เค้ามาทำการค้าขายกัน ส่วนใหญ่ขายกาแฟ นอกถนนออกไปก็มีนะเจ็กๆกัน ก็มีมุสลิมซื้อของเค้ากินบ้าง ถ้าบ้านติดคลองจะเป็นมุสลิมเยอะ แต่ถ้าบ้านติดถนนจะเป็นจีน ถ้าเป็นมุสลิมจะหยุดติดกับมัสยิดจะทิ้งมัสยิดไม่ได้ มัสยิดคือจุดเริ่มต้นแล้วก็จะขายผลออกไป	คนจีนจะค้าขายส่วนใหญ่ขายกาแฟ สังเกตจากรูปร่างใบหน้า บ้านคนจีนติดถนน มุสลิมจะอยู่ใกล้คลองใกล้มัสยิด (I11/S27-28/6May67)

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 13.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
29	R	มีแนวทางการอยู่ร่วมกับคนต่างศาสนามั้ยคะ เราปรับตัวยังงัยดีหลักอะไร	
30	I11	ก็อยู่แบบพี่น้องกันนั่นแหละ ใช้หลักพี่น้องกันเราเกิดมาร่วมโลกเดียวกันกัน	
31	R	ลูกหลานมีเปลี่ยนศาสนาบ้างมั้ยคะ	หลักของมุสลิมคือห้ามดูถูกศาสนาอื่น ห้ามเคาะประตูบ้าน ห้ามกราบไหว้บูชา แต่มีรูปในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้ (I11/S31-34/6May67)
32	I11	ไม่มี แต่บางคนก็มีมุสลิมไปเป็นพุทธบ้างก็มี ก็มีแฟนมีครอบครัวกันเป็นพุทธกัน ห้ามอะไรเค้าไม่ได้ เคารักกันอยู่ด้วยกัน ห้ามดูถูกศาสนาอื่น รูปปั้นอะไรต่างๆที่ทำไว้บูชากราบไหว้ห้ามนำมาไว้ในบ้านเลยห้ามเด็ดขาด ไม่ได้เลย นอกจากพระเจ้าองค์เดียว	
33	R	อย่างเช่นรูปภาพบุคคลสำคัญ เช่นรัชกาลที่เก้าสามารถนำมาติดไว้ได้ไหมคะ	
34	I11	ได้มีได้ บ้านผมก็มีรูปในหลวง	
35	R	แนวคิดของปัญหาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของมุสลิมมีความคิดเห็นยังงัยบ้างคะ	ตามหลักมุสลิมห้ามทะเลาะกัน เป็นพี่น้องกันทุกคน ถ้าเกิดทำ ความผิดต้องมาสารภาพต่ออัลเลาะห์ (I11/S35-38/6May67)
36	I11	มันก็แล้วแต่ประเทศของเขาเค้าต้องตัดสินกันเอง เราอยู่ภาคตะวันออกเราต้องปฏิบัติของเราเอง ห้ามทะเลาะกันอยู่แล้ว ห้ามสงครามการห้ามทะเลาะกันอยู่แล้วเป็นพี่น้องกันทั่วโลกอยู่แล้ว	
37	R	เราจะทำยังไงคะถ้าสมมุติว่าเราเกิดทำความผิด	
38	I11	ถ้าเราทำผิดเราต้องรับสารภาพต่ออันเลาะห์ ทุกวันเนี่ยต้องกล่าวทุกเวลาเลยว่าสิ่งที่เราทำผิด ขออภัยโทษต่ออันเลาะห์ สิ่งที่เราทำผิดไปแล้ว ขออันเลาะห์อภัยโทษให้เราด้วย ใจไม่ตั้งใจด้วยเถอะ	
39	R	ชุมชนน้ำเขียวในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันไหม	สมัยก่อนคนจีนมักค้าขาย ของชำ กาแฟ

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 13.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
40	I11	เมื่อก่อนในคลองหาหินกันง่าย คนไทยมีสวน มุสลิมไม่มีสวน เขามีสวนยาง สวนสับปะรด เอาผลไม้มาแลกเปลี่ยนจากปลาที่เราไปออกประมง แสดงให้เห็นถึงความผูกพันของสมัยก่อน ตอนนี้อยู่กันอยู่กัน ปัจจุบัน ก่อนผมจะเกิด คือคนพุทธเมื่อก่อนหาหินทางประมงไม่ค่อยมีทำสวนจะส่วนใหญ่มุสลิมก็ออกทะเล คนจีนก็ค้าขายอย่างเดียว ส่วนใหญ่คนจีนจะขายพวกของชำของกิน โดยมากจะเป็นกาแฟ ปาท่องโก๋ตอนเช้า	ปาท่องโก๋ คนพุทธจะทำสวน คนมุสลิมจะทำประมง มักจะเอาผลไม้มาแลกเปลี่ยน แสดงถึงความผูกพันของคนสมัยก่อน (I11/S39-40/6May67)
41	R	ที่ผ่านมามีคนทะเลาะกันไหมคะระหว่างไทยพุทธไทยมุสลิมไทยจีน	สมัยก่อนคนจีนกับมุสลิมทะเลาะกันไม่รู้เรื่องอะไร ต่อมาพอรุ่นลูกรุ่นหลานก็หายไปเอง เดิมนี่ก็ไม่มีปัญหาอะไรกัน อย่างงานในวัดถ้าไม่มีพิธีกรรมอะไรมุสลิมก็ไปร่วมได้ มุสลิมเค้าสอนไม่ให้ดูถูกศาสนาอื่นอยู่แล้ว เราจึงไม่ไปก้าวก่ายศาสนาอื่น (I11/S41-44/6May67)
42	I11	เมื่อก่อนคนจีนในหมู่บ้านเนียทะเลาะกัน มีบ้างในหมู่บ้าน เป็นคนมุสลิมกับคนจีน เรื่องอะไรผมก็ไม่ทราบเพราะตอนนั้นผมยังเด็กอยู่แบบว่าไล่ฟันกันเลยมีปัญหากัน ต่างคนต่างไม่มีอะไรกันแล้วกันแล้วกัน ไปต่างคนต่างอยู่ หายไปเอง แต่เดี๋ยวนี้อะไรกันเลยก็ตีกันแล้วก็สานสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอยู่ร่วมกันอย่างลงตัวแบบสองศาสนาสามวัฒนธรรม จีนตัวจริงไม่มีแล้วมีแค่ญาติญาติลูกลูกเหลือแค่เป็นเชื้อจีน	
43	R	ปู่เคยไปงานกิจกรรมของวัดน้ำเขี้ยวบ้างมั้ยะ	
44	I11	ไม่มีไม่เคยไป ไม่ได้ไปเพราะว่าคนละศาสนาศาสนาเค้าไม่ใช่ศาสนาเรา เราไม่ไปดูถูกเขาเราไม่ว่าเค้าอิสลามห้ามว่าศาสนาอื่น อย่าไปดูถูกศาสนาอื่นเค้า ถ้าไปวัดน้ำเขี้ยวแบบไม่มีเกี่ยวกับศาสนาไปเป็นวิทยากรอะไรแบบเนี่ยไปได้เพราะว่าถือว่าเป็นแค่สถานที่	

ตารางที่ 18 บทสนทนาการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12, 2567, 19 พฤษภาคม)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	คำพูด วันที่ 19 พฤษภาคม 2567 เวลา 10.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
1	R	ประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านน้ำเขียว อาจารย์คิดว่าอะไรคือจุดเด่นหรือจุดสังเกต	ชาวไทยมุสลิม อพยพมาจากกัมพูชาทางเรือตั้งแต่รัชกาลที่ 3 ทำอาชีพประมง อาศัยอยู่ริมคลองน้ำเขียว (I12/S1-4/19May67)
2	I12	ชุมชนบ้านน้ำเขียว อัตลักษณ์คือเป็นชุมชนประมง คือเป็นกลุ่มคนเรือ ความเป็นคนเรือของคนบ้านน้ำเขียวคือเป็นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 โดยอพยพจากกัมพูชามาทางเรือ เรียกได้ว่าเป็นคณะเรือเลยที่ได้เข้ามาในประวัติศาสตร์ เพราะว่ามีเป็นนักร้อยลำ คณะแรกที่คิดจะตั้งถิ่นฐานก็คือคนบ้านน้ำเขียวโดยคณะนี้มองเห็นพื้นที่ตรงบ้านน้ำเขียวเป็นลำคลองที่ใสสะอาด และคิดว่าเป็นจุดที่สามารถตั้งบ้านเรือนได้ คณะแรกนี้จึงเป็นแค่คณะหนึ่งจากในร้อยลำนั้นที่แยกตัวออกมาสร้างบ้านเรือนบริเวณคลองน้ำเขียว ส่วนคณะเรือที่เหลือก็จะเดินทางไปต่อตามแนวชายฝั่งตะวันออกของประเทศไทย ถ้าครอบครัวไหนมองเห็นว่าพื้นที่ตรงไหนเหมาะสมก็จะตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน เพราะฉะนั้น พี่น้องชาวแยกจากกัมพูชาจึงมีอยู่หลายจุดตามแนวชายฝั่งตะวันออกของไทย จนถึงสุดที่สุดท้ายคือ บ้านครัว ที่กรุงเทพมหานคร	
3	R	คนบ้านน้ำเขียวในสมัยก่อนมีการประกอบอาชีพอะไรคะ	
4	I12	พอตั้งถิ่นฐานก็จะเริ่มประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน เนื่องจากว่าคลองน้ำเขียวเป็นคลองที่มีน้ำใสสะอาดมาก และเป็นจุดที่สามารถนำเรือออกไปทางปากอ่าวได้สะดวก เพราะฉะนั้นวิถีของเค้าจึงเป็นคนประมงหรือคนเรือมาตั้งแต่เข้ามาตั้งรกรากแล้ว โดยตั้ง	

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 19 พฤษภาคม 2567 เวลา 10.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		บ้านเรือนอยู่ริมสองฝั่งคลอง จุดนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้น แรกของชุมชนมุสลิมในบ้านน้ำเขียว หลังจากนั้น ชุมชนมุสลิมก็เริ่มขยายตัวออกไปตามพื้นที่ต่างๆใน จังหวัดตราด เช่น บริเวณเนินตาแมวในตัวเมืองตราด	
5	R	คนมุสลิมกับคนไทยในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการอยู่ ร่วมกันอย่างไร	ด้วยนิสัยคนไทยที่ รักสงบ และมุสลิม
6	I12	ถือว่าเป็นความโชคดี ที่คนในชุมชนบ้านน้ำเขียวไม่มี ข้อทะเลาะเบาะแว้งกัน เหมือนคนไทยก็ยอมรับไม่ได้ อะไร ส่วนทางคนจีนที่มาอยู่ก็ไม่ได้มีการทะเลาะ วิวาทกัน เค้าก็สามารถอยู่ด้วยกันอย่างปรองดองอย่าง สันติ โดยที่แต่ละวัฒนธรรมนั้นก็จะมีเอกลักษณ์เป็น ของตัวเอง คือเมื่อถึงในวันสำคัญของแต่ละ วัฒนธรรม เค้าก็จะมีวันของเค้า และผู้หลักผู้ใหญ่ใน ชุมชนที่เค้าเคารพนับถือกันก็จะมาเข้าร่วมงานของทั้ง ชาวมุสลิมและชาวจีนด้วย ต้องบอกว่าเป็นอย่างนี้มา เป็นระยะเวลาานแล้ว คิดว่าผู้นำชุมชนก็มีส่วน สำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติ	บ้านน้ำเขียวก็รัก สันติสุข จึงทำให้อยู่ ร่วมกันมาได้โดย ไม่มีเรื่องทะเลาะ เบาะแว้ง ผู้นำ ชุมชนที่คนใน ชุมชนนับถือ นั้น เป็นส่วนสำคัญใน การสนับสนุนให้ อยู่ร่วมกันอย่าง สันติ (I12/S5-
7	R	อาจารย์คิดว่ามีสิ่งอื่นอีกไหมคะที่ทำให้คนในชุมชน บ้านน้ำเขียวอยู่ร่วมกันได้แบบทุกวันนี้	8/19May67)
8	I12	ส่วนสำคัญอีกอันหนึ่งที่ทำให้เกิดความปรองดอง คือ ความรักสงบของคนตราด ไม่ชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น และชาวมุสลิมที่บ้านน้ำเขียวเองก็เป็นมุสลิมที่รัก สันติสุข จึงทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้	
9	R	คนไทยพุทธที่อยู่บริเวณบ้านน้ำเขียว อาจารย์คิดว่า เป็นคนจากที่ไหนคะ	ชาวไทยพุทธในน้ำ เขียวเป็นคนดั้งเดิม
10	I12	คนไทยพุทธที่บ้านน้ำเขียว คิดว่าดั้งเดิมคือเป็นคน ตราด เป็นคนไทยดั้งเดิมเลย จะอาศัยอยู่บริเวณซอยข้าง	อาศัยบริเวณใกล้วัด และตระกูล วิริยโท

ลำดับ ที่	ผู้ให้ ข้อมูล	คำพูด วันที่ 19 พฤษภาคม 2567 เวลา 10.00 น.	รหัสข้อมูลส่วนย่อย
		วัดน้ำเขียว อย่างคนมุสลิมเค้าจะมีอยู่ไม่กี่ตระกูลในบ้านน้ำเขียว หลักๆคือ ตระกูล วิริญโท เรียกได้ว่าเป็นตระกูลดั้งเดิม อาจจะมีตระกูลอื่นที่ขยายออกไปอยู่พื้นที่อื่น เช่น บ้านยายม่อม แหลมทองหลาง แต่บ้านน้ำเขียวถือว่าเป็นชุมชนมุสลิมดั้งเดิมและเก่าแก่ที่สุดแล้วเท่าที่มีหลักฐาน โดยดูจากอายุของมัสยิดอัลกุบรอ	ถือว่าเป็นตระกูลชาวไทยมุสลิมดั้งเดิม (I12/S9-10/19May67)
11	R	ประวัติความเป็นมาหรืออัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในบ้านน้ำเขียวเป็นอย่างไร	ชาวจีนสมัยก่อนค้าขายทางเรือ คาค
12	I12	ในเรื่องของคนจีน จะเห็นว่ามีศาลจีนดั้งเดิมอยู่ด้านในใกล้ๆคลอง จึงมีการคาดเดาว่าสมัยก่อนเวลาจะขึ้น-ลงเรือเพื่อค้าขายคงจะต้องมีการทำพิธีไหว้ศาลตรงนั้น หลังจากนั้นกลุ่มชาวจีนจึงรวบรวมเงินเพื่อสร้างศาลอันใหม่ขึ้นโดยปัจจุบันอยู่บริเวณริมถนนบ้านชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันก็จะมีบ้านที่ขายวัสดุก่อสร้างและบ้านที่ขายกะทิที่อยู่บริเวณริมถนน	ว่าก่อนออกเรือชาวจีนคงต้องมาทำพิธีไหว้ศาลเก่าก่อน หลังจากนั้นจึงร่วมกันสร้างศาลใหม่ริมถนน (I12/S11-12/19May67)
13	R	แนวทางในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว อาจารย์คิดว่าเป็นอย่างไรคะ	คนในบ้านน้ำเขียวสามารถอยู่ร่วมกัน
14	I12	ประเด็นในเรื่องการอยู่ร่วมกันในปัจจุบัน เค้าก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ สามารถร่วมงานหรือกิจกรรมกันได้ อย่างเช่นงานแข่งเรือที่บ้านน้ำเขียว ก็จะมีมุสลิมไทยและจีนที่ทุกคนก็ไปร่วมกันหมด เรามองว่าเค้าเป็นชุมชนที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ อาจจะมีข้อขัดแย้งกันบ้าง แต่ไม่ใช่ข้อขัดแย้งทางศาสนา	ได้ดูจากการร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน (I12/S13-14/19May67)

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวชญภา แม่นศรีเพลง
วัน เดือน ปี เกิด	5 พฤษภาคม 2531
สถานที่เกิด	จังหวัดสมุทรปราการ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 195 ซอยพระแม่้น ถนนอมรเดช ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ 10270
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาชีววิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์และความมั่นคง มหาวิทยาลัยบูรพา